KRISTOFER COLUMBUS

HANS LEFNAD OCH RESOR

HEMLANDETS PREMIUM 1908

Clausager

SOLIDARISK BANK GRUNDAD 1856

Stockholms Enskilda Bank

mottager och förvaltar värdepapper med skyldighet att inkassera förfallna räntor och obligationer, förnya inteckningar m. m., mottager till förvaltning arfs-, förmyndare- och donationsmedel samt utbetalar legater, upprättar testamenten och andra legala handlingar. Prospekt på begäran.

POSTADRESS:	TELEGRAFADRESS:
STOCKHOLM.	**NITTON, STOCKHOLM.**

A. JUN 5
MAY 22

TO THE READER.

This book is not in good condition. Please use it carefully.

B.P.L. FORM NO. 403; 9.26.30; 10M.

A. JUN 5
MAY 22
JUN -3
OCT -5

KRISTOFER COLUMBUS.
Efter en af Del Piombo utförd målning som äges af doktor De Orchi, Como, Italien.

KRISTOFER COLUMBUS,

HANS

LEFNAD OCH RESOR,

—AF—

Washington Irving.

Med tvåhundraåttiofyra illustrationer.

Copyright, 1892, by F. E. Wright.

2315.78

Seven Clausager
Mar 30 1945

PUBLIC LIBRARY
OF THE
CITY OF BOSTON

Columbi föregångare, Isländarne. Vinland.

PÅ Island, liksom i Norge och Danmark, hade det i flere århundraden varit väl bekant, att nordmän långt i sydvest från Grönland upptäckt ett stort land, som de efter den der vildt växande vinrankan gifvit namnet *Vinland.* Men traditionen härom hade småningom dött ut, och de gamla handskrifter som förtäljde derom lågo förgätna i de isländska torfstugornas undangömda vrår.

För en och annan af tidens lärde var det ej obekant, att den gamle mäster *Adam från Bremen* i sin "Beskrifning öfver Nordens öar" talade om en stor ö, kallad Vinland, som skulle ligga långt vester ut i oceanen och om hvilken han under sin vistelse i Danmark omkring år 1070 hört underliga saker berättas. Men då han der tillika talade om ett fruset haf norr om samma Vinland och ett öfver detta haf hvilande djupt mörker, skakade man medlidsamt på hufvudet åt den hederlige kanikens lättrogenhet, och hans Vinland förvisades till dessa töckniga nejder af oceanen, dit folktron förlagt *Antilla, Brazil, San Brandan* och andra endast af sjömansfantasien skådade öar.

Dit förlades äfven, om också ej lika enhälligt, men på bättre skäl, den af civiliserade menniskor bebodda ö, *Estotiland*, som, enligt berättelsen om de venetianska bröderna *Zenos* resor och äfventyr, skulle i slutet af 14:de århundradet funnits af väderdrifna fiskare från "ön Frieslandia" och hvars läge på en berättelsen åtföljande karta ungefärligen motsvarar en del af Nordamerikas östra kust.

Då inträffade emellertid, i medlet af 1600-talet, en händelse, som betänkligt rubbade den gamla föreställningen om Amerikas första upptäckande. Några patriotiska isländare framdrogo då nämligen ur deras gömslen de gamla förgätna handskrifterna från den isländska literaturens blomstringstid och öfverförde dem, hufvudsakligen till Danmark, men äfven till vårt land. Här införlifvades de med biblioteken och blefvo sålunda efter hand tillgängliga för forskningen.

I flere af dessa handskrifter funno nu forskarne i denna rika sagoskatt dels kortare antydningar om en från Island och Grönland gjord upptäckt af ett nytt land i sydvest, och i ordalag som tydligen tillkännagåfvo, att upptäckten var en på Island allmänt bekant sak, dels utförliga berättelser om sjelfva upptäcktsresorna.

Dessa senare anträffades hufvudsakligen i två stora afskriftssamlingar från 14:e århundradet. Den ena, tillika den äldre, fick namnet *Hauksboken* efter sin förste egare, den isländske lagmannen *Hauk Erlendsson*, medan den andra bär titeln *Flatöboken* efter den ö på Islands vestkust, der den i många generationer egdes och förvarades.

Båda berättelserna förtälja öfverensstämmande, att under de första åren af 11:e seklet ett land, som båda kalla *Vinland*, blifvit upptäckt af isländare, men skilja sig äfven ej obetydligt i fråga om den förste upptäckarens namn, det funna landets läge och antalet från Grönland utgångna Vinlandsexpeditioner.

Den i Hauksboken förekommande berättelsen om Vinlands upptäckt, som bär titeln *Thorfinn Karlsefnis saga*, men äfven kallas *Erik Rödes saga*, förtäljer derom:

Erik Röde hette en man, som bodde i Haukadal på Islands vestra kust nära Breidafjord. Han hade med sin fader Thorvald som landsflykting kommit från Norge till Island. Här hade far och son slagit sig ned på de ödsliga Hornstränderna längst i nordvest vid Ishafvet. Efter faderns död flyttade Erik till

Haukadal, derifrån han fått sitt gifte. Han vann här många vänner, men, snar att hämnas oförrätter, äfven fiender, och det lyckades dessa att få honom förvisad från Island. Erik Röde, en äkta vikinganatur, rustade då sitt skepp för att söka sig ett nytt hem.

På Island gick då en sägen om en viss *Gunbjörn*, som på en resa från Snefellsnäs på vestkusten af storm drifvits långt vester ut i oceanen och här träffat på en klippholme som efter honom kallats *Gunbjörnskär*. Från toppen af skäret hade han långt i vester tydligt urskilt ett högt, med jöklar öfverdraget kustland, men ej brytt sig om att närmare undersöka det.

Vikingaskepp

Detta obekanta land beslöt nu Erik Röde uppsöka. Styrande rakt vester ut från *Snefellsjökeln* — den ståtliga glacierklädda bergtopp, som bildar Islands yttersta landmärke i vester — såg han efter några dagars segling det nya landets höga kust med blåskimrande jöklar utbreda sig framför honom. Kommen närmare, ändrade han kursen till sydlig, för att söka sig en till bosättning lämplig plats, och landsteg slutligen på en ö, som han kallade *Eriksö.**)

Landet som Erik Röde funnit var *Grönland*, och om man, såsom de geografiska författarne göra, räknar detta stora land med

*) Eriksö låg, enligt sagans ord, nästan midt i *Vesterbygden*. Erik hade således kringseglat Grönlands södra udde. Om äfven *Österbygden*, der hans gård *Brattalid* låg, är att söka på sydvestra kusten, är ännu ej alldeles afgjordt. Dock tala flere vigtiga skäl för denna åsigt.

obekant utsträckning i norr till Amerika, skulle sålunda Erik Röde kunna anses för den Nya verldens förste upptäckare. Det nya landet gaf han namnet Grönland, säger sagan, emedan han trodde att folk lättare skulle förmås att flytta dit, "om det hade ett godt namn."

Tre somrar använde han nu till att undersöka den fjordrika kust der han landat och återvände sedan till Island. Här lyckades han förmå ett stort antal ansedda män att jemte sina familjer med honom utflytta till det nya landet, der Erik bosatte sig på gården *Brattalid* vid Eriksfjord och de andra nybyggarne rundt omkring vid fjordarna. Detta tilldrog sig, säger sagan, femton år före kristendomens införande på Island, alltså 985 e. Kr.

På Brattalid hos Erik Röde växte upp en familj af tre söner, starka och ståtliga som Erik sjelf, och en dotter, *Freydis*. När *Leif*, den äldste af sönerna, blifvit man, fick han af fadern ett fartyg och for dermed öster ut till Norge, som då styrdes af *Olaf Tryggvason*, och upptogs i dennes hird. Samma år Leif kom till Norge, år 1000, företog Olaf sitt Vinlandståg, men uppdrog dessförinnan åt Leif, som af den trosvarme konungen sjelf blifvit undervisad i kristendomen och derefter med alla sina män döpt, att resa tillbaka till Grönland och der verka för den nya lärans införande.

Leif åtog sig uppdraget och gick fram på sommaren åter till sjös. Hemfärden blef i hög grad äfventyrlig. Häftiga stormar kastade hans lilla fartyg som en lekboll omkring på oceanen, drifvande honom allt längre vester ut. Efter många veckor fingo de väderdrifne slutligen en alldeles obekant kust i sigte, styrde ditåt och landstego. "Der funnos," berättar sagan, "sjelfsådda hvetefält, och vinrankor växte der. Der funnos äfven sådana träd som kallas mösur, och af allt detta togo de med sig prof. Några af träden voro så grofva, att de kunde begagnas till byggnadsvirke."

De höllo nu utmed kusten norr ut och hunno slutligen lyckligt Grönland och Eriksfjord. Efter hemkomsten framförde Leif konung Olafs budskap till nybyggarne, och de läto alla döpa sig, Erik Röde dock endast motvilligt.

Inom den grönländska kolonien blef det nu mycket tal om, att det af Leif upptäckta nya landet borde närmare undersökas. Sjelf brydde sig Leif ej om att fullfölja sin upptäckt, men *Thorsten*, Eriks andre son, beslöt göra ett försök att återfinna den af

brodern anträffade kusten, men det misslyckades helt och hållet. Efter att en hel sommar ha kastats omkring på oceanen utan att ha sett någon annan kust än Islands, återkommo han och fadern, som följt honom, med oförrättadt ärende.

Då kommo, sannolikt hösten 1002, till Grönland två stora handelsskepp från Island. Det ena fördes och egdes af *Thorfinn Karlsefni*, en ansedd man från Höfdi vid Skagafjord, och hans vapenbroder *Snorri Thorbrandsson* från Alptafjord i vestra Island, en af Eyrbyggjasagans hufvudpersoner. Egare till det andra åter voro *Bjarni Grimolfsson Thorhall Gamlason*, två andra af dessa hälften härmän, hälften köpmän, som från Island drogo omkring till Norge och de andra nordsjöländerna, köpande och säljande, men tillika beredda att när så fordrades förvandla sina knorrar till härskepp. De voro ofta söner i ansedda ätter, som tillbragte en del af sin ungdom i dylika färder, för att sedan med det gods de derunder samlat slå sig ned i ro på fädernegården.

En sådan "merchant adventurer" var särskildt Thorfinn Karlsefni. Han hade fått lust att besöka de isländska nybyggena i vester och kom nu till Grönland, välförsedd med allt som kolonisterna behöfde. Han och de öfriga skeppshöfdingarne inbjödos af Erik Röde att med alla sina män tillbringa julen och vintern på Brattalid, der nu en storartad gästfrihet utvecklades.

I huset funnos numera endast två söner, Leif och *Thorvald*, ty den tredje, Thorsten, hade kort efter hemkomsten från sin olyckliga resa aflidit, lemnande efter sig en ung hustru, *Gudrid Thorbjörnsdotter*, af en till Island inflyttad irländsk slägt. För henne fattade nu Karlsefni ett starkt tycke, begärde henne till hustru af Erik, fick bådas ja och firade med henne sitt bröllop på Brattalid.

Äfven denna vinter talades på Brattalid mycket om Leifs upptäckt, och äfven främlingarne tyckte, att ett land som syntes erbjuda så stora fördelar ej borde lemnas oundersökt. Ett sådant företag var helt och hållet i Karlsefnis och Snorris smak, och de beslöto sätta det i verket. Deras män förklarade sig villiga att följa dem, och så gjorde äfven styrmännen och manskapet på det andra fartyget. Till de båda isländska fartygen slöt sig ett tredje från den grönländska kolonien under befäl af Erik Rödes måg *Thorvard* och hans tredje son Thorvald. Till styrmännen på det grönländska skeppet hörde äfven Eriks förvaltare och fångst-

man *Thorhall*, en skicklig jägare och fiskare, men ett egensinnigt hufvud.

På expeditionen medföljde dessutom många qvinnor, bland dem Karlsefnis hustru Gudrid och Eriks dotter, den manhaftiga Freydis, gift med Thorvard. Då man, om landet befunnes dertill tjenligt, ämnade der anlägga ett fast nybygge, medtogos kreatur. Med lifsmedel synes man dock varit klent utrustad, och den grönländska kolonien hade väl ej heller mycket att deraf erbjuda. Man litade tydligen på afkastningen af jagten i det nya landet samt de sjelfsådda hvetefälten, hvarom Leif berättat. I allt utgjorde expeditionen 140 man, deraf 40 på hvardera af de isländska fartygen och 60 på det grönländska.

Det var sannolikt 1003 på våren de tre skeppen gingo till segels från Österbygden. Om expeditionens gång skola vi nu låta sagan sjelf berätta.

"De seglade först till Vesterbygden och derifrån till Björnön. Derifrån seglade de ett dygn (2 dögr) mot söder. Då fingo de land i sigte, satte ut en båt och funno der stora hällar, många af dem tolf alnar breda; der voro äfven många fjällrackor. De gåfvo landet ett namn och kallade det *Helluland*. Derpå seglade de med nordlig vind ett dygn; land låg då framför dem, och på det var en stor skog och många vilda djur. Sydost utifrån land låg en ö, och der funno de en björn, hvarför de kallade den *Bjarney*, men landet der skogen var kallade de *Markland*.

Derifrån seglade de längre söder ut längs land och kommo till ett näs. Landet låg på styrbords sida; der var en lång strand med sandbankar. De rodde i land och funno på näset kölen af att fartyg och kallade derför stället *Kjalarnäs*; stranden kallade de *Furdustrandir*, emedan han syntes dem så lång att segla utmed. Derefter blef landet inskuret af fjordar, och de gingo med fartygen in i en af dem.

När Leif var hos konung Olaf Tryggvason och denne uppmanade honom att förkunna kristendomen på Grönland, gaf konungen honom två skottar, en man och en qvinna. Mannen hette *Haki*, qvinnan *Hekja*. De voro snabbare än rådjur. De voro nu med ombord hos Karlsefni. Men när de seglat förbi Furdustrandir, satte de skottarne i land, med tillsägelse till dem att löpa söder ut, taga noga reda på landets beskaffenhet och vara tillbaka inom tre halfva dygn. Karlsefni och hans följeslagare

kastade ankar och lågo der stilla under deras frånvaro, och när de kommo tillbaka, hade den ene en klase vindrufvor och den andra ett ax af sjelfsådt hvete i handen.

De gingo till sjös igen och fortsatte samma led tills de kommo till en fjord, i hvilken de seglade in. Utanför mynningen af denna fjord var en ö, kring hvars stränder gick en stark ström; de kallade den derför *Straumey*. På ön var så mycken ejder, att man måste gå varsamt för att ej trampa på äggen. Fjorden kallade de *Straumfjord*. Der förde de nu sina saker i land och inrättade sig så beqvämt de kunde. De hade fört med sig allahanda kreatur. Det var ett fagert, bergigt land. De sysselsatte sig nu uteslutande med att utforska landet.

De stannade här öfver vintern, men hade icke sörjt för lifsmedel under sommaren. Fisket blef mindre gifvande, och de började lida brist. Då försvann Thorhall jägare. De hade redan bedt Gud om föda, men den kom ej så snart de tyckte sig behöfva. De sökte efter Thorhall i halftannat dygn och funno honom slutligen ute på en klippudde. Han låg der med vidöppen mun stirrande upp i luften och mumlande något för sig sjelf. De frågade honom hur han kommit dit, men fingo till svar att det ej angick någon. De bådo honom följa med sig hem, och han gjorde så. Kort derefter kom der en hval och de foro ut, dödade och flänsade honom, och visste ingen hvad det var för slags hval. Och när matsvennerna kokat den, åto de deraf, men blefvo alla sjuka. Då sade Thorhall: 'Bättre hjelp gaf nu den rödskäggige än eder Krist, och har jag nu fått detta för det qväde jag diktade åt den trofaste Thor, sällan har han svikit mig. Men när folket hörde detta, kastade de allt köttet af hvalen i sjön och vände sig med sina böner till Gud. Vädret blef då bättre, så att de kunde ro ut och fiska, och tröt dem sedan aldrig föda, ty de kunde jaga vildt på land, samla ägg ute på ön och taga upp fisk ur sjön.

Det är sagdt, att Thorhall ville fara norr ut på andra sidan Furdustrandir för att söka efter Vinland, medan Karlsefni ville fortsätta mot söder utmed kusten. Thorhall utrustade sitt fartyg i lä af ön, men fick ej med sig mer än nio män, ty alla de öfriga följde med Karlsefni. De förra seglade derefter norrut förbi Furdustrandir och Kjalarnäs och ville sedan hålla vester ut. Här råkade de emellertid ut för vestliga vindar och drefvos i land i

Irland, der de blefvo svårt misshandlade och gjorda till slafvar. Der slutade Thorhall sina dagar, efter hvad köpmän berättat.

Nu är att berätta om Karlsefni, att han, Snorri och Bjarni med sitt folk foro söder ut längs land. De hade så farit länge, då de kommo till en flod, som, strömmande ned från det högre landet, föll ut i en insjö och derifrån ut i hafvet. Der voro stora sandbankar utanför mynningen, så att fartygen endast vid högvatten kunde komma upp i floden. Karlsefni och hans följeslagare seglade nu upp genom mynningen och kallade stället der de landstego *I hopi* (Vid insjön). Der funno de sjelfsådda hveteåkrar öfverallt i sänkorna, men på de mera högländta ställena vinrankor. Hvarenda bäck var full af fisk. De gräfde gropar på den del af hafsstranden som nåddes af tidvattnet, när det var som högst, och när det föll ut, voro hälleflundror i groparna. I skogarna var en stor myckenhet vilda djur af allahanda slag.

De hade varit här en half månad, hvarunder de lefvat i öfverflöd och invaggat sig i en sådan säkerhet, att de ej brydde sig om att utsätta några vakter. Allt godset hade de hos sig på land. Då hände tidigt en morgon, när de kastade ögat ut, att de fingo se en stor myckenhet skinnbåtar, från hvilka stafvar svängdes, och lät det som på tröskplatsen, och stafvarna svängdes medsols.

Då sade Karlsefni: 'Hvad kan detta betyda?' Då svarar Snorri Thorbrandsson: 'Möjligen är det ett fredstecken. Låtom oss derför taga en hvit sköld och hålla upp den.' Och så gjorde de. Nu rodde främlingarne emot dem och gingo i land, med förundran betraktande dem de sågo framför sig. De voro mörkhyade män med fula ansigten och vederstyggligt hår. De hade stora ögon och utstående kindben. De stodo en stund och betraktade nyfiket folket framför dem och rodde sedan sin väg söder ut om näset.

Karlsefni och hans följeslagare hade byggt sina bodar ofvanför sjön, somliga nära den, andra ett stycke derifrån. Här tillbragte de vintern. Ingen snö föll, och kreaturen gingo ute hela vintern.

När våren inbröt, fingo de tidigt en morgon se en stor mängd skinnbåtar komma roende söder ifrån om udden, i en sådan massa, att det såg ut som kol varit utströdda på floden nedanför sjön, och på hvarenda båt svängdes stafvar. Karlsefni och hans män höjde nu sina sköldar, och när de möttes, började

de köpslå med hvarandra. Helst ville främlingarne köpa rödt kläde, för hvilket de i utbyte lemnade pelsvaror och helgrå skinn. De ville äfven köpa svärd och spjut, men Karlsefni och Snorri förbjödo sina män att gifva dem sådana. I utbyte mot fullkomligt fläckfria skinn togo skrälingarne rödt tyg af en spanns längd, som de knöto kring hufvudet. Så fortgick byteshandeln en stund, tills klädet började taga slut för Karlsefni och hans folk. De skuro det då i så smala remsor, att det ej hade mer än en fingers bredd; men skrälingarne gåfvo fortfarande lika mycket för det som förut, om ej mer.

Då ville händelsen, att en tjur, som tillhörde Karlsefni och Snorri, kom utspringande ur skogen under ett väldigt råmande. Skrälingarne blefvo häraf till den grad skrämda, att de rusade ned till sina båtar och skyndsamt rodde sin väg söder ut längs kusten.

I tre hela veckor hördes de ej vidare af; men då fingo Karlsefni och hans män en dag se en stor mängd skrälingbåtar komma roende från söder; det var som en ström vältat sig fram; alla stafvarna svängdes motsols, och hela skaran uppgaf vilda tjut. Karlsefni och hans män togo nu röda sköldar och höllo emot dem. Skrälingarne sprungo ur sina båtar, och så möttes de och drabbade samman. Vardt då ett hårdt skjutande, ty skrälingarne hade krigsslungor. Då sågo Karlsefni och Snorri, att skrälingarne satte upp på en stång ett klotrundt föremål, ungefär af en fårmages storlek och nästan svart till färgen, och slungade det från stången upp på land ofvanom Karlsefnis följeslagare, och när det föll, gjorde det ett förfärligt buller. En stor fruktan kom härvid öfver Karlsefni och hans män, så att de ej tänkte på annat än att fly uppåt flodbrädden, ty det föreföll dem som en svärm af skrälingar rusade emot dem från alla håll, och stannade ej förr än de kommo till några klippkullar. Här gjorde de ett beslutsamt motstånd.

Freydis kom ut, och då hon fick se Karlsefni och hans män fly, ropade hon: 'Blygens I icke, så goda män som I ären, att fly för sådana uslingar, då det tyckes mig som ni borde kunna slagta ned dem som boskap. Hade jag blott ett vapen, skulle jag slåss bättre än någon af er.' De lyssnade ej till hennes ord. Freydis sökte hinna upp dem, men blef efter, ty hon var i väntande dagar. Hon skyndade dock efter dem, ty skrälingarne förföljde henne. Hon fann i sin väg en död man. Det var Snorris son *Thorbrand*,

Hans hufvud var klufvet af en flat sten, och bredvid honom låg hans blottade svärd. Hon tog upp det i afsigt att försvara sig med det. Då skrälingarne närmade sig, blottade hon sitt bröst och slog sig derpå med flatsidan af svärdet. Häröfver blefvo skrälingarne förskräckta, rusade ned till sina båtar och rodde sin väg. Men Karlsefni och hans följeslagare gingo ned till henne och berömde hennes tapperhet.

Två af Karlsefnis män hade fallit och en stor mängd af skrälingarne. Karlsefnis skara hade blifvit öfvermannad af fiendens stora öfverlägsenhet i antal. De återvände nu till bodarna, förbundo sina sår och undrade på hvad det kunnat vara för en menniskomassa som fallit öfver dem ifrån land. Men vid närmare eftertänkande funno de nu, att det ej kunnat vara mer än en skara, den som kom från båtarna, och att den andra svärmen måste ha varit en synvilla.

Ehuru landet deromkring var godt, syntes det dock Karlsefni och hans följeslagare, att de skulle nödgas lefva der i en ständig fruktan och oro för dess invånare. De rustade sig derför till afresa och beslöto återvända till sitt land. De seglade alltså norr ut långs kusten och träffade på fem i skinntröjor klädda skrälingar, som lågo på stranden och sofvo. Bredvid dem stodo kärl, innehållande djurmärg, blandad med blod. Karlsefni och hans följeslagare trodde, att de voro flyktingar, som blifvit förvisade från sitt land. De dödade dem. Sedermera träffade de på ett näs, der det fanns en stor myckenhet vilda djur, och näset såg ut som det varit en enda gödselhög, lemningar efter djuren som lågo der om nätterna.

De kommo nu tillbaka till Straumfjord, der de funno öfverflöd på allt hvad de behöfde. Somliga säga, att Bjarni och Freydis stannade qvar här med hundra man, medan Karlsefni och Snorri med fyrtio man begåfvo sig tillbaka söder ut till Hop, der de dock endast stannade två månader, hvarefter de samma sommar återvände.

Karlsefni begaf sig nu ut med det ena fartyget för att söka efter Thorhall jägare, men större delen af skaran stannade qvar vid Straumfjord. De seglade norr ut rundt om Kjalarnäs och höllo derefter mot vester med land på babords sida. Landet der var en skogbevuxen vildmark så långt de kunde se, och så godt som utan någon öppning. Och när de hade färdats en lång sträcka, träffade de på en flod, som strömmade ned från öster till

vester. De seglade in i mynningen af denna flod och lade till på södra stranden.

En morgon hände, att Karlsefni och hans män på en öppen plats i skogen ofvanför dem fingo se en fläck, som glittrade emot dem. De ropade åt den: den rörde sig, och det var en enfoting.*) Han sköt sig hastigt ned till stranden der de lågo. Thorvald, Erik Rödes son, satt vid rodret, och enfotingen sköt en pil i hans inelfvor. Thorvald drog ut pilen och ropade: 'Det är fett kring min buk: vi ha funnit ett godt land; dock skola vi svårligen få någon nytta af det.' Thorvald dog kort derefter af detta sår. Enfotingen hastade tillbaka norr ut. Karlsefni och hans män förföljde honom och sågo honom stundtals. Slutligen kastade han sig i sjön, och de sågo honom ej mer.

De vände nu om norr ut, troende, att det var Enfotingarnes land de sett. Ej heller voro de benägna att längre blottställa sina mäns lif. De kommo till den slutsatsen, att bergen vid Hop och dem de nu sett utgjorde en enda kedja, på den grund att båda voro på ungefär lika långt afstånd från Straumfjord. Missämja började nu yppa sig bland folket, och härtill voro qvinnorna orsaken. De som voro utan hustrur sökte bemäktiga sig deras som hade sådana, och häraf uppstod den största oro.

Snorri, Karlsefnis son, föddes den första hösten, och han var tre vintrar gammal när de lemnade landet. När de seglade bort från Vinland, hade de sydlig vind och kommo så till Markland, der de träffade på fem skrälingar, af hvilka en hade skägg, två voro qvinnor och två barn. Karlsefni och hans män togo gossarne, men de andra undkommo, och dessa skrälingar sjönko ned i jorden. De togo piltarne med sig och lärde dem tala, och de blefvo döpta. De sade, att deras moders namn var *Vätilldi* och deras faders *Uvägi*. De sade, att konungar herskade öfver skrälingarne; den ene af dem hette *Avalldamon* och den andre *Valldidida*. De berättade vidare, att der ej fanns några hus, utan folket bodde i grottor eller hålor. På andra sidan, midt emot deras land, funnes ett annat, som vore bebodt af menniskor klädda i hvita kläder. De buro stänger framför sig, på hvilka tygstycken voro fästa, och uppgåfve dervid gälla rop. Och

---

*) Enligt medeltidens föreställningar skulle i Afrika finnas menniskor med blott en fot. Och på Island troddes den tid sagan skrefs, att Vinland sammanhängde med Afrika.

förmena somliga, att detta måste hafva varit *Hvitramannaland* eller *Irland it Mikla.*

Nu anlände de till Grönland och stannade öfver vintern hos Erik Röde. Men Bjarni Grimolfsson och hans män drefvo ut i hafvet och förgingos der.

Följande sommar seglade Karlsefni till Island och Gudrid med honom, och han begaf sig hem till *Reynisnäs.* Hans moder trodde, att han gjort ett dåligt gifte, och var ej hemma första vintern. Men när hon öfvertygat sig, att Gudrid var en utmärkt qvinna, återvände hon till hennes hem, och de lefde lyckligt tillsammans."

Sagan slutar med en slägttafla, som visar, att bland andra förnämliga isländska män biskoparne *Thorlak, Björn* och *Brand den äldre,* äfvensom Hauksbokens förste egare, lagman Hauk Erlendsson, härstammade i rakt nedstigande led från Karlsefni och Gudrid.

* * *

Så lyder Hauksbokens version af Vinlands upptäckt. Derifrån skiljer sig, som vi sett, Flatöbokens i flere väsentliga delar. Den utgör först och främst ej, som den förra, en sjelfständig, sammanhängande berättelse, utan är sammansatt af två, i en större saga (Olaf Tryggvasons) inflätade mindre berättelser, kallade den första "*En liten berättelse om Erik Röde*", den andra "*En Liten berättelse om grönländingarne*". Den förra öfverensstämmer i det närmaste med Hauksbokens berättelse om Grönlands första bebyggande, men skiljer sig ifrån henne deruti, att det ej är Leif, utan en viss, i sagorna eljes fullkomligt okänd *Bjarni Herjulfsson* som först får Vinland i sigte. Det sker, då han under en resa från Island till Grönland för att helsa på sin fader, blir af en storm drifven mot sydvest år 985. Flatöboken berättar härom:

"— — De seglade i tre dagar, tills de förlorade land ur sigte; den goda vinden upphörde, och nordliga vindar började blåsa, de inhöljdes af tjocka och visste ej hvart de drefvo, och på detta sätt fortgick det i flere dagar och nätter. Då fingo de åter se solen och kunde bestämma himmelsstrecken. De satte till segel och seglade hela denna dag, innan de fingo land i sigte. De talade mycket sins emellan om hvilket land det kunde vara, och

Bjarni sade sig ej tro, att det kunde vara Grönland. De frågade, om han önskade segla ned till detta land eller icke. 'Det är mitt råd,' sade han, 'att vi gå nära utmed land.' De gjorde så och sågo snart, att landet var jämt och öfvervuxet med skog och brutet i små kullar.

De lemnade land på babord och seglade ett dygn, innan de fingo ett nytt land i sigte. De frågade, om Bjarni trodde att detta var Grönland. Han svarade, att han ej tyckte att det liknade Grönland mer än det andra, 'ty i Grönland skall det finnas många stora jöklar'. De närmade sig snart detta land och sågo, att det var jämt och skogbevuxet. Vinden blef nu mindre gynnsam, och folket tyckte att det skulle vara klokt att landa här, men Bjarni ville ej samtycka dertill. De påstodo sig vara i behof af både ved och vatten, men Bjarni sade, att de ej saknade någotdera och befallde dem hissa segel.

De vände alltså stäfven från land och seglade ut i öppen sjö med sydvestliga vindar i halftannat dygn, då de fingo se ett tredje land. Detta land var högt och bergigt, och på fjällen voro jöklar. De frågade nu åter Bjarni, om han ville lägga i land der, men han förklarade sig obenägen dertill, emedan landet ej syntes honom ha någonting lockande. De bärgade derför ej segel, utan höllo ut från land och sågo då, att det var en ö. De seglade nu för en skarp sydvest med minskade segel i två dygn, då de fingo se ett fjerde land. Åter frågade de Bjarni, om han trodde att det kunde vara Grönland, och nu svarade han, att detta land mest af alla liknade hvad han hört berättas om Grönland. De lade alltså i land, och, som slumpen ville, just vid den gård som egdes af Bjarnis fader Herjulf."

Först sexton år derefter skulle, enligt Flatöboken, en verklig upptäcktsresa företagits till Vinland af Leif Eriksson. Han finner och namngifver samma Helluland och Markland som Karlsefni, men hans Vinland har ett helt annat läge än det som skildras i Hauksboken. Medan Karlsefni från Kjalarnäs seglar en lång sträcka mot söder först till Straumfjord och sedan till Hop, *hans* Vinland, går Leif derifrån genom ett sund mot vester och öfvervintrar på en nordlig kust, som det vill synas densamma som Karlsefni fann, när han sista sommaren med det ena fartyget sökte Thorhall och der Thorvald dödades af "enfotingen".

Leif vänder om hem redan följande år med en rik laddning af timmer, fisk och drufvor, ty sagan låter honom äfven på denna

nordliga kust finna sådana. Men efter honom företagas, enligt Flatöboken, ej mindre än tre särskilda färder till det af honom upptäckta landet: först en året derpå under *Thorvald Eriksson*, som varar i tre år; derefter en annan, också treårig, under *Thorfinn Karlsefni*, och slutligen en tredje på ett år af Erik Rödes dotter *Freydis*, alla tre bekanta från Karlsefnis saga.

Alla tre hafva sitt högqvarter i "Leifs budir", hvarifrån de rekognoscera landet åt öster och vester. Under en af dessa rekognosceringsturer blir Thorvald, alldeles som i Hauksbokens berättelse, dödligt sårad af en infödings pil och begrafven på udden *Krossnäs*.

Det är ett bergigt och skogigt, mot hafvet i norr sluttande land med något jämnare strandremsa. Karlsefnis flod och insjö och sandbankarna utanför kusten återfinnas äfven här. I vester ligger en flock små öar, och på en af dem finner Thorvalds båtexpedition en sädesstack. Byteshandel och strider med skrälingarne återkomma under den andra och tredje expeditionen.

Till detta Flatöbokens Vinland komma alla expeditionerna genom det ofvannämda sundet och hafva under seglingen vester ut landet på babords sida, medan Karlsefni, enligt Hauksboken, under bortresan hela tiden höll sydlig kurs och således hade landet på styrbord. Deremot håller Hauksbokens Karlsefni alldeles samma kurs som Flatöbokens, när han sista sommaren letar efter Thorhall. Den tanken ligger derför nära till hands, att Flatöbokens källa, ett senare och ofullständigare eko af den gamla traditionen, endast behållit minnet af denna senare del af Karlsefnis resa, hvaraf Hauksbokens källa gifvit en ursprungligare och fullständigare skildring.

* * *

Men trots alla olikheter mellan de båda redaktionerna af Vinlandssagan, framgår dock af båda som ett väl bestyrkt faktum, att strax i början af elfte århundradet hittills af europeer okända kuster sydvest från Grönland upptäckts af isländare, att de uppehållit sig der i minst tre vintrar, men slutligen genom anfall af infödingarne, af dem kallade skrälingar, tvungits att åter lemna det nya landets kuster. Äfven deruti öfverensstämma båda berättelserna, att dessa kuststräckor af upptäckaren kallades *Helluland*, *Markland* och *Vinland*.

Att dessa land utgjorde delar af Nordamerikas östra kust, derom kan ej något tvifvel råda. Det land seglaren först träffar på, när han från Grönlands sydvestkust i två dagar håller sydvestlig kurs, är nordöstra kusten af Nordamerika och kan ej vara någon annan. Frågan är nu blott: hvar på denna kust äro Helluland, Markland och Vinland att söka, och särskildt hvilken var den yttersta punkt i söder som nåddes af Karlsefnis expedition?

Låtom oss kasta en blick på Nordamerikas karta! Vi se då vester och sydvest från Grönland *Labradors* kust sträcka sig i en lång linie mot sydost, på andra sidan det smala *Belle-Isle-sundet* fortsatt af *New Foundlands* i samma hufvudriktning gående nordöstra kustlinie, så att båda utifrån hafvet synas utgöra en enda sammanhängande kuststräcka. Men vid New Foundlands sydöstra udde bryter den sig i ett skarpt knä mot vester och lemnar rum för Atlanten, som med en bred öppning tränger in mot vester och bildar *St. Lawrence-vikens* stora landomslutna bassäng. På andra sidan om denna öppning vidtager *Cap Bretons* och *Nya Skotlands* långa kustlinie, endast på ett ställe afbruten af det smala *Canso-sundet.* Vid Nya Skotlands södra udde slutar tvärt den hittills mot sydvest fortlöpande kustlinien, och det är först på andra sidan en bred hafsarm vi återfinna den i *Nya Englands* kust, som med hufvudriktning mot sydvest fortlöper till *Cap Cod.* Här böjer den sig med en skarp krök rakt mot vester för att som hafsgräns åt staterna *Rhode Island* och *Connecticut* fortsätta i samma riktning till närheten af *New York.*

Det är på denna långa kuststräcka från Labrador till Connecticut som forskarne sökt de tre, i sagorna om "Vinland det goda" nämda landen. Att Helluland var nordöstra kusten af Labrador och Markland sydöstra kusten af New Foundland, derom var man snart allmänt ense. De isländska skildringarna af deras natur passade väl till dessa kusters nuvarande beskaffenhet.

Deremot skilde sig åsigterna så mycket mer i fråga om *Vinlands* läge. Vid försöken att bestämma det höll man sig nämligen ej blott till sagans naturskildringar och knapphändiga redogörelser för de seglade afstånden, utan äfven till ett ställe i Flatöboken, som tycktes innehålla en verklig latitudbestämning.

I berättelsen om *Leifs färd* förekommer nämligen vid beskrifningen af landet följande ställe: "Der frös ej om vintern, och gräset vissnade endast helt litet. Det var der mindre skillnad i längd mellan dag och natt än i Grönland eller på Island. På

den kortaste dagen af året gick solen upp i "dagmalastad" och ned i "eyktarstad" (sol hafdi par eyktarstad ok dagmalastad um skammdegi) eller enligt en annan tolkning: solen var der på den kortaste dagen uppe mellan "dagmalastad" och "eyktarstad".

Allmänt antogs, att orden *eykt* och *eyktarstad* betecknade en viss bestämd tid på dagen, men hvilken? Derom voro meningarna så delade, att medan somliga påstodo den vara kl. 3 på eftermiddagen, hvarigenom den kortaste dagens längd endast blef 6 timmar och Vinland förlades ända upp till 58° 26' m. br., alltså norra Labrador, andra åter ansågo "eykt" ha varit kl. 4.30 e. m., den kortaste dagens längd således 9 timmar och Vinlands läge 41° 24', alltså ungefär bredden af Cap Cod och Rhode Island.

Denna sistnämda åsigt förfäktades särskildt med stor skarpsinnighet och ifver af den berömde danske fornforskaren *Carl Christian Rafn*, hvilken i ett 1837 utgifvet stort arbete sökte visa, att Vinland legat på den kuststräcka vester om Cap Cod, som nu tillhör staterna Rhode Island och Connecticut. Sin åsigt stödde han för öfrigt på Flatöbokens berättelse om Leifs segling, äfvensom på några i England förmenta fornlemningar, hvilka han ansåg härstamma från en gammal nordisk koloni i dessa trakter. Rafns med liflig öfvertygelse framställda hypotes blef snart en här i norden allmänt omfattad åsigt, som ända till våra dagar bibehållit sig.

De skäl, på hvilka Rafn stödde sin åsigt, hafva dock af den nyaste forskningen ej godkänts. Det har visats, att hans tolkning af Flatöbokens "eyktarstad" är alldeles godtycklig, och att detta ord öfver hufvud ej betecknat någon viss tid, utan en viss riktning mot horisonten, hvilken man, i saknad af ur, indelade efter solens ställning öfver vissa framstående föremål på hvarje ort, t. ex. en kulle en bergtopp o. s. v.

Då Rafn förlägger Vinland till kusten vester om Cap Cod och sålunda låter Leif segla vester ut med en *mot söder vettande kust på styrbords sida*, förbiser han, att hans egen källa, Flatöboken, låter ej blott Leif, utan äfven de tre följande expeditionernas ledare under seglingen vester ut hafva *ett mot norr vettande land på babords sida*, således alldeles tvärt om. Och hvad de förmenta lemningarna från den likaledes förmenta nordiska kolonien beträffar, har *tornruinen vid Newport*, hvari Rafn ville se murarna af en gammal nordisk rundkyrka, befunnits härröra från underbyggnaden till en på 1700-talet uppförd väderqvarn och *hällristningarna på Dighton-klippan* i Massachusetts vara af indianskt ursprung.

Men om den danske vetenskapsmannen sålunda i fråga om Vinlands läge sökt bevisa mer än hans källor tillåta, tillkommer honom dock den obestridliga förtjensten att först ha samlat och utgifvit dessa källor och dermed gjort Amerikas upptäckt af Isländarne till ett historiskt faktum. Ty hur mycket än senare forskare skilja sig från honom i flere vigtiga detaljer, i hufvudfrågan äro de dock ense med honom.

Senast har historikern professor *G. Storm* i Kristiania upptagit frågan till ny granskning. Han tillägger Hauksbokens berättelse — densamma som vi här ofvan återgifvit — obetingad auktoritet framför Flatöbokens, den hittills allmännast följda källan. Vinland kan derför ej för honom ligga på en nordlig, utan måste sökas på en östlig kust. Att närmare angifva dess läge anser han omöjligt, men på grund af naturskildringarna och uppgifterna om de seglade afstånden synes han benägen att ej förlägga det längre norr ut än 49° (södra New Foundland) och ej längre söder ut än södra delen af Nya Skotland. Allt sammanlagdt, anser han ej omöjligt, att Karlsefnis vinterqvarter vid Hop legat på sydöstra kusten af denna senare halfö. Vinrankan växer här ännu i dag vild, och i sänkorna mellan kullarna träffar man ännu på stora sträckor bevuxna med vildt ris, sagans "sjelfsådda hveteåkrar". Kjalarnäs torde ha varit nordligaste udden af Cap Breton och Furdustranden östra strandlinien af denna ö eller af Nya Skotland. På denna af fjordar sönderskurna kust vore då äfven Straumfjord och Straumey att söka. Sundet hvarigenom Karlsefni styrde vester ut på sin resa för att söka Thorhall kunde då vara Cansosundet mellan Nya Skotland och Cap Breton och Krossnäs, der Thorvald dödades af "enfotingen" och begrofs, ha legat på norra eller nordvestra kusten af det förra. I detta fall borde dock Kjalarnäs snarare varit norra udden af Nya Skotland än af Cap Breton. Skeppskölen, som Karlsefni fann på detta näs och hvaraf det fick sitt namn, torde ha varit vraket af något bland de många fartyg som förliste under Erik Rödes stora expedition till Grönland 985 I Vinlands och Marklands skrälingar är professor Storm mer benägen att se *indianer* af de då på New Foundland och i Nya Skotland kringströfvande *beotuk-* och *micmacstammarna* än eskimåer.

* * *

Efter genomläsningen af de isländska sagornas berättelser om Vinland och Vinlandsresorna gör man sig ovilkorligt den frågan, om upptäckten af ett land, som erbjöd så stora fördelar framför det egna landets karga natur, ej ledt till *en varaktig kolonisation.* De isländska sagorna iakttaga derom en fullkomlig tystnad. Hvarken Hauks- eller Flatöboken känna till någon ny Vinlandsresa efter Karlsefnis och Freydis expeditioner. Denna djupa tystnad brytes endast af de *Isländska annalerna,* som för år 1121 helt torrt förmäla, att biskop *Erik Gnupsson* på Grönland detta år sökte finna Vinland, och för 1347 nästan lika knapphändigt anteckna, att ett litet grönländskt fartyg, som varit i *Markland,* af stormen drifvits till Island, och att besättningen sedan begifvit sig till Norge. Sedan detta år omtala annalerna Vinland ej mer, och i det följande århundradet synes hela traditionen derom varit utdöd på Island, liksom i det öfriga norden. Endast i de diktade sagorna höres ännu en efterklang af det gamla namnet *Helluland,* men det förekommer der i sådant sammanhang, att man tydligen ser, att författaren tänkt sig det beläget någonstädes i det obekanta norra Grönland.

Visst är, att i slutet af 15:e århundradet isländarnes upptäckt af Amerika för alla praktiska ändamål var som den aldrig blifvit gjord. Det var en upptäckt som måste göras om igen för att komma menskligheten till gagn.

Detta skulle dock ske först femhundra år derefter och i söder. Upptäckten hade jämförelsevis lätt gjorts i norr, der oceanen endast erbjöd kortare afstånd. På en sydligare breddgrad åter växte svårigheterna och farorna ofantligt med afståndet. För att den här skulle kunna göras, måste ej blott sjömanskonsten, efter århundradens utveckling, hunnit en högre ståndpunkt och vetenskapens läror om jordens form trängt ut i det praktiska lifvet: det fordrades framför allt *en man,* som med entusiasm och tro på sin sak förenade denna okufliga viljekraft och ihärdighet, utan hvilka inga stora saker utföras.

FÖRSTA KAPITLET.

Columbi födelse, härkomst, uppfostran och tidigare lefnad.

KRISTOFER COLUMBUS, eller Colombo, såsom namnet skrifves på italienska, föddes omkring år 1435 i staden Genua, af fattiga men hederliga och aktningsvärda föräldrar. Han var son af Domenico Colombo, en yllearbetare, och hans hustru Susanna Fontanarossa, och hans förfäder hafva, så vidt man kunnat inhämta, under flere slägtleder idkat samma yrke i Genua. Försök hafva blifvit gjorda att bevisa det han egde en mera lysande härkomst, och åtskilliga adliga familjer hafva gjort anspråk på honom sedan hans namn vunnit en ryktbarhet som snarare förlänar än emottager någon utmärkelse. Det är ju möjligt att några bland dem kunna hafva rätt, ty dessa tiders fejder i Italien hade ruinerat och förskingrat många af de ädlaste familjerna, och under det några grenar fortfarande ärfde slott och jordagods förblefvo andra förblandade med städernas lägsta befolkning. Detta är emellertid icke af någon väsentlig vigt för hans rykte, och det är ett större bevis på förtjenst att vara ett tvisteämne mellan flera adliga familjer än att sjelf kunna förete det mest lysande stamträd. Hans son Fernando

bedömde detta ur en riktig synpunkt. "Jag är af den tanken," yttrar han, "att det skulle skänka mig mindre anseende, om jag härstammade från hvilka adliga förfäder som helst än att vara sonen af en sådan fader."

Columbus var den äldste af fyra syskon, ty han hade två bröder, Bartholomeo och Giacomo (på spanska Diego), och en syster, om hvilken ingenting vidare är kändt än att hon blef gift med en obetydlig person vid namn Giacomo Bavarello.

Redan som mycket ung undervisades Columbus i läsning, skrifning, grammatik och räkning, samt gjorde goda framsteg i ritkonsten, liksom han tidigt röjde mycken håg fördet geogratiska

Hus i Cogoletto, sexton mil vester om Genoa, hvari Columbus påstås hafva blifvit född.

studiet och en oemotståndlig lust för sjön; och då han under den senare tiden af sin lefnad blickade tillbaka på sin tillryggalagda bana med en högtidlig, ehuru med vidskepelse blandad känsla, ansåg han denna tidiga själsriktning som en ingifvelse af försynen, hvilken förmått honom att söka de kunskaper och förlänat honom de anlag, som kunde göra honom skicklig till de höga värf, hvilka han var bestämd att utföra. Då hans fader såg hans medfödda böjelse bemödade han sig att gifva honom en för sjölifvet lämpad uppfostran. Han skickade honom derföre till universitetet i Pavia, der han erhöll undervisning i geometri, geografi, astronomi och navigation. Här förvärfvade han sig äfven någon kännedom af latinet, hvilket

på den tiden var det språk, hvarpå all undervisning inhämtades. Men här stannade han endast en kort tid eller så länge som han behöfde för att inhämta grunderna till de nödvändiga vetenskaperna. Den fullkomligare bekantskap med dem, han vid mognare år ådagalade, måste hafva varit frukten af ett flitigt sjelfstudium, hvarmed han sysselsatte sig på de lediga stunder som ett bekymmersamt och mödosamt lifs sträfvanden lemnade honom öfriga. Han var en af dessa af naturen med ett kraftfullt snille begåfvade menniskor, som tyckas dana sig sjelfva och hvilka, just emedan

Columbus-monument i Genua.

de ifrån början nödgats kämpa med försakelser och motgångar, förvärfva sig förmåga att trotsa och med lätthet besegra alla svårigheter. Sådana män lära oss konsten att med små medel utföra stora företag, samt ersätta bristen på de förra genom de utvägar som de finna i sin egen kraft och uppfinningsförmåga. Detta är ett af de märkliga dragen i Columbi historia. I hvarje företag förhöja knappheten och den skenbara otillräckligheten af hans medel storheten af hans bedrifter.

Kort efter sedan han lemnat universitetet egnade han sig åt sjömansyrket och företog, enligt sin egen utsago, vid fjorton års ålder sin första sjöresa. Ett fullkomligt mörker hvilar öfver

denna del af hans historia. Det förmodas att han gjorde sin första resa med en viss Colombo, en käck sjöman, som vunnit anseende genom sitt mod, och som på långt håll var beslägtad med hans familj. Denne veteran finnes någon gång omnämd i gamla krönikor, än såsom anförande en egen flottilj, än åter som amiral i genuesisk tjenst. Han synes hafva varit djerf och oförvägen, färdig att kämpa för hvarje sak och att inlåta sig uti strid, hvarhelst det lagligen lät sig göra.

Sjölifvet var på den tiden särdeles rikt på äfventyr och faror. Till och med en handelsexpedition liknade ett örlogståg

Medalj med bild af Alfonso den vise, konung af Neapel.
Originalet i Berlin.

och den sjöfarande köpmannen måste ofta tillkämpa sig sin väg från hamn till hamn. Sjöröfveriet var nästan lagligt. De talrika fejderna mellan de italienska staterna, Kataloniernes krysstag, de flottor, som utrustades af adelsmän, hvilka voro små suveräner på sina områden; sjöröfvareskepp och enskilde äfventyrares flottiljer, äfvensom de krig, hvilka företogos emot muhamedanerna, förvandlade de trängre farvattnen, inom hvilka sjöfarten i synnerhet idkades, till skadeplatser för de häftigaste strider. Sådan var den stränga skola, i hvilken Columbus blef uppfostrad, och sådan den sträfve lärmästare, som först bildade honom till sjöman.

De många krigen med Muhamedanerna förvandlade hafven till skådeplats för de mest hårdnackade sammandrabbningar. (31)

Den första resa, i hvilken vi hört berättas att han deltagit, var en sjöexpedition som hertigen af Calabrien, Johan af Anjou, utrustade i Genua år 1459 för att genom ett anfall på Neapel återeröfra detta konungarike åt sin fader, konung Reinier eller Renato, annars kallad grefve René af Provence. Republiken Genua deltog i detta företag med skepp och penningar, liksom äfven många enskilde äfventyrare utrustade fartyg och galerer och ställde sig under Anjous fana. — Bland desse var äfven den tappre veteranen Colombo, som förde befälet öfver en flottilj, och med honom seglade hans unge slägting.

Medalj med porträtt af kung Rene samt hans hustru Johanna de Laval. Originalet i kungliga numismatiska kabinettet. Berlin.

Johans af Anjou kamp för neapolitanska kronan varade omkring fyra år med vexlande framgång och en besvärlig tjenstgöring. Den del af expeditionen, som tillhörde flottan, utmärkte sig genom flera djerfva företag, och då den olycklige hertigen slutligen såg sig tvungen att fly till ön Ischia, förblefvo en handfull galerer honom trogna, bevakade ön samt rensade och höllo hela neapolitanska viken fri från fiender. Man har antagit att Columbus tjenade ombord på denna flottilj. Att han utmärkte sig under detta tåg synes deraf, att han vid samma tid erhöll ett särskildt uppdrag och utskickades på det vågsamma företaget att borttaga en galer ur hamnen vid Tunis, hvarvid han ådagalade en hög grad af beslutsamhet och skicklighet.

Nu följer en mellantid af några år, hvarunder vi hafva blott ett eller två otydliga spår af Columbus, hvilken antages hafva förnämligast varit sysselsatt på Medelhafvet och uppåt Levanten, ömsom på handelsresor, ömsom i striden emellan de italienska staterna och ömsom på af religionen helgade röfvartåg mot de otrogne,

Gammaldags bild af en sjöstrid.

under hvilken tid han ofta stod under sin gamle slägtinges, den erfarne Colombos, med faror förenade befäl.

Den sista anekdot vi hafva från denna mindre kända tidpunkt af hans lefnad är meddelad af hans son Fernando. Denne berättar, att fadern någon tid seglade med Colombo den yngre, en ryktbar kapare och brorson till den nyssnämde gamle amiralen samt troligen äfven arfvinge till hans krigiska håg och tapperhet; ty Fernando försäkrar att han var så fruktad för sina bedrifter met

Den beryktade sjöröfvaren Colombo i dödlig strid med fyra venetianska örlogsmän, nära kap St. Vincent.

de otrogne, att de moriska mödrarna brukade skrämma sina ostyriga barn med hans namn.

Denne djerfve sjöröfvare passade på fyra rikt lastade venetianska galerer under deras återfärd från Flandern och angrep dem med sin flottilj vid portugisiska kusten, mellan Lissabon och udden St. Vincent. Striden varade från morgonen ända till aftonen med stor manspillan å ömse sidor. Skeppen fasthakades vid hvarandra och besättningarne stredo man emot man, från skepp till skepp. Det fartyg, på hvilket Columbus förde befälet, kämpade mot en stor venetiansk galer. Korsarerna kastade handgranater och andra brännbare ämnen och galeren insveptes i lågor; och då fartygen, som voro hopfästade med kedjor och jernhakar, icke kunde åtskiljas, förvandlades båda till en flammande massa och invecklades i samma brand. Besättningarne störtade sig i sjön. Columbus fattade uti en åra som flöt nära honom, och som han var en utmärkt simmare uppnådde han stranden, fastän den låg fullt en mil derifrån. "Det täcktes Gud," tillägger hans son Fernando, "att gifva honom styrka på det han måtte bevaras till vigtigare ändamål. Sedan han återhämtat sina uttömda krafter begaf han sig till Lissabon, der han fann många af sina genuesiska landsmän och der man öfvertalade honom att bosätta sig.

Sådan är Fernandos berättelse om sin faders första ankomst till Portugal, hvilken äfven blifvit allmänt antagen af nutidens historieskrifvare; men när man närmare granskar åtskilliga af den tidens berättelser, synes den här beskrifna striden hafva stått flera år efter Columbi ankomst till nämda land. Att han var med i denna drabbning är icke otroligt; men han hade troligen förut bott någon tid i Portugal. Också skola vi vid betraktandet af detta rikes historia finna, att uti de stora sjöexpeditioner, hvarmed det vid denna tid var upptaget, måste legat en stark dragningskraft för en person med Columbi böjelser och sträfvanden, och vi skola då blifva föranlåtne att antaga, det hans första besök i Lissabon icke var den tillfälliga följden af ett öfverdådigt äfventyr utan företogs i afsigt att tillfredsställa en berömdvärd vetgirighet och söka en ärofull framtid.

ANDRA KAPITLET.

Upptäckter under prins Henrik af Portugal. — Columbi vistande i Lissabon. — Meningar angående öar uti oceanen.

DE nya upptäckternas bana hade börjat kort före Columbi tid, och vid den tidpunkt, vi här afhandla, fullföljdes den med stor ifver i Portugal. Återupptäckten af Canarie-öarne i fjortonde århundradet jemte de tillfälliga resor, som gjordes dit och till de gent emot belägna kusterna af Afrika, hade först riktat europeernas uppmärksamhet åt detta håll. Den stora väckelsen till upptäckter gafs likväl af prins Henrik af Portugal, en son af Johan den förste, kallad Hämnaren, och Philippa af Lancaster, en syster till Henrik den fjerde i England. Han hade följt sin fader till Afrika på ett tåg mot morerna samt derunder inhemtat mycken kännedom om kusterna af Guinea och andra för europeerna helt och hållet okända trakter, hvaraf han bragtes på den tanken att vigtiga upptäckter kunde göras, om man seglade utåt Afrikas vestra kust. Då han återkom till Portugal fullföljde han den väg, som sålunda tillfälligtvis hade blifvit öppnad. Han lemnade hofvet och drog sig undan till ett ställe på landet i Algarvien nära till Sagres, i grannskapet af Cap St. Vincent, der han hade en fri utsigt utåt hafvet. Här samlade han omkring sig utmärkta vetenskapsmän och egnade sig uteslutande åt de med sjövetenskapen förbundne kunskapsgrenarne. Sjelf gjorde han sig fullkomligt hemmastadd med forntidens geografiska upptäckter och de spanska morernas astronomiska forskningar, och följden af hans studier blef en fast öfvertygelse att Afrika kunde kringseglas och att man, genom att följa dess kuster, kunde komma till Indien.

Sedan lång tid tillbaka hade den indrägtiga asiatiska handeln drifvits uteslutande af italienarne, hvilka hade sina nederlagsplatser i Konstantinopel och vid svarta hafvet. Dit fördes på en lång och kostsam omväg alla Österns dyrbara varor, för att derifrån vidare fördelas öfver Europa. Till följd af detta monopol hade republikerna Venedig och Genua uppstigit till makt och rikedom, deras köpmän täflade i prakt med furstar och höllo Europa på visst sätt skattskyldigt under sin handel. Det var prins Henriks djerfva plan, att genom Afrikas omseglande öppna en lättare och mindre kostsam väg till källan för denna handel, att hastigt gifva den en ny riktning och utgjuta den i en gyllene flod öfver sitt fädernesland. Han stod i upplysning långt framom sitt tidehvarf och måste vid fullföljandet af sin plan bestå en hård kamp mot menniskors okunnighet och fördomar. Seglationskonsten var ännu i sin linda,

Portugals vapen.

St. Brandan.

sjömännen fruktade att våga sig långt från kusten eller ur sigte af land och blickade med förskräckelse utåt det stora och okända Atlantiska hafvet; de hyllade den gamla tron, att jorden vid eqvatorn var omgifven af en het zon, som skilde de båda hemisfererna medels en region, hvilken genom sin hetta var ofarbar; och de hyste den vidskepliga förmodan, att den, som omseglade Cap Bojador, aldrig skulle komma tillbaka.

Prins Henrik anlitade vetenskapens biträde att förskingra dessa villfarelser. Han bildade en navigationsskola och ett observatorium i Sagres, dit han inbjöd sjö-vetenskapens mest utmärkte idkare. Verkningarne af denna inrättning blefvo snart synbara. En ofantlig förbättring egde rum med kartor och sjökort; kompassen blef mera allmänt använd; portugisiska marinen utmärkte sig för djerfva företag; Cap Bojador kringseglades; de tropiska regionerna genomträngdes och förlorade sina inbillade fasor; större

delen af afrikanska kusten från Cap Blanco till Cap Verde under söktes, Cap Verdes och Azoriska öarne upptäcktes. För att försäkra sig om full eganderätt till dessa länder, förskaffade Henrik sig en påflig bulla, som förlänade Portugals krona oinskränkt myndighet öfver alla de länder, hvilka af henne kunde upptäckas i Atlantiska hafvet och ända till Indien. Henrik dog den trettonde

Prins Henrik "Navigatorn." Efter en miniatyr i Nationalbiblioteket i Paris.

November 1473 innan han hade uppnått det stora föremålet för sin äregirighet, men han hade lefvat länge nog, för att se sitt fädernesland genom sina åtgöranden på god väg att blifva rikt och mäktigt. Han omtalas "såsom endast betänkt på storartade företag och ädelsinnade handlingar." Till valspråk hade han detta

högsinnade motto: "Gåfvan att göra godt," den enda gåfva som är värdig furstars äregirighet.

Ryktet om portugisernas upptäckter ådrog sig verldens uppmärksamhet; den lärde, den nyfikne och äfventyraren begåfvo sig till Lissabon för att deltaga i de företag, som derifrån ständigt utrustades. Bland dessa anlände Columbus omkring år 1470. Han var vid denna tid i mannaålderns fulla styrka samt af ett intagande yttre, och här torde det ej vara otjenligt att uppdraga hans porträtt efter de beskrifningar, som blifvit lemnade om honom af hans samtida. Han var af reslig växt, väl bildad och muskulös samt hade ett ståtligt och värdigt sätt att skicka sig. Hans ansigte var långlagdt, hvarken fylligt eller magert. Hans hy var ljus och fräknig, närmande sig till rödlett; näsan var krokig; kindbenen voro något höga; ögonen ljusgrå och gnistrande och hela hans utseende hade någonting befallande. Hans hår var i de yngre dagarne ljust, men bekymmer och motgångar gjorde det snart grått och vid trettio års ålder var det nästan hvitt. Han var måttlig och enkel i föda och klädsel, vältalig i samtal, förekommande och artig mot främlingar samt af en älskvärdhet och godhet i det husliga lifvet, som starkt fäste hans familj vid honom. Hans lynne var af naturen retligt, men han kufvade det genom sin själsstorhet, skickade sig med belefvad och ädel värdighet och inlät sig aldrig i något vidlyftigt ordande. Under hela sitt lif utmärkte han sig genom ett noggrant iakttagande af sina religionspligter, men denna hans gudsfruktan bestod ingalunda i blotta former, utan hade en anstrykning af den upphöjda och högtidliga entusiasm, som låg så starkt utbredd öfver hela hans karakter.

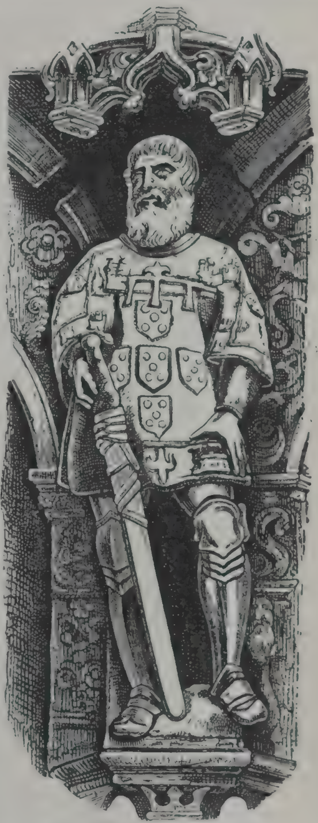
Prins Henrik "Navigatorn."
Staty å portalen till klostret i Belem.

Under sitt vistande i Lissabon brukade han bevista gudstjensten i Allhelgona-klostrets kapell och här blef han bekant med

ett förnämt fruntimmer, vid namn Donna Felipa, som bodde i klostret. Hon var dotter till Bartolomeo Monjis de Palestrello, en italiensk riddare, som nyligen aflidit och varit en af de mest utmärkte sjöfarande under prins Henrik, samt hade koloniserat och styrt ön Porto Santo. Bekantskapen mognade snart till tillgifvenhet och slutade med giftermål. — Det synes hafva varit ett

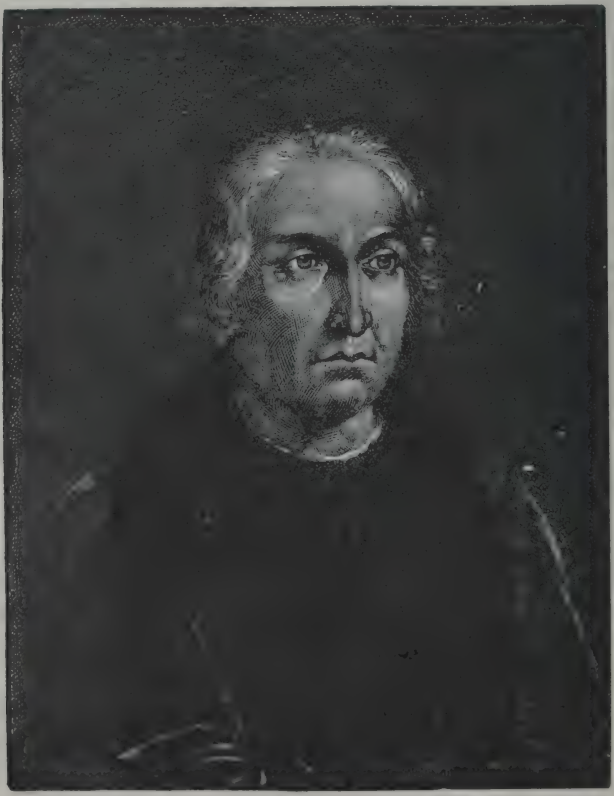

Porträtt af Columbus i marinmuseet i Madrid.

parti af blott böjelse, alldenstund det unga fruntimret hade föga eller ingen förmögenhet.

Det nygifta paret bodde hos brudens moder. Den senare, som märkte det intresse hennes måg hyste för sjöföretag, brukade omtala för honom allt hvad hon kände om sin aflidne mans resor och öfverlemnade åt honom alla dennes kartor, journaler och andra

handskrifter. Härigenom blef Columbus bekant med portugisernas vägar, deras planer och tankar, och som han genom sitt giftermål och bosättning blifvit naturaliserad i Portugal, medföljde han ibland på expeditioner till Guinea-kusten. Då han var hemma försörjde han sin familj genom förfärdigandet af kartor och sjökort, och ehuru hans tillgångar voro knappa egnade han en del deraf till sina yngre bröders uppfostran samt till att understödja sin ålderstigne fader i Genua. Från Lissabon flyttade han för någon tid till den nyligen upptäckta ön Porto Santo, hvarest hans hustru hade ärft en liten egendom, och under hans vistande derstädes

Lissabon under sextonde århundradet.

födde hon honom en son, som han kallade Diego. Hans hustrus syster var gift med Pedro Correo, en utmärkt sjöfarande, hvilken en tid varit ståthållare på Porto Santo. Under det umgänge, som härunder uppstod mellan dem, vändes deras samtal oftast på upptäckter af Atlantiska öar, afrikanska kuster och den länge eftersökta vägen till Indien samt på möjligheten af okända länders tillvaro i vester. Det var en tidpunkt af allmän retelse för alla dem, som hade egnat sig åt sjölifvet eller som bodde i grannskapet af oceanen. De nyligen skedda upptäckterna hade upptändt deras inbillning och uppfyllt dem med föreställningar att andra, rikare och härligare öar ännu återstodo att upptäcka i Atlantiska hafvets

gränslösa rymder. De gamles åsigter och inbillningsfoster blefvo åter satta i omlopp. Ön Antilla och Platos inbillade Atlantis funno ännu en gång fasta troende, och tusentals rykten kringspredos om okända öar, som tidtals varit synliga i oceanen. Många af dessa voro blott fabler; många åter hade endast sin upprinnelse uti resandes sjelfbedrägerier, hvilkas upphetsade fantasi lät dem se öar i de sommarmoln, som ligga utefter horisonten och ofta bedraga seglaren med föreställningen om ett fjerran land. Det

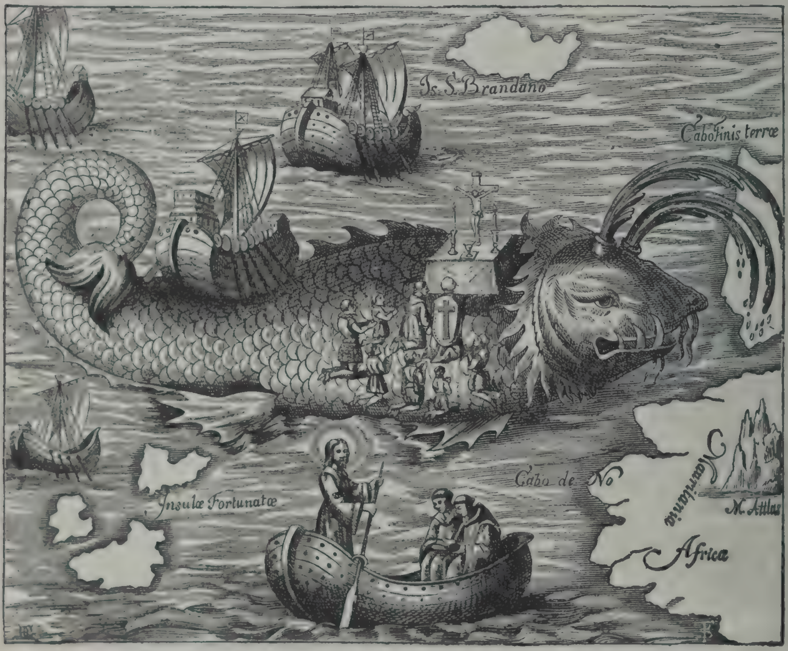

Legenden om Sankt Brandans firande af den heliga messan på ryggen af en jättehval. Efter en gravyr från sjuttonde århundradet.

märkligaste exemplet på detta slags sjelfbedrägeri eller rättare synvilla är det som berättas om inbyggarne på Canarie-öarne. De trodde sig tidtals se en stor ö i vester med höga berg och djupa dalar; den visade sig ej i mulet och dunkelt väder, utan med all den tydlighet, hvarmed aflägsna föremål kunna skönjas uti ett tropiskt luftstrecks klara dunstkrets. Det är sannt att den endast kunde ses öfvergående och med långa mellanskof under det att vid andra tillfällen och i det klaraste väder icke ett spår deraf

var märkbart; men så öfvertygadt var folket på Canarie-öarna om dess verkliga tillvaro, att de erhöllo konungens af Portugal tillstånd att utrusta åtskilliga expeditioner för dess uppsökande. Ön blef emellertid aldrig funnen, ehuru den ännu fortfor att tidtals gäcka ögat; många förklarade den för samma ö, som sägnen förmäler hafva blifvit upptäckt i sjette århundradet af en skotsk prest vid namn St. Brandan och den var verkligen utmärkt på många kartor ifrån den tiden under namn af St. Brandan eller St. Borondon.

Alla dessa sägner och rykten blefvo med noggrannhet antecknade af Columbus och torde äfven hafva haft något inflytande på hans inbillning; men huru öfverspänd denna än var sökte hans genomträngande snille dock djupare källor till näring för sina begrundanden. De resor han hade gjort till Guinea och hans ständiga sysselsättning med kartors och sjökorts förfärdigande hade föranledt honom att allt mer och mer fördjupa sig i forskningar angående det stora ändamålet med den tidens sjöföretag; men under det att andra, genom att följa Afrikas kust, långsamt och mödosamt sökte en väg till Indien, fattade hans djerfva ande den dristiga tanken att vända fartygets förstäf rakt emot vester för att medels en väg tvärsöfver Atlantiska hafvet uppsöka det efterlängtade landet. Då han en gång fattat denna idé är det intressant att erfara från hvilken massa af redan kända sakförhållanden, förnuftiga hypoteser, fantastiska berättelser och folksägner hans stora upptäcktsförslag utarbetades genom hans kraftfulla själs verksamhet.

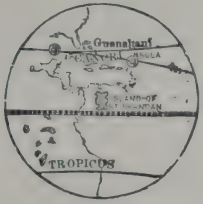

TREDJE KAPITLET.

De skäl, hvarpå Columbus grundade sin förmodan om tillvaron af ett oupptäckt land i vester.

Vi hafva redan från år 1474 ett bevis för Columbi beslut att söka en vestlig väg till Indien i den brefvexling han underhöll med den florentinske geografen Paulo Toscanelli och tvifvelsutan hade han redan långt förut tänkt derpå. Han bragtes till detta beslut genom ett flitigt studerande af de gamles alla geografiska teorier, häruti understödd af sin egen erfarenhet, af den senare tidens upptäckter samt af astronomiens framsteg. Han antog såsom en grundprincip, att jorden var ett klot, hvilket kunde kringfaras från öster till vester, samt att menniskor stodo med fötterna mot hvarandra, då de befunno sig på motsatta punkter af detta klot, hvars omfång vid eqvatorn han enligt Ptolemei åsigt delade i tjugufyra timmar af femton grader hvardera, eller tillsammans trehundrasextio grader. Vid jemförelse mellan Ptolemei glob och Marini från Tyrus nyare karta antog han, att femton timmar hade varit kände af de gamle i en sträcka från Canarie eller Lyckliga Öarne till staden Thinæ i

Asien, hvilka utgjorde yttersta vestra och östra punkterna af den då kända verlden. Portugiserna hade framflyttat den vestra gränsen en timme längre genom upptäckten af Azoriska- och Cap Verdes-öarne: ännu återstodo omkring åtta timmar eller en tredjedel af jordens omkrets att utforska. Denna rymd föreställde han sig till stor del vara upptagen af Asiens östliga trakter, hvilka torde utsträcka sig så långt, att de närmade sig till vestra kusterna af Europa och Afrika. En seglare skulle derföre, om han styrde rak

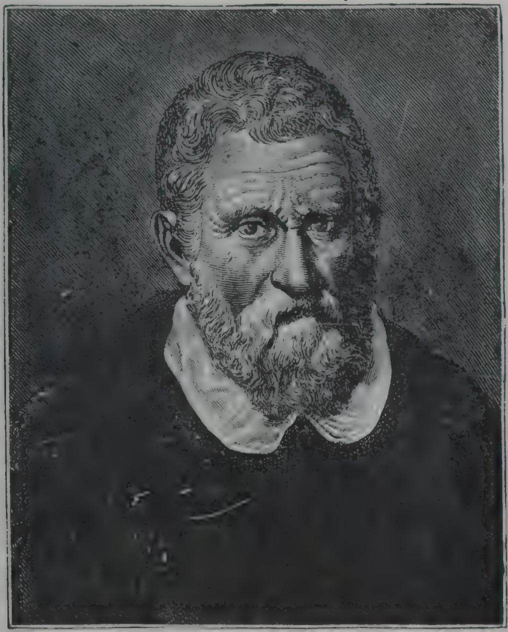

Marco Polo. Efter en målning i galleriet Badia i Rom.

kurs från öster till vester, anlända till Asiens östra gräns eller ock upptäcka något mellanliggande land. Det stora hinder som man hade att befara var den hafsrymd, som måste ligga deremellan; men denna kunde dock ej vara så stor, ifall araben Alfragani mening antogs, hvilken, genom minskning af gradernas storlek, gaf jorden ett mindre omfång än som tillerkändes henne af andra kosmografer, en teori till hvilken Columbus i allmänhet synes hafva satt mycken tillit. Han styrktes dessutom deruti genom Aristoteles', Senecas, Plinii och Strabos meningar, hvilka antogo oceanen

äga blott en måttlig bredd, så att man på några få dagar kunde komma ifrån Cadix vesterut till Indien.

Columbus hemtade äfven ett starkt stöd för sin teori från ett bref, som han år 1474 emottog från den redan omnämde lärde florentinaren Paulo Toscanelli, hvilken ansågs såsom en af sin tids skickligaste geografer. Detta bref var grundadt på en berättelse af den venetianske resanden Marco Polo, som i fjortonde århundradet hade inträngt i Asiens aflägsna delar, långt bortom de trakter, som omnämnas af Ptolemeus. Toscanelli uppmuntrade Columbus i den

Hus å ön Porto Santo hvari Columbus säges hafva bott.

föresats, som denne meddelat honom att genom en vestlig kurs uppsöka Indien, och försäkrade att afståndet ej kunde vara mera än sjuhundra mil i rak linie från Lissabon till provinsen Mangi, nära Cathay, hvarmed, efter hvad man nu med visshet vet, menades norra kusten af Kina. Om detta land afgafs en praktfull beskrifning i enlighet med Marco Polo, som upphöjer dess beherskares, stor-Khanens, välde och prakt, hans hufvudstäder Cambalu's och Quinsai's eller Kinsay's storlek och glans, samt den underbara ön Cipango eller Zipangi, hvilken antages hafva varit Japan. Denna

ö förlägger han midtemot Cathay långt bort i oceanen och beskrifver den såsom öfverflödande af guld, ädla stenar och kryddor; konungens palats var täckt med guldplåtar, liksom byggnaderna i andra länder äro täckta med bly.

Marco Polos arbete förtjenar i synnerhet att omnämnas såsom en ledtråd till många af Columbi idéer och spekulationer. Stor-Khanens länder, såsom de beskrifvas af förenämde venetianare, voro föremålet för hans flitiga sökande under alla hans resor, och under

Det antages att Behaim gjorde bruk af Toscanellis karta vid konstruerandet af Asiatiska delen af sin glob. Toscanellis karta har förlorats för efterverlden.

sina kryssningar bland Antillerna smickrade han sig ständigt med hoppet att anlända till den rika ön Cipango samt Mangis och Cathay's kuster. Brefvet från Paulo Toscanelli åtföljdes af en karta, hvilken var upprättad, dels efter Ptolemeus, dels efter Marco Polos beskrifningar. Östra kusten af Asien var der utmärkt såsom belägen midt emot Afrikas och Europas kuster, med en måttligt stor hafsrymd emellan sig, hvaruti Cipango, Antilla och de andra öarne voro förlagda på lämpliga afstånd. Efter denna på höft upprättade karta rättade Columbus sig under sin första resa.

Utom på dessa lärde auktoriteter var Columbus uppmärksam på hvarje skymt af upplysning, som hade afseende på hans teori och som kunde inhämtas af gamla sjöfarande samt af inbyggarne på de senast upptäckta öarne, hvilka på visst sätt utgjorde de geografiska kunskapernas gränsposteringar.

Antonio Leone, en inbyggare på Madeira, berättade honom, att då han seglat femtio mil vesterut, hade han på afstånd sett

Porträtt af Columbus, i nationalbiblioteket i Madrid.

tre öar. En sjöman från Port St. Maria påstod äfven, att han under en resa till Irland hade sett land i vester, hvilket skeppsfolket ansåg vara någon af de yttersta delarna af Tatariet. En Martin Vincenti, som var lots i konungens af Portugal tjenst, försäkrade Columbus att han fyrahundrafemtio mil vester från Cap St. Vincent hade upptagit ur vattnet ett utskuret trästycke, som tydligen ej var bearbetadt med något jernverktyg. Som vinden

hade drifvit det ifrån vester, måste det hafva kommit från något i denna riktning beläget okändt land.

Columbi svåger, Pedro Correo, underrättade honom äfvenledes, att han på ön Porto Santo hade sett ett trästycke, hvilket hade drifvit från samma håll, och han hade hört af konungen i Portugal, att rör af en ofantlig storlek vesterifrån flutit till dessa öar. Dessa rör ansåg Columbus vara af den utomordentligt stora art, som hos Ptolemeus beskrifves växande uti Indien. Ofantliga tallstammar af ett slag, som ej växte på någon af öarne, hade af vestliga vindar blifvit drifna till Azorerna. Inbyggarne underrättade honom äfven, att kropparne af tvenne döda menniskor hade blifvit uppkastade på ön Flores och att dessas anletsdrag hade förorsakat stor förundran och många gissningar, emedan de voro olika dem hos hvarje annan känd menniskoras.

Desso voro de förnämsta grunder enligt hvilka, till följd af Fernando Columbi uppgift, hans fader fortgick från den ena punkten till den andra i sin teori. Det är emellertid klart, att det stora hufvudskäl, hvilket föranledde honom till företaget, var det först omnämda, nämligen att den af de gamle kända östligaste delen af Asien ej kunde vara skild från Azorerna genom mer än en tredjedel af jordens omkrets; att det mellanliggande rummet till stor del måste vara upptaget af den okända återstoden af Asien, och att, emedan jordens omkrets var mindre än man vanligen antog, nyssnämda verldsdels kuster lätteligen borde kunna uppnås genom en måttligt lång resa åt vester. Det är märkvärdigt huru mycket framgången af detta stora företag berodde på tvenne lyckliga villfarelser: Asiens förmodade utsträckning i öster och jordens antagna litenhet, tvenne villfarelser af de lärdaste och djupsinnigaste filosofer, men utan hvilka Columbus svårligen skulle hafva vågat fördjupa sig i Atlantiska hafvets vestliga nejder, i hvilkas okända och kanske omätliga vattenöknar han kunnat förgås, innan han hunnit någon kust.

Då Columbus en gång uppgjort sin teori, blef den orubbligt fästad i hans sinne. Han yttrade aldrig något tvifvel derom, utan ansåg den alltid så ofelbar, som om han redan sett det förlofvade landet. En djup religiös känsla var blandad med hans tankar och gaf dem tidtals en anstrykning af vidskepelse, ehuru af ett upphöjdt och sublimt slag. Han ansåg sig sjelf såsom stående under himlens beskydd och framför andra utvald att uppfylla dess höga afsigter; han tyckte sig läsa spådomen om sin tilläm-

nade upptäckt i den Heliga Skrift och trodde den dunkelt framskymta i profetiorna. Jordens ändar skulle bringas tillsammans och alla nationer, tungomål och språk förenas under Frälsarens banér. Den etusiastiska beskaffenheten af hans idéer gaf lyftning at hans själ samt förlänade hela hans skick en upphöjd värdighet. Han samtalade med furstar nästan med en känsla af jämlikhet. Hans föreslagna upptäckt angick hela riken; hans vilkor voro högstämda i förhållande derefter, och icke heller ville han, äfven efter lång väntan och förnyade motgångar och fastän han var stadd i verklig brist, afslå någon af sina, efter hvad andra tyckte, öfverdrifna fordringar. De, hvilka icke kunde fatta huru en eldig och vidtomfattande själ kan genom blott obevisade antaganden vinna en så fast öfvertygelse, sökte förklara den på annat sätt och hyllade en orimlig sägen, att han skulle hafva erhållit den första underrättelsen om den vestra verlden af en väderdrifven sjöman, som dött i hans hus och testamenterat honom en skrifven berättelse om ett okändt land i vester, dit han skulle hafva blifvit drifven af vidriga vindar. Detta och andra försök att kasta skugga på hans rykte hafva blifvit noga undersökta och vederlagda, och det synes klart, att hans stora företag var ett djerft foster af hans snille, som lifvades af tidens anda och understöddes af dessa spridda kunskapsstrålar, hvilka overksamt återkastas från vanliga själar.

Fram och afvigsidan af en arabisk astrolab i nationalbiblioteket i Paris.

FJERDE KAPITLET.

Tilldragelser i Portugal med afseende på upptäckterna. — Columbi förslag till Portugisiska hofvet.

UNDER det planen att företaga upptäckter i vester mognade i Columbi sinne gjorde han en resa till Nordsjön till ön Thule, till hvilken de engelska sjöfarande, synnerligast de ifrån Bristol, voro vana att begifva sig för dess fiskes skull. Enligt hvad han säger, framträngde han till och med ytterligare ett hundra mil, så att han kom norr om polcirkeln och öfvertygade sig om falskheten af den folktro, att den frusna zonen var obeboelig. Den ö, som af honom sålunda benämnes Thule, anses allmänt hafva varit Island, som ligger långt vester ifrån de gamles Ultima Thule, såsom detta finnes utmärkt på Ptolemei karta. Ingenting vidare är kändt om denna resa, hvari vi urskilja spåren af hans brinnande och otåliga begär att öfverskrida den gamla verldens råmärken och begifva sig ut på oceanens okända rymder.

Några år förflöto utan något bestämdt bemödande från Columbi sida att sätta sin plan i verkställighet; ett dylikt företag fordrade skyddet af någon suverän makt, som kunde anskaffa de nödiga medlen, taga de upptäckta länderna i besittning och försäkra upptäckaren om passande belöningar och värdigheter.

Upptäcktsbegäret hade aftagit under senare delen af Alfons' af Portugal regering, emedan landet då var alltför mycket inveckladt i sina krig med Spanien för att kunna deltaga i fredliga företag, hvilka medförde stor kostnad och voro tvifvelaktiga till sin utgång. Seglationskonsten var äfven ännu alltför ofullkomlig för

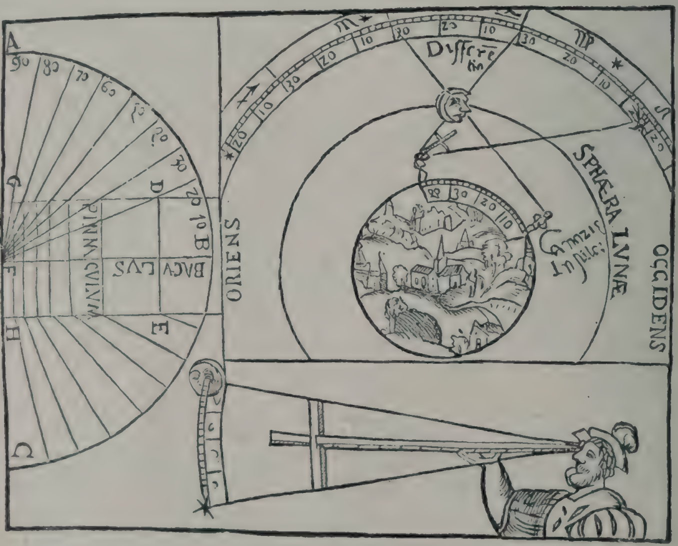

Facsemil af en gammal representation af en gradstock, visande dess användning vid astronomiska höjdmätningar.

ett så farligt företag, som det Columbus föreslog. Upptäckterna fortskredo långsamt utåt afrikanska kusten och ehuru kompassen hade kommit i mera allmänt bruk vågade de sjöfarande sig dock ännu sällan långt från åsynen af land; de fruktade att segla långt bort i södra halfklotet, med hvars stjernor de voro alldeles obekanta. Förslaget af en resa rakt vesterut, för att uppsöka något förmodadt land i oceanens ändlösa öknar, syntes derför för sådana män vara lika orimligt, som det i våra dagar skulle synas att med en ballong begifva sig upp i rymdens regioner, för att uppsöka någon aflägsen stjerna.

Columbus tolkar sina teorier för konung Johan II af Portugal.

Emellertid var tiden inne för seglationskonstens utveckling. Tidpunkten var gynnsam för kunskapers snabba spridning. Boktryckerikonstens nyligen skedda uppfinning satte menniskorna i tillfälle att hastigt och noggrannt kunna meddela hvarandra sina idéer och upptäckter. Den mångfaldigade, kringspred och lemnade i hvarje hand de böcker, hvilka hitintills endast funnits att tillgå uti kostbara manuskripter, som lågo förvarade i kollegier och klosterbibliotek. Vid denna kritiska tidpunkt bestegs Portugals tron af Johan den Andre, hvilken af prins Henrik hade insupit hågen

Vy af stora kanalen i Venedig, med kyrkan Santa Maria Della Saluta i bakgrunden.

för upptäckter, och med hans regering fingo upptäcktsfärderna ny fart. De nya försöken att upptäcka en väg till Indien hade upptändt en liflig nyfikenhet rörande österns aflägsna delar och hade åter bragt i omlopp resandes alla både sanna och falska berättelser. Ibland dessa voro de sagor, som berättades om den namnkunnige Prester-John, en kristen konung, som sades herska i en aflägsen del af östern; men hvars konungarike tycktes gäcka hvarje upptäcktsförsök lika mycket som den förmenta ön St. Brandan. Alla fabler och drömlika funderingar rörande denne skuggfurste och

hans österländska rike blefvo ånyo satta i omlopp. Man inbillade sig, att spår af hans rike hade blifvit funna i det inre af Afrika öster om Benin, der det fanns en mäktig furste, som brukade ett kors bland sina kungliga insignier; konung Johan afskickade verkligen i början af sin regering sändebud för att uppsöka den inbillade Prester-John. Otålig öfver den långsamhet, hvarmed hans upptäckter framskredo utåt afrikanska kusten och ifrig att förverkliga prins Henriks lysande planer att föra portugisiska flaggan på de indiska hafven, sammankallade Johan sina vetenskapsmän, på det de skulle föreslå några medel, för att gifva större utsträckning och säkerhet åt seglatsen. Hans båda läkare, Roderigo och Josef, den senare en jude, hvilka voro de skickligaste astronomer och geografer i hans rike, jemte den ryktbare Martin Behem, rådplägade rörande denna fråga och resultatet af deras sammankomst var "astrolabiets" användande vid sjöfarten. Detta instrument har sedan blifvit förbättradt och förändradt till den nu brukliga qvadranten, hvars alla väsendtliga fördelar det redan vid sin första uppkomst ägde. Denna uppfinning var en af de tidsenliga tilldragelser, hvilka synas vara liksom enkom föranledda af försynen. Detta var det enda, som behöfdes för att lätta vägen öfver djupet och befria seglatsen från dess långvariga fängsel vid land. Vetenskapen hade sålunda anskaffat vägledare för upptäckten tvärsöfver den spårlösa oceanen; den hade afklädt Columbi företag den ytterst vågspelslika karakter, som varit ett så stort hinder för dess fullbordan. Strax efter denna händelse begärde han företräde hos konungen af Portugal, för att framlägga för honom sitt stora upptäcktsförslag. Detta var första gången han framställde sitt förslag, ehuru man ifrigt påstått, och det äfven är troligt, att han vid en tidigare period gjorde ett dylikt åt sin fädernestad Genua.

Columbus erhöll ett beredvilligt företräde hos konung Johan, som var ytterst frikostig med att uppmuntra och belöna sjöföretag. Han utvecklade för monarken sin plan, och föreslog att, i händelse konungen ville förse honom med skepp och folk, föra dem på en kortare väg till de rika länderna uti öster, att framtränga till den rika ön Cipango, och att åstadkomma en samfärdsel med stor-khanen, hvilken var den mest lysande, den mäktigaste och rikaste af alla österländska potentater.

Konung Johan afhörde uppmärksamt Columbi förslag och hänsköt det till ett lärdt samfund, bestående af herrarne Roderigo och Josef samt konungens biktfader, Diego Ortiz, biskop af Ceuta,

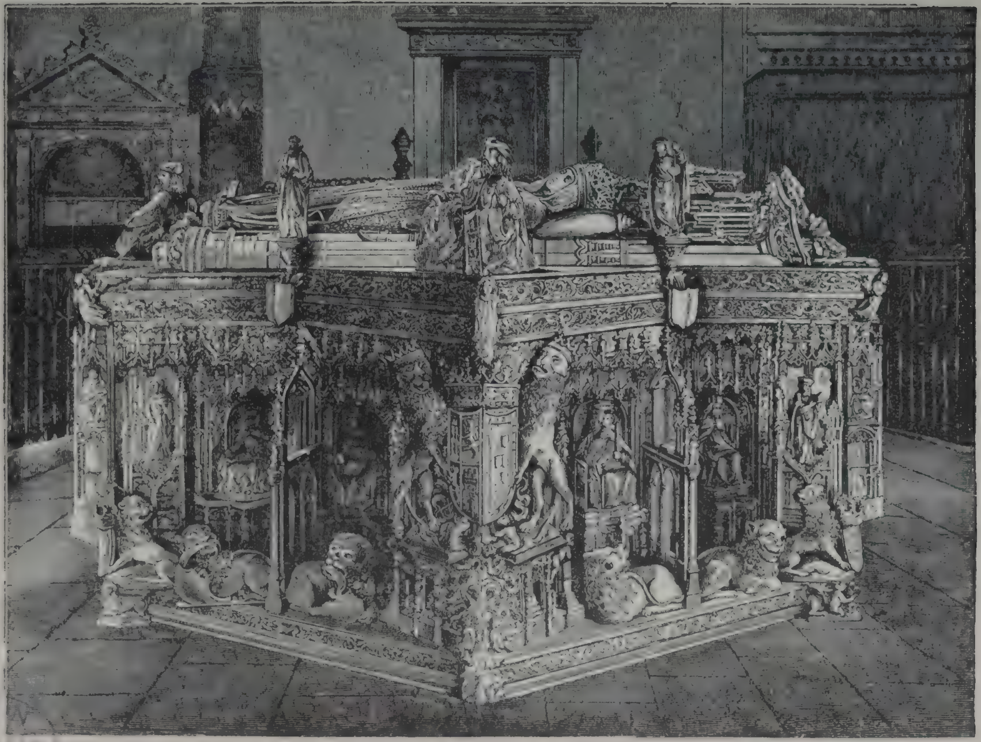

Konung Johan II och Isabella af Portugals sarkofag, i karthusianska klostret i Burgos. (59)

en man med stort anseende för sin lärdom, kastilianare till börden och vanligen kallad Cazadilla efter namnet på hans födelseort. Denna lärda kår behandlade förslaget såsom fåvitskt och gripet ur luften. Konungen var dock icke tillfreds härmed utan sammankallade sitt råd, som bestod af de lärdaste män i riket, och begärde deras yttrande. I denna församling bestreds Columbi förslag såsom alldeles orimligt af biskopen af Ceuta, hvilken härvid ådagalade ett trångbröstadt, kallt samt mot alla slags upptäckter fiendtligt sinnelag. Rådets beslut blef lika ogynnsamt som juntans, och Columbi förslag förkastades.

Konung Henrik VII af England sigill.

Då vissa af rådgifvarne, och isynnerhet biskop Cazadilla, sågo att konungen var missnöjd med deras beslut och bibehöll en hemlig böjelse för företaget, uppfunno de en list, hvarigenom man kunde försäkra sig om alla fördelarne deraf utan att behöfva blottställa kronans värdighet genom ingåendet af en formlig öfverenskommelse om en plan, som kanske endast vore ett hjärnspöke. I en olycklig stund afvek konungen ifrån sin vanliga rättvisa och storsinthet och hade den svagheten att tillåta deras list. Dessa svekfulla rådgifvare förskaffade sig då af Columbus, under förebärande af att de behöfde dem för sina öfverläggningar, en detaljerad plan öfver hans föreslagna resa tillika med de sjökort,

efter hvilka han ämnade styra sin kurs. Under det de höllo honom i ovisshet och väntan på utgången af deras öfverläggningar, afskickade de i hemlighet en kravel*) för att följa den betecknade vägen.

Kraveln afseglade från Cap-Verdes-öarne och styrde vestlig kurs i några dagar. Vädret blef stormigt och styrmännen, hvilka icke hade någon ifver som eggade dem och icke sågo annat än en omätlig öken af vildt svallande vågor, som alltjämt utbredde sig framför dem, förlorade allt mod och återvände till Cap-Verdes-öarna samt derifrån till Lissabon, urskuldande sin egen brist på beslutsamhet genom att förlöjliga förslaget såsom orimligt och oförnuftigt.

Detta ovärdiga försök att bedraga Columbus väckte hans harm, och ehuru konung Johan, som det sades, visade benägenhet att förnya underhandlingen, vägrade han dock bestämdt att göra det. Hans hustru hade någon tid förut aflidit, hvarigenom det husliga band, som hållit honom fästad vid Portugal, blifvit slitet; han beslöt derför att öfvergifva ett land, der han blifvit behandlad med så liten redbarhet. Liksom de fleste förslagsmakare hade han, under det han var sysselsatt med planer, som lofvade oberäknelig rikedom, låtit sina egna angelägenheter förfalla och var i fara att blifva häktad för skuld. Detta har blifvit uppgifvet som orsak, hvarför han emot slutet af år 1484 hemligen lemnade Portugal medtagande sin son Diego, som då ännu var endast ett barn.

Nu inträffar en mellantid af ungefär ett år, hvarunder Columbi öden äro insvepta i mörker. Det har försäkrats af en förtjenstfull spansk historieskrifvare på senare tid, att han strax derefter begifvit sig till Genua, der han personligen förnyade det förslag, som han förut uti bref hade gjort styrelsen. Men republiken Genua hade redan börjat att långsamt aftyna och var invecklad uti förstörande krig. Dess mod var brutet tillika med dess rikedom; ty för nationer, liksom för individer, är företagsamheten ett barn af medgången; den är benägen att aftaga under olyckans dagar, då dess anlitande som mest behöfves. Som det vill synas, förkastade sålunda Genua, som var modfäldt af motgångar, ett förslag, som skulle hafva skänkt åt republiken förnyad glans och för lång tid bibehållit handelns gyllne staf uti Italiens domnande hand.

Från Genua säges det, men likaledes utan något bestämdt bevis, att Columbus begaf sig med sitt förslag till Venedig, men att det der blef afslaget till följd af statsangelägenheternas bryd-

*) Ett slags fordomdags brukligt örlogsfartyg.

Columbi drömbild, medan han tiggde sig fram från hof till hof.

Efter en målning af D. Manuel Picolo.

samma tillstånd. Olika författare komma öfverens deri, att han vid denna tid besökte sin gamle fader och vidtog sådana mått och steg för dennes bergning, som hans egna ringa tillgångar medgåfvo; samt att, sedan han sålunda uppfyllt en from sons pligter, han ännu en gång afreste för att försöka sin lycka vid utländska hof. Vid denna tid afsände han äfven sin broder Bartholomeus till England, för att framlägga sitt förslag inför Henrik VII, hvilken han hade hört berömmas för sin visdom och frikostighet. Sjelf seglade han till Spanien, dit han synes hafva anländt i stor fattigdom, emedan denna kedja af fruktlösa försök hade uttömt alla hans tillgångar; det är ej heller den minst utomordentliga omständigheten uti hans skiftesrika lefnad att han på sätt och vis måste tigga sig fram från hof till hof, för att tillbjuda furstar upptäckten af en verld.

Munkklostret La Rabida. Vy af staden Palos.

FEMTE KAPITLET.

Columbi första ankomst till Spanien. — De spanska herskarnes karakterer.

DET första spår vi hafva af Columbus i Spanien är hämtadt från de handlingar, som röra den ryktbara rättegång, hvilken få år efter Columbi död ägde rum emellan hans son don Diego och kronan. Det innefattas i en läkares, vid namn Garcia Fernandez', vittnesbörd, en man som bodde i den lilla sjöstaden Palos de Moguer i Andalusien. Omkring en half mil från Palos, på en ensam höjd med utsigt åt hafskusten och omgifvet af furuskog stod och qvarstår ännu i dag ett gammalt franciskaner-kloster, helgadt åt Santa Maria de Rabida. En resande främling till fots och åtföljd af en ung gosse stannade en dag vid klosterporten och begärde af portvaktaren litet bröd och vatten för sitt barn. Under emottagandet af denna torftiga förfriskning gick händelsevis klostrets föreståndare, munken Juan Perez de Marchena, förbi, fäste sin uppmärksamhet vid främlingens utseende och då han af dennes uppsyn och munart märkte, att det var en utländing, började han ett samtal med honom. Denne främling var Columbus, åtföljd af sin unge son Diego, stadd på väg till den närliggande staden Huelva, för att uppsöka en svåger, som var gift med hans aflidna hustrus syster

Föreståndaren var en förståndig man, hemmastadd i geografi och sjövetenskap. Han fann intresse i Columbi samtal och beundrade storheten af hans planer. Han qvarhöll honom som sin gäst och misstroende sitt eget omdöme eftersände han en lärd vän att samtala med honom. Denne vän var Garcia Fernandez, läkare i Palos, densamme som lemnat detta intressanta bevis och som tillika med munken blef öfvertygad om riktigheten af Columbi teori. Åtskilliga gamla styrmän och sjöfarande i Palos rådfrågades äfven under öfverläggningarne uti klostret och dessa uppgåfvo åtskilliga sakförhållanden, som de iakttagit under loppet af deras egen erfarenhet och som tycktes bestyrka idéen om ett vestligt fastlands till-

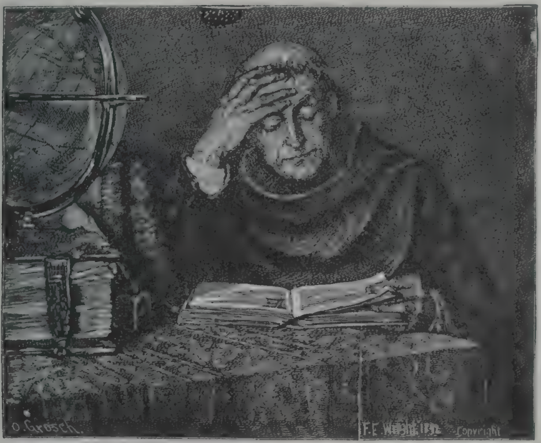

Priorn Juan Perez de Marchena.

varo i Atlantiska hafvet. Men munkens öfvertygelse stadfästes ytterligare genom det fullkomliga instämmandet deruti af en betydande person vid namn Martin Alonzo Pinzon, som bodde uti staden Palos, och som var en af den tidens mest erfarne sjökaptener samt hufvudman för en rik och utmärkt familj af sjöfarande; Pinzon uttryckte icke blott sitt fullkomliga gillande af Columbi förslag, utan tillbjöd sig till och med att personligen och med penningar deltaga deruti.

Munken Juan Perez, som nu var fullkomligt öfvertygad om vigten af det föreslagna företaget, rådde Columbus att begifva sig till hofvet och framställa sina förslager för de spanska monarkerna samt tillbjöd honom ett rekommendationsbref till sin vän, Fernando

de Talavera, som var prior uti Prado-klostret och drottningens biktfader, en man af stort politiskt inflytande genom hvars bemedling han tvifvelsutan genast skulle erhålla företräde och bistånd hos de kungliga. Äfven Martin Alonzo Pinzon erbjöd ädelmodigt att förse honom med penningar för resan, och munken åtog sig vården om hans unge son Diego samt att underhålla och uppfostra honom uti klostret. Sålunda understödd och uppmuntrad samt med förnyadt hopp tog Columbus afsked af det lilla sällskapet uti La Rabida och

Rådplägning i klostret. Efter en målning af F. Maso.

afreste om våren 1486 till kastilianska hofvet, som just då var församladt i Cordova, der Ferdinand och Isabella voro sysselsatta med sina rustningar till Granadas eröfring. Här synes det vara på sin plats att lemna en kort beskrifning öfver detta regentpar, som spelade en så betydande roll i de följande händelserna.

Man har med skäl anmärkt om Isabella och Ferdinand, att de ej lefde tillsammans såsom man och hustru, hvilkas egendom är gemensam under mannens förvaltning, utan likt två nära förbundna

Vy af staden Cordova.

monarker. De ägde olika anspråk på öfverhöghet, till följd af sina särskilda riken, och höllo särskilda rådskamrar. Icke desto mindre voro de så lyckligt förenade genom gemensamma åsigter, intressen och stor aktning för hvarandra, att denna dubbla styrelse aldrig hindrade enhet i beslut och handling. Alla regeringsärenden verkställdes i begges deras namn; alla statshandlingar förseddes

Ferdinand den katolske.
Efter en målning i galleriet San Telmo i Sevilla.

med begges underskrift; begges bröstbilder funnos på landets mynt och i rikssigillet såg man Kastiliens och Aragoniens förenade vapen.

Ferdinand ägde ett ljust och omfattande förstånd samt stor skarpsinnighet. Han hade ett jämt lynne, var outtröttlig i arbete, stor menniskokännare och upphöjes af spanska historieskrifvare

såsom en ojämförlig statsman. Andra nationers skriftställare hafva emellertid bevisat och det med tydliga skäl, att han var vidskeplig och med all sin äregirighet snarare pultron än tapper; att han stridde mindre som en riddare än som en furste, mindre för äran än för att få herska, och att hans politik var kall, sjelfvisk och bakslug. Han kallades i Spanien "den vise och försigtige," i Ita-

Isabella den katolska.
Efter en målning i galleriet San Telmo, Sevilla.

lien "den fromme", i Frankrike och England "den äregirige och trolöse."

Samtida skriftställare hafva varit entusiastiske i sina beskrifningar om Isabella, och efterverlden har bekräftat deras loftal. Hon var af medelmåttig längd och välbildad, hade sköna former, kastanjebrunt hår och ljusblå ögon Hennes ansigte ägde en

blandning af allvar och godhet och en sällsynt blygsamhet, hvilken liksom gaf ett förmildradt behag åt hennes stora karaktersfasthet och högsinthet. Ehuru innerligt fästad vid sin gemål och nitisk för hans rykte, försvarade hon likväl alltid sina bestämda rättigheter såsom en förbunden furste. Hon öfverträffade Ferdinand uti skönhet, personlig värdighet, skarpsinnighet och själsstorhet. Förenande mannens verksamma egenskaper med qvinnans mildare känslor, deltog hon i sin gemåls krigiska rådslag och, begåfvad med ett sannare begrepp om äran, ingöt hon en högre och ädlare karakter uti hans baksluga och beräknande statskonst.

Priorn Juan Perez de Marchenas klostercell, i klostret La Rabida.

Uti historien om deras inre styrelse är det emellertid som Isabellas karakter fördelaktigast framlyser. Hennes omsorg var ständigt riktad på lagarnes förbättrande och helandet af de sår, som uppkommit under en lång följd af inhemska krig. Hon samlade omkring sig litteraturens och vetenskapens skickligaste män och fogade sig efter deras råd vid uppmuntrandet af litteratur och konst. Hon lät utdela hederstecken och belöningar för kunskapers utbredande samt understödde den nyligen uppfunna boktryckerikonsten; genom hennes beskydd steg Salamanca till den höjd, som det intog bland den tidens lärda anstalter. Sådan var den ädla qvinna, som var bestämd att förvärfva sig ett odödligt namn genom sitt nitiska beskydd af den nya verldens upptäckare.

SJETTE KAPITLET.

Columbi förslag till kastilianska hofvet.

NÄR Columbus anlände till Cordova, fann han hela staden upptagen med krigsrustningar. De två täflande moriska konungarne i Granada hade ingått förbund och det kastilianska regentparet hade uppbådat hela sitt ridderskap att samlas till ett stort fälttåg. Hvarje dag sågs någon spansk ädling anlända med ett lysande följe och en ståtlig skara hustrupper. Hofvet liknade ett läger och hvarje tillträde dertill var uppfyldt af krigiska grander och tappra riddare, som hade utmärkt sig i de moriska krigen. Detta var ett föga gynnande ögonblick för en anhållan sådan som Columbi. Enhvar var uteslutande sysselsatt med det förestående fälttåget. Äfven Fernando de Talavera, som skulle hafva blifvit hans beskyddare och förespråkare hos herskarparet, var helt och hållet upptagen af militäriska bestyr, enär han var en af de andliga rådgifvare, hvilka omgåfvo drottningen i detta så kallade heliga krig. Rekommendationsbrefvet ifrån den vördnadsvärde munken Juan Perez, som skulle försäkra honom om Talaveras mäktiga inflytande, synes hafva haft föga inverkan på priorn, hvilken afhörde Columbus med köld och ansåg hans plan såsom dåraktig och outförbar.

Derföre, långt ifrån att erhålla något omedelbart beskydd af suveränerna, fann Columbus det omöjligt att ens få företräde hos dem. Det är till och med fråga om huruvida, åtminstone för någon tid, hans ansökan nådde deras öron. Om Fernando de Talavera verkligen omnämde den för dem, måste det hafva skett i nedsättande ordalag, som snarare förqväfde än uppväckte intresset till dess fördel. Fälttåget började nästan strax derefter. Konun-

Columbi vistelse i Cordova år 1486. "Utpekad som en fantast och äfventyrare.

gen begaf sig personligen i fält och drottningen var fullt sysselsatt med krigets brådskande angelägenheter, tidtals närvarande uti lägret. Det skulle derför hafva varit fåfängt, att vid ett sådant tillfälle förvänta någon uppmärksamhet på en plan, som angick upptäckter af okända länder och var grundad på principer, hvilka fordrade en lugn och lärd undersökning.

"Hvarje dag bevittnade ankomsten af någon spansk ädling."

Under sommaren och hösten 1486 stannade Columbus i Cordova i afvaktan på ett mera gynnande tillfälle att förnya sin ansökan och i förtröstan på att tid och ihärdighet skulle förskaffa honom anhängare bland de insigtsfulle och mäktige. Han var i behöfvande omständigheter och förtjente ett knappt uppehälle genom förfärdigande af kartor och sjökort, hvarjemte han äfven

hade att kämpa mot de lättsinniges och högmodiges åtlöje, hvilket är ett af den blygsamma förtjenstens största hinder vid ett hof. Några gjorde narr af honom såsom en äregirig drömmare; andra brännmärkte honom såsom en äfventyrare; sjelfva barnen berättas hafva pekat på sina hufvuden då han gick förbi, emedan man lärt dem att betrakta honom såsom ett slags galning. Äfven det ringa inflytande, hvarpå han byggt sitt hopp om kungligt beskydd, och den tarfliga klädnad, som hans fattigdom nödgade honom att bära, bildade i hofmännens ögon en förvänd motsats mot storheten af hans beräkningar. "Emedan han var en utländing," säger Oviedo, "och anlände endast simpelt klädd och utan annan rekommendation än en gråbrödramunks, trodde man honom icke och lyssnade icke heller till hans ord, hvilket djupt grämde honom i hans sinne." — Under det han sålunda dröjde i Cordova, gjorde han bekantskap med donna Beatriz Enriquez, ett fruntimmer af en adlig familj uti denna stad. Lik de flesta omständigheter i denna del af hans lefnad är hans förbindelse med detta fruntimmer höljd i mörker, men synes dock aldrig hafva blifvit bekräftad genom giftermål. Hon var moder till hans andra son Fernando, som blef författare till hans lefnadshistoria och hvilken han alltid bemötte på samma sätt som sin laglige son Diego.

Småningom började Columbi plan vinna anhängare. Tänkande mäns uppmärksamhet drogs till denna ensliga person, som nästan utan understöd sökte att med ett så sällsamt förslag bana sig väg till foten af tronen. Hvar och en som talade med honom kände sig gripen af värdigheten i hans sätt, den allvarliga uppriktigheten i hans tal och styrkan af hans bevisningsgrunder. Alonzo de Qvintanilla, som hade hand om de kastilianska finanserna, blef en ifrig förespråkare för hans teori och emottog honom såsom gäst i sitt hus. Han gynnades äfven af påfliga sändebudet Antonio Geraldini och dennes broder Alexander, som var lärare för Ferdinands och Isabellas yngre barn. Genom dessa vänner infördes han hos den namnkunnige Pedro Gonzales Mendoza, ärkebiskop af Toledo och storkardinal af Spanien, som var den inflytelserikaste personen vid hofvet och alltid befann sig hos konungen och drottningen, hvilka aldrig företogo något utaf vigt, utan att hafva rådfrågat honom, hvarför han på skämt kallades för "den tredje konungen af Spanien." Han var en angenäm, lärd man, hade ett skarpt förstånd samt mycken snarfyndighet och omdömesförmåga. Den upplyste kardinalen fattade

Columbus framställer sina förslag för Ferdinand och Isabella i staden Cordova.
Efter en målning af Francisco Jover.

tycke för Columbi ädla och allvarliga sätt; han afhörde honom med djup uppmärksamhet, insåg vigten af hans förslag och styrkan af hans bevis och blef på en gång en fast och tjenstvillig vän. Genom hans bemedling erhölls slutligen företräde hos de kungliga.

Kyrkan Sankt Esteban (San Domingo) i Salamanca, hvari Columbi planer på drottning Isabellas befallning diskuterades af framstående lärda.

Columbus ådagalade i konungens närvaro väl blygsamhet, men likväl en sjelfkänsla, som ingafs honom af medvetandet om hans ärendes vigt och värde; ty sjelf kände han sig, som han äfven efteråt tillstår i sina bref, lifvad liksom af en helig eld ifrån

höjden och betraktade sig såsom ett verktyg i himlens hand att fullborda dess stora afsigter. Ferdinand var en för skarp menniskokännare att icke uppskatta Columbi karakter. Han insåg äfven, att dennes plan hade vetenskapliga och praktiska grunder, och hans äregirighet eggades genom möjligheten af upptäckter, som i betydenhet vida skulle komma att öfverträffa dem, hvilka spridt en sådan glans öfver Portugal. Han befallde priorn af Prado, Fernando de Talavera, att sammankalla de lärdaste astronomer och geografer i riket, för att hålla en sammankomst med Columbus. De skulle undersöka hans teoretiska grunder och sedermera tillsammans öfverlägga samt afgifva sitt yttrande om dessas förtjenster. Columbus ansåg nu framgångens timma vara slagen; han hade blifvit bedragen af hoffolket, och af allmänheten och de okunnige begabbad som en drömmare; men nu skulle han uppträda inför ett samfund af de lärdaste och mest upplysta män, upphöjda, som han trodde, öfver alla inskränkta fördomar och all sjelfviskhet samt i stånd att fatta hela vigten af hans skäl. Af ett sådant vist samfunds lugna undersökning kunde han icke annat än vänta det mest triumferande utslag.

SJUNDE KAPITLET.

Columbus inför rådet i Salamanca.

DEN intressanta sammankomsten ägde rum i Salamanca, detta Spaniens stora lärdomssäte. Den hölls i dominikanerklostret St. Stephan, der Columbus bodde och med stor gästfrihet underhölls under förhörets fortgång. Den rådslående församlingen bestod af universitetets professorer tillika med åtskilliga de förnämsta andlige och lärde munkar. Intet tribunal kunde hafva ett utseende af mera vördnadsbjudande visdom; likväl upptäckte Columbus snart, att okunnighet och illiberalitet stundom kunna dölja sig äfven under vetenskapens mantel.

Såsom det synes hade största delen af denna lärda församling blifvit på förhand intagen emot honom, såsom högt uppsatte män äro benägna att blifva mot fattiga sökande. Man är oftast böjd för att betrakta en person, hvilken undergår ett förhör, liksom stode han inför en domstol som ett slags brottsling eller en bedragare, hvilken skall upptäckas och blottas. Columbus framstod dessutom inför detta skolastiska samfund i ett ganska ofördelaktigt ljus såsom varande en obemärkt sjöman, icke medlem af något lärdt samfund, och saknande alla de tillfälliga fördelar, hvilka stundom förläna dumheten ett orakels myndighet, samt förlitande sig endast

på sitt naturliga snilles kraft. Några af församlingen delade den allmänna öfvertygelsen, att Columbus blott vore en äfventyrare eller lindrigast sagt en svärmare; andra hyste denna hätska motvilja mot hvarje nytt tillägg till redan grundad lärdom, som så lätt uppstår hos klosterlifvets pedanter. Det gamla klostrets sal framställde ett märkligt skådespel. En okonstlad sjöman stod inför en aktningsbjudande samling af andlige och universitetslärde, föredragande sin plan med naturlig vältalighet och, så till sägandes, försvarande den nya verldens sak. Det berättas, att då han begynte föredraga grunderna för sin teori, voro St. Stephansmunkarne de enda, som egnade honom sin uppmärksamhet. De öfriga syntes liksom hafva förskansat sig bakom den förefattade meningen att då så många stora filosofer hade sysselsatt sig med geografiska undersökningar och så många skickliga sjöfarande i flere mansåldrar rest omkring verlden, vore det en oerhörd djerfhet hos en vanlig menniska att förmoda, det en så stor upptäckt ännu återstode för honom att göra.

Åtskilliga af denna lärda församlings inkast hafva blifvit bevarade till vår tid och uppväckt månget löje på universitetets i Salamanca bekostnad; men de äro snarare prof på vetenskapens ofullkomlighet vid denna tid och på det sätt, hvarpå kunskaperna, huru hastigt de än gingo framåt, hämmades i sin fortgång genom det klosterliga bigotteriet. Sålunda blef Columbus vid sjelfva undersökningens början angripen med citationer ur bibeln och kyrkofädernas skrifter, hvilka ansågos oförenliga med hans teori: dogmatiska lärosatser inblandades med filosofiska undersökningar, och till och med matematiska bevis erkändes ej, om de råkade att motsäga skriftens bokstaf eller någon af kyrkofädernas förklaringar. Med stöd af Lactantius och St. Augustinus, desse tvänne stora ljus ifrån kyrkolärdomens gyllne ålder, bestreds sålunda af några ibland Salamancas lärde möjligheten af antipoders tillvaro i den södra hemisferen, ehuru de yppersta bland forntidens vise påstått detta. "Finnes det väl någon så dåraktig," frågar Lactantius, "att tro antipoder vara till, med sina fötter mot våra, eller folk, hvilka gå med fötterna uppåt och hufvudet hängande nedåt; att det finnes en del af verlden, hvarest allting är upp- och nedvändt och der träden växa med grenarne nedåt och der det regnar, haglar och snöar uppåt? Idéen om jordens klotform," tillägger han, "var orsaken till denna fabels uppkomst; ty sedan en filosof

Hufvudingången till Universitetet i Salamanca.

en gång misstagit sig, fortfar han i sina orimligheter och försvarar den ena med den andra."

Invändningar af svårare beskaffenhet och i en mera värdig ton blefvo andragna på grund af St. Augustinus. Han framställer läran om antipoder såsom oförenlig med vår tros historiska grunder, enär påståendet, att det funnes bebodda länder på klotets motsatta sida också skulle innebära ett påstående, att det gåfves folkslag, som icke härstammade från Adam, emedan det vore omöjligt för dem att hafva öfverfarit den mellanliggande oceanen. Detta skulle derföre vara att misstro bibeln, som uttryckligen förklarar att alla menniskor leda sitt ursprung från en gemensam fader.

Sådana voro de oförutsedda fördomar, hvilka Columbus vid sjelfva början af sitt förhör måste bekämpa och hvilka sannerligen smaka mera af klostret än af universitetet. Emot hans enklaste sats, jordens klotform, anfördes skriftens bildlika text. I psalmerna säges himlen utsträcka sig öfver jorden likt en hud, det vill säga, liksom ett tält, hvilket hos de gamla herdefolken bildades af djurhudar. St. Paulus i sin epistel till de Hebreer jemför äfven himlen med ett tabernakel eller tält, utbredt öfver jorden: härpå stödde dessa kasuister sitt påstående, att jorden måste vara platt lik golfvet i ett tält. Andra medgåfvo jordens klotform jemte möjligheten af en motsatt och beboelig hemisfer men påstodo, att det skulle blifva omöjligt att framkomma dit till följd af den varma zonens hetta. Hvad det anginge att styra vesterut för att uppsöka Indien, så anmärkte de, att jordens omkrets måste vara så stor, att dertill fordrades åtminstone tre års resa, och att de som skulle företaga denna, skulle förgås af hunger och törst till följd af omöjligheten af att medföra förråder för så lång tid. Den icke minst orimliga invändningen var den, att äfven om ett skepp skulle lyckas att framkomma till den yttersta ändan af Indien, skulle det dock aldrig kunna segla tillbaka; ty jordens runda skapnad skulle framställa ett slags berg, uppför hvilket det skulle blifva omöjligt för fartyget att segla äfven med den mest gynnande vind.

Dessa äro blott några prof på de villfarelser och fördomar, den blandning af okunnighet och lärdom, med hvilka Columbus måste kämpa under undersökningen af hans teori. Många af dessa inkast, som i våra dagar synas så orimliga, voro karakteristiska bevis på vetenskapernas ofullkomlighet vid denna tid. Jordens

klotform var ännu blott en förmodan och ingen kunde säga huruvida oceanen icke vore alltför vidsträckt för att kunna öfverseglas; icke heller voro lagarna för den specifika tyngden och centripetalkraften kända, hvarigenom, antaget att jorden vore ett klot, möjligheten att göra resan deromkring måste blifva tydlig.

När Columbus inställde sig för detta lärda samfund syntes han, den enkla och okonstlade sjömannen, något försagd, kanske genom sitt företags storhet och hans åhörares stora anseende; men han hade en grad af religiös känsla, som ingaf honom förtroende till utförandet af hvad han betraktade som sitt stora kall, och han ägde ett lifligt lynne, hvilket uppeldades till handling genom sin egen högsinta glöd. Alla de inkast, som framdrogos från de gamla filosoferna, vederlade han dristigt och med jämgoda skäl, ty han hade grundligt studerat alla geografiens delar, och han gendref många genom sin egen erfarenhet, hvilken han inhämtat under loppet af sina vidsträckta resor, hvarunder han inträngt både i den varma och kalla zonen. De inkast, som utur bibeln framställdes mot honom, förmådde icke heller afskräcka honom; ty uti denna var han synnerligen hemmastadd. Hans samtida hafva talat om hans vördnadsbjudande yttre, hans stolta uppförande, hans myndiga utseende, hans blixtrande ögon och det intalande uttrycket i hans röst. Huru mycket majestät och kraft skulle icke allt detta gifva hans tal, då han kastade å sido sina kartor och sjökort, för en stund öfvergaf sin praktiska och teoretiska lärdom; hans visionära ifver uppblossade, då han mötte sina lärda motståndare på deras egen grund och utgöt sig i dessa Skriftens härliga språk och profeternas hemlighetsfulla förutsägelser, hvilka han i sin hänförelses ögonblick ansåg såsom förebilder och förutsägelser om den stora upptäckt, som han föreslog!

Dock måste man rättvisligen tillägga, att många af hans lärda åhörare blefvo öfvervunna af hans bevis och lifvade af hans vältalighet; ibland deras antal var Diego de Deza, en värdig munk af Dominikaner-orden, som vid denna tid var professor uti teologi i St. Stephansklostret, men sedan blef erkebiskop i Sevilla, hvilket var den andra andliga värdigheten i Spanien. Han var en skickig och kunskapsrik man, som satte sig öfver allt inskränkt bokpedanteri och förstod att värdera lärdomen, äfven då den uttalades af olärda läppar. Han understödde Columbus med hela sitt inflytande, och genom sina förenade krafter bragte de åtskilliga af församlingens insigtsfullaste män på sin sida. Ännu återstod dock

Konferensen i Salamanca.
Efter en målning af Nicolo Barabino, i Orsinis palats. Genua.

hos detta upplysta samfund en öfvervägande massa af trögt bigotteri och lärdt högmod, som vägrade att antaga en obemärkt utländings satser, hvilken hvarken ägde förmögenhet, förbindelser eller akademiska utmärkelser. Efter detta märkvärdiga förhör med Columbus höll komitéen flera öfverläggningar utan att komma till något resultat. Fernando de Talavera, till hvilken saken egentligen var öfverlemnad, hyste dock allför liten aktning derför, samt var för mycket sysselsatt med offentliga värf, för att påskynda något afgörande; hans afresa tillika med hofvet ifrån Cordova, tidigt på våren 1487, gjorde slut på öfverläggningarna och lemnade Columbus i den plågsammaste väntan.

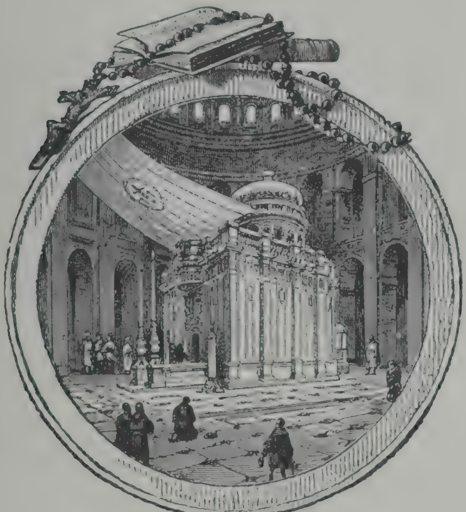

Den heliga grafvens kyrka i Jerusalem.

I några år åtföljde han hofvet, ständigt smickrad med hoppet om framgång. Sammankomster höllos på flera ställen, men krigsoroligheterna, som förflyttade hofvet ifrån den ena orten till den andra och gaf det ett lägers hela oro och förvirring, undansköto ständigt allt, som var af underordnad vigt. I allmänhet har man antagit, att dessa ledsamma år förnöttes af Columbus under overksam uppvaktning uti förmaken; men tvärtom tillbragtes de midt ibland farliga och äfventyrliga uppträden, och derigenom att han följde hofvet inleddes han i flere af detta vilda bergskrigs

märkligaste tilldragelser. Uti en af de svåraste drabbningarna säges han hafva utmärkt sig genom sin personliga tapperhet. Han var närvarande vid Mallagas och Bazas belägringar och dagtingan, och såg El Zagal, den äldre af Granadas båda medtäflande konungar, afstå sin krona och sitt rike åt de spanska suveränerna. Under Bazas belägring anlände till spanska lägret tvenne vördnadsvärda munkar, som voro väktare vid den heliga grafven i Jerusalem, medförande hotelser från storsultanen af Egypten, att han skulle låta döda alla kristna i sina länder och

Slottet Alhambra.

förstöra grafven, om icke suveränerna afstode ifrån kriget emot morerna i Granada. Det är troligt att detta hot gaf första anledningen till Columbi beslut att använda de rikedomar, som han väntade af sina upptäckter till ett korståg, för att återtaga den heliga grafven.

Under den långa ansökningstiden bestridde Columbus största delen af sina utgifter genom förfärdigande af kartor och sjökort. Stundom understöddes han äfven af den värdige munken Diego de

page 73

Columbus excells in one of the severest battles with the Moors in his personal career.

Do not write in the space above this line.

Write plainly the name and address given upon the Card presented with this slip.

Borrower.

Address.

Book for Home Use.

B.P.L. FORM NO. 132; 6,29.38: 1000M.

CALL-NUMBERS

To Borrowers: Only one book will be issued on this slip: to obtain **two books, use two slips.** In order to avoid disappointment, it is well to place more than one call-number on each slip.

Columbus utmärker sig i en af de svåraste bataljerna med morerna genom sin personliga tapperhet. (93.

Deza, och ibland var han Alonzo de Qvintanillas gäst. Till egentparets heder bör äfven nämnas, att han var anställd vid den kungliga sviten och att penningar anordnades för bestridandet af hans utgifter, samt att rum bestodos honom, då han var befalld att åtfölja detta kringresande och krigiska hof. Så ofta suveränerna hade någon tid ledig synas de hafva varit benägna att lyssna till hans förslag; men krigets brådska och orolighet återvände och frågan blef ånyo undanskjuten.

Slutligen, på vintern 1491, då herskarparet rustade sig att leverera sin sista drabbning på slätten vid Granada, begärde Columbus, som förlorat allt tålamod, ett afgörande svar, till följd hvaraf Fernando de Talavera blef anbefalld att hålla en slutlig öfverläggning och att inberätta sina lärda medbröders beslut. Han lydde och underrättade deras majestäter, att samfundets pluralitet fördömde planen såsom dåraktig och orimlig, samt ansåg det ej tillkomma så mäktiga suveräner att på så klena grunder som de uppgifna inlåta sig i ett dylikt företag.

En viss uppmärksamhet på företaget hade emellertid uppstått vid hofvet, och oaktadt denna ogynnsamma anmälan, voro suveränerna obenägna att förkasta ett förslag, som kunde medföra så stora fördelar. De underrättade derför Columbus, att de stora omsorger och utgifter kriget erfordrade gjorde det för närvarande för dem omöjligt att inlåta sig uti något nytt företag, men att de, då kriget vore slut, skulle hafva både tid och lust att underhandla med honom rörande hans förslag.

Detta var visserligen ett klent svar efter så många års plågsam väntan och då Columbus betraktade det såsom en blott undflykt af suveränerna för att blifva qvitt hans efterhängsenhet, uppgaf han allt hopp om understöd ifrån tronen samt lemnade Sevilla, uppfylld af harm öfver sina felslagna förhoppningar.

Konferensen i Salamanca. Relief från Columbus-monumentet i Genua.

ÅTTONDE KAPITLET.

Columbus söker hjelp hos Spaniens grander. — Återvänder till klostret La Rabida. — Börjar ånyo sina underhandlingar med regentparet.

COLUMBUS såg sig nu om efter någon annan beskyddare. Han hade erhållit gynnsamma bref ifrån konungarne af England och Frankrike; konungen i Portugal hade äfven inbjudit honom att återkomma till sitt hof men han syntes hafva blifvit fästad vid Spanien, troligen emedan det var Beatrix Enriques' och hans barns vistelseort. Han sökte derföre att finna någon beskyddare bland dessa mäktiga spanska grander, som hade stora egendomar, utöfvade feodalrätt och voro små furstar på sina gods. Till dessas antal hörde äfven hertigarne af Medina Sidonia och Medina Celi; båda hade furstendömen, som lågo utmed sjökusten, med beväpnade vasaller, hamnar och skepp till sin tjenst. Columbus hade många sammankomster med hertigen af Medina Sidonia, som någon tid var intagen af de lysande utsigter som förespeglades honom; men sjelfva dessas glans kastade en skugga af öfverdrift på företaget, och slutligen förkastade han det alldeles såsom en italiensk svärmares dröm.

Hertigen af Medina Celi var ännu gynnsammare stämd för saken och stod verkligen i begrepp att lemna honom tre eller fyra kravlar, som lågo segelfärdiga uti hans hamn vid Port St. Mary; men hastigt ändrade han beslut af fruktan att uppväcka afund hos regeringen och blifva ansedd såsom den der hade lagt sig emellan suveränernas afsigter, hvilka han visste hade underhandlat med Columbus. Han rådde honom derför, att ännu en gång återvända till hofvet, och skref ett bref till drottningen till förmån för hans förslag.

Priorn i La Rabida öfvertalar Columbus att uppskjuta resan till Paris.
Efter en målning af Don Juan Llimone Y Bruquera.

Den tanken att återigen underkasta sig de gäckande uppskoffven och besvikna förhoppningarne vid spanska hofvet var likväl motbjudande för Columbus, hvarför han beslöt att begifva sig till Paris. Han afreste derför till klostret La Rabida, för att besöka sin äldste son Diego och lemna honom tillika med sin andra son i Cordova.

När den vördnadsvärde munken Juan Perez de Marchena såg Columbus ännu en gång anlända till porten af sitt kloster efter

Kung Karl VIII af Frankrike. Efter en målning på trä, från femtonde århundradet.

nära sju års fruktlös uppvaktning vid hofvet och tillika af hans torftiga klädsel märkte den fattigdom som han uthärdat, blef han högeligen rörd; men då han fann honom färdig att lemna Spanien och öfverföra sitt förslag till ett annat land, råkade hans fosterländska känslor i uppror. Han hade varit drottningens biktfader och visste henne alltid vara tillgänglig för personer af hans heliga stånd. Han skref derför ett bref till henne, hvari han ifrigt försvarade den

föreslagna planen och besvor henne, att icke förblifva döf för en sak af så stor vigt, hvarpå han förmådde Columbus att uppskjuta sin afresa till dess svar skulle hinna anlända.

Sändebudet, som valdes af den lilla föreningen i klostret, var en Sebastian Rodriguez, en sjöfarande från Lepe, som troget, noggrant och med framgång utförde sin beskickning. Han fann tillträde hos den ädelmodiga furstinnan uti det kungliga lägret vid Santa Fé utanför Granada, och aflemnade munkens bref; inom fjorton dagar återvände han med ett bref ifrån drottningen, hvaruti hon tackade Juan Perez för hans hittills bevisade tjenster och bad honom att genast komma till hofvet, samt lemnade Columbus godt hopp om att få vidare underrättelser från henne. Denna kungliga skrifvelse förorsakade stor glädje uti klostret. Den varmhjertade munken hade icke förr emottagit den, än han förskaffade sig en mulåsna och afreste genast före midnatten till hofvet. Hans heliga embete och hans forna ställning såsom biktfader förskaffade honom omedelbart företräde hos drottningen och gaf honom rättighet att fritt yttra sig. Sannolikt hade Isabella aldrig hört Columbi förslag föredragas med så varmt och ädelt nit och så lågande vältalighet. Hon var af naturen mera känslig än konungen, samt mera öppen för höga och ädla intryck. Bevekt af Juan Perez's framställningar önskade hon att Columbus skulle skickas till henne, hvarjemte hon, som godhetsfullt besinnade hans fattigdom och hans torftiga belägenhet, gaf befallning att en tillräcklig penningsumma skulle tillsändas honom, för att betäcka hans resekostnader, förskaffa honom en mulåsna till resan och förse honom med nya kläder, på det han skulle anständigt kunna uppträda vid hofvet. Columbus förlorade icke någon tid att uppfylla drottningens befallningar. Han utbytte sin trådslitna drägt mot en af mera modern snitt och sedan han köpt sig en mulåsna begaf han sig ännu en gång, lifvad af nytt hopp, till lägret vid Granada.

Han anlände tidigt nog att bevittna denna stads minnesvärda öfvergång. Han såg Boabdil el Chico, den siste moriske konungen, lemna Alhambra och uppgifva nycklarne till detta Muselmanska hufvudsäte, under det att konungen och drottningen med hela ridderskapet och all Spaniens glans framtågade i stolt och högtidlig procession, för att mottaga detta underdånighetstecken. Detta var en af de mest lysande triumfer i spanska historien. Luften genljöd af glädjerop, triumfsånger och tacksägelsehymner. Öfverallt såg man militäriska förlustelser och andliga högtidligheter. Hofvet var

Boabdil, ("El Chico") Morernas sista konung, öfverlemnar nycklarne till slottet Alhambra åt Ferdinand och Isabella. (101)

Efter en målning af F. Pradilla.

Boabdils svärd. I kungliga arsenalen. Madrid.

uppfyldt af detta krigiska lands och denna oroliga tids mest utmärkta krigare, dess förnämsta adel, dess värdigaste prelater, af barder och kringvandrande sångare samt en romantisk tidsålders hela öfriga åtfölje.

"Under denna lysande triumf," säger en spansk skriftställare, "åtföljdes hofvet af en obemärkt och endast föga känd man. Bortblandad bland hopen af efterhängsna supplikanter och uti förmakens hörn underhållande sin inbillning med det stora förslaget att upptäcka en verld, förblef han svårmodig och nedslagen midt under den allmänna glädjen, och såg med likgiltighet, nästan med förakt, utgången af en strid, som uppfyllde allas hjertan med fröjd och tycktes hafva nått gränsen för alla menskliga förhoppningar. Denne man var Kristofer Columbus."

Det ögonblick hade likväl nu inträffat, då monarkerna hade förbundit sig att afhöra hans förslag. De höllo ord, och personer som ägde deras förtroende förordnades att underhandla med honom, ibland hvilka var Fernando de Talavera, hvilken genom den nya segern hade uppstigit till värdighet af ärkebiskop af Granada. Under tiden uppstodo vid sjelfva underhandlingens början oförutsedda svårigheter. Columbi första fordran var, att han skulle erhålla titel och rang af amiral och vice-konung öfver alla de länder, han kunde komma att upptäcka, och erhålla en tiondedel af all vinst, som kunde inbringas antingen genom handel eller eröfring. Hofvets herrar, som underhandlade med honom, harmades öfver en sådan fordran af en person, hvilken de betraktade såsom en

fattig äfventyrare. En anmärkte med åtlöje, att det var en listig plan, som han föreslog, hvarigenom han var viss om hedern och vinsten af ett befäl, men hade ingenting att förlora i händelse den misslyckades. Detta besvarade Columbus genast dermed, att han erbjöd sig anskaffa en åttondedel af kostnaden med vilkor att erhålla en åttondedel af vinsten. Hans vilkor blefvo dock förklarade såsom oantagliga och andra tillbjödos af mera måttlig be-

Boabdil, "El Chico," Morernas sista konung.

skaffenhet; men han vägrade att frångå en enda punkt af sina fordringar och underhandlingen afbröts.

Man kan ej undgå att beundra den ståndaktighet och högsinthet, som Columbus här ådagalade. Ehuru en så stor del af hans lefnad hade förflutit under fruktlösa ansökningar, hvarunder han erfarit fattigdomens bitterhet, glömska, åtlöje och motgångar; ehuru han ej hade någon visshet, att han skulle hafva större framgång vid något annat hof, kunde dock ingenting rubba hans ihärdighet

eller komma honom att nedlåta sig till vilkor, hvilka han ansåg vara under sitt företags värdighet. Harmsen öfver de förnyade motgångar han rönt i Spanien, beslöt han nu att öfvergifva det för alltid och uppsteg på sin mulåsna, samt skyndade ifrån Santa Fé på väg till Cordova, i afsigt att derifrån genast begifva sig till Frankrike.

Boabdils rustning, i kungliga arsenalen i Madrid.

När de få vänner, som voro nitiska anhängare af Columbi förslag, sågo honom i begrepp att lemna landet, uppfylldes deras hjertan af bedröfvelse. Ibland dem voro Luis de St. Angel, som var uppbördsman af de kyrkliga inkomsterna i Aragonien, samt Alonzo de Quintanilla, hvilka beslöto att göra ett dristigt försök att afvända denna olycka. De hastade till drottningen, och St. Angel tilltalade henne med det mod och den vältalighet som ögonblickets vigt ingaf. Han nöjde sig icke med böner, utan inblandade äfven nästan

förebråelser i sitt tal. Han uttryckte sin förvåning, att drottningen, som hade haft mod till så många stora och farliga företag, skulle tveka vid ett, der förlusten endast kunde blifva ringa men vinsten oberäknelig; ty allt hvad som fordrades för denna stora expedition var ju endast två fartyg och omkring trettiotusen kronor, och Columbus sjelf hade erbjudit sig att bestrida en åttondedel af kostnaden. Han påminde henne, huru mycket måhända skulle uträttas till Guds ära, kristna lärans befrämjande och hennes egen makts och väldes utbredande, om detta förslag antoges; men hvilken anledning till ånger för hennes själ, sorg för hennes vänner och triumf för hennes ovänner det skulle blifva, om företaget förkastades

Sändebudet som återkallar Columbus upphinner honom på Pinos **brygga.**
Efter en ritning af F. H. Lungren.

af henne och i stället blefve utfördt af någon annan makt. Han framställde Columbi förstånd och omdömesförmåga, hans planers riktighet och utförbarhet, samt anmärkte, att äfven ett misslyckadt försök icke kunde kasta någon skugga på regeringen. Det vore ju ändå värdt både mödor och utgifter, om man också blott kunde häfva ett enda tvifvelsmål i en sak af så stor vigt; ty det tillhörde upplysta och storsinnade furstar att undersöka detta slags frågor samt att låta utforska verldens under och hemligheter.

Dessa och många flera bevekelsegrunder androgos med den öfvertalande förmåga, som ett ädelt nit besitter. Isabellas storsin-

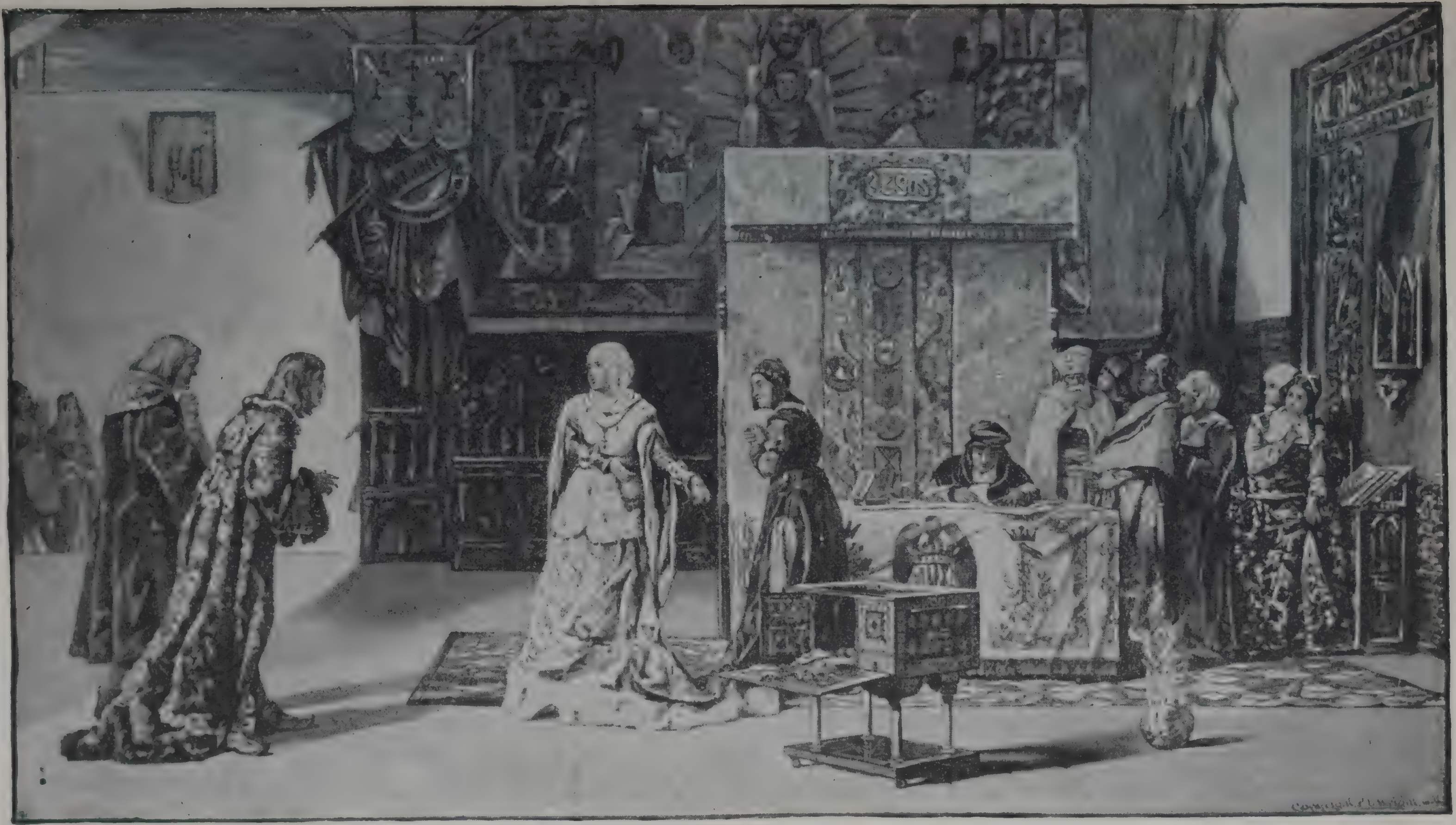

Drottning Isabella erbjuder sina juveler till bekostandet af Columbi första resa.
Efter en målning af Munoz Degrain.

nade själ upptändes, och det tycktes som om ämnet för första gången framstod för hennes föreställning uti hela sin verkliga storhet. Hon förklarade sig villig att åtaga sig företaget, men tvekade för ett ögonblick, då hon påminde sig, att konung Ferdinand såg denna sak med likgiltighet, samt att den kungliga skattkammaren befanns helt och hållet uttömd genom kriget. Hennes tvekan var dock endast ögonblicklig, ty med en hänförelse, värdig henne och saken, utropade hon: "Jag företager försöket för min egen kastilianska kronas räkning och jag vill pantsätta mina juveler, för att anskaffa de nödiga medlen. Detta var det stoltaste ögonblick uti Isabellas lefnad; ty det grundlade hennes rykte för evärdeliga tider såsom beskyddarinna af Nya Verldens upptäckare.

St. Angel, som var ifrig att begagna detta gynnande beslut, försäkrade hennes majestät, att hennes juveler ingalunda behöfde pantsättas emedan han vore färdig att tillskjuta de erforderliga medlen såsom ett lån ifrån Aragoniens skattkammare, och hans tillbud blef med glädje antaget.

Columbus hade på sin ensliga resa hunnit öfver Granadas slätt och uppnått bryggan vid Pinos, omkring två mil från denna stad, ett pass, ryktbart genom flere blodiga strider under de moriska krigen, då han här upphanns af ett drottningens ilbud, som i största brådska eftersatte honom med tillsägelse att återvända till Santa Fé. Han tvekade ett ögonblick att ånyo underkasta sig hofvets uppskof och obeslutsamhet, men då han underrättades att Isabella bestämt hade åtagit sig företaget, samt gifvit sitt kungliga ord, förskingrades hvarje tvifvel; han vände om sin mulåsna och skyndade glad tillbaka till Santa Fé med fast förtröstan till den ädla furstinnans rättrådighet.

NIONDE KAPITLET.

Öfverenskommelsen med de spanska suveränerna. — Tillrustningar för expeditionen i hamnen vid Palos.

NÄR Columbus anlände till Santa Fé fick han genast företräde hos drottningen, och den välvilja, hvarmed hon emottog honom, godtgjorde honom för all den forna försummelsen. Af aktning för det nit, hon så oförmodadt ådagalade, lemnade konungen slutligen sitt bifall, men Isabella förblef dock själen uti detta stora företag. Hon drefs af en ädel entusiasm, under det konungen förblef kall och beräknande uti detta såväl som uti alla sina öfriga företag

Sedan sålunda ett fullkomligt godt förstånd åstadkommits med regentparet, blefvo öfverenskommelsepunkterna uppsatta af konungens sekreterare, Juan de Coloma. De voro af följande innehåll:

1:o Skulle Columbus under sin lefnad, och, efter hans död, hans arfvingar och efterträdare för alltid innehafva storamiralsembetet öfver alla de af honom upptäckta haf, öar och fastland, med samma värdigheter och företrädesrättigheter som dem, hvilka innehades af Kastiliens storamiral, inom dennes område.

2:o Skulle han blifva vicekonung och generalguvernör öfver alla dessa länder och kontinenter med rättighet att utnämna trenne kandidater till styresmän öfver hvarje ö eller land, hvaraf en skulle tillsättas af suveränerna.

3:o Skulle han erhålla en tiondedel af all behållen inkomst, som uppkom genom de länders handel och produkter, hvilka låge inom hans amiralitet.

4:o Skulle han eller hans vikarie ensam afgöra alla rättegångar och tvister, som uppkommo genom samfärdseln mellan dessa länder och Spanien.

Isabella den katolska.
Efter en målning som förr tillhört kartusianska klostret i Burgos. Nu i markis de Pedals ägo.

5:o Skulle han nu och allt framgent bestrida en åttondedel af kostnaden för expeditionerna till de länder han väntade att upptäcka, och till följd häraf erhålla en åttondedel af inkomsterna.

Dessa punkter undertecknades af Ferdinand och Isabella uti

staden Santa Fé, belägen på slätten framför Granada, den sjuttonde April 1492. Alla kungliga handlingar, som i följd deraf utfärdades, buro äfven Ferdinands och Isabellas namn, men hennes enskilda kastilianska krona bestridde alla omkostnaderna. Som penningarne, hvilka anskaffades af St. Angel, togos ifrån konung Ferdinands skattkammare, godtgjorde sig den försigtige monarken några år efteråt derigenom, att han använde något af det guld, som först hemfördes af Columbus från den nya verlden, till takens och taklisternas förgyllning uti den stora salen i sitt kungliga palats i Saragossa.

Ett af de stora syftemål, som Columbus framhöll vid sitt företag var den kristna trons utbredande. Han förmodade sig skola anlända till Asiens yttersta gräns eller Indien, såsom det vanligen kallades, i stor-khanens vidsträckta rike, om hvars sjöprovinser Mangi och Kathay, med dertill hörande öar, hvilka sedan befunnits vara en del af konungariket Kina, de mest lysande berättelser blifvit afgifna af Marco Polo. Flera beskickningar hade i forna tider blifvit utsända af påfvar och fromma furstar för att undervisa denne österländske potentat och hans undersåter uti den kristna läran. Columbus hoppades att fullborda detta stora värf samt att utsprida den sanna trons ljus öfver de barbariska nationer och länder, som kunde upptäckas uti österns okända delar. Isabella instämde af heligt nit och Ferdinand af äregirighetens och vidskepelsens blandade känslor i dessa Columbi åsigter, och när han sedermera afreste, lemnades honom verkligen bref ifrån regentparet till Tatariets stor-khan.

Columbi brinnande hänförelse stannade icke härvid. Ihågkommande den ovärdiga hotelse, som den egyptiske sultanen en gång yttrat, att han ville förstöra den heliga grafven, föreslog Columbus nu, att de inkomster, som kunde erhållas genom hans upptäckter, måtte helgas till ett korståg för den heliga byggnadens återeröfrande ifrån de otrogne. Suveränerna logo åt detta utbrott af hans inbillning medan de uttryckte sin synnerliga belåtenhet med denna tanke; men det, hvilket de endast ansågo såsom ett ögonblickets hugskott, var dock en djupt rotad och kär föresats hos honom. Det är ett märkligt och karakteristiskt faktum, hvarvid man dock aldrig fäst tillräcklig uppmärksamhet, att återvinnandet af den heliga grafven var det hufvudföremål för hans äregirighet, som ständigt sysselsatte honom under den återstående delen af hans lefnad och befinnes högtidligen uttryckt i hans testa-

Undertecknandet af öfverenskommelsen mellan deras spanska majestäter och Columbus, April 17, 1492.
Ritning af Edv. Johnson.

mente, samt att han betraktade sin stora upptäckt endast såsom en föregående anordning af försynen för anskaffandet af medel till dess upfyllande.

Hamnen vid Palos de Moguer i Andalusien var den utsatta platsen, der expeditionens flotta skulle utrustas, emedan ställets innebyggare, till följd af någon förbrytelse, voro ålagde att under ett års tid betjena kronan med tvenne beväpnade kravlar. En kunglig förordning utfärdades, som anbefallde myndigheterna i Palos, att inom tio dagar hafva dessa kravlar segelfärdiga och att öfverlemna dem med deras besättningar åt Columbi befäl. Den senare befullmäktigades äfvenledes att utrusta ett tredje fartyg och intet förbud fästades vid hans resa, utom att han ej finge

I kungliga väntsalen. Uppassande pager.

fara till Guinea-kusten eller någon annan af de senast upptäckta portugisiska länderna. Äfven utfärdades påbud, som anbefallde invånarne vid kusten af Andalusien att till ett skäligt pris anskaffa proviant och förnödenheter af alla slag för expeditionens räkning, samt hotade med svårt straff dem, som häruti skulle förorsaka något hinder.

Såsom ett bevis på sin synnerliga välvilja mot Columbus utnämde Isabella före hans afresa från hofvet hans son Diego till page hos tronföljaren prins Juan; en heder, som endast vederfors söner till personer af utmärkt rang. Sålunda tillfredsstäld i sina käraste önskningar tog Columbus afsked från hofvet den tolfte Maj och begaf sig förnöjd till Palos. Må de, som äro böjda för att gifva vika för en motgång vid utförandet af något stort och värdigt mål, ihågkomma, att aderton år hade förflutit

ifrån den tid då Columbus först började tänka på sitt företag och till den då han blef i stånd att sätta det i verkställighet; att största delen af denna tid hade tillbragts nästan uti hopplösa ansökningar, under fattigdom, förakt och gäckande åtlöje; att hans mannaår hade förnötts under kampen, och att han, då hans ihärdighet slutligen kröntes med framgång, var omkring femtiosex år

En page under femtonde århundradet.

gammal. Hans exempel bör lära hvar och en, som vill utföra ett vigtigt företag, att aldrig förtvifla.

Då Columbus anlände till Palos och ännu en gång visade sig vid klostret La Rabidas port, blef han emottagen med öppna armar af den vördnadsvärde Juan Perez samt ånyo undfägnad såsom hans gäst. Den nitiske munken följde honom till St. Georgs församlings kyrka i Palos, der Columbus i närvaro af

stället myndigheter lät genom en notarius publikus uppläsa den kungliga befallningen att tvenne fartyg skulle utrustas. Ingenting kan förliknas vid folkets i denna sjöstad häpnad och färskräckelse, då de hörde beskaffenheten af den expedition, hvaruti de voro befallde att deltaga. De ansågo de fartyg och besättningar, som affordrades dem, såsom till undergång bestämda offer. Alla de fruktansvärda fabler och berättelser, hvarmed okunnigheten och vidskepelsen äro benägna att befolka aflägsna och okända trakter,

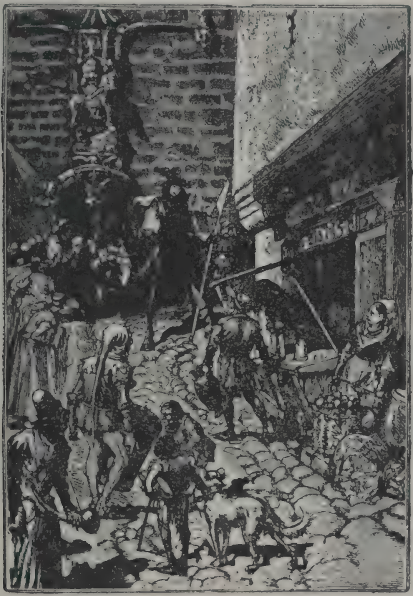

Notarius Publikus uppläsande kungliga förordningen rörande fartygen för folket i Palos.

frambesvuros i afseende på hafvets okända delar, och de djerfvaste sjömän darrade för ett så vildt och chimeriskt kryssståg inåt oceanens öken.

Förnyade påbud utfärdades af monarkerna, hvilka befallde myndigheterna i Palos och den närgränsande staden Moguer att till denna tjenstgöring taga hvilket spanskt fartyg med dess besättning, som de kunde anse dertill lämpligt, samt hotade med svårt straff alla dem, som visade sig motspänstiga. Allt var likväl förgäfves; inbyggarne på dessa platser råkade i fullkomlig förvirring; oväsen och tvistigheter uppstodo; men ingenting af vigt uträttades.

Ändtligen framträdde Martin Alonzo Pinzon, den rike och djerfve sjöfarande, som redan förut blifvit omnämd, och anmälde sig personligen vilja deltaga i expeditionen. Han och hans broder Vincente Yanjez Pinzon, som också var en utmärkt modig och skicklig sjöman, ägde fartyg och sjöfolk i sin tjenst. De voro beslägtade med flere af Palos' och Moguers sjöfartsidkande invånare, samt ägde stort inflytande öfver hela granskapet. Det förmodades att de försågo Columbus med penningar att bestrida den åttondedel af kostnaden, som han hade åtagit sig att anskaffa. De utrustade två af de fordrade fartygen och beslöto att följa med på expeditionen Deras exempel och öfvertalande hade en underbar verkan,

Skrof af ett större fartyg, i slutet af femtonde århundradet. Efter en samtida gravyr.

ett stort antal af deras slägtingar och vänner kommo öfverens om att medfölja och fartygen voro färdiga inom en månad efter det de beslutat ingå i företaget.

Under flottans utrustning uppstodo flere svårigheter. Ett tredje fartyg, kalladt Pinta, hade jemte sin besättning med våld blifvit pressadt till tjenstgöring. Ägarne, Gomez Rascon och Christoval Quintero, voro häftigt emot resan, liksom de fleste af dess besättning, och dessa och deras vänner bemödade sig på flere sätt att uppehålla och omintetgöra afresan. Kalfatrarne förrättade sitt arbete vårdslöst, och då de anbefaldes att göra det om igen, höllo de sig undan; flera af de sjömän, som frivilligt tagit hyra, ång-

Columbi inskeppning och afsegling från Palos på hans första resa, den tredje Augusti 1492.
Efter en målning af Ricardo Balaca.

rade sig och rymde. Allt måste utföras genom stränga och despotiska medel och i trots af den allmänna motviljan.

I början af Augusti månad voro ändtligen alla svårigheter öfvervunna och fartygen segelfärdiga. Efter alla de inkast, som flera hof hade gjort emot företagandet af expeditionen, är det förvånande huru obetydlig den utrustning var som erfordrades. Två af fartygen voro lätta barker, som kallades kravlar, och voro ej större än senare tiders flod- och kustfartyg. De voro byggda

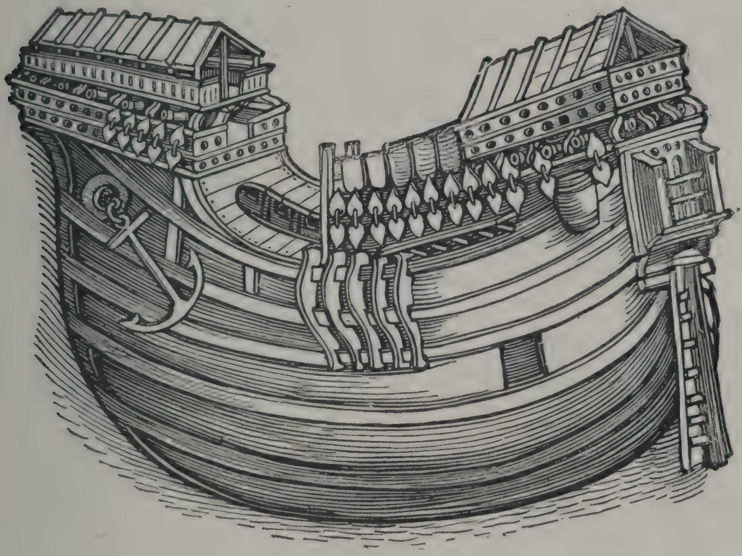

Skrof af ett större fartyg från femtonhundratalet.
Kopierad från Johan Sejkers vapen.

höga uti fören och aktern, med back och kajuta för besättningarne, men odäckade på midten. Endast ett af de tre, kalladt Santa Maria, var heldäckadt, och ombord på detta hissade Columbus sin flagga. Martin Alonzo Pinzon hade befälet öfver den andra kraveln, som kallades Pinta, och åtföljdes af sin broder Francisco Martin såsom underbefälhafvare eller styrman. Den andra, kallad Ninja, hade mesansegel och kommenderades af Vincente Yanjez Pinzon; ombord på detta fartyg befann sig läkaren uti Palos, Garcia Fernandez, i egenskap af proviantmästare. Der funnos ock trenne andra skickliga styrmän, Sancho Ruiz, Pedro Alonzo Ninjo

och Bartolomeo Roldan, och samtliga manskapet uppgick till 120 man.

Då eskadern var färdig att gå till sjös, biktade Columbus för munken Juan Perez och tog nattvarden, hvarefter hans exempel följdes af de öfriga officerarne och besättningen, som under de mest fromma och uppriktiga ceremonier öfverlemnade sig åt himlens ledning och beskydd under detta farliga företag. En djup nedslagenhet hvilade öfver hela befolkningen uti Palos, ty nästan hvar och en hade någon slägting eller vän ombord på den lilla flottan; och sjömännens sinnen, som redan voro nedtryckta af deras egen fruktan, blefvo ännu nedslagnare, då de sågo de qvarlemnades bedröfvelse, hvilka under tårar, klagan och olycksspådomar togo afsked af dem, liksom af menniskor, hvilka de aldrig mera skulle få återse.

TIONDE KAPITLET.

Första resans händelser. — Land upptäckes.

TIDIGT fredagsmorgonen den tredje August 1492 afseglade Columbus från Saltes, en liten ö, som bildats af floderna Odiel och Tinto, midt framför Palos, och styrde till Canariöarne, hvarifrån han ämnade sätta kurs rakt vester ut. Såsom rättesnöre för seglingen hade han den på gissningar grundade karta eller det sjökort, som Paolo Toscanelli skickat honom ifrån Florens. Uti denna voro Europas och Afrikas kuster, från södra Irland till ändan af Guinea, tecknade såsom alldeles motsatta östra Asien, under det att den af Marco Polo beskrifna stora ön Cipango ligger mellan dem på ett afstånd af tvåhundrafemtio mil från asiatiska kusten; till denna ö trodde Columbus sig först skola anlända.

Trenna dagar efter afseglingen gaf Pinta nödsignal, emedan dess styre hade gått sönder, hvilket misstänktes såsom en tillställning af ägarne Gomez Rascon och Christoval Quintero, för att göra fartyget obrukbart och föranleda dess qvarlemnande. Columbus oroades mycket öfver denna tilldragelse, som gaf honom en försmak af de svårigheter han hade att befara af besättningar, som till större delen blifvit nödgade att medfölja och dessutom voro intagna af tvifvelsmål och onda aningar.

Martin Alonzo Pinzon, som var befälhafvare på Pinta, lagade styret med tåg, men dessa gåfvo snart vika, och då kraveln äfven befanns bristfällig i andra afseenden, fortfor Columbus att i tre

veckors tid kryssa emellan Canari-öarne, för att skaffa ett annat fartyg i stället för detta. Men då han icke var istånd att finna ett annat, reparerades Pinta och försågs med nytt styre. Ninjas spetsiga segel förändrades äfven till fyrkantiga, på det hon måtte segla mera stadigt och säkert. Medan dessa reparationer verkställdes samt ved och vatten intogs, underrättades Columbus, att man sett tre portugisiska kravlar kryssande vid ön Ferro, och emedan han befarade någon fiendtlig afsigt af konungen i Portugal till

Columbi skepp, Santa Maria, Ninja och Pinta. Efter modellerna i marin-museet i Madrid.

hämd derför, att han ingått i spansk tjenst, afseglade han den sjette September, hvarvid vindstilla uppehöll fartygen i tre dagar på kort afstånd ifrån land. Det var ett qvalfullt dröjsmål för Columbus, hvilken fruktade att något skulle inträffa, som kunde tillintetgöra hans företag och längtade att finna sig långt ut på oceanen, ur sigte af både land och seglare, hvilka i dessa breddgraders rena atmosfer kunde skönjas på ett ofantligt afstånd.

Söndagen den nionde September i dagbräckningen såg han ön Ferro på omkring sex mils afstånd och befann sig således just i

grannskapet af det ställe, der de portugisiske kravlarne hade blifvit sedda. Lyckligtvis blåste i soluppgången en gynnsam vind, och under loppet af dagen försvunno Ferros höjder småningom från horisonten.

När denna sista landkänning kom ur sigte, sjönk besättningens mod; ty nu tyckte de sig hafva tagit farväl af verlden. Bakom dem fanns allt, som var dyrbart för en menniskas hjerta — fädernesland, familj, vänner, — ja sjelfva lifvet; framför dem var allt kaos, hemlighetsfullhet och fasa; och i ögonblickets förvirring misströstade de att någonsin få återse sina hem. Många af de råa sjömännen utgöto tårar och andra utbrusto i högljudd klagan. Columbus försökte allt för att mildra deras bedröfvelse, derigenom att han beskref de lysande länder, till hvilka han hoppades att föra dem, och lofvade dem jord, rikedomar och allt, som kunde uppväcka deras lystnad eller upptända deras inbillning; dock gjordes icke dessa löften i afsigt att bedraga; ty sjelf var han fullkomligt öfvertygad om att kunna förverkliga dem alla.

Han beordrade nu befälhafvaren på hvarje fartyg att, ifall de händelsevis skulle komma att åtskiljas, fortsätta kursen rakt åt vester; men att, då de seglat 500 mil, de skulle dreja bi ifrån midnatten till dagningen, emedan han med säkerhet förmodade att på detta afstånd finna land. Som han lätt kunde förutse, att den skräck, som redan uppstått hos folket, skulle tillväxa med afståndet mellan dem och deras hemvist, påfann han en list, af hvilken han sedan begagnade sig under hela resan. Denna bestod uti att hålla tvenne räkningar, en enskild, hvari fartygens verkliga tillryggalagda väg antecknades, och hvilken han höll hemlig till sin egen efterrättelse; den andra offentlig, till allmän kännedom, hvaruti han dagligen drog ett antal mil från fartygens verkliga segling, för att derigenom hålla folket uti okunnighet om det afstånd de tillryggalagt.

Då de hunnit vid pass ett hundra mil vester från Ferro påträffade de en del af en stor skeppsmast, och folket, som bäfvade vid hvarje järtecken, betraktade med sorgsna blickar denna lemning af ett vrak, som olycksbådande dref omkring i dessa okända farvatten.

Om aftonen den trettonde September märkte Columbus för första gången magnetnålens afvikelse, ett fenomen, som aldrig förr hade blifvit iakttaget. I början nämde han ej någonting derom, på det folket icke skulle blifva oroligt; men snart ådrog det sig styrmännens uppmärksamhet och uppfyllde dem med bestörtning. Det

tycktes som om sjelfva naturlagarne ändrade sig allt efter som de färdades framåt, och liksom om de inträdde uti en annan verld, hvilken var underkastad okända inflytelser. De befarade, att kompassen höll på att förlora sina hemlighetsfulla egenskaper, och utan dess ledning hvad skulle det väl blifva af dem på en stor och spårlös ocean? Columbus anlitade sina kunskaper och sitt snille för att skingra deras förskräckelse. Han sade dem, att nålens riktning icke var mot nordstjernan, utan till någon bestämd och osynlig punkt, och förändringen förorsakades derföre icke af kompassens missvisning utan af nordstjernans egen rörelse, hvilken liksom de öfriga himlakropparna, hade sina förändringar och omvexlingar och hvarje dag beskref en krets rundt omkring polen. Den höga tanke som de hyste om Columbus såsom en skicklig astronom, gaf styrka åt hans åsigt, hvarpå deras oro lade sig.

De hade nu anländt inom passadvindarnes område, hvilka följa solen och ständigt blåsa från öster till vester mellan vändkretsarne samt öfver några få närbelägna grader af oceanen. Med denna gynnande vind rakt akter ifrån framfördes de omärkligt men hastigt öfver det lugna vattnet, så att de på flera dagar icke behöfde förändra ett segel. Columbus anmärker ofta i sin journal vädrets milda och blida lugn, samt jemför det med Andalusiens klara och rena aprilmorgnar, med den anmärkningen, att näktergaiens sång var det enda som fattades, för att fullända illusionen.

De började nu påträffa stora flytande massor med växter och gräs, hvilka alla drefvo ifrån vester, och några voro sådana, som växa omkring klippor uti floder och alldeles gröna, som hade de nyss lösryckts ifrån land. På en af dessa fanns en lefvande krabba. De sågo äfven en hvit tropikfogel af ett slag, som aldrig sofver på sjön, och tumlare lekte omkring fartygen. Columbus trodde sig nu hafva anländt till den med sjögräs uppfyllda del af oceanen, som omtalas af Aristoteles, och dit några fartyg ifrån Cadix skulle hafva blifvit drifna genom våldsamma östliga vindar. Allt som han framträngde sågos åtskilliga andra tecken, som ingåfvo folket stor förtröstan; många fåglar sågos flyga från vester; ett molnhölje syntes i norr likt dem som ofta hvila öfver land, och i solnedgången ville sjömännens inbillning, understödd af deras längtan, förvandla dessa moln till aflägsna öar. Hvar och en var ifrig att först upptäcka och förkunna det efterlängtade landet, ty regentparet hade utlofvat en pension af trettio kronor åt den som först upptäckte land. Columbus lodade emellanåt med en lina af två hundra famnars

Columbus observerar för första gången kompassens variationer.
Efter en målning af C. V. Piloti.

(:27)

längd utan att finna botten. Martin Alonzo Pinzon såväl som de andra af hans officerare och flere af sjömännen bådo Columbus ofta ändra kurs, och styra enligt dessa gynnande tecken; men han fortfor att styra åt vester i förhoppning att derigenom komma till indiska kusten äfven om han derigenom skulle segla förbi de mellanliggande öarna och nödgas uppsöka dem på hemvägen.

Oaktadt den försigtighet, som blifvit iakttagen för att hålla folket i okunnighet om det afstånd de tillryggalagt, blefvo de allt mer och mer oroliga öfver resans längd; och de åtskilliga tecken till land, som ibland smickrade deras hopp, försvunno, det ena efter det andra, i det samma oändliga rymd af himmel och vatten fortfor att utbreda sig framför dem. De hade framträngt vida längre i vester än någon annan före dem, och ehuru redan långt utom all möjlighet att erhålla hjelp, fortforo de ännu att fördjupa sig allt längre i en synbart gränslös vattenöken. Till och med den gynnande vind, hvilken syntes liksom af Försynen sänd att med så milda och ljufliga flägtar föra dem fram till den nya verlden, förvandlades af deras fruktan till en källa till oro. De befarade att vinden på dessa häf alltid blåste från öster och i så fall aldrig skulle tillåta dem att återvända till Spanien. Några få lätta vestanvindar häfde för någon tid denna sista misstanke, och några små fåglar, sådana som uppehålla sig uti lundar och trädgårdar, kommo sjungande om morgnarna och flögo bort mot nätterna. Denna sång verkade underbart lifvande på de stackars sjömännens sinnen, hvilka helsade den såsom en röst från land. De fåglar som de hitintills sett hade varit stora och starkflugna men dessa små fåglar ansågo de alltför klena att flyga långt och deras sång utvisade, att de icke voro uttröttade af sin flygt.

Påföljande dagen rådde ett djupt lugn och så långt ögat kunde nå var hafvet betäckt med sjögräs, så att det liknade en stor öfversvämmad äng, ett fenomen, hvilket man tillskrifver den stora mängd sjöväxter, som genom hafsstömmarne lösryckas från oceanens botten. Sjömännen befarade nu, att sjön höll på att blifva grundare, och fruktade för dolda klippor, sandbankar och drifsand, samt att fartygen skulle stöta på grund midt uti oceanen långt ifrån hvarje tillgång till menniskohjelp eller någon strand, dit folket kunde taga sin tillflykt. Columbus vederlade denna falska oro genom lodning med en djup lodlina utan att finna någon botten.

I tre dagar fortfor en ljum sommarvind ifrån söder och vester och sjön förblef jämn som en spegel. Folket blef nu oroligt öfver

vädrets lugn och anmärkte, att de motvindar som de erfarit, voro öfvergående och ostadiga och så svaga att de ej en gång krusade vattenytan; de enda beständiga vindarne voro de östliga, och äfven dessa ägde ej makt att störa oceanens tröga stillhet: man hade således att befara, antingen att förgås ibland stillastående och strandlösa vatten, eller också att genom vidriga vindar hindras från att någonsin återvända till fäderneslandet.

Columbus fortfor med beundransvärdt tålamod att motsäga dessa orimliga fantasier, men förgäfves, då lyckligtvis en häftig sjögång uppstod, åtföljd af någon blåst, ett fenomen som ofta inträffar på öppna hafvet och förorsakas af någon föregående storm eller aflägsna luftströmmar. Icke desto mindre betraktades detta med förvåning af sjömännen och förjagade den inbillade förskräckelse, som lugnet förorsakat. Columbi belägenhet blef dagligen allt mera kritisk och sjömännens otålighet steg ända till myteri. De församlade sig uti fartygens aflägsnare delar, först i små hopar af två till tre, som småningom tillväxte och blefvo allt fruktansvärdare, och hvilka alla förenade sig i hotelser och knot emot amiralen. De anklagade honom såsom en äregirig äfventyrare, hvilken i sin vanvettiga inbillning hade beslutat att utföra någonting utomordentligt, för att derigenom bereda sig ett namn. Hvad förpligtelse hade de väl att fortsätta, eller när skulle den tid, hvarunder de förbundit sig att tjena, anses tilländalupen? De hade redan inträngt uti haf, som aldrig blifvit befarna och dit ingen förut hade vågat sig. Skulle de då segla framåt till dess de förgingos, eller till dess allt återvändande med deras bräckliga fartyg blefve omöjligt? Hvem kunde klandra dem, om de rådfrågade sin egen säkerhet och återvände? Amiralen var en utländing, utan vänner eller inflytande Hans plan hade blifvit förkastad af de lärde såsom dåraktig och missaktades af personer utaf alla stånd. Det fanns således intet parti på hans sida, utan snarare ganska många, som skulle kännt sig tillfredsställda om han misslyckades.

Sådana voro de intalningar, hvarmed de rustade sig till uppenbart myteri. Några föreslogo äfven såsom ett verksamt sätt att tysta alla amiralens framtida klagomål, att kasta honom i sjön och föregifva att han fallit *öfver bord* under det han betraktade stjernorna och himmelstecknen med sina astronomiska instrumenter.

Columbus förblef icke okunnig om dessa hemliga stämplingar, men han bibehöll en lugn och fast uppsyn, blidkade några med goda ord, uppväckte andras högmod och girighet, samt hotade de

På utkik.

motspänstigaste med bestraffning. Nya förhoppningar vände dem för någon tid från dessa tankar. Den tjugufemte September uppsteg Martin Alonzo Pinzon i aktern på sitt fartyg och utropade: "Land!

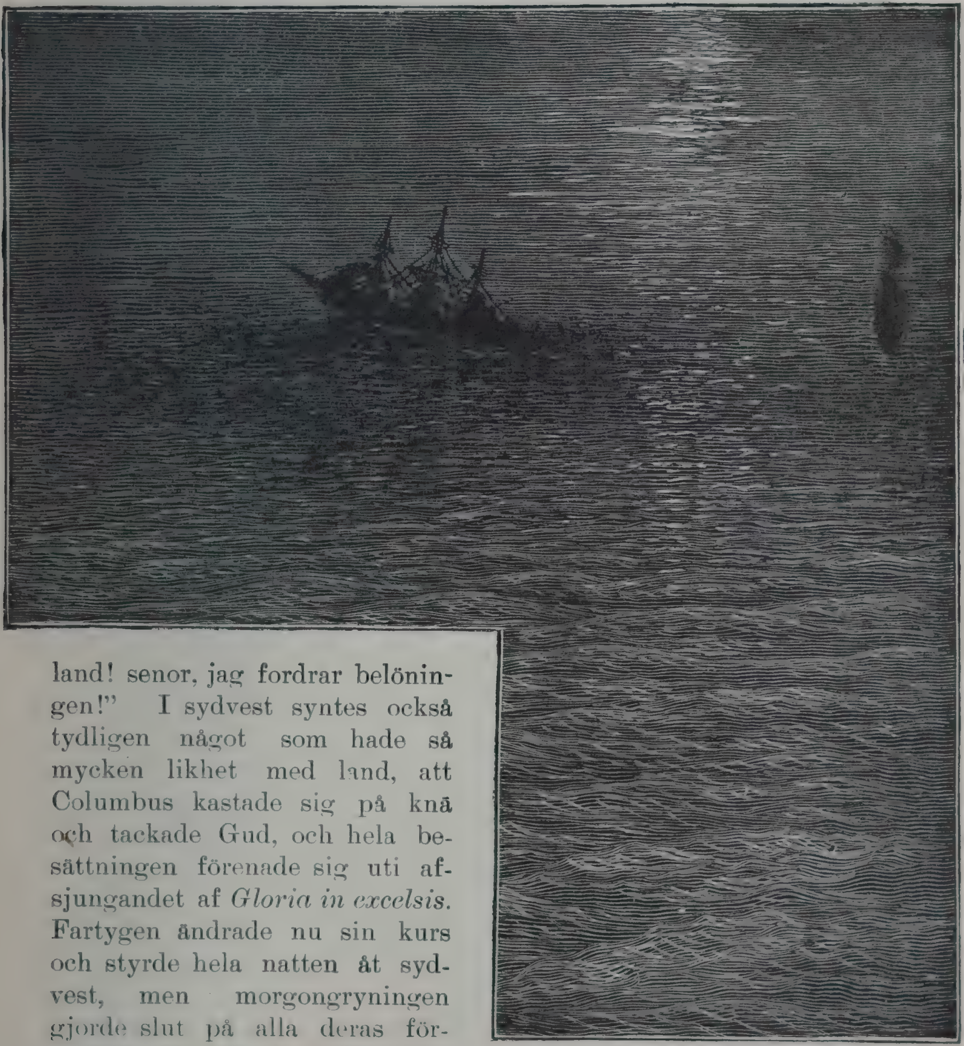

land! senor, jag fordrar belöningen!" I sydvest syntes också tydligen något som hade så mycken likhet med land, att Columbus kastade sig på knä och tackade Gud, och hela besättningen förenade sig uti afsjungandet af *Gloria in excelsis*. Fartygen ändrade nu sin kurs och styrde hela natten åt sydvest, men morgongryningen gjorde slut på alla deras förhoppningar, liksom på en dröm:

Stiltje i Sargossasjön.

det inbillade landet befanns hafva varit ingenting annat än ett aftonmoln och hade försvunnit under natten.

Under några dagar fortforo de ömsom att hoppas och knota tills tecken till land blefvo så talrika, att sjömännen ifrån ett förtviflans tillstånd öfverlemnade sig åt den högsta glädtighet. Ifriga att erhålla den utlofvade belöningen utropade de beständigt att de sågo land, till dess Columbus förklarade, att om någon ännu en gång kom med en underrättelse af detta slag och land sedan ej upptäcktes inom tre dagar derefter, skulle han derigenom hafva förverkat alla anspråk på belöningen.

Den sjunde oktober hade de tillryggalagt sjuhundrafemtio sjömil eller det afstånd, på hvilket Columbus förmodade sig skola finna ön Cipango. Här sågo de stora flockar af landfåglar i sydvest, hvilka tycktes tillkännagifva något i denna riktning närbeläget land, der de voro säkra att finna föda och hviloplats. Columbus gaf nu efter för Pinzons och hans broders böner och ändrade, på aftonen den sjunde, sin kurs till vest-sydvest. Allt eftersom han seglade framåt tillväxte landtecken; fåglar kommo sjungande till fartygen och friskt och grönt gräs, liksom om det nyss varit lösryckt ifrån stranden, omgaf dem. Men då på aftonen tredje dagen efter denna nya kursändring sjömännen likväl sågo solen nedgå i den strandlösa oceanen, utbröto de ånyo uti högljudda klagomål och yrkade att man skulle återvända. Columbus sökte ställa dem tillfreds med goda ord och frikostiga löften; men då han fann att detta endast stegrade deras våldsamhet, ändrade han ton och sade dem att deras knot var fruktlöst; expeditionen hade blifvit utsänd af suveränerna för att uppsöka Indien, och hända hvad som helst hade han beslutat att fortgå tills han med Guds bistånd hade uppnått detta ändamål.

Nu var han således i öppen fejd med sina underlydande och hans belägenhet skulle hafva varit förtviflad, om icke lyckligtvis bevisen för närheten af land under den följande dagen blifvit sådana, att icke några tvifvel mera kunde komma i fråga. En grön fisk, sådan som uppehåller sig kring klippor, sam bredvid fartyget, och en med bär försedd qvist flöt bredvid; denna upphemtade de, äfvensom ett rör, ett litet bräde och framför allt en konstigt utskuren käpp. Nu upphörde all dysterhet och allt knot, och under hela dagen blickade hvar och en efter det länge eftersökta landet.

På aftonen, då sjömännen efter vanligheten sjöngo *Salve regina* eller aftonpsalmen till den heliga jungfrun, höll Columbus ett gripande tal till sitt folk och påminde dem om Guds godhet, som sålunda hade fört dem med milda och gynnsamma vindar och

Martin Alonzo Pinzon upptäcker ett aftonmoln som han misstager för land.

genom en lugn ocean fram till det förlofvade landet. Han tillkännagaf en fast förtröstan att finna land under loppet af natten och befallde att en noggrann utkik skulle hållas ifrån fören, utlofvande till hvem det ock vore som först upptäckte land, en sammetströja utom det lifstidsunderhåll som skulle erhållas af regentparet.

Vinden hade varit frisk hela dagen med mera sjögång än vanligt, och vid solnedgången styrde de återigen vestligt och plöjde vågorna med snabb fart med Pinta, som var den bästa seglaren, i spetsen. Den största munterhet rådde ombord och intet öga förblef

Columbus och Pedro Gutierrez märka ett fladdrande ljusskenen natten den elfte Oktober, 1492.
Marmorstaty af D. D. Amore.

tillslutet den natten. Då aftonen skymde tog Columbus sin plats ofvanpå skansen eller kajutan högst på skeppets bakstam. Ehuru han om dagen nödgades visa en glädtig och förtröstande uppsyn, var han hela denna tid uppfylld af den mest plågsamma ängslan; och nu, då nattens skuggor undandrogo honom från sin omgifnings iakttagelser, höll han sjelf en uppmärksam och oaflåtlig vakt samt kastade sina blickar utåt den dunkla horizonten, i hopp om att upptäcka äfven de otydligaste tecken till land. Plötsligt, omkring klockan tio, tyckte han sig se ett ljus, som tindrade på afstånd. Befarande att hans ifriga hopp skulle gäcka honom tillkallade han Pedro Gutierrez, som var kunglig kammarherre och frågade honom,

om han såg ett ljus i denna riktning, hvilket denne bejakade. Men ännu tveksam om det icke kunde vara någon synvilla tillkallade Columbus Rodrigo Sanches från Segovia och gjorde honom samma fråga. Då denne uppstigit på kajutan, hade ljuset försvunnit. De sågo det sedan en eller två gånger, hastigt och öfvergående, liksom det varit ett sken ifrån en fiskarbåt, som höjde och sänkte sig med vågorna, eller förts af någon på land från hus till hus. Dessa ljusglimtar voro likväl så öfvergående och obestämda, att få fäste någon uppmärksamhet dervid; emellertid ansåg Columbus dem såsom säkra tecken till land och, hvad som ännu mera var, till att landet var bebodt.

De fortsatte sin kurs till klockan två på morgonen, då en kanon ifrån Pinta gaf den glädjefulla signalen att land var i sigte. Det upptäcktes först af en sjöman vid namn Rodriguez Bermejo, som var hemma i Triana, en af Sevillas förstäder, men född uti Alcala de la Guadiara; belöningen blef likväl sedermera tillerkänd amiralen, som först hade märkt ljusskenet. Landet syntes nu tydligt på ett afstånd af omkring två sjömil, hvarföre seglen bärgades och man drejade bi under otålig afbidan på dagningen.

Columbi tankar och känslor under denna korta tid måste hafva varit oroliga och spända. Nu hade han i trots af alla svårigheter och faror uppnått sitt stora mål. Oceanens stora hemlighet var afslöjad; hans teori, som blifvit förlöjligad af de lärde, hade segrat och förverkligats, och han hade vunnit en ära, som skulle bestå lika länge som verlden.

Svårt blir det äfven att fatta en sådan mans känslor, uti ögonblicket af en så stor upptäckt. Hvilket virvarr af gissningar måste icke hafva uppstått i hans sinne med afseende på det land, som låg framför honom, betäckt af mörkret! — Att det var fruktbart syntes af de växter, som flöto från dess stränder; och han tyckte sig redan i den balsamiska luften känna de aromatiska lundernas vällukt. Det rörliga skenet, som han hade sett, visade att landet var bebodt. Men hvilka voro dess invånare? Liknade de dem på andra delar af jordklotet eller voro de af någon egen och vidunderlig ras, sådan som dessa tiders okunnighet var benägen att tillskrifva alla aflägsna och okända länder? Hade han kommit till någon vild ö långt bort i de indiska hafven eller var detta sjelfva det ryktbara Cipango, föremålet för hans gyllne drömmar. Tusentals dylika tankar måste hafva bestormat honom, då han gaf akt på nattens fortskridande och uttömde sig i gissningar, huruvida dagsljuset skulle afslöja en vild ödemark eller utbreda sig öfver krydd-doftande lunder, lysande tempelspiror, vackra städer och den österländska civilisationens hela prakt.

Myteri ombord å Santa Maria. Ritning af F. H. Lungren.

Morgonen den tolfte Oktober, 1492, ombord å Santa Maria. Efter en målning af Rubens.

ELFTE KAPITLET.

Columbi första landstigning i nya verlden. — Kryssningar mellan Bahamaöarne. — Upptäckt af Cuba och Hispaniola.

DÅ det dagades såg Columbus framför sig en jämn och vacker ö af några mils längd med utmärkt grönska och friskhet och beväxt med träd, så att den hade utseende af en trädgård. Ehuru man öfverallt såg en ouppodlad naturs vilda yppighet, var dock ön synbarligen befolkad, ty invånarne syntes framkomma utur skogarna och från alla sidor skynda ned till stranden. De voro alldeles nakna och deras ställningar och åtbörder utvisade den högsta förvåning vid skeppens anblick. Columbus gaf tecken att kasta ankar och bemanna båtarne, hvarefter han rikt klädd i sammet och med den kungliga fanan i handen begaf sig ned i sin egen båt. Martin Alonzo Pinzon och hans broder Vincent Yanjes nedgingo likaledes i sina båtar, hvar och en förande expeditionens fana, som var prydd med ett grönt kors och på hvarje sida hade de bekrönta bokstäfverna F och Y, monarkerna Ferdinands och Isabellas spanska begynnelsebokstäfver. Ju närmare de nalkades stranden, desto mera förtjustes de af skogarnes storartade skönhet och af mångfalden utaf de okända frukter, som växte på de träd, hvaraf stränderna beskuggades, af atmosferens renhet och ljufhet och af den kristalliska genomskinligheten af det vatten, som sköljde dessa öar. Vid landstigandet kastade Columbus sig på knä, kysste jorden och tackade Gud under glädjetårar. Hans exempel följdes af hans följeslagare, hvilka voro utom sig af hänryckning. Columbus steg derpå upp, drog sitt svärd, utvecklade det kungliga baneret och tog ön i besittning i de kastilianska herskarnes namn, samt kallade den San Sal-

vador. Sedan uppmanade han alla närvarande att aflägga hyllningseden till honom såsom amiral och vicekonung samt suveränernas ställföreträdare.

Hans följeslagare betogos nu af den utomordentligaste hänförelse. Alla trängde de sig omkring honom, hvarvid somlige omfamnade honom, och andra kysste hans händer. De, hvilka hade varit de uppstudsigaste under resan, voro nu de mest ödmjuka och entusiastiska. Några bådo om ynnestbevis af honom, som af en man, hvilken redan kunde utdela makt och belöningar; och mången låg själ, som förolämpat honom med sitt öfvermod, kröp nu till hans fötter, bedjande om hans tillgift och lofvande för framtiden den blindaste lydnad för alla hans befallningar.

Öns infödingar, som uti dagningen sågo fartygen seglande utefter kusten, ansågo dem som vidunder, hvilka under natten dykt upp ur djupet. Deras vändningar utan någon synbar ansträngning, seglens förändrande och sammandragning, liksom hade de varit stora vingar, uppfyllde dem med häpnad; och när de sågo båtarne nalkas stranden och en mängd främmande varelser, klädda uti glänsande stål eller mångfärgade kläder, stiga i land, flydde de af förskräckelse till skogarna. Men då de emellertid funno, att något försök icke gjordes att förfölja eller skada dem, hämtade de sig småningom ifrån sin skrämsel och nalkades spanjorerna med stor vördnad, i det de litet emellan kastade sig framstupa på marken och visade tecken af tillbedjan. Under besittningstagandet stodo de stilla och betraktade under rädd förundran spanjorernas ansigtsfärg, skägg, blänkande vapen och lysande drägter. Amiralen ådrog sig i synnerhet deras uppmärksamhet genom sin befallande värdighet, sitt aktningsbjudande utseende, sin sammetsdrägt och den vördnad, som visades honom af hans följeslagare, hvilket allt utmärkte honom såsom anföraren. Då de hunnit till någon del hämta sig ifrån sin fruktan, nalkades de spanjorerna, vidrörde deras skägg, undersökte deras händer och ansigten, samt beundrade deras hvita hy. Columbus, som fann nöje uti deras enfald, deras saktmod och deras dristighet mot varelser, som måste synts dem så främmande och fruktansvärda, underkastade sig villigt deras undersökningar, och de förvånade vildarne, som vunnos genom denna välvilja, trodde nu, att skeppen hade seglat ut från det kristallfirmament, som begränsade deras horisont, eller att de på sina stora vingar nedstigit ifrån ofvan, och att dessa förunderliga varelser voro luft-invånare.

Columbus landstiger å ön Guanahani, Oktober tolfte, 1492.

Efter en målning af Dioscoro Puebla.

Öns infödingar voro på sin sida icke mindre föremål för spanjorernas nyfikenhet, till följd af deras stora olikhet med alla de menniskostammar, som dessa förut hade sett. De voro helt och hållet nakna och utmålade med åtskilliga färger och bilder, hvilket gaf dem ett vildt och fantastiskt utseende. Deras naturliga ansigtshy var mörk eller kopparfärgad och de voro alldeles skägglösa. Deras hår var icke krusigt, såsom de nyligen upptäckte afrikanska stammarnes under samma breddgrad, utan rakt och groft, till en del afskuret omkring öronen, med några långa lockar, som föllo utåt skuldrorna. Deras anletsdrag, ehuru vanställda genom målningar, voro behagliga; de hade höga pannor och utmärkt vackra ögon. De voro af medelmåttig storlek och välbildade; de fleste af dem syntes vara under trettio år. Blott en enda qvinna åtföljde dem, helt ung och naken såsom hennes följeslagare samt skönt bildad. De syntes vara ett enkelt och okonstladt folk, af ett mildt och vänligt lynne. Deras enda vapen voro lansar, som till spets hade en flintsten eller ett fiskben. Något jern syntes ej ibland dem, och de kände icke en gång dess egenskaper; ty då ett draget svärd lemnades dem, togo de det oaktsamt uti eggen. Columbus utdelade ibland dem färgade mössor, glashalsband, bjellror och andra lapprisaker, hvilka de emottogo såsom ovärderliga skänker och hvarmed de prydde sig under uttryck af en särdeles förtjusning.

Som Columbus trodde sig hafva landat på en ö vid yttersta ändan af Indien, gaf han infödingarne den vanliga benämningen indianer, hvilken öfverallt antogs innan beskaffenheten af hans upptäckt blef närmare känd, och detta namn har sedermera utsträckts till alla nya verldens ur-invånare. Spanjorerna förblefvo hela dagen i land och vederqvickte sig efter sin mödosamma resa i öns behagliga lunder, samt återvände först sent på aftonen till sina skepp, förtjusta öfver allt hvad de hade sett.

Den ö, der Columbus sålunda för första gången beträdt den nya verlden, är en af Lukayerne eller Bahama-öarna och kallades af infödingarne Guanahani: den bibehåller ännu namnet San Salvador, hvilket amiralen gaf den, ehuru den af engelsmännen benämnes Katt-ön. Det sken, han hade sett aftonen förrän han upptäckte land, synes hafva kommit från Watlings-ön, som ligger några få mil längre österut.

I dagningen följande morgon kommo några infödingar simmande till fartygen, och andra anlände uti lätta barkar, dem de

kallade kanoter och som voro förfärdigade af en enda urhålkad trästam samt buro från en till fyratio a femtio personer. Spanjorerna funno snart att de saknade all rikedom och hade ganska litet att erbjuda i utbyte mot deras småsaker med undantag af bomullsgarnsnystan och tama papegojor. De medförde ett slags brödkakor, som kallades kassava och voro bakade af yuka-roten, hvilken utgjorde hufvudbeståndsdelen af deras föda.

Spanjorernas vinningslystnad uppväcktes, då de märkte små guldprydnader i näsan på några af infödingarna. På tillfrågan, hvarifrån denna ädla metall erhölls, svarade de genom tecken, i det de pekade åt söder, och Columbus trodde sig förstå att de ville tillkännagifva, det en konung regerade derstädes, som var så rik att han serverades på stora guldfat. Han tolkade alla deras ofullkomliga meddelanden enligt sina förutfattade föreställningar och länge närda önskningar. De berättade om ett krigiskt folk ifrån nordvest, som ofta öfverföll deras öar och bortförde inbyggarne. Dessa trodde han vara folk ifrån Asiens fastland, stor-khanens undersåter, hvilka enligt Marco Polo brukade bekriga öarna och göra infödingarna till slafvar. Det rika landet i söder kunde icke vara något annat än ön Cipango, och konungen som serverades på gyllne fat måste vara den monark, hvars präktiga palats sades vara täckt med guldplåtar.

Sedan han undersökt ön Guanahani och intagit förråd af ved och vatten, afseglade Columbus för att uppsöka det rika landet i söder, hvarvid han medtog sju infödingar, på det de skulle inhämta spanska språket och kunna begagnas såsom tolkar och vägvisare.

Han upptäckte nu en mängd gröna, jämna och fruktbara öar, och indianerna tillkännagåfvo genom tecken att de voro oräkneliga; han trodde då att det var en del af den stora arkipelag, som beskrifves af Marco Polo såsom utsträckande sig längs åt asiatiska kusten och öfverflödande af örter och balsamdoftande träd. Han besökte trenne af dem, hvilka han kallade Santa Maria de la Conception, Fernandina och Isabella. Infödingarne på dem visade lika tydligt som de på San Salvador, att de voro alldeles obekanta med åsynen af hyfsade menniskor. De betraktade spanjorerna såsom öfvermenskliga varelser och nalkades dem med blidkande offer af allt, hvad deras fattigdom eller snarare deras enkla och naturliga lefnadssätt kunde åstadkomma: frukterna från deras lunder, deras bomullsgarn och deras tama papegojor. Då spanjorerna landstego för att hämta vatten, förde infödingarne dem till de kallaste källor

Lucayas-infödingar.

och de klaraste och friskaste bäckar, fyllde deras vattenfat och nedförde dem till båtarne, samt sökte på alla sätt att betjena sina himmelska gäster.

Columbus intogs af skönheten af några af dessa öar. "Jag vet icke," säger han, "hvart jag först bör gå; aldrig tröttas mina

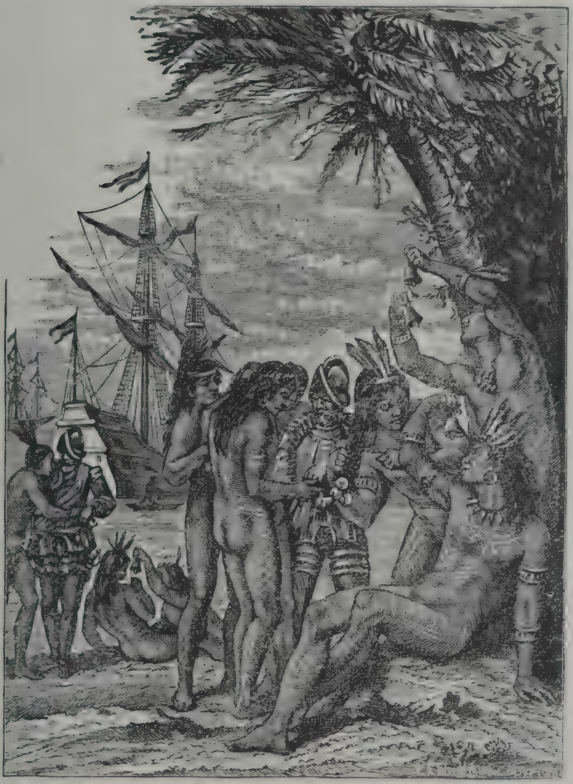

Columbus utdelar bjellor och andra småsaker bland infödingarne å ön Guananani.

ögon af att betrakta denna härliga grönska. Fåglarnes sång är sådan, att man tycker sig aldrig vilja skiljas derifrån· der finnas sådana skockar af papegojor, att de förmörka solen, och andra fåglar af alla slag, stora och små, helt och hållet olika våra. Likaledes finnas der träd af tusen olika arter, som hvart och ett har sina olika frukter, alla utmärkt välsmakande. Jag förmodar, att här gifvas många örter och träd, som uti Spanien skulle vara af högt

värde för färgare, läkare och specerihandlare, men jag är fullkomligt obekant med dessa ämnen, hvilket gör mig mycket ledsen."

Den fisk, som fanns till öfverflöd i dessa vatten, var äfven lika ovanlig som de flesta andra föremål i denna nya verld. De täflade med fåglarne uti färgernas tropiska glans och fjällen på somliga återkastade ljusstrålarne likt ädelstenar, så att då de lekte kring fartygen, framblixtrade guld- och silfverstrålar genom de klara vågorna.

Columbus blef besviken i sitt hopp om att finna något guld eller några kryddor på dessa öar, men infödingarne fortforo att peka åt söder såsom en rik trakt och började tala om en ö, kallad Cuba, och hvilken, enligt hvad spanjorerna tyckte dem säga, hade öfverflöd på guld, perlor och kryddor, som dref en vidsträckt handel och dit stora köpmansskepp kommo för att handla med infödingarne. Columbus ansåg denna ö för det efterlängtade Cipango. och köpmansskeppen trodde han tillhöra stor-khanen. Han afseglade för att uppsöka denna ö, och sedan han i några dagar af motvind och stiltje blifvit uppehållen emellan Bahama-bankens och kanalens små öar, kom han den tjuguåttonde Oktober i sigte deraf.

Ju närmare han nalkades denna ståtliga ö desto mera öfverraskades han af dess storlek, dess höga berg, dess fruktbärande dalar och vidsträckte slätter, som voro betäckta af majestätiska skogar och vattnades af sköna floder. Han ankrade i en vacker vik vester om Nuevitas del Principe, och sedan han tagit ön i formlig besittning kallade han den Juana, till prins Juans ära, hvarjemte han gaf floden namnet San Salvador.

Columbus använde flera dagar att segla utåt denna del af kusten och undersökte de vackra hamnar och strömmar, hvaraf ön öfverflödar. Att döma af de ständiga anteckningarne i hans dagbok om sceneriets skönhet och den förnöjelse han tydligen visar sig erfara af landtliga ljud och föremål, synes han hafva varit utomordentligt öppen för dessa ljufva intryck, som naturens under och behag göra på somliga sinnen. Också var han benägen att betrakta allt ur en gynnsam synpunkt; ty han njöt vid målet för sina förhoppningar den mödosamt förvärfvade men ärofulla belöningen för sina bekymmer och faror, och det är ej svårt att fatta förtjusningen i hans känslor, då han sålunda undersökte skönheten hos den nya verld, som vunnits genom hans mödor och hans snille.

Uti skogarnes härliga doft och blomstrens ångor tyckte han sig upptäcka de österländska kryddornas vällukter, och utmed strän-

Landkänningar och upptäckter under Columbi första resa.
Efter flere auktoriteter.
WATLINGS ISLAND.
(GUANAHANI. S.SALVADOR.)
Förklaring.
—— Farled enligt [Munoz] Becher.
– – – Farled enligt Irving och Humboldt.
– + – + Farled enligt Varnhagen.
– · – · – · Farled enligt Navarrette.
Eleuthera I.
Andros I.
Cat I. (Guanima)
Watlings I. (Guanahani)
Conception I.
Rum Cay
Gr. Exuma I.
Long I. (Fernandina)
Gr. Bahama Bank
Samana
Crooked I. (Xumeto)
Mariguana I. (Mayaguana)
Acklin I.
(Yabaque)
Caicos Bank
Turk Is
Gr. Inagua I.
(Babeque)
Silver Bank
I. Tortuga
P. d. Maysi
C. S. Nicolas
Monte Christi
C. Samana
C U B A
Santiago de Cuba
H A Ï T I
Westl. of Ld Greenw.
78
76
74
72
70
68
24
22
20

derna fann han skalen af en mussla, som alstrar perlor. Ofta bedrog han sig, då han inbillade sig höra näktergalens sång, hvilken fågel är obekant i dessa länder. Af gräset, som växte ända ut till sjelfva vattenytan, slöt han till lugnet i den ocean, som badade dessa öar och hvars stränder aldrig sköljdes af häftiga störtsjöar. Allt sedan sin ankomst bland dessa Antiller, hade han icke haft annat än mildt och vackert väder, och han slöt deraf, att ett ständigt lugn herskade öfver dessa vatten, alls icke anande de häftiga utbrott af de rasande element, för hvilka de äro utsatta, och de förfärliga orkaner, som här sönderslita och förhärja naturens anlete.

Under det han seglade utåt öns kust, landsteg han ofta och besökte byarna, hvilkas invånare flydde till skogarna och bergen. Husen voro byggda af palmträdsgrenar i form af tält och stodo spridda under de lummiga träden liksom tältraderna uti ett läger. De voro bättre byggda än de, som han hittills besökt, och den yttersta snygghet rådde uti dem. Der fann han äfven grofva bilder och träbeläten, utskurna med temlig konstfärdighet. Emedan han såg fiskredskap uti alla hyddor, antog han att kusten endast var bebodd af fiskare, hvilka försågo städerna inuti landet med fisk.

Sedan han, följande utmed kusten, seglat något längre i nordvest anlände han i sigte af en stor udde, hvilken han, i anseende till de lunder, som betäckte densamma, kallade Palmudden. Här erfor han, att bakom denna vik fanns en flod, hvarifrån endast var fyra dagars resa till Cubanacan, med hvilket namn infödingarne betecknade en provins i mellersta delen af Cuba; ty *nacan* betydde på deras språk medelpunkten. Columbus inbillade sig emellertid, att de talte om den tatariska suveränen Kublaykhan, och fattade deras mening såsom Cuba icke varit någon ö utan ett fast land. Han antog derföre att detta måste vara en del af Asiens fasta land, och att han icke kunde vara långt ifrån Mangi och Kathay, det yttersta målet för hans resa. Den furste, som sades herska öfver det närgränsande landet, var enligt hans förmodan någon ansedd österländsk potentat, hvarför han beslöt att skicka honom en skänk tillika med ett af de kastilianska suveränernas rekommendationsbref. För den skull utvalde han tvenne spanjorer, af hvilka den ena var en omvänd jude och förstod hebreiska, kaldeiska samt litet arabiska, uti hvilka språk man trodde att denna österländske furste skulle äga åtminstone någon kännedom. Tvenne indianer sändes med dem såsom vägvisare, och de

försågos med glasperlor, band och andra lapprisaker till bestridande af sina resekostnader samt ålades att göra sig noga underrättade rörande vissa asiatiska provinsers, hamnars och floders belägenhet samt förvissa sig om huruvida läkemedel och kryddor funnos i öfverflöd uti landet. Sändebuden hade framträngt tolf mil uti det inre, då de anlände till en by med femtio hus och åtminstone ett tusen invånare, hvarest de emottogos mycket välvilligt och fördes till det förnämsta huset, der lifsmedel ställdes framför dem, hvarpå indianerna satte sig på marken rundtomkring sina gäster, väntande att höra, hvad de hade att förkunna.

Israeliten fann sin hebreiska, kaldeiska och arabiska utan all nytta och den lukayiske tolken måste föra ordet. Han höll ett vidlyftig tal på indianska sättet, hvari han prisade de hvite männens makt, rikedom och ädelmod. Då han slutat, trängde indianerna sig om spanjorerna, vidrörde och undersökte deras hud och klädsel, samt kysste deras händer och fötter till tecken af sin vördnad. Något spår till guld eller andra saker af värde syntes icke ibland dem, och då man visade dem prof på åtskilliga kryddor, sade de, att ingenting dylikt fanns uti grannskapet, utan endast långt bort i sydvest.

Då de icke funno något spår af det hof och den stad, som de förmodat, återvände sändebuden till fartygen. På återvägen sågo de flera infödingar, hvilka gingo omkring med eldbränder uti händerna och ett slags torkade örter, dem de hoprullade och antände i ena ändan medan de satte den andra uti munnen, hvarpå de fortforo att indraga och utblåsa röken deraf. En sådan rulle kallade da tobacco, ett namn, som sedermera blifvit öfverflyttadt på sjelfva växten. Spanjorerna förvånades öfver denna besynnerliga och synbart orimliga öfverflödsvara, ehuru de voro beredda att öfverallt möta sällsamheter.

Sändebudens berättelser gjorde ett slut på många af Columbi lysande föreställningar angående denne barbariske furste och hans hufvudstad; ty allt hvad de hade sett antydde invånarnes naturtillstånd, och landet, ehuru fruktbart och skönt, var vildt samt endast vårdslöst och ringa uppodladt. Folket var synbart obekant med den hyfsade menniskan och icke heller hörde de talas om någon stad uti det inre af landet, som öfverträffade den, hvilken de hade besökt.

Men en illusion försvann endast för att genast lemna rum för en annan. Columbus slöt nu af indianernas tecken, att det

Columbus kryssande långs norra kusten af Cuba.

fanns ett annat land österut, der folket vid fackelsken samlade guld utmed flodstränderna och sedan med hammare arbetade det till stänger. Då de talade om detta ställe använde de oftast orden "Babeque" och "Bohio", hvilka han trodde vara namnen på öarne eller provinserna. Emedan sommaren hade framskridit, och de kalla nätterna antydde vinterns annalkande, beslöt han att icke framtränga längre norrut utan vända sig mot öster, och seglade för att uppsöka Babeque, som han hoppades skulle vara en rik och civiliserad ö

Ankomst af sändebuden till den förmodade Cublay-Khan.

Efter att i två eller tre dagar hafva seglat utmed kusten och passerat förbi en stor udde, hvilken han kallade cap Cuba, styrde han ut till sjös i den af indianerna anvisade riktningen. Men då vinden blåste rakt stick i stäf, måste han efter några fruktlösa

försök återvända till Cuba. Hvad som mycket oroade honom var, att Pinta, som kommenderades af Martin Alonzo Pinzon, under dessa undersökningar skilde sig från honom. Hon var den bästa seglaren och hade kryssat sig upp i lovart om de andra fartygen; Pinzon gaf icke akt på Columbi signaler att vända om, ehuru de upprepades om natten medels lanternor på masttoppen; då morgonen grydde, var Pinta ej längre synlig.

Columbus ansåg detta som en afsigtlig rymning och var mycket oroad och bestört deröfver, allrahelst som Pinzon en tid

Indian frambringande eld medels gnidning af trästycken.

bortåt visat otålighet öfver amiralens befäl; ty han var en gammal sjöfarare och ganska skicklig sjöman, samt genom sin förmögenhet och ställning van att föreskrifva lagar bland sina skeppskamrater. Han hade dessutom utrustat två af fartygen och bestridt en stor del af expeditionens utgifter, hvadan han ansåg sig berättigad till lika delaktighet i befälet, med anledning hvaraf några tvister hade uppstått emellan honom och amiralen. Columbus befarade, att han afvikit för att sjelf företaga en kryssning för egen räkning eller i afsigt att skynda tillbaka till Spanien och göra anspråk på förtjensten af upptäckten. Dessa

tankar oroade honom och verkade hämmande på det vidare fullföljandet af hans upptäckter.

Under några dagar fortsatte han emellertid undersökningen af Cubas kust, till dess han uppnådde östra ändan deraf, hvilken han, anseende den för Asiens yttersta punkt, gaf namn af Alpha och Omega, begynnelsen och ändan. Då han styrde långt bakom denna udde, oviss hvilken kosa han skulle taga, varseblef han, höjande sig öfver den klara horisonten i öster, höga berg, hvilka antydde en vidsträckt ö. Han styrde nu genast kosan ditåt, till sina indianska ledsagares stora bestörtning, hvilka genom tecken

Indianska tagande ångbad.

försäkrade honom, att invånarne derstädes hade blott ett öga samt voro våldsamma och grymma kannibaler.

I den klara tropiska atmosferen urskiljas föremål på ganska långt afstånd, och luftens renhet och den högblå himlens klarhet gifva scenen ett magiskt behag. Under dessa fördelaktiga omständigheter uppenbarade den vackra ön Hayti sig för ögat allt eftersom de kommo närmare. Dess berg voro högre och mera klippiga än de andra öarnas, men klipporna reste sig ur rika skogar, och bergen sträckte sig ned till yppiga dalar och gröna betesmarker, under det åsynen af odlade fält, med talrika eldar om nätterna och rökpelare, som om dagen uppstego från åtskilliga trakter, bevisade att ön var bebodd. Den höjde sig framför dem uti den tropiska växtlighetens hela prakt, såsom en af de vackraste öar i verlden, ehuru den var dömd att blifva en af de mest olyckliga.

TOLFTE KAPITLET.

Kustsegling utmed Hispaniola. — Skeppsbrott och andra tilldragelser på ön.

PÅ aftonen den sjette December inlopp Columbus vid öns vestra ända uti en hamn, hvilken han gaf namnet St. Nikolas, hvilken den än i dag bibehåller. Då han icke kunde träffa några af infödingarna, som hade flytt ifrån sina boningar, seglade han utåt öns norra sida till en annan hamn, som han kallade Conception. Här fångade sjömännen några slags fiskar, som liknade deras hemlands; de hörde äfven under natten en fågel, hvars toner de inbillade sig vara näktergalens och tyckte sig uti det kringliggande landets utseende finna en likhet med Spaniens skönaste provinsers. Till följd häraf kallade amiralen denna ö Espanjola eller såsom det vanligast skrifves Hispaniola. Efter fruktlösa försök att öppna en förbindelse med infödingarne lyckades det trenne sjömän att fasttaga en ung och vacker qvinna, som flydde undan för dem, och i triumf föra den vilda skönheten till fartygen. Hon bemöttes med utomordentlig vänlighet och lösgafs väl klädd samt öfverhopad med skänker af glashalsband, bjellror och andra leksaker. I förtröstan på det gynnsamma intryck, som berättelsen om hennes bemötande och åsynen af hennes skänker skulle åstadkomma, sände Columbus följande dag nio väl beväpnade män åtföljde af en föding ifrån Cuba som tolk, för att uppsöka hennes by. Denna var belägen i en vacker däld vid randen af en vacker flod och innehöll omkring ett tusen hus. Infödingarne flydde i början, men sedan de blifvit lugnade af tolken återkommo de till ett antal af två tusen och nalkades spanjorerna med vördnad och bäfvan, hvarunder de oftast stannade och lade händerna på sina hufvuden till tecken af vördnad och undergifvenhet.

Kaciken Guacanagaris vänliga mottagande af Columbus, sedan han lidit skeppsbrott.

BOSTON PUBLIC LIBRARY

sände han en väl utrustad båt med eskaderns skrifvare för att besöka höfdingen. Skrifvaren återvände med en så gynnsam berättelse om byns utseende och kacikens gästfrihet att Columbus beslöt segla till hans boningsplats, så snart vinden tilläte det.

Tidigt på morgonen den tjugufjerde December lyfte han derföre ankar med en lätt vind som knappt fyllde seglen; och klockan elfva på natten befann han sig halfannan mil från kacikens residens. Sjön var lugn och jämn och fartygen nästan utan rörelse, och amiralen, som icke hade sofvit den föregående natten, drog sig undan för att hämta någon hvila. Men han hade ej väl lemnat däcket förrän styrmannen öfverlät rodret till en skeppsgosse och gick till sängs. Detta var rakt stridande mot amiralens uttryckliga befallning att aldrig öfverlemna rodret åt någon pojke. De öfriga sjö-

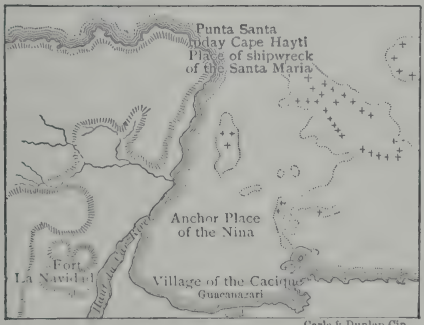

Carle & Dunlap Cin.

Karta, visande hvarest Santa Maria förliste.

männen, som hade vakten, begagnade sig äfvenledes af Columbi frånvaro och inom kort var hela besättningen försänkt i sömn. Under det denna säkerhet herskade ombord på fartyget, förde de förrädiska strömmar, som hastigt löpa utmed kusten, fartyget omärkligt men häftigt ned på en sandbank, och den tanklöse pojken, som kände att rodret törnade emot och hörde sjöns brusande, ropade på hjelp. Columbus var den förste som vaknade och efterföljdes snart af skeppsstyrmannen, hvars pligt det varit att qvarstanna på vakten, samt af dennes medbrottslige kamrater. Amiralen befallde dem att nedfira ett ankare från aktern, för att varpa fartyget af grund. De sprungo nu i båten, men förvirrade och intagne af en panisk förskräckelse, hvaraf menniskor, som hastigt uppväckas ur sömnen genom någon inträffande oreda, äro benägna att fattas, lydde de ej Columbi befallningar utan rodde till den andra

kraveln. Vincente Yanjes Pinzon, som förde befälet på den senare, förebrådde dem deras feghet, vägrade att emottaga dem om bord, bemannade sina båtar samt skyndade att bistå amiralen.

Emellertid hade fartyget, som drefs af strömmen, allt mer och mer uppkastats på banken, och ehuru Columbus sökte lätta det genom mastens kapande, voro alla bemödanden fruktlösa. Kölen var fastbäddad i sanden, fogningarne öppnade sig och bränningarne

Vildarnes aftonmåltid.

slogo deremot, till dess det lade sig öfver på ena sidan. Lyckligtvis fortfor vädret att vara lugnt, ty eljes skulle både fartyg och besättning hafva förgåtts. Amiralen öfvergaf skeppsvraket och begaf sig med sitt folk ombord på den andra kraveln, der han dröjde till dagningen, då han skickade bud i land, för att underrätta kaciken Guacanagari om sitt olyckliga skeppsbrott.

När höfdingen hörde sin gästs olycka blef han så rörd, att han utbrast i tårar, och aldrig blef uti ett civiliseradt land den så mycket omtalade gästfriheten utöfvad med mera grannlagenhet än af denna ociviliserade vilde. Han församlade sitt folk och utsände

alla sina kanoter, för att bistå amiralen, samt försäkrade honom derjemte att allt hvad han ägde skulle stå till dennes tjenst. Sakerna fördes i land ifrån vraket och förvarades nära intill kacikens boning, der en vakt sattes öfver dem till dess hus kunde blifva uppförda till

Hakbössor från femtonde århundradet. I artillerimuseet, Paris.

deras förvarande. Emellertid syntes ingen benägenhet hos infödingarne att begagna sig af främlingarnes olycka eller att plundra de skatter som sålunda blifvit kastade på deras kuster, ehuru dessa måste hafva varit ovärderliga i deras ögon. Äfven under sakernas förflyttande från fartygen gjorde de ej något försök att snatta eller undandölja den ringaste småsak. Tvärtom ådagalade de ett så djupt

deltagande för spanjorernas olycka, som om den drabbat dem sjelfva, och deras enda bemödande var att söka gifva dem hjelp och tröst. Columbus var högeligen rörd af denna oväntade välvilja. "Detta folk," säger han uti den journal, som fördes för att genomläsas af suveränerna, "älskar sina medmenniskor som sig sjelfva; deras samtal är alltid mildt, behagligt och åtföljt af ett småleende; jag bedyrar inför deras majestäter att det finnes ingen bättre nation eller intet bättre land i verlden."

Då kaciken först träffade Columbus blef han mycket rörd öfver amiralens nedslagenhet, och försäkrade honom ånyo att allt hvad han ägde skulle stå till dennes tjenst. Han inbjöd honom att komma i land, der en måltid var anrättad för hans undfägnande, bestående af flere sorters fisk, frukt och djur liknande en kanin, som af infödingarne kallades Utia. Efter måltiden förde han Columbus till de sköna lunder, som omgåfvo hans boningsplats, hvarest inemot ett tusen af infödingarna, alla helt och hållet nakna, voro församlade och uppförde flere national-lekar och danser. Sålunda försökte denne ädelsinnade kacik att på allt möjligt sätt uppmuntra sin nedslagne gäst, visade honom ett varmt deltagande, en artig uppmärksamhet och lade i dagen en värdighet och förfining, som ej kunde förväntas hos någon i hans vilda tillstånd. Han bemöttes med stor vördnad af sina undersåter och uppförde sig sjelf emot dem på ett ädelt och furstligt sätt. I Columbi entusiastiska ögon betecknade hela hans uppförande det medfödda behaget och värdigheten hos ättlingen af en ädel stam.

När indianerna slutat sina lekar, lät Columbus till vedergällning uppföra ett skådespel, som var beräknadt att ingifva dem en hög tanke om spanjorernas krigiska öfverlägsenhet. En kastilianare, som hade deltagit i kriget mot Granada, visade till kacikens stora förundran sin skicklighet att skjuta med en morisk båge. En kanon och ett gevär aflossades äfven, vid hvilkas skott indianerna störtade sig till marken som om de träffats af en åskstråle; och när de sågo kulans kraft, som söndersplittrade och kullkastade träden, uppfylldes de af förskräckelse. Då man emellertid berättade dem, att spanjorerna ville med dessa vapen beskydda dem mot deras fruktade fienders, karaibernas, anfall, förvandlades deras oro till en förtröstansfull glädje och de betraktade sig såsom beskyddade af himmelens söner, hvilka från skyarne nedstigit, beväpnade med dunder och blixt. Kaciken satte en slags guldkrona på Columbi hufvud och hängde plåtar af samma metall kring hans hals, samt

Indianer beredande sig till dans.

BOSTON PUBLIC LIBRARY

utdelade frikostiga skänker bland hans följeslagare. Hvarje småsak som Columbus gaf i ersättning betraktades med vördnad såsom en himmelsk gåfva och sades af indianerna hafva kommit ifrån Tyrey eller himlen.

Kacikens ytterliga välvilja, folkets saktmod och den mängd af guld, som dagligen bragtes ombord af infödingarne och utbyttes mot småsaker, bidrogo att trösta Columbus öfver hans olycka. Då Guacanagari märkte det stora värde Columbus fäste vid guld, försäkrade han honom genom tecken att det fanns ett ställe icke långt bort bland bergen, hvarest guld fanns i sådant öfverflöd att det betraktades med likgiltighet, och lofvade att härifrån förskaffa honom så mycket han önskade. Columbus inhämtade äfven många andra omständigheter angående denna guldtrakt. Den kallades Cibao och låg emellan höga och skrofliga berg. Kaciken, som herskade häröfver, ägde många rikhaltiga guldgrufvor och hade banér af arbetadt guld. Columbus inbillade sig att namnet Cibao måste vara en förvrängning af Cipango, och smickrade sig med att detta var just den guld- och kryddalstrande ö, som omtalats af Marco Polo.

Trenne hus hade upplåtits för att herbergera den skeppsbrutna besättningen, som, medan den här lefde i land och fritt umgicks med infödingarne, intogs af förtjusning öfver dessas bekymmerslösa lif. De styrdes af sin kacik, som ägde en oinskränkt men patriarkalisk makt samt funno sig i detta ursprungliga och okonstlade naturtillstånd, hvilket några filosofer hafva utmålat såsom det afundsvärdaste på jorden. "Det är säkert," säger den gamle Petrus Martyr, "att landet hos dessa folkslag är lika gemensamt som sol och vatten, och att Mitt och Ditt, fröet till allt ondt, ej finnes till hos dem. De äro nöjda med så litet, att uti ett så stort land de snarare hafva öfverflöd än brist; de synas lefva uti en gyllene verld utan bekymmer och i öppna lustgårdar, som hvarken äro inhägnade eller tillslutna genom vallar och häckar. De handla ärligt med hvarandra utan lag, böcker eller domare." Också tycktes de ej oroa sig af någonting; några få fält, hvilka odlades nästan utan arbete, försågo dem med rötter och grönsaker, deras lunder voro öfverlastade med smakliga frukter, och kusterna och floderna öfverflödade på fisk. Sorglösa genom naturens gifmildhet tillbragte de större delen af dagen uti bekymmerslös hvila under denna yppiga njutning, som en klar himmel och ett vällustigt klimat skänker, och om aftonen dansade de i sina välluktande lunder vid ljudet af sina nationalsånger eller landtliga trummor.

När de spanske sjömännen blickade tillbaka på sitt eget sträfsamma och bedröfliga lif och betraktade de svårigheter och mödor, som ännu skulle blifva deras lott, om de återvände till Europa, sågo de med afundsamt öga dessa indianers beqväma och sysslolösa tillvaro, och flera af dem framställde för amiralen svårigheten och faran af att inskeppa så många personer i en liten kravel samt bådo om tillstånd att få qvarstanna på ön. Denna anhållan förde Columbus genast på den tanken att här utså fröet till en blifvande koloni. Vraket af kraveln skulle lemna materialer och vapen till en fästning under det folket, som skulle qvarstanna på ön kunde närmare undersöka denna, lära språket och samla guld, medan amiralen återvände till Spanien efter förstärkningar. Guacanagari blef utom sig af glädje, då han erfor att några af dessa underbara främlingar skulle qvarstanna för att försvara hans ö och att amiralen ämnade åter besöka densamma. Han gaf beredvilligt tillstånd att bygga fästningen, och hans undersåter biträdde flitigt vid dess uppförande, föga anande att de voro behjelpliga att lägga på sina nackar ett ständigt och plågsamt slafveris tryckande ok...

Under det Columbus var sysselsatt härmed erhöll han genom några indianer underrättelse om att ett annat skepp låg för ankar uti en vik vid östra ändan af ön, och i den förmodan att det var Pinta afsände han genast en kanot för att uppsöka skeppet och aflemna ett bref till Pinzon, hvaruti han befallde denne att genast återförena sig med sin befälhafvare. Kanoten seglade tjugu mil utåt kusten, men återkom utan att hafva funnit Pinta, och hela amiralens förra oro återvände; ty i fall detta fartyg hade förlist, så komme framgången af hans företag helt och hållet att bero på hans egen bräckliga farkosts lyckliga återfärd genom en omätlig, vidsträckt ocean, der den minsta tillfällighet kunde sänka den uti djupet och tillika med den alla underrättelser om hans upptäckt. Han vågade derför icke förlänga sin resa eller vidare undersöka dessa härliga trakter, som öfverallt syntes inbjuda dertill, utan beslöt att genast återvända till Spanien.

Genom spanjorernas verksamhet och infödingarnes biträde var fästningen färdig på tio dagar. Den bestod af ett starkt trätorn med ett hvalf inunder, och det hela var omgifvet af en bred graf. Den försågs med skjutförråd och befästades med de kanoner, som bergats ifrån vraket, samt ansågs tillräcklig att hålla i fruktan och tillbakaslå hvarje anfall af detta nakna och okrigiska folk. Columbus kallade fästningen och hamnen La Navidad eller

Födelsen, till åminnelse af sin räddning ifrån skeppsbrottet på Juldagen. Af de frivilliga, som erbjödo sig att qvarstanna, utvalde han trettionio af de mest pålitlige och ställde dem under befäl af eskaderns skrifvare och auditör, Diego de Arana. I händelse af dennes frånfälle skulle Pedro Gutierrez öfvertaga befälet, och denne i dylikt fall efterträdas af Rodrigo de Escobido. Columbus förmanade folket på det eftertryckligaste att förblifva lydigt sina befälhafvare, visa aktning mot Guacanagari och hans höfdingar samt vara varsamma och vänliga i sitt uppförande mot infödingarne. Han varnade dem för att blifva oense sins emellan, emedan deras säkerhet berodde på deras förenade styrka, och att icke ströfva utom den vänskaplige kacikens områden. Han ålade Arana och de öfriga befälhafvarne att söka inhämta all möjlig kännedom om ön, att samla guld och kryddor samt att uppsöka en säkrare och mera passande hamn för detta nybygge.

Före sin afresa uppförde han inför infödingarne ett nytt krigiskt skådespel, för att föröka deras fruktan för de hvita männens makt. Spanjorerna utförde skärmytslingar och låtsade strider med svärd, sköldar, lansar, bågar och eldvapen. Indianerna blefvo förvånade öfver stålvapnens skarphet och musköternas och bågarnas dödande förmåga, men ingenting liknade deras fruktan och förundran, då kanonen aflossades ifrån fästningen och insvepte denna uti rök, skakande skogarna med sitt dån och splittrade de gröfsta träd.

När Columbus tog afsked af Guacanagari fällde den godhjertade kaciken många tårar ty utom det att hans vördnad blifvit väckt genom amiralens värdiga uppförande och genom föreställningen om dennes öfvermenskliga natur, hade han äfven helt och hållet blifvit vunnen genom hans välvilliga sätt att vara. Sjömännen hade äfven ingått många angenäma förbindelser med indianerna, hvarför de åtskildes med ömsesidig saknad. Den svåraste skilsmessan var dock ifrån de kamrater, hvilka qvarlemnades, i anseende till den ömsesidiga tillgifvenhet, som uppkommit genom deras gemensamt utståndna faror och äfventyr. Då signalkanonen affyrades höjde de ett hurrarop till afsked åt de få käcke frivillige, som sålunda qvarlemnades uti en okänd verlds vildmark, och dessa upprepade deras afskedshelsningar under det de längtande blickade efter dem ifrån stranden, föga anande att de voro bestämda att aldrig välkomna dem vid deras återkomst.

TRETTONDE KAPITLET.

Återresa. — Våldsamma stormar. — Ankomst till Portugal.

DEN fjerde Januari afseglade Columbus ifrån La Navidad för att återvända till Spanien. Den sjette, under det han för motvind kryssade utmed kusten, utropade en sjöman ifrån masttoppen att ett segel, som seglade emot dem, syntes på afstånd. Till deras stora glädje befanns det vara Pinta, som med fulla segel kom länsande undan för vinden. Då Pinzon träffade amiralen bemödade han sig att ursäkta sitt afvikande dermed, att han sade sig hafva blifvit skild ifrån honom genom vädrets våldsamhet, och hade alltsedan sökt efter honom. Columbus lyssnade tålmodigt men misstroget till dessa ursäkter och undvek hvarje ord, som kunde föranleda tvister eller störa endrägten under den återstående delen af resan. Han erfor sedermera att Pinzon med afsigt skilt sig från honom och styrt rakt österut, för att uppsöka en trakt, der han, enligt de indianers försäkran som befunno sig ombord på hans fartyg, skulle finna guld uti öfverflöd. De hade fört honom till Hispaniola, der han någon tid dröjt vid en flod, omkring femton mil öster ifrån La Navidad, och drifvit handel med infödingarne.

Han hade samlat en stor myckenhet guld, hvaraf han, såsom befälhafvare, behöll hälften, och delade återstoden emellan sitt folk, för att försäkra sig om deras trohet och tystlåtenhet. Då han lemnade floden hade han bortfört fyra indianer och två flickor för att säljas i Spanien som slafvar.

Columbus seglade till denna flod, hvilken han gaf namnet Rio de Gracia, men som länge fortfor att vara känd såsom Martin Alonzos flod. Här befallde han att de fyra männen och de två flickorna skulle lösgifvas, väl utstyrda och rikligen begåfvade, för att derigenom godtgöra det tvång de lidit och mildra den fiendtliga sinnesstämning, som detta kunde hafva alstrat bland infödingarne. Detta återställande skedde icke utan stor motvilja och många harmsna yttranden från Pinzons sida.

Columbus i strid med infödingar å kusten af Samanabugten.

Sedan de ännu ett stycke styrt utmed kusten ankrade de på en stor redd eller snarare i en bugt, som var tre mil bred och sträckte sig så långt in, att Columbus först ansåg den vara ett hafssund. Här besöktes han af invånarne på Ciguays berg, en ohyfsad och krigisk folkstam, som var alldeles olik de milda och fredliga folk, hvilka spanjorerna hittills råkat på denna ö. De hade en bister uppsyn, voro fasligt målade på kroppen samt hade hufvudet prydt med fjädrar. De buro bågar och pilar,

stridsklubbor och svärd af palmträd, hvilka voro så hårda och tunga att ett slag deraf kunde klyfva en hjelm midt itu. Vid första åsynen af detta vilda folk trodde Columbus dem vara de i dessa farvatten så mycket fruktade karaiberne, men då han frågade efter karaibiska öarna pekade indianerna alltjemt åt öster.

Med detta folk hade spanjorerna en skärmytsling, hvaruti flere indianer blefvo dödade. Detta var den första strid de haft med den nya verldens inbyggare, och första gången som infödingarnes blod blifvit utgjutet af hvita. I anledning af denna skärmytsling kallade Columbus stället El Golfo de las Fleches eller Pilbugten; den är för närvarande känd under namn af Samana-viken. Han beklagade, det alla hans försök att vidmakthålla en vänskaplig beröring blifvit fruktlösa, och befarade ytterligare fiendtligheter från indianernas sida, men följande dagen nalkades de spanjorerna lika otvunget och förtroligt, som om ingenting hade händt. Kaciken kom ombord med endast trenne följeslagare och under hela deras påföljande sammanvaro visade de intet tecken till fruktan eller lömsk fiendtlighet. Detta öppna och tillitsfulla beteende, som tillfyllest antydde en förträfflig och ädel karakter, uppskattades äfven tillbörligen af Columbus, som emottog kaciken med stor utmärkelse och vid bortgåendet gaf honom och hans följeslagare flera skänker. Denna Ciguay's kacik kallades Mayonabex, och skall under det vidare förloppet af denna berättelse befinnas under de mest pröfvande omständigheter utmärka sig genom mod och storsinthet. Då Columbus lemnade viken, medtog han fyra unge indianer såsom vägvisare till de Karaibiska öarna, hvilka voro belägna österut och om hvilka man lemnat honom intressanta underrättelser såväl som om ön Mantinino, hvilken sades vara bebodd af amazoner. Emellertid uppkom en gynnsam vind för hemresan, och då han i sitt folks ansigten läste missnöje och otålighet vid tanken på att afvika från deras kosa, uppgaf han förslaget att för närvarande besöka dessa öar, och styrde hemåt till Spanien.

Lika fördelaktiga som passadvindarne varit under bortresan, lika vidriga voro de under återfärden. Den gynnande vinden mojnade snart af och efterträddes af lätta östliga vindar eller fullkomlig stiltje; men då det emellanåt blåste en god bris, voro de den tolfte Februari komna så långt, att de började smickra sig med hoppet att snart få se land. Vädret började nu blifva våldsamt, och den påföljande aftonen sågo de trenne blixtar i nord-

nordost, hvaraf Columbus förutsade en annalkande storm. Den utbrast också snart med fruktansvärd häftighet, och då deras små och bräckliga fartyg voro föga beräknade att kämpa mot Atlantiska hafvets vilda stormar, nödgades de hela natten länsa undan för tackel och tåg. I dagningen blef det ett kort uppehåll i stormen, hvarvid de tillsatte litet segel; men då vinden med fördubbladt raseri började blåsa ifrån söder samt ökades under natten, arbetade fartygen förfärligt i den svallande sjögången, som hvarje ögonblick hotade att öfversvämma eller slå dem i stycken, och då

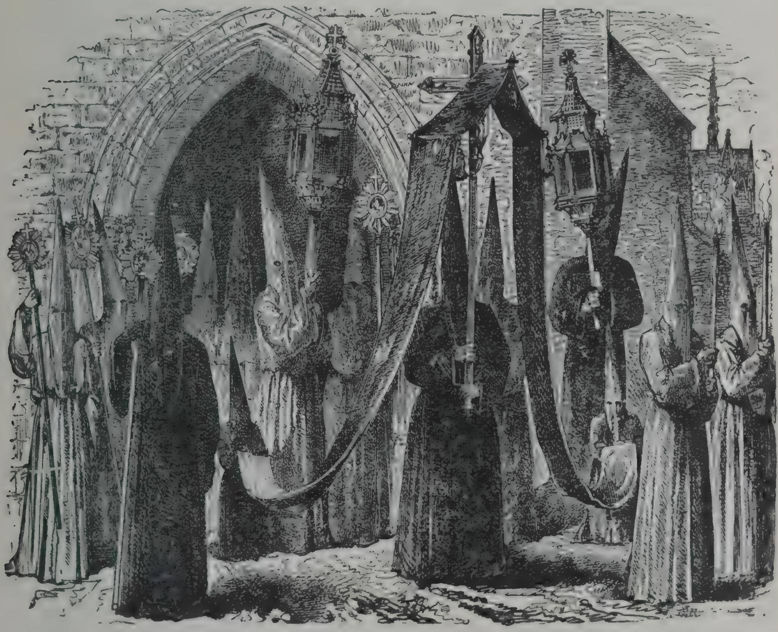

Procession af botgörare. Kostymer exponerade år 1874 i historiska kostymmuseet i Paris.

stormen alltjemt tilltog nödgades de åter drifva för vinden. Amiralen gaf med lyktor tecken åt Pinta att följa med, och under någon tid svarade hon med samma tecken, men skildes slutligen från dem genom stormens våldsamhet, så att dess signallyktor tindrade allt mer och mer aflägset tills de slutligen alldeles försvunno. Då det dagades framställde hafvet en fruktansvärd öken af vildt brutna vågor, hvilka af stormen piskades ända till raseri och då Columbus bekymrad såg sig om efter Pinta, kunde han ingenstädes upptäcka henne.

Under en bedröflig dag kringdrefs det hjelplösa fartyget af stormen och då Columbus såg all mensklig skicklighet ändamålslös, sökte han blidka himmelen genom högtidliga löften. Lott kastades om företagande af pilgrimsfärder och botöfningar, af hvilka de flesta föllo på Columbus. Ibland annat skulle han förrätta en

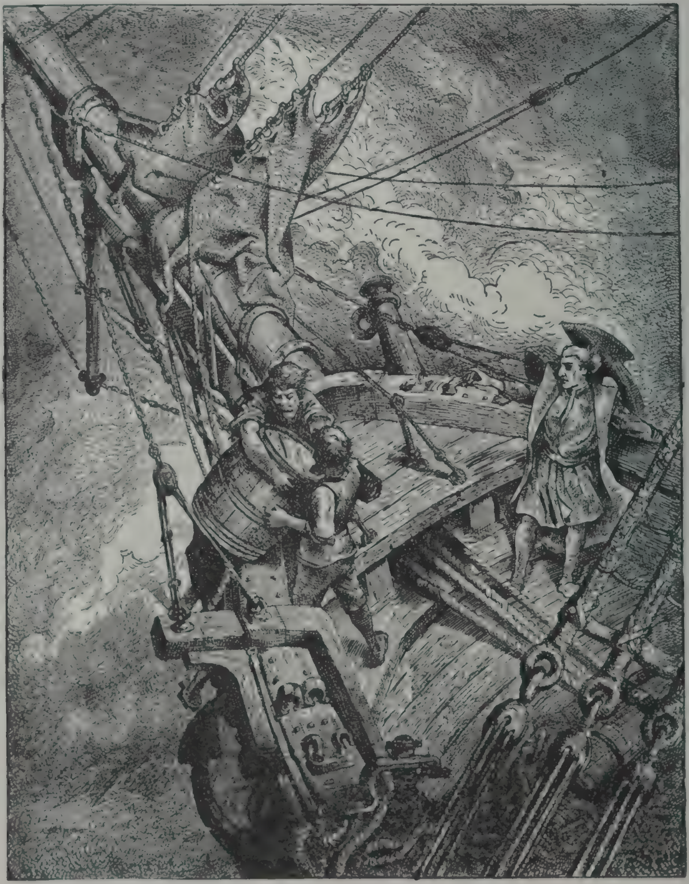

Columbus låter kasta en afskrift af skeppsloggen öfverbord.

högtidlig messa samt vaka och bedja hela natten uti klostret Santa Claras kapell uti Moguer. Flere enskilda löften gjordes af sjömännen, dessutom ett utaf amiralen och hela besättningen att om de välbehållne kommo i land skulle de barfota och i blotta linnet gå i procession till någon kyrka, som vore helgad af den heliga jungfrun, för att hembära henne sina tacksägelser.

Emellertid tycktes himlen vara döf för alla deras löften, ty stormen tilltog allt mera i raseri, så att enhvar ansåg sig förlorad. Under denna elementernas långa och förfärliga kamp var Columbi själ ett rof för den mest sönderslitande ängslan Han plågades af klagomål från sitt folk, som förbannade den stund då de lemnade sitt fädernesland och sin brist på beslutsamhet, att icke hafva tvungit honom att afstå från resan. Han blef äfven bekymrad, då han tänkte på sina tvenne söner, som genom hans död skulle blifva utan stöd. Äfven härförutan hade han en annan källa till bedröfvelse, olidligare än sjelfva döden; ty då det var högst troligt

Guvernören å ön Santa Maria gör ett försök att arrestera Columbus.

att Pinta hade förgåtts uti stormen, berodde underrättelsen om hans upptäckt uteslutande på hans egen bräckliga farkost; en enda störtsjö kunde för alltid begrafva den uti glömska och hans namn endast återstå såsom namnet af en oförvägen äfventyrare, hvilken förgåtts under jagandet efter ett hjärnspöke.

Midt under dessa dystra betraktelser påfann han dock en utväg, hvarigenom, om också han och hans fartyg förginges, äran af hans företag likväl skulle öfverlefva hans namn och fördelarna deraf tillförsäkras Ferdinand och Isabella. Han skref derföre på pergament en kort berättelse om sin upptäckt och att han tagit det nyligen funna landet i besittning i deras katolska majestäters

namn. Denna förseglade han, adresserade den till konungen och drottningen, samt skref dessutom utanpå paketet ett löfte om ett tusen dukater till den, som skulle framlemna detsamma ouppbrutet. Han inveeklade derpå paketet i en vaxduk, som lades i en vaxkaka, samt inneslöt derpå alltsammans i ett tomt kärl, som kastades i sjön. En afskrift häraf inlade han på samma sätt och ställde den i aktern af fartyget, på det fatet, i händelse kraveln skulle sjunka, likväl skulle uppflyta och räddas.

Lyckligtvis voro dessa kloka försigtighetsmått öfverflödiga; i solnedgången syntes en klar strimma i vester, vinden kastade om och om morgonen den femtonde Februari fingo de land i sigte. Folkets hänryckning, då de ännu en gång sågo den gamla verlden, var nästan lika stor som den de erfarit vid upptäckandet utaf den nya. Emellertid blef vinden åter missgynnande i ett par dagar, hvarunder de likväl förblefvo i sigte af land, hvaraf de då och då upptäckte en skymt genom misten och tjockan. Slutligen fällde de ankar vid ön St. Maria, den sydligaste af Azorerna och tillhörande den portugisiska kronans besittningar. De stackars väderdrifne sjömännen rönte likväl vid återkomsten till hyfsade menniskors hemvist ett emottagande, som var vida skildt från den välvilja och gästfrihet de erfarit bland den nya verldens vildar. Columbus hade sändt den ena hälften af besättningen i land, för att uppfylla löftet om en barfota procession till en eremitboning eller ett åt den heliga jungfrun helgadt kapell, som stod på en aflägsen del af kusten, och afbidade deras återkomst för att företaga samma ceremoni med återstoden af sitt folk. Men knappt hade de som först gått i land börjat sina böner och tacksägelser, förr än en trupp soldater till häst och fot, anförda af öns guvernör, omgåfvo eremitaget och tillfångatogo dem alla. Det verkliga ändamålet med denna våldsbragd var att bemägtiga sig Columbi person, ty konungen af Portugal. som fruktade att dennes företag skulla vara menligt för hans egna upptäckter, hade skickat befallningar till alla befälhafvare i hamnarna att gripa och uppehålla honom, hvarhelst han anträffades.

Då guvernören sålunda hade misslyckats i detta öppna försök, bemödade han sig i stället att genom list få Columbus i sitt våld, men äfven detta aflopp fruktlöst; en häftig tvist uppstod dem emellan. hvarvid Columbus hotade honom med sina suveräners hämd. Efter trenne dagars qvarhållande lösgåfvos slutligen de sjömän, som blifvit tillfångatagna i kapellet, hvarvid guvernören föregaf att han hade handlat sålunda af ovisshet, huruvida Columbus hade veder-

börligt uppdrag; men sedan han numera vore öfvertygad att denne verkligen befunne sig i de spanska suveränernas tjenst, vore han färdig att lemna honom hvarje bistånd, som stode i hans makt. Amiralen satte likväl icke hans tillbud på prof, ty då vinden blef gynnsam för resans fortsättande gick han åter till segels den tjugufjerde Februari. Efter två a tre dagars angenäm segling, blef vädret återigen stormigt. Omkring midnatten den andra Mars öfverfölls kraveln af en by, som sönderslet alla dess segel och hotade den sjelf med ögonblicklig undergång. Folket bragtes ånyo till förtviflan och gjorde löften om faster och pilgrimsfärder. Stormen rasade hela den påföljande dagen, under hvilken de af åtskilliga tecken förmodade sig vara i grannskapet af land, hvilket de trodde vara Portugals kust. Den följande nattens oro var förskräcklig. Sjön häfde sig i brutna, skyhöga vågor, regnet föll i strömmar, blixten ljungade och åskan dånade.

Under första vakten af denna fasans natt hördes från sjömännen det vanligen välkomna ropet: "land"; men detta förökade nu endast deras oro, emedan de voro okunnige om hvar de befunno sig och fruktade att drifvas på land eller sönderslås mot klipporna. De minskade derför segel och försökte att så mycket som möjligt hålla ut åt sjön. Vid dagbräckningen den fjerde Mars befunno de sig på höjden af Cintras klippor, vid mynningen af Tajo-floden, och ehuru Columbus misstänkte redligheten af Portugals afsigter hade han dock intet annat val än att gå in för att söka skydd; till följd häraf ankrade han omkring klockan tre på floden midt emot Rastello. Invånarne kommo ifrån flera håll ned till stranden, för att lyckönska honom till hans, som de tyckte, underbara frälsning; ty de hade hela morgonen med stor ängslan varseblifvit fartyget och uppsändt böner för dess räddning. De äldste sjömännen der på stället försäkrade att de aldrig genomlefvat en så stormig vinter. Sådana voro de svårigheter och faror med hvilka Columbus måste kämpa på sin återresa till Europa; hade en tiondedel deraf inträffat på hans utresa skulle hans uppstudsiga besättning hafva satt sig emot försöket och han aldrig hafva upptäckt den nya verlden.

FJORTONDE KAPITLET.

Columbi besök vid portugisiska hofvet. — Ankomst till Palcs.

STRAX efter sin ankomst till Tajo sände Columbus en kurir till konungen och drottningen af Spanien med underrättelse om sin upptäckt. Han skref äfven till konungen i Portugal och anhöll om tillåtelse att få gå till Lissabon med sitt fartyg, emedan ett rykte blifvit utspridt, att det vore lastadt med guld, och han funne sig osäker i grannskapet af en sådan plats som Rastello, hvilken beboddes af blott fattigt och roflystet folk. Vid samma tillfälle beskref han händelserna och den väg han följt under sin resa, på det konungen icke skulle mistänka honom att hafva tagit samma väg som de portugisiska upptäcktsfararne.

Nyheten om detta underbara fartyg, lastadt med menniskor och produkter från en nyupptäckt verld, uppfyllde hela Lissabon med förvåning, och i flera dagar var Tajo betäckt af slupar och båtar, som foro till och ifrån fartyget. Ibland de besökande voro flera portugisiska embetsmän och herrar af hög rang. Alla åhörde med spänd uppmärksamhet berättelserna om resan och betraktade med största förundran plantorna och djuren och framförallt invånarne från den nya verlden. Någras entusiasm och andras girighet upptändes, under det många grämde sig öfver konungens och hans rådgifvares misstroende, hvarigenom en så stor upptäckt hade gått förlorad för Portugal.

Den åttonde Mars mottog Columbus ett sändebud från konung Johan, som lyckönskade honom till hans ankomst och inbjöd honom till hofvet i Valparaiso, omkring nio mil från Lissabon, hvarjemte

konungen på samma gång befallde att allt hvad amiralen åstundade för sig och sitt fartyg skulle kostnadsfritt lemnas honom.

Columbus misstrodde konungens uppriktighet och begaf sig ogerna till hofvet; men hans emottagande blef sådant, som man hade skäl att vänta af en upplyst och ädelsinnad furste. Då han nalkades det kungliga residenset, möttes han af de förnämsta personerna vid hofvet och beledsagades med stor högtidlighet till palatset. Konungen bjöd honom vara välkommen till Portugal

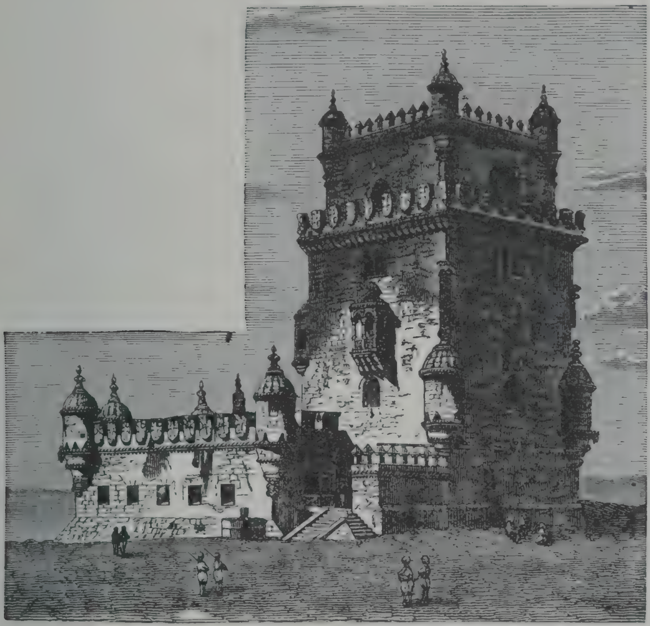

Kungliga slottet Belem, nära Lissabon.

och lyckönskade honom till den ärefulla utgången af hans företag. Han befallde honom att sätta sig uti hans närvaro, en heder som eljes endast beviljades personer af kunglig värdighet, samt försäkrade honom att allt uti hans konungarike skulle vara till hans suveräners och hans egen tjenst. De hade flera samtal om resans händelser och konungen gjorde täta förfrågningar så väl angående de nyupptäckta ländernas jordmån, produkter och folk, som angående den väg Columbus hade seglat. Konungen lyssnade med synbart välbehag till hans svar men grämde sig i hemlighet vid tanken på, att detta lysande företag blifvit honom erbjudet utan

¶ Epistola Christofori Colom: cui ętas nostra multū debet: de Insulis Indię supra Gangem nuper inuentis. Ad quas perquirendas octauo antea mense auspicijs et ęre inuictissimi Fernandi Hispaniarum Regis missus fuerat: ad Magnificum dn̄m Raphaelem Sanxis: eiusdem serenissimi Regis Tesaurariū missa: quam nobilis ac litteratus vir Aliander de Cosco ab Hispano ideomate in latinum conuertit: tertio kal's Maij. M.cccc.xciij. Pontificatus Alexandri Sexti Anno primo.

Quoniam suscepte prouintię rem perfectam me cōsecutum fuisse gratum tibi fore scio: has constitui exarare: quę te uniuscuiusque rei in hoc nostro itinere gestę inuentęque admoneant: Tricesimotertio die postquam Gadibus discessi in mare Indicū perueni: ubi plurimas insulas innumeris habitatas hominibus repperi: quarum omnium pro foelicissimo Rege nostro preconio celebrato et vexillis extensis contradicente nemine possessionem accepi: primęque earum diui Saluatoris nomen imposui: cuius fretus auxilio tam ad hanc: quam ad ceteras alias peruenimus. Eam uo Indi Guanahanin vocant. Aliarum etiā unamquanque nouo nomine nuncupaui. Quippe aliā insulam Sanctę Marię Conceptionis. aliam Fernandinam. aliam Hysabellam. aliam Johanam. et sic de reliquis appellari iussi. Quamprimum In eam insulam quā dudum Johanā vocari dixi appulimus: iuxta eius littus occidentem versus aliquantulum processi: tamque eam magnā nullo reperto fine inueni: ut non insulam: sed continentem Chatai prouinciam esse crediderim: nulla tn̄ videns oppida municipiaue in maritimis sita confinibus preter aliquos vicos et predia rustica: cum quorum incolis loqui nequibam. quare simul ac nos videbant surripiebant fugam. Progrediebar ultra: existimans aliquā me urbem villasue inuenturum. Denique vidēs quod longe admodum progressis nihil noui emergebat: et huiusmōi via nos ad Septentrionem deferebat: quod ipse fugere exoptabā: terris etenim regnabat bruma: ad Austrumque erat in voto cōtendere:

Kopia af första sidan af den första pamflett, tryckt på latinska språket, som meddelade underrättelsen om Amerikas upptäckande. Originalet i Britiska museet.

'olumbi mottagande vid Don Juan II:s af Portugal hof, efter återkomsten från sin första resa. (189)

(Efter ritning af N. Maurin.)

att antagas. Han var äfven orolig att det upptäckta landet, hvars gränser voro så obestämda, skulle på något sätt blifva förblandadt med hans egna besittningar, hvilka voro inbegripna uti den påfliga bulla, som tillerkände Portugals krona alla de länder hon skulle kunna upptäcka ifrån Cap Non ända till Indierna.

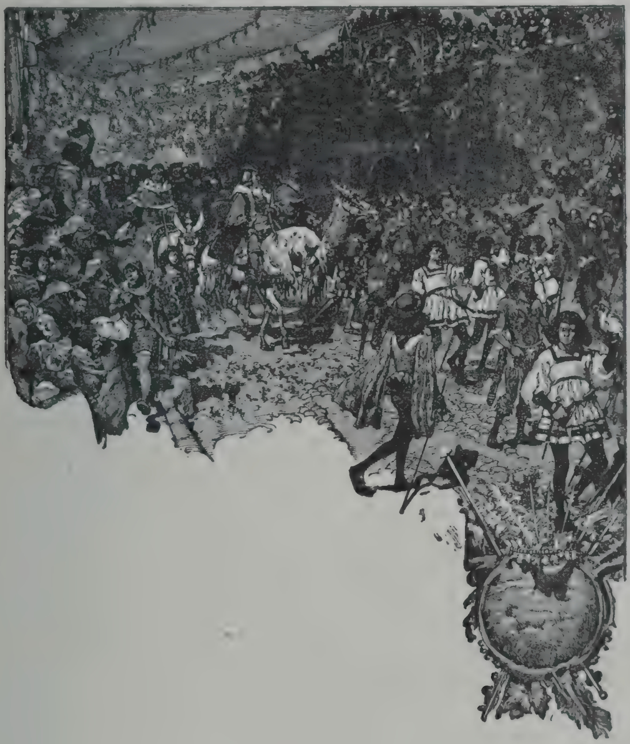

Columbus återvänder i triumf till sina skepp, eskorterad af Portugals mest framstående ädlingar.

Då han meddelade dessa sina tvifvelsmål åt sina rådgifvare understödde de dem ifrigt; ty några af dessa voro just de personer, hvilka hade gjort narr af Columbus såsom en drömmare, och hans framgång öfverhöljde dem nu med blygsel. De påstodo att färg, hår och skick hos de infödingar, som hemförts på kraveln, till alla delar öfverensstämde med de beskrifningar, som blifvit gifna om folken i de delar af Indien, hvilka blifvit portugisiska kronan till-

erkända genom den påfliga bullan. Andra anmärkte att det var endast ett ringa afstånd emellan Terceira-öarna och dem, som Columbus upptäckt och att de senare derföre tydligen tillhörde portugisiska kronan. Andra åter bemödade sig att uppväcka konungens vrede derigenom att de förklarade, det Columbus hade talat om sin upptäckt uti en inbilsk, högdragen ton, blott för att hämna sig på monarken, som förkastat hans förslager.

Då de sågo att konungen var djupt skakad, gingo några så långt att de, såsom ett osvikligt medel att hindra dessa företags fullföljande, föreslogo att mörda Columbus, hvilket lätt skulle kunnat ske genom att reta hans stolthet och såmedels inveckla honom i en tvist, hvarvid han hastigt kunde affärdas liksom uti en tillfällig duell eller hedersstrid.

Lyckligtvis ägde konungen alltför mycken själsstorhet att antaga ett så nedrigt och fegt råd. Ehuru han i hemlighet grämde sig och kände sig förödmjukad deröfver att hans spanska medtäflare vunnit en triumf, som han sjelf förkastat, gjorde han dock rättvisa åt Columbi stora förtjenst och hedrade honom såsom en menniskoslägtets utmärkte välgörare. Han fann äfven att det var hans pligt, såsom en ädel furste, att beskydda alla främlingar, hvilka vidriga skiften drifvit till hans hamnar. Andra af hans rådgifvare tillstyrkte, att han i hemlighet skulle utrusta en betydlig flotta och afsända den under ledning af tvenne portugisiska sjömän, som hade seglat med Columbus, för att taga det nyupptäckta landet i besittning. Sedan kunde han afgöra rättsfrågan med Spanien genom ett vädjande till vapen. Detta råd, hvaruti låg en blandning af mod och list, blef mera omtyckt af konungen och han beslöt att genast sätta det i verket.

Emellertid beledsagades Columbus, sedan han blifvit bemött med den största uppmärksamhet, tillbaka till sitt fartyg af en talrik samling hofmän och inbjöds under vägen att besöka drottningen uti klostret Sankt Antonio vid Villa Franca, der han åhördes med förundran, då han berättade sina reseäfventyr inför hennes majestät och dennas hofdamer. Konungen hade tillbjudit honom fri resa landvägen på kunglig bekostnad, men som vädret lugnat sig föredrog han att återvända i sin kravel och gick äfven till sjös den trettonde Mars, samt anlände lyckligt till Palos den tjugufemte, efter att hafva behöft icke fulla sju och en half månader för att utföra detta det betydelsefullaste af alla sjöföretag.

Columbi triumferande återkomst var en oväntad tilldragelse i det lilla Palos, der nästan hvarje medlem af befolkningen var mer eller mindre intresserad i expeditionens öde. Många hade begråtit sina vänner såsom förlorade, under det inbillningen hade lånat hemlighetsfulla fasor åt deras öde. Då de derför sågo ett af de som förlorade ansedda fartygen efter upptäckten af en ny verld

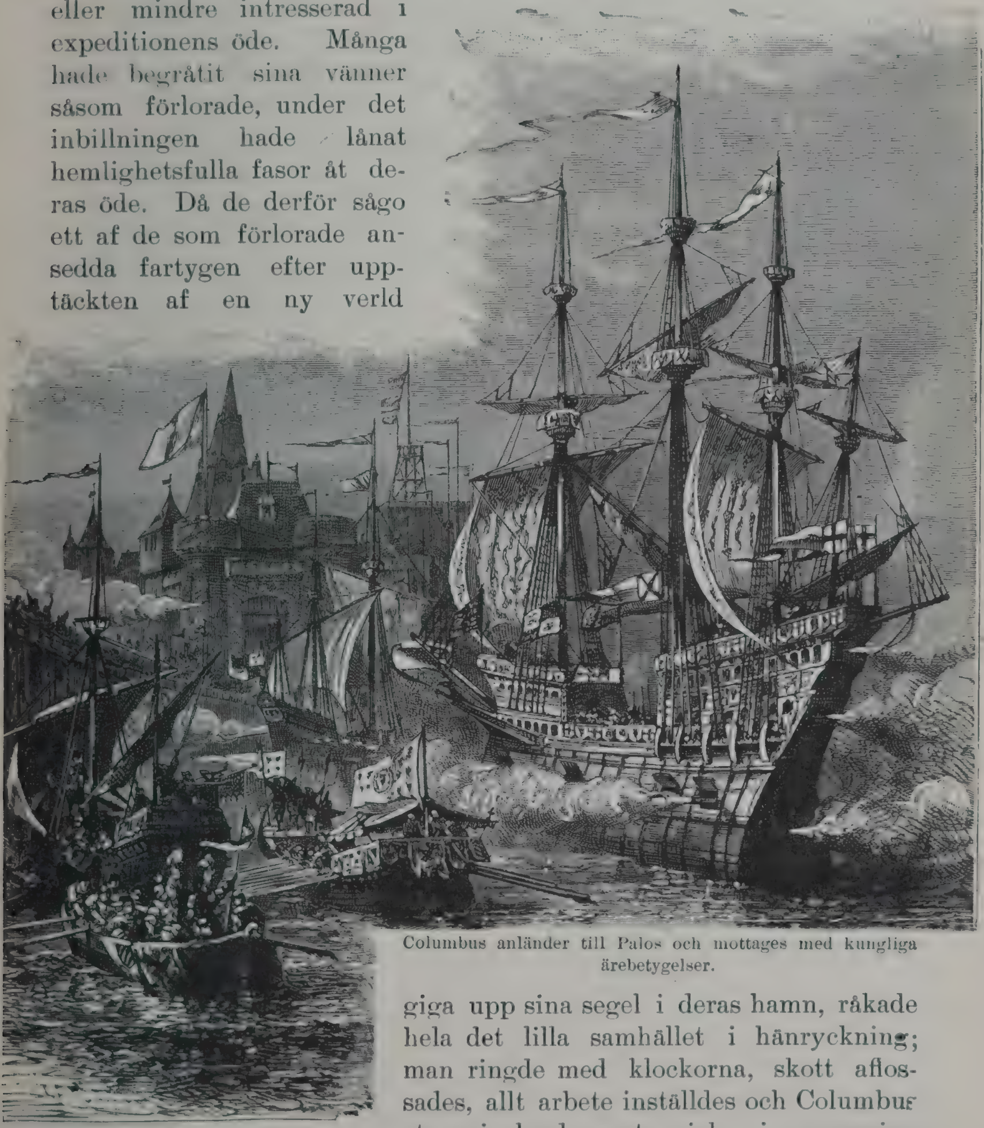

Columbus anländer till Palos och mottages med kungliga ärebetygelser.

giga upp sina segel i deras hamn, råkade hela det lilla samhället i hänryckning; man ringde med klockorna, skott aflossades, allt arbete inställdes och Columbus steg i land samt gick i procession till St. Georgs kyrka, för att tacka Gud för sin lyckliga återkomst. Öfverallt der han framgick, genljöd luften af bifallsrop, och han

emottog hedersbetygelser sådana som man vanligen endast bevisar regerande furstar. Hvilken motsats var icke detta mot hans afresa några få månader förut, då han åtföljdes af knot och förbannelser! eller snarare, hvilken motsats mot hans första ankomst till Palos, då han var en fattig vandrare, som tiggde bröd och vatten för sitt barn vid porten af ett kloster!

Då han fått höra att hofvet befann sig i Barcelona kände han sig först böjd för att segla dit med kraveln, men då han besinnade sin senaste resas faror och missöden, afstod han ifrån denna tanke och afsände ett bref till regentparet, hvari han underrättade dem om sin ankomst. Sedan afreste han till Sevilla, för att

Kyrkan St. Georg i Palos.

der invänta deras svar. Det anlände inom några dagar och befanns så tillfredsställande som han någonsin kunde önska sig. Ferdinand och Isabella voro bländade och förvånade öfver detta plötsliga och lätta förvärfvande af ett obestämdt nytt välde, och af en, som det tycktes, outtömlig rikedom. De tillskrefvo Columbus, betitlande honom amiral och vicekonung och lofvande honom ännu större belöningar samt befallde honom att ofördröjligen begifva sig till hofvet, för att öfverlägga om planen till en ytterligare och mera fullständig expedition.

Här torde vara rätta stället att nämna ett ord om Martin Alonzo Pinzons öde. Genom en särskild tillfällighet, som synes noga bekräftad, ankrade han i Palos på aftonen samma dag som Columbus anländt dit. Han hade genom stormen blifvit drifven till Biscaja-viken och sökt hamn vid Bayonne. Då han betviflade

att Columbus öfverlefvat stormen, skref han genast till regentparet med underrättelse om upptäckten och anhöll om tillstånd att personligen få komma till hofvet, för att berätta omständigheterna dervid. Så snart vädret blef gynnsamt afseglade han åter i den förmodan att han skulle blifva med triumf emottagen i sin födelsestad Palos; men då han inkom i hamnen och såg amiralens fartyg liggande för ankar samt hörde berättelsen om den hänförelse, med hvilken denne blifvit emottagen, försvunno alla hans förhoppningar. Det säges att han fruktat råka Columbus i denna stund af hans triumf, då denne möjligen skulle låta häkta honom för hans afvikande vid Cubas kust; men sådant är icke troligt, ty han var en alltför beslutsam man, för att rygga tillbaka för en sådan farhåga. Det är derför troligare att medvetandet af hans dåliga uppförande gjort honom obenägen att uppträda inför allmänheten, midt under dess hänförelse för Columbus, och bevittna de hedersbetygelser, som hopades på en person, hvars öfverlägsenhet han så ogerna nödgats erkänna. Hvad som än må hafva varit hans bevekelsegrund, säges det att han i hemlighet landsteg i sin båt och höll sig dold till dess amiralen var afrest, då han återvände till sitt hem, sjuk och djupt nedslagen, i afvaktan på suveränernas svar på hans bref. Svaret ankom slutligen och innehöll ett förbud för honom att komma till hofvet samt allvarsamma förebråelser för hans uppförande. Detta bref gjorde hans förödmjukelse fullständig; hans djupt kränkta känslor förvärrade den kroppsliga sjukdomen, så att han afled inom få dagar, ett offer för ånger och sorg.

Må dock ingen utfara i häftiga förebråelser öfver Pinzons handlingar. Hans tjenster äro värda de högsta loford och hans villfarelser böra betraktas med öfverseende. Han var en af de första i Spanien, som förstod att uppskatta Columbi förslag, som uppmuntrade honom genom sitt biträde och understödde honom med sin förmögenhet, då han fattig och okänd anlände till Palos. Sedermera satta han honom i stånd att anskaffa och utrusta sina fartyg, då till och med regentparets befallningar voro kraftlösa, och slutligen deltog han sjelf jemte sin broder och sina vänner i företaget, samt vågade lif, egendom och allt på utgången deraf. Sålunda hade han mer än tillräckligt gjort sig förtjent af rättigheten att i rikt mått få dela äran af detta odödliga företag, då han olyckligtvis, under ett ögonblicks glömska af värfvets storhet och den lydnad han var skyldig sin befälhafvare, gaf vika för egennyttans eggelser, och gjorde sig skyldig till den handling af olydnad,

som kastat skugga på hans namn. Mycket kan emellertid sägas till hans försvar, såsom hans eget medvetande af att hafva gjort expeditionen stora tjenster, hans andel i fartygen samt hans vana vid befäl, som gjorde honom otålig öfver att stå under en annans ledning. Att han var af naturen utrustad med ett ädelt sinnelag och en hedrande ärelystnad, är tydligt af den häftighet hvarmed han greps af den onåd, som han genom sitt uppförande ådrog sig. En vanlig menniska skulle icke hafva fallit ett offer för sjelfförebråelse, derför att hon blifvit öfverbevisad om en låg handling. Hans historia visar, huru ett affall från plikten kan förringa värdet af tusen tjenster; huru ett ögonblicks svaghet kan förderfva skönheten af en hel lefnad af dygder, och huru maktpåliggande det är för hvarje menniska, att under alla omständigheter förblifva trogen, icke blott mot andra, utan äfven mot sig sjelf.

"Isabella den katolskas" monument i Madrid. (197)

FEMTONDE KAPITLET.

Columbi emottagande af spanska regentparet i Barcelona.

COLUMBI resa till Barcelona liknade en konungs framtågande. Överallt under hans väg samlade invånarne sig till stor mängd från det kringliggande landet, uppställde sig på sidorna af vägen, trängdes uti byarna och uppfyllde luften med sina bifallsrop. I de stora städerna voro gator, fönster och balkonger uppfyllda af åskådare, alla ifriga att få se honom och de indianer, som han medförde, hvilka senare betraktades med lika mycken förvåning som om de varit inbyggare från en annan verld.

Det var i medio af April månad som Columbus anlände till Barcelona; det sköna och milda vädret vid denna angenäma årstid och i detta gynnade klimat bidrogo att gifva ökad glans åt den minnesvärda ceremonien vid hans emottagande. Då han nalkades staden kommo många af de yngre hofherrarne och kavaljererna,

åtföljde af en hel folksamling, honom till mötes. Hans intåg uti denna stad har blifvit jemförd med de triumfer romarne brukade bevilja sina segrande fältherrar. Främst gingo de sex indianerna, målade på dessa vildars vanliga sätt och prydda med sina guldklenoder. Efter dem buros flera slags lefvande papegojor jemte uppstoppade fåglar och djur af okända arter, samt sällsynta plantor, som ansågos äga utmärkta egenskaper, medan man hade användt en synnerlig omsorg för att framhålla de indianska kronor, armbanden och de öfriga guldprydnaderna, hvilka skulle ingifva en hög föreställning om de nyupptäckta ländernas rikedom. Sist följde Columbus till häst, omgifven af en lysande samling af det spanska ridder-

Columbi vapen.

skapet. Gatorna voro nästan spärrade af folkmassan, och husen och sjelfva taken voro uppfyllda med åskådare. Det tycktes som om allmänheten icke kunde blifva mätt på att betrakta dessa troféer från en okänd verld, eller den märkvärdige man, genom hvilken den hade blifvit upptäckt. Det låg i denna tilldragelse någonting upphöjdt, som blandade en känsla af högtidlighet med den allmänna glädjen. Den betraktades såsom en synnerlig Försynens skickelse till belöning för regentparets fromhet; och upptäckarens majestätiska och vördnadsbjudande utseende, så olikt den ungdomliga lättsinnighet, som vanligen utmärkte det kringströfvande lifvet, tycktes öfverensstämma med bedriftens storhet och värdighet.

Columbi mottagande i Barcelona, efter återkomsten från hans första resa.
Efter en målning af Ricardo Balaca.

För att emottaga Columbus med tillbörlig utmärkelse hade regentparet befallt, att deras tron skulle uppställas på en öppen plats under en rik tronhimmel af guldbrokad, der de, sittande med

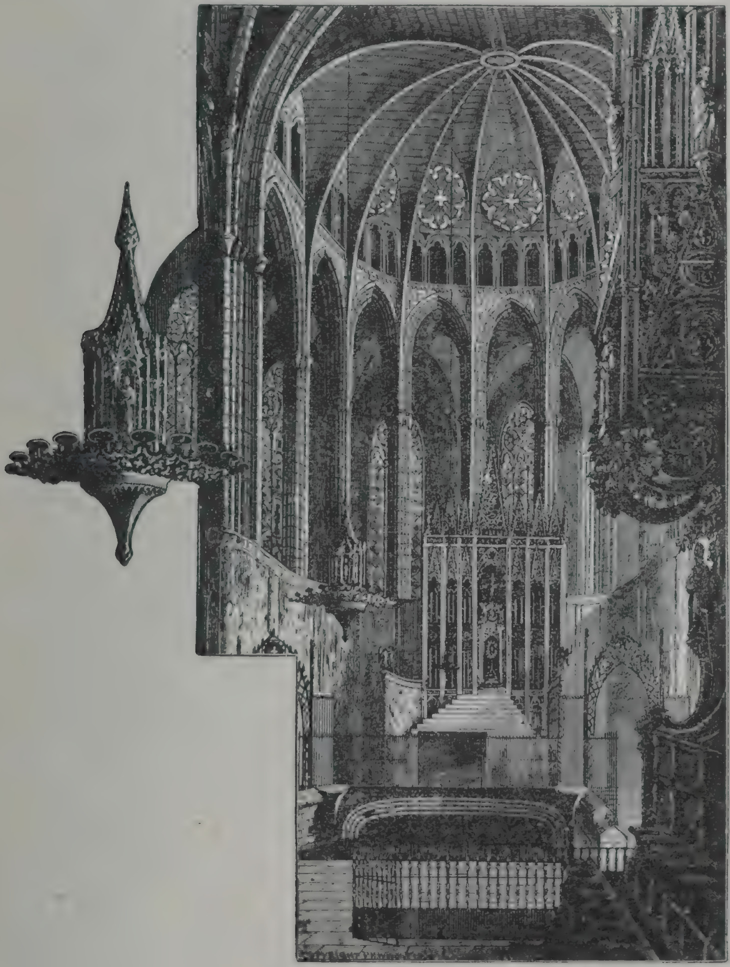

Interiör af katedralen i Barcelona.

prins Juan mellan sig och omgifna af sin förnämsta adel afbidade hans ankomst. Columbus nalkades dem, åtföljd af en lysande samling af hofherrar, ibland hvilka, som vi hört sägas, han sjelf utmärkte sig genom sin ståtliga och aktningsbjudande personlighet, som i förening med hans vördnadsvärda grå hår gaf honom en

romersk senators värdiga utseende. Ett blygsamt leende lifvade hans ansigte och utvisade att han värderade den ståt och ära, hvarmed han omgafs; också kan väl ingenting djupare röra en själ, som är upptänd af en ädel ärelystnad och vet sig hafva förtjent sin utmärkelse, än dessa bevis af en nations eller snarare en verlds beundran och tacksamhet. Vid hans annalkande uppstego suveränerna liksom om de emottagit en person af den högsta rang, och då han knäföll och ämnade kyssa deras händer, såsom ett bevis på sin underdånighet, uppreste de honom på det mest utmärkande sätt och befallde honom att sätta sig i deras närvaro, en sällsynt heder vid detta stolta och ceremoniösa hof.

Han berättade nu de mest framstående händelserna under sin resa och visade de olika naturalster och de infödingar, som han medfört från den nya verlden. Han försäkrade deras majestäter att allt detta endast vore förebud till vida större upptäckter, hvilka ännu återstodo för honom att göra och som skulle föröka deras stater med länder af omätlig rikedom samt skänka nationer af nyomvända åt den sanna tron.

När Columbus slutat, nedföllo konungen och drottningen på sina knän, höjde händerna mot himmelen och utbrusto med ögonen fulla af glädjens och tacksamhetens tårar i lof och tacksägelser till Gud. Alla närvarande följde deras exempel; en djup och högtidlig hänförelse intog hela denna lysande församling och förhindrade alla alldagliga bifallsyttringar. Hymnen *Te Deum laudamus*, som vid instrumenternas toner afsjöngs af det kungliga kapellets kör, uppsteg fulltonig till höjden och liksom lyfte åhörarnes känslor och tankar upp till himmelen. Sådant var det högtidliga och fromma sätt, hvarpå det lysande spanska hofvet firade denna stora tilldragelse, visande sin tacksamhet genom att prisa Gud för upptäckten af en ny verld.

Medan Columbus gladde sig åt denna segerhyllning och närde de mest lysande förhoppningar glömde han icke sin fromma plan att befria den heliga grafven. Intagen af tanken på den stora rikedom, som måste tillfalla honom genom hans upptäckter, gjorde han ett löfte att inom sju år anskaffa en armé af fyratusen man till häst och femtiotusen till fots för ett korståg till det heliga landet, samt en lika styrka inom de derpå följande fem åren. Det är väsendtligt för en fullständig kännedom af denne utomordentlige mans karakter och bevekelsegrunder, att man ihågkommer detta hans drömlika förslag; ty det visar, huru mycket hans själ var upphöjd

öfver egennyttiga och fala beräkningar samt uppfylld med dessa fromma och ridderliga förslag, som under korstågens tider upptändt de tappraste krigares och mest lysande furstars känslor.

Under hans vistelse i Barcelona begagnade regentparet hvarje tillfälle att slösa de högsta bevis af personlig högaktning på honom. Han hade när som helst fritt tillträde hos de kungliga, syntes ofta

Columbi rustning. I kungliga arsenalen i Madrid.

till häst uti konungens sällskap, ridande på ena sidan om honom under det prins Juan red på den andra, och drottningen fann ett nöje uti att förtroligt samspråka med honom angående hans resa För att inom hans familj föreviga äran af hans bedrift gafs honom ett sköldemärke, hvaruti han tilläts att föra de kungliga insignierna: en borg och ett lejon, tillika med dem, som mera hade afseende på honom sjelf, nämligen en grupp af öar, omgifna af vågor; till detta vapen tillades sedermera följande motto:

A Castilla y a Leon
Nuovo mundo dio Colon *).

Det årliga underhåll af trettio kronor, som hade utlofvats af suveränerna till den som först upptäckte landet, tilldömdes Columbus derför att han först varseblifvit ljuset på stranden, och det säges,

Lalettera dellisole che ha trouato nuouamente il Re dispagna.

Facsimil af titeln till en italiensk pamflett, tryckt i Florence 1493, visande Columbi landstigning. Originalet i britiska museet.

att den sjöman som först varseblef landet blef så förbittrad öfver att han beröfvades det, som han ansåg för sin förtjenta belöning, att han öfvergaf sitt fädernesland och sin tro och seglade till

*) Åt Castilien och Leon
Gaf Columbus en ny verld.

"Columbi ägg." Efter ritning af N. Maurin.

Afrika, der han blef muselman: en sägen, som dock hvilar på en temligen otillförlitlig grund.

Den ynnest som visades Columbus af regentparet försäkrade honom för någon tid om adelns smicker; ty vid ett hof är hvar och en ifrig att slösa uppmärksamhet på den person "som *k*onungen älskar att hedra." Vid ett af de gästabud, som tillställdes för honom, tilldrog sig den välbekanta händelsen med "ägget." En inskränkt hofman, som var närvarande och derför att Columbus var en utländing missunnade denne de hedersbevis, hvilka slösades på honom, frågade honom tvärt om han trodde, att ifall han icke hade upptäckt Indierna det skulle hafva fattats män uti Spanien, som varit i stånd dertill. Härpå svarade Columbus ej omedelbart utan tog ett ägg och bad sällskapet att ställa det på dess ena ända. Hvar och en försökte detta, men förgäfves. Då stötte Columbus ägget mot bordet, så att dess ena ända bräcktes, och lemnade det stående på densamma, på detta enkla sätt ådagaläggande, att då han en gång visat vägen till den nya verlden ingenting kunde vara lättare än att följa densamma.

Den glädje, sem förorsakades genom denna stora upptäckt, var icke inskränkt endast till Spanien; ty hela den civiliserade verlden uppfylldes af beundran och hänryckning. Hvar och en fröjdade sig deråt som åt en händelse, hvaruti han var mer eller mindre intresserad, och som öppnade ett nytt och obegränsadt fält för upptäckter och företag. Lärde och vetenskapsman utgöto tårar af glädje, och de, hvilkas inbillningskraft var liflig, öfverlemnade sig åt de öfverdrifnaste och mest hänförande drömmar. Men oaktadt all denna triumf hade dock ingen en föreställning om denna upptäckts verkliga vigt. I allmänhet antogs Columbi mening, att Cuba var den yttersta punkten af Asiens fasta land och att de kringliggande öarne voro belägna uti de indiska farvattnen. De kallades derför Vestindien och emedan den trakt, som sålunda blifvit upptäckt, syntes vara af ett stort och obestämdt omfång samt befinna sig i ett slags naturtillstånd, upptogs den under den omfattande benämningen af "Den Nya Verlden."

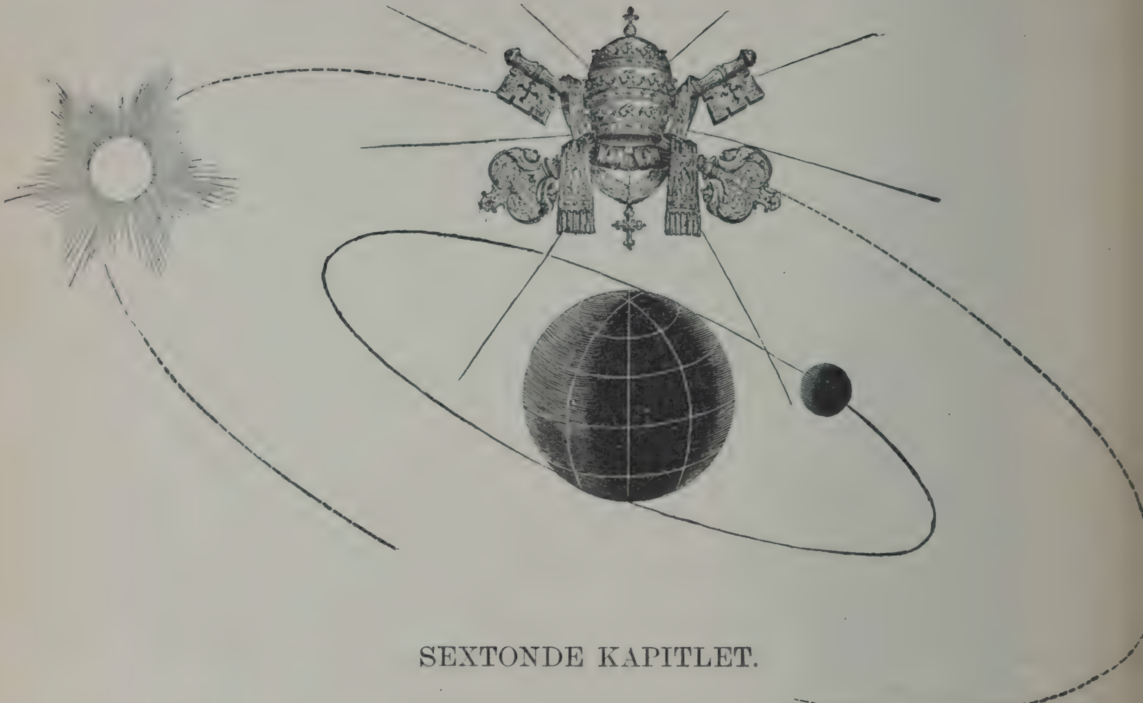

SEXTONDE KAPITLET.

Påfvens delningsbulla. — Tillrustningar för en ny upptäcktsresa.

MIDT under fröjdebetygelserna förlorade de spanska suveränerna likväl ingen tid att vidtaga hvarje åtgärd till sina nya besittningars betryggande. Under korstågen hade en lära blifvit antagen ibland de kristna furstarne, enligt hvilken påfven till följd af sin högsta myndighet öfver alla verldsliga ting såsom Kristi ståthållare på jorden, ansågs äga full myndighet att utdela alla hedniska länder till sådana kristna potentater, som ville åtaga sig att omvända dem till kyrkan och att i dem införa religionens ljus.

Alexander VI, bördig från Valencia och således en född undersåte under Aragoniens krona, hade nyligen blifvit upphöjd på påfliga stolen. Han var en påfve, hvilken historieskrifvarne hafv

brännmärkt med hvarje last eller brott som kan vanhedra mensklig-heten, men hvilken alla hafva framställt såsom utomordentligt skicklig i statsvärf. Ferdinand kände ganska väl till hans trolösa och verldsligt sinnade karakter och bemödade sig att behandla honom derefter. Han skickade sändebud till honom, för att förkunna den nya upptäckten såsom en trons utomordentliga triumf och såsom en ny tillökning i kyrkans välde, samt sökte bevisa att detta icke på minsta sätt gjorde något intrång i de besittningar som genom den heliga stolen hade blifvit gifna åt Portugal, hvilka intrång man noga sökt att undvika; han anhöll derför att hans helighet ville utfärda en bulla, som tillerkände kastilianska kronan herraväldet öfver alla dessa länder och dem, som uti dessa delar af jorden ännu kunde upptäckas, och vid samma tillfälle lät han på ett slugt sätt

Kopparmedalj visande påfven Alexander VI å framsidan samt hans kröning på motsidan.

förstå sin afsigt vara att bibehålla sig i besittning deraf, huru hans helighet än skulle komma att afgöra denna fråga. Ingen svårighet gjordes vid beviljandet af hvad som endast syntes en billig och blygsam anhållan, ehuru det är troligt att den verldsligt sinnade påfvens bifall påskyndades genom den statskloke monarkens framkastade vink.

En bulla utfärdades följaktligen, som var daterad den andra Maj 1493 och som tilldelade de spanska suveränerna lika rättigheter, privilegier och förmåner i afseende på de sist upptäckta länderna som de, hvilka blifvit Portugal tillerkände i afseende på dess afrikanska upptäckter, samt under samma vilkor att utbreda den katolska läran. För att emellertid förekomma alla tvister de båda makterna emellan utstakades den ryktbara gränsskilnaden. Denna bestod af en inbillad linie, som uppdrogs emellan norra och södra

polerna, etthundra mil vester om Azorerna och Cap Verdes-öarna Alla länder, som upptäcktes af spanska sjöfarande vester om denna linie, skulle tillhöra kastilianska kronan; alla åter, som lågo uti motsatt riktning, skulle anses som Portugals tillhörighet. Det tyckes aldrig hafva fallit påfven in att de genom att fortsätta sina motsatta upptäckter, förr eller senare återigen skulle stöta tillhopa och vid antipoderna förnya tvisten om territorialrätten.

Emellertid gjordes de största ansträngningar för utrustandet af Columbi andra expedition. För att betrygga regelbundenhet och skyndsamhet i hvad som rörde nya verldens angelägenheter, ställdes dessa under öfverinseende af Juan Rodriguez de Fonseca, då domprost i Sevilla och som framdeles befordrades till biskopsstolarne i Badajoz, Valencia och Burgos, samt slutligen upphöjdes till patriark öfver Indierna. Fransisco Pinelo gafs honom till biträde såsom skattmästare, och Juan de Soria såsom *contador* eller kontrollant. Deras förvaltning förlades till Sevilla och blef fröet till det kungliga

indiska kollegiet, som sedermera uppsteg till så stor makt och utöfvade så stort inflytande. Ingen tilläts att begifva sig till det nyupptäckta landet utan uttrycklig tillåtelse af suveränerna, Columbus eller Fonseca. Denna tids inskränkta åsigter angående grundsatserna för en utvidgad handel och portugisernas exempel med afseende på deras afrikanska besittningar hafva blifvit anförde såsom ursäkt för den ensidighet och den trångbröstade anda, som härvid ådagalades; men denna har alltid mer eller mindre utöfvat sitt inflytande på den spanska politiken vid ordnandet af dess kolonialangelägenheter.

Ett annat bevis på den envåldsmakt, som kronan utöfvade öfver handeln, finnes uti en kunglig förordning som befullmäktigar Columbus och Fonseca att befrakta eller köpa hvarje skepp i de andalusiska hamnarne eller ock taga dem med våld, om de förvägrades dem, äfven i fall de voro befraktade af en annan person, samt att betala hvad de sjelfva ansågo billigt och att tvinga deras befälhafvare och besättningar att deltaga uti expeditionen. Lika godtyckliga fullmakter förlänades äfven i afseende på vapen, skjutförnödenheter och skeppsproviant.

Då hedningarnes omvändelse förklarades såsom det stora ändamålet med dessa upptäckter, utvaldes tolf andlige män att åtfölja expeditionen och i spetsen för dem ställdes en benediktiner-munk från Catalonien, vid namn Bernardo Buyle eller Boyle, en man af talanger och erkänd fromhet men ett slugt hufvud och af ett ränklystet sinnelag. Han utnämdes af påfven till dennes apostoliske vikarie i den nya verlden. Munkarne ålades af Isabella att sörja för indianernas undervisning och förságos af henne med allt som erfordrades för ett värdigt utöfvande af kyrkans bruk och ceremonier. Drottningen hade fattat ett varmt deltagande för infödingarnes välfärd och betraktade dem såsom af himlen anförtrodde åt hennes synnerliga omsorg. Hon utfärdade en befallning att de skulle bemötas med yttersta godhet, och föreskref Columbus att strängt straffa alla spanjorer, som tillfogade dem någon oförrätt. De sex indianer, som af amiralen blifvit förda till Barcelona, blefvo döpta under stor prakt och högtidlighet, hvarvid konungen, drottningen och prins Juan uppträdde som faddrar; de ansågos såsom ett förstlingsoffer åt himlen från dessa hedniska nationer.

Tillrustningarne för den nya expeditionen påskyndades genom hofvets i Portugal företag. Till sin olycka hade Johan II bland sina rådgifvare vissa statsmän af den kortsynta klass som misstaga

list för visdom. Derigenom att han lyssnat till deras trolösa statskonst hade han gått miste om den nya verlden, då den utgjorde föremål för ett ärofullt företag, och i öfverensstämmelse med deras råd sökte han nu att återvinna den genom en krigslist. En stor flotta utrustades, hvars syftemål uppgafs vara en expedition till Afrika, ehuru dess verkliga bestämmelse var att bemäktiga sig de nyligen upptäckta länderna. I afsigt att afleda alla misstankar skickade han sändebud till spanska hofvet, för att lyckönska regentparet öfver Columbi framgång och uppehålla dem med underhandlingar i afseende på deras upptäckter. Ferdinand hade likväl i tid erhållit underrättelse om Portugals sjörustningar och insåg fullkomligt den verkliga afsigten med denna beskickning. Ett fint diplomatiskt spel började nu emellan furstarne, hvari parterna spelade om en nyligen upptäckt verld. Frågor gjordes och förslager väcktes i oändlighet och invecklades, hvarvid bådaderas enda syfte var att vinna tid för affärdandet af sin expedition. Ferdinand var den lyckligaste och lurade fullständigt sin motståndare; ty ehuru Johan II var skicklig och skarpsynt samt hade sluga rådgifvare som bistodo honom, så var dock, när det gällde en djup och fin politik, Ferdinand hans mästare.

Det torde vara så godt att här nämna, det tvisten mellan de båda makterna angående deras upptäckter slutligen afgjordes den fjerde Juni 1494 genom antagandet af den inbillade delningsgränsen etthundraåttiofem mil vester om Cap Verdes-öarna, en anordning som slutligen gaf Portugal besittningsrätten öfver Brasilien.

Genom Columbi outtröttliga bemödanden, hvilka understöddes af Fonseca och Soria, blef snart en flotta af sjutton större och mindre fartyg segelfärdig. Arbetare och handtverkare af alla slag antogos för den föreslagna koloniens räkning och stora förråder anskaffades af allt, som var nödigt för dess underhåll och försvar, för markens uppodling, grufvornas bearbetande och handeln med infödingarne.

Den utomordentliga ifver, som herskade i afseende på denna expedition, och de lysande föreställningar som man gjorde sig om den nya verlden lockade frivilliga af alla klasser till Sevilla. Tidens anda var romantisk och liflig och sedan de moriska krigens slut saknade nationens stolta och oroliga anda tillräckliga afledare. Många riddare af hög rang, kungliga officerare och andalusiska adelsmän äflades om platser i expeditionen, några i kunglig tjenst, andra på egen bekostnad, inbillande sig att de uti de härliga

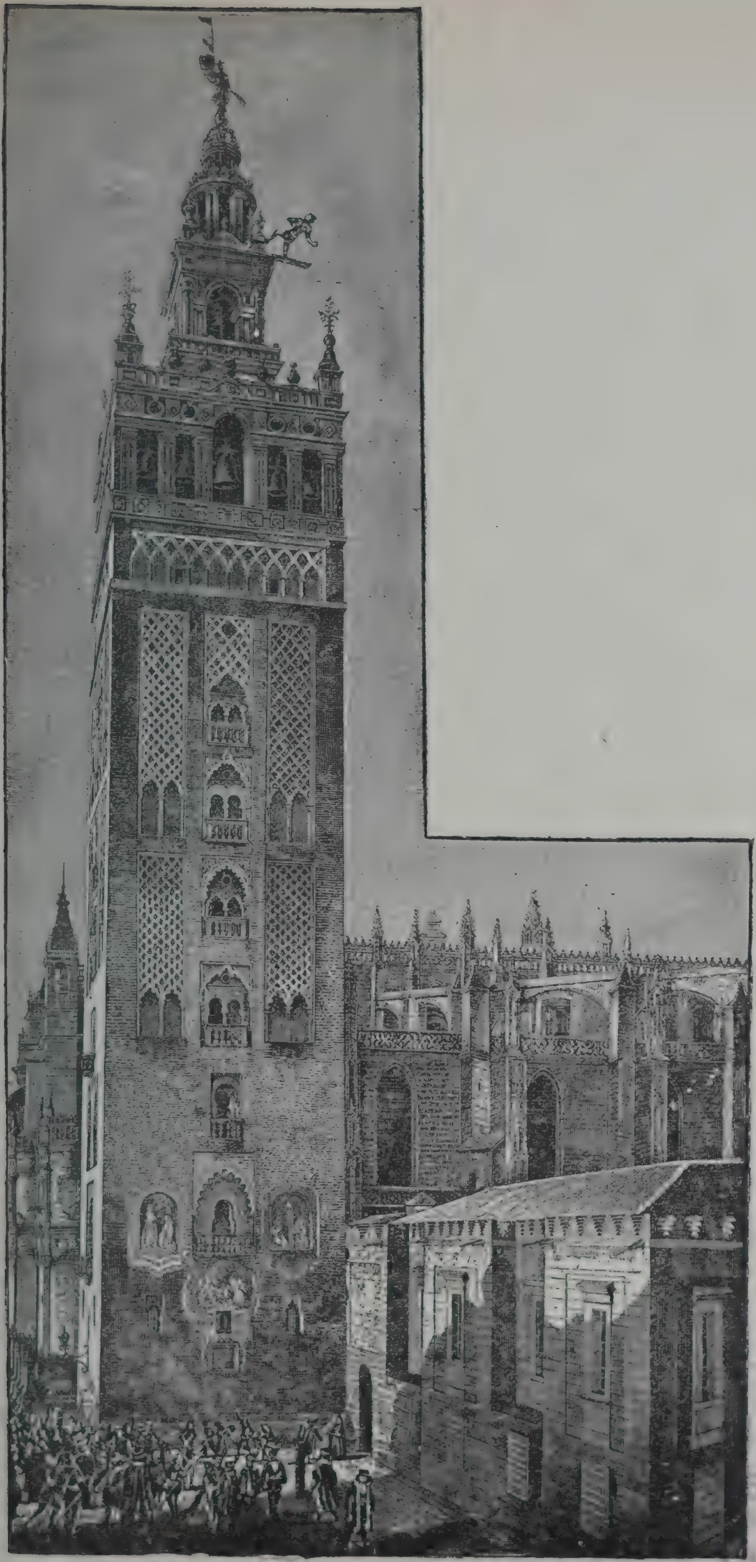

Don Alonzo de Ojeda visar sin vighet och styrka på giraldan i Sevilla. (215)

länderna och bland österns halft barbariska nationer skulle beträda en ärofull krigarbana. Ingen enda hade någon bestämd föreställning om ändamålet med eller beskaffenheten af den tjenst, för hvilken han inskeppade sig, eller det lands belägenhet och natur till hvilket han ämnade sig. Om man under denna inbillningsfeber också hade framställt nakna sakförhållanden och den kalla verkligheten, skulle de hafva blifvit förkastade; ty ingenting misshagar mängden mera, än om den ej fritt får öfverlemna sig åt någon af sina gyllene drömmar.

Bland de utmärkta personer, som deltogo i expeditionen, befann sig en ung riddare af god familj, benämd Don Alonzo de Ojeda, hvilken isynnerhet förtjenar att omtalas. Han var liten till växten men välbildad och senfull, hade mörk hy men vackra och intagande anletsdrag samt ägde en otrolig styrka och vighet. Öfvad i alla slags vapen och med fulländad skicklighet uti alla manliga och krigiska idrotter var han en beundransvärd ryttare och en partigängare af första ordningen. Modig, frisinnad, gifmild, tapper i striden och lättretlig men snar att förlåta och benägen att glömma en oförrätt förblef han länge en förebild för den djerfva och kringströfvande ungdom, som deltog i de första expeditionerna till den nya verlden, samt utmärkte sig genom många farliga företag och tappra bedrifter. Till och med den första underrättelse vi hafva om honom är en våghalsad handling, hvilken han utförde i drottning Isabellas närvaro uti Giralda eller det moriska tornet på katedralkyrkan i Sevilla. En stor bjelke framsköt omkring tjugu fot utom tornet på en ofantlig höjd från marken; utåt denna bjelke vandrade Ojeda raskt med lika mycken trygghet som om han gått i sin kammare, och då han kom till ändan deraf ställde han sig på ett ben med det andra upplyftadt; derefter vände han snabbt, gick tillbaka till tornet, satte en fot emot detsamma och kastade en pomerans emot spetsen, hvilket endast kunde verkställas af den som ägde en ovanlig muskelstyrka. Under hela detta vågspel skulle den minsta svindel eller ett falskt steg hafva kommit honom att falla till marken då han otvifvelaktigt skulle blifvit krossad till döds.

Under flottans utrustning uppstodo flere tvister emellan Columbus och de personer, som af kronan voro utnämde att bistå honom. Kontrollören Juan de Soria knotade ofta öfver utgifterna, som öfverstego det ursprungliga öfverslaget, och stundom vägrade han till och med att underteckna amiralens räkningar.

Domprosten Fonseca bestred äfven Columbi begäran att erhålla en betjening, motsvarande hans ställning såsom vice-konung. Begge erhöllo förebråelser från suveränerna och blefvo anbefallde att i allting villfara Columbi önskningar. Ifrån denna obetydlighet kunna vi sluta till den oförsonliga fiendskap, som sedermera alltid ådagalades af Fonseca mot Columbus och som med hvarje år tilltog uti hätskhet, och hvilken hans ställning i det allmänna satte honom i stånd att tillfredsställa på det mest försåtliga sätt: ty han åtnjöt suveränernas oförtjenta ynnest och bibehöll ledningen öfver de indiska angelägenheterna i nära trettio år. Utan tvifvel måste han hafva ägt skicklighet för allmänna värf för att kunna innehafva denna syssla så länge; men han var illvillig och hämdgirig och för att tillfredsställa sitt personliga agg hindrade han ofta nationalföretagen samt hopade sorger och oförrätter öfver de ryktbaraste af de förste upptäckarnes hufvuden.

SJUTTONDE KAPITLET.

Columbi affärd på sin andra upptäcktsresa. — Ankomst till Hispaniola.

COLUMBI affärd på sin andra upptäcktsresa framställde en lysande motsats till hans föregående obemärkta afsegling från Palos. Den tjugufemte September i dagbräckningen var Cadix's redd uppfylld af hans flottas hvita segel. Denna bestod af tre stora skepp af betydande drägtighet och fjorton kravlar. Antalet af personer, som ifrån början tillåtits att medfölja, utgjorde ursprungligen ett tusen, men många frivilliga läto inskrifva sig utan sold; andra åter hade smugit sig ombord på fartygen, så att i sjelfva verket omkring femtonhundra afseglade med flottan. Alla voro ytterst lifvade och togo ett glädtigt afsked från sina vänner samt motsågo redan på förhand en lycklig resa och en triumferande återkomst; i stället för att af hopen anses såsom åt undergång invigda menniskor, hvilka voro bestämda för ett vanskligt och öfverdådigt företag, betraktades de med afund såsom gynnade varelser, de der fingo besöka gyllene länder och angenäma luftstreck, der intet annat än rikedomar, under och njutningar väntade dem. Columbus framgick genom folkmassan åtföljd af sina söner, Diego och Fernando, den äldste blott en pojke, som kommit att beskåda hans afresa. Hvarhelst han visade sig följde

hvarje öga honom med beundran och hvarje tunga prisade och välsignade honom. Före soluppgången lyfte hela flottan ankar; vädret var mildt och gynnsamt och då folkhopen såg de utbredda seglen glänsande i morgonsolens strålar föreställde de sig redan deras glädjefulla återkomst, lastade med den nya verldens skatter.

Columbus landade vid Canarie-öarne, der han intog ved och vatten samt anskaffade boskap, plantor och frön, för att införas på Hispaniola. Den trettonde Oktober förlorade han ön Ferro ur sigte och gynnad af passadvindarna framgungade han lugnt, styrande sin kurs mot sydvest i förhoppning att inträffa vid Karaibiska öarna, om hvilka han under sin första resa erhållit en så lockande beskrifning. I dagbräckningen den andre November visade sig en stor ö i vester, hvilken han benämde Dominica emedan han upptäckt den på en söndag. Allt efter som fartygen sakta gledo framåt sågos flera öar, den ena efter den andra, betäckta af skogar och upplifvade utaf flockar af papegojor samt andra tropiska fåglar under det att hela luften doftade af de vällukter, som medfördes af de öfver dem spelande vindarna. Dessa öar utgjorde den del af den sköna ögrupp, som kallas Antillerna, hvilka nästan bilda en half-cirkel från Porto Ricos östra spets ända till kusten af Paria på det södra fastlandet och utgöra ett slags afstängning mellan stora oceanen och Karaibiska hafvet.

På en af dessa öar, som de gåfvo namnet Guadeloupe, funno spanjorerna först den välsmakande ananasfrukten. Till sin förvåning funno de äfven akterdelen af ett europeiskt fartyg, hvilken omständighet väckte mycket uppseende. Detta utgjorde troligen lemningen af något vrak, som drifvits genom Atlantiska hafvet af de ständiga strömmar, som åtfölja passadvindarna. Det som likväl mest ådrog sig deras uppmärksamhet och uppfyllde dem med fasa var åsynen af menniskolemmar, som hängde uti husen, liksom ämnade till mat, samt andra hvilka stektes eller rostades vid elden. Columbus antog nu att han anländt till kannibal-öarne eller Karaiberna, som voro föremålet för hans spaning och han stadfästes i sin förmodan genom några af hans folk tagna fångar. Dessa karaiber voro det vildaste folkslag uti dessa farvatten och gjorde i sina kanoter ströftåg på ett afstånd af ända till sjuttiofem mil, hvarvid de anföllo öarna, ödelade byarna, gjorde de yngsta och vackraste qvinnorna till slafvar samt bortförde männen för att slagtas och uppätas.

Under det de uppehöllo sig vid denna ö ströfvade ett parti af åtta man omkring i skogarna, anförda af en skeppsbefälhafvare vid namn Diego Marque, men återkom icke till fartygen mot natten. Amiralen, som blef ytterst orolig öfver deras frånvaro och fruktade någon olycka till följd af infödingarnas grymma natur, lät följande dag utsända truppafdelningar att uppsöka dem, alla försedda med

Karaiber marterande en fånge, hvilkens kött de äta medan han ännu lefver.

en trumpetare för att blåsa signaler, hvarjemte kanonskott lossades från fartygen, men allt förgäfves. De utskickade afdelningarne återvände på aftonen, uttröttade genom fruktlöst sökande och medförde många ohyggliga berättelser om de spår till menniskoätning, som de anträffat.

Alonzo de Ojeda, den förut omnämde djärfve unge riddaren, aftågade nu med fyratio man till det inre af ön, genomsökte skogarna, och lät berg och dalar återskalla af trumpetens ljud och handgevärens skott, men med lika liten framgång. Deras letande försvårades utomordentligt genom skogarnes täthet och yppighet samt genom

strömmarnes krökningar, hvilka voro så talrika att Ojeda förklarade sig hafva genomvadat tjugusex floder inom en omkrets af sex mil. Han afgaf den mest entusiastiska berättelse om landet och enligt hans utsago voro skogarne uppfyllda af välluktande träd och örter, hvilka han icke betviflade skulle frambringa kostbara harzer och kryddor.

Flere dagar förflöto utan underrättelser från de bortkomne, och Columbus, som ansåg dem förlorade, var i begrepp att afsegla då de, uttröttade och uthungrade, återkommo till flottan. De hade i några dagar gått vilse i en skogstrakt, hvilken var så tät att den nästan bortskymde dagsljuset, och då några hade klättrat upp i träden i hopp att få se någon stjerna, efter hvilken de kunde styra sin kosa, utestängde grenarnes höjd hvarje anblick af himmelen. De voro derföre nästan bragta till förtviflan då de lyckligtvis anlände till stranden och genom att följa denna kommo till det ställe, der flottan låg för ankar.

Sedan Columbus lemnat Guadeloupe besökte han åtskilliga af de Karaibiska öarna. På en af dem, som han kallade Santa Cruz, hade en skeppsbåt som sändes i land efter vatten en strid med en kanot, hvaruti voro några få indianer, af hvilka tvenne voro qvinnor. Dessa stredo lika ursinnigt som männen och handterade sina bågar med sådan kraft att den ena sköt en pil genom en spansk sköld och sårade mannen, som bar den; men fastän kanoten öfverroddes och kullstjelptes fortforo de dock att strida i vattnet, i det de emellanåt samlade sig på en undervattensklippa och handterade sina vapen lika skickligt som om de stått på fast mark. Endast med den yttersta svårighet blefvo de öfvermannade och tagne. Sedan de blifvit förde ombord kunde spanjorerna icke annat än beundra deras obändiga lynne och trotsiga beteende. Af den vördnad, hvarmed den ena af qvinnorna bemöttes af de öfriga, slöto de att hon var deras drottning; hon åtföljdes af sin son, som blifvit sårad under striden. Han var en ung, stark man med en stolt och trotsig uppsyn. En af indianerna hade blifvit genomborrad af en lans och dog af såret, och en af spanjorerna dog en eller två dagar efteråt af ett sår efter en förgiftad pil.

Columbus fortsatte sin resa och seglade förbi en grupp små öar, hvilka han kallade de Elfva Tusen Jungfrur, samt anlände på aftonen i sigte af en stor ö, som var betäckt med vacker skog och försedd med hamnar. Den kallades af infödingarne Boriquen, men Columbus benämde den San Juan Bautista; det är samma ö, som nu är bekant under namnet Porto Rico. Efter att en hel dag

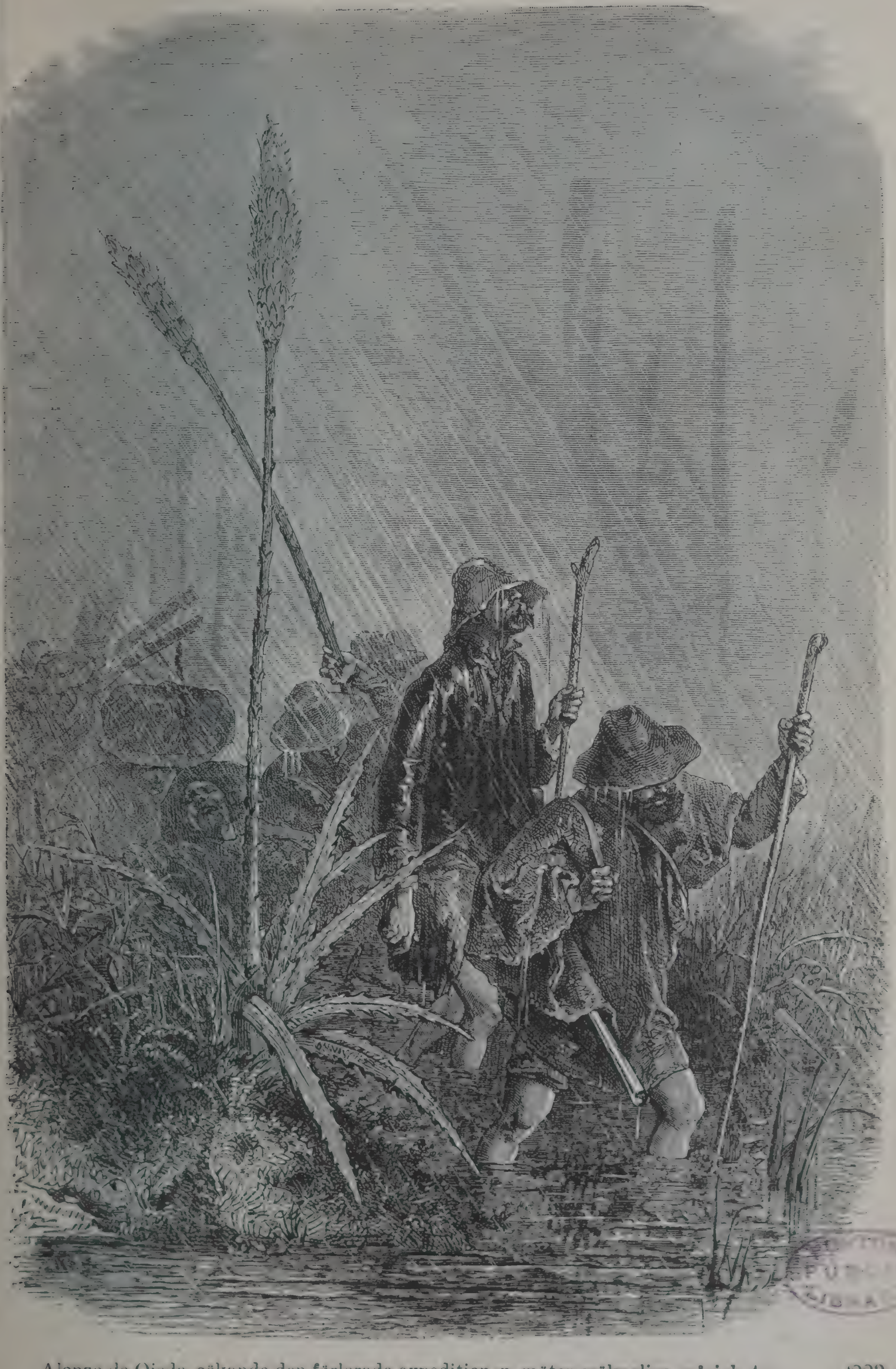

Alonzo de Ojeda, sökande den förlorade expeditionen, möter oräkneliga svårigheter.

hafva seglat längs dess vackra kuster och besökt en vik på vestra ändan deraf anlände han den tjuguandra November till östra udden af Hayti eller Hispaniola. Den största liflighet herskade på flottan vid tanken på att snart anlända till resans mål, under det de som följt Columbus på hans förra expedition längtade att träffa de kamrater, som de då qvarlemnat, och att förnya de behagliga uppträdena ibland Haytis lundar. Då Columbus passerade Las Flechesbugten, der skärmytslingen med infödingarne ägt rum, landsatte han en af de unga indianer, som hade blifvit tagna ifrån grannskapet och åtföljt honom till Spanien. Han afsände honom väl utstyrd och begåfvad med en mängd småsaker, förväntande sig gynsamma följder af de berättelser som denne skulle afgifva till sina landsmän om spanjorernas makt och ädelmod; men han hörde aldrig något vidare af honom. Endast en af de indianer, som varit i Spanien, stannade qvar på flottan, och denne var en ung lukayer, född på ön Guanahani, som blifvit döpt i Barcelona samt uppkallad efter amiralens broder, Diego Colon. Denne förblef fortfarande trogen och tillgifven spanjorerna.

Columbus seglade nu längs kusten och dröjde i grannskapet af Monte Christi, för att utse en plats till ett nybygge i närheten af en ström, som sades öfverflöda på guld och hvilken han på sin första resa hade benämt Rio del Oro. Då sjömännen härunder vandrade omkring på stranden funno de kropparne af trenne män och en gosse, af hvilka en hade ett tåg af spanskt gräs omkring halsen; af en annan kunde man af hans skägg se att han var en europé. Kropparne befunnos vara uti förruttnelsetillstånd men buro ögonskenliga märken efter våld. Denna anblick uppväckte många mörka aningar och Columbus skyndade till La Navidad full af farhågor att något missöde träffat Diego de Arana och hans kamrater.

Från Columbusstatyn i Genua.

ADERTONDE KAPITLET.

Skansen La Navidads öde. — Underhandlingar i hamnen.

PÅ aftonen den tjugusjunde November ankrade Columbus utanför La Navidads hamn, omkring en mil ifrån land, och enär det var för mörkt att urskilja föremålen befallde han att affyra två signalskott. Dånet deraf återstudsade från stranden, men intet skott eller sken eller vänskapligt rop gafs till svar. Flere timmar förflöto under den mest oroande väntan; vid midnattstiden anlände en mängd indianer uti en kanot och efterfrågade amiralen samt vägrade att komma ombord förrän de personligen fingo se honom. Columbus visade sig vid relingen af sitt fartyg och då ett ljus hölls framför honom kunde de icke misstaga sig på hans utseende och hans befallande yttre. Indianerna kommo nu utan tvekan ombord. En af dem, som var en kusin till kaciken Guacanagari, medförde en skänk från denne. Columbi första fråga angick garnisonen och han erfor då, att flere spanjorer dött af sjukdomar, att andra hade stupat i en inbördes strid och andra åter begifvit sig till olika delar af ön; vidare att Guacanagari anfallits af de gyllene bergens vid Cibao vilde kacik, Caonabo, som sårat honom i striden och uppbränt hans by, samt att han sjelf ännu låg sjuk af sitt sår uti en närbelägen koja.

Dessa ledsamma nyheter befriade Columbus från den plågsamma misstanken om förräderi ifrån denne kaciks och hans folks sida, till hvilka han hade hyst förtroende, och gafvo honom hopp om att återfinna några af den förskingrade garnisonen ännu vid lif. Indianerna undfägnades väl och tilldelades skänker samt lofvade vid sin bortresa att återkomma på morgonen med Guacanagari. Emellertid

Columbus finner med tillhjelp af indianer från Santa Cruz, kropparne af några som tillhört besättningen i La Navidad.

BOSTON PUBLIC LIBRARY

inföll morgonen och dagen förflöt, men höfdingens utlofvade besök uteblef. Tystnad och ett utseende af förödelse herskade öfver hela den kringliggande trakten. Ingen kanot syntes vid stranden, ingen indian helsade dem ifrån land och ingen rök syntes uppstiga ibland träden. Emot aftonen sändes en båt till stranden för att undersöka förhållandet. Folket skyndade till det ställe der skansen hade blifvit anlagd. De funno den uppbränd och ödelagd, palisaderna nedrifna och marken beströdd med sönderbrutna kistor, förstörda lifsmedel och lemningar efter europeiska kläder. Ingen enda indian nalkades dem och om de upptäckte någon, som förstulet framblickade emellan träden, försvann han så snart han märkte sig upptäckt. Då de ej funno någon, af hvilken de kunde erhålla upplysningar om detta bedröfliga skådespel, återvände de till fartygen med nedslagna sinnen.

Columbus landsteg sjelf påföljande morgon och begaf sig till skansens ruiner samt lät anställa noggranna undersökningar efter garnisonens döda kroppar. Kanoner och gevär aflossades, för att tillkalla de öfverlefvande som kunde befinna sig i grannskapet, men ingen syntes till. Columbus hade befallt Arana och hans medbefälhafvare att i händelse af hastig fara nedgräfva alla de skatter, som de kunde äga, eller kasta dem i fästningsbrunnen. Denna undersöktes derföre och gräfningar verkställdes ibland ruinerna, men något guld fanns icke. Icke långt från fästningen upptäcktes de på särskilda ställen nedgräfda liken efter elfva europeer, hvilka tycktes redan någon tid hafva varit jordade. I husen i en närliggande by funnos flere europeiska artiklar, hvilka icke kunde hafva erhållits genom byte. Detta ingaf misstankar att skansen blifvit plundrad af indianerna i grannskapet då deremot Guacanagaris by endast utgjordes af en hop brända ruiner, hvilket bevisade att han och hans folk delat samma öde som garnisonen. Columbus förblef någon tid villrådig i anseende till dessa hvarandra motsägande intyg om en bedröflig tilldragelse. Slutligen lyckades man erhålla ett samtal med några af infödingarna; deras synbara fruktan förskingrades och med tillhjelp af en tolk fick man en fullständig bekräftelse på garnisonens öde.

Det yppades då att Columbus knappt hade afseglat till Spanien förrän alla hans råd och befallningar glömdes af de qvarlemnade. I stället att bemöda sig om bibehållandet af infödingarnes välvilja sökte de genom alla möjliga olofliga medel tillegna sig deras guld, prydnader och andra persedlar af värde, och lockade

ifrån dem deras hustrur och döttrar. Häftiga stridigheter ägde rum ibland dem sjelfva angående deras orättfångna byten och de indianska qvinnornas gunst. Förgäfves sökte Diego de Arana att förekomma detta medels sitt anseende; all ordning, all lydnad, all enighet var slut; partisöndringar uppstodo ibland dem och slutligen bidrog äregirigheten att fullborda det lilla väldets undergång. Pedro Gutierrez och Rodrigo de Escobedo, hvilka Columbus qvarlemnat som löjtnanter för att i händelse af behof efterträda Arana, gjorde nu anspråk på lika delaktighet i befälet. I de med anledning häraf uppkomna tvisterna blef en spanjor dödad, och då Gutierrez och Escobedo funno sig hafva förfelat sitt syftemål öfvergåfvo de tillika med nio af sina anhängare och flera qvinnor fästningen samt begåfvo sig till bergen i Cibao i tanke att samla omätlig rikedom utur dess guldgrufvor. Dessa berg lågo inom det område, som tillhörde den ryktbare Caonabo, hvilken af spanjorerna benämdes "det gyllene husets herre." Han var till börden en karaib och hade som äfventyrare anländt till ön, men emedan han ägde sin nations hela vildhet och förslagenhet hade han förskaffat sig ett sådant inflytande öfver detta okonstlade och okrigiska folk att han upphäfde sig till deras mäktigaste kacik. De underbara berättelserna om de hvite männen hade snart banat sig väg till honom ibland hans berg och han ägde skarpsinnighet nog att inse det hans egen makt måste gifva vika för så fruktansvärda inkräktare. Men Columbi afresa hade gifvit honom hopp om att deras ankomst endast varit tillfällig, och oenigheten mellan dem, som qvarblifvit, stärkte hans tillförsigt, hvarföre Gutierrez, Escobedo samt deras kamrater icke förr hade anländt inom hans område än han lät gripa och döda dem. Sedan församlade han sina undersåter, tågade i största hemlighet igenom skogarna och anlände oförmärkt till grannskapet af La Navidad. Arana inberäknad återstodo numera endast tio personer inom fästningen; de öfriga lefde i sorglös säkerhet i byn. I djupa natten stormade Caonabo och hans krigare platsen under förfärliga krigsrop samt antände skansen och byn. Spanjorerna togos genom öfverrumpling. Åtta drefvos till sjösidan, störtade sig i vågorna och drunknade; återstoden nedhöggs. Guacanagari och hans undersåter stredo troget till sina gästers försvar, men som de icke voro krigsvana blefvo de snart drifna på flykten. Kaciken sårades i striden och byn nedbrändes till marken

Sådan är historien om det första europeiska nybygget i den nya verlden. Den utgör i mindre skala ett sammandrag af de grofva

laster, som förnedra upplysningen, och af de stora politiska villfarelser som ofta kullstörta de mäktigaste riken. All lag och ordning upplöstes genom sjelfsvåldet; det allmänna bästa uppoffrades för den egna fördelen och lidelsen; samhället söndrades genom stridiga partier till dess hela statskroppen sönderslets af tvänne uppåtsträfvande uppviglare, hvilka voro lystne efter befälet öfver ett litet fäste i en vildmark och efter herraväldet öfver trettioåtta personer.

Denna berättelse om skansens öde öfvertygade Columbus om Guacanagaris trohet; men vissa omständigheter bidrogo att underhålla de misstankar som rörande honom hystes af spanjorerna. Columbus besökte höfdingen, hvilken han fann i en närbelägen by, synbart lidande af ett slag, som han hade erhållit på ena benet utaf en sten. Flere af hans undersåter visade äfven friska sår, hvilka synbarligen tillfogats med indianska vapen. Kaciken blef högeligen rörd, då han såg Columbus och beklagade under tårar garnisonens olycka. På amiralens begäran undersöktes kacikens ben af en spansk kirurg, men intet tecken till sår syntes, ehuru han ryckte på sig af smärta så snart benet vidrördes. Då någon tid hade förflutit sedan striden måste den yttre skadan hafva försvunnit fastän ömheten till en del qvarblifvit. Emellertid ansågo många af de spanjorer, som icke varit vittnen till kacikens ädla uppförande under den första resan, hans ofärdighet såsom tillgjord och hela berättelsen om striden såsom en uppfinning att bemantla hans trolöshet. Columbus fortfor dock att anse honom oskyldig och bjöd honom ombord på sitt fartyg, der kaciken blef mycket förvånad öfver de naturens och konstens under, som blifvit medförda från gamla verlden. Hvad som likväl mest väckte hans häpnad var hästarne, ty han hade aldrig sett andra än de minsta fyrfotadjur och betraktade med bäfvan dessa ädla djur, som oaktadt sin storlek, sin styrka, och sitt fruktansvärda utseende voro så ytterst läraktiga. Åsynen af de karaibiska fångarna förökade äfven hans föreställning om spanjorernas tapperhet, då de haft nog behjertenhet att anfalla dessa förskräckliga menniskor i sjelfva deras stamhåll medan han knappt uthärdade att se på dem utan att darra, oaktadt de voro fängslade med kedjor.

Ombord på fartyget funnos flera indianska qvinnor, som varit fångna hos karaiberna. Ibland dessa utmärkte sig en framför sina kamrater genom en viss höghet i sitt skick; hon hade blifvit mycket bemärkt och beundrad af spanjorerna, som gifvit

henne namnet Catalina. Hon ådrog sig nu i synnerhet uppmärksamhet af kaciken, hvilken skildras såsom hafvande varit af ett kärligt sinnelag. Han talade ofta till henne med mycken artighet i ton och sätt och efter all sannolikhet var medömkan blandad med hans beundran, ty ehuru räddad utur karaibernas händer voro dock hon och hennes kamrater ännu på visst sätt fångar ombord på fartygen.

En måltid uppdukades för att undfägna Guacanagari och Columbus försökte genom godhet och gästfrihet förnya deras forna

Den sluge munken.

okonstlade umgänge, men allt förgäfves; kaciken var synbarligen misstrogen och illa till mods. Misstanken om hans brottslighet stadfästes hos spanjorerna och pater Boyle isynnerhet betraktade honom med ett misstroget öga och rådde Columbus att nu, då han ägde honom i sin makt ombord på sitt fartyg, qvarhålla honom fången; men detta råd af den listige munken förkastades såsom stridande mot all klok politik och redbar ärlighet. Kaciken, som var van att under sitt förra umgänge med spanjorerna öfverallt se ansigten som tillkännagafvo tacksamhet och vänskap, kunde emellertid ej undgå att märka den kalla misstankens och hemliga fiend-

skapens förändrade blickar. Oaktadt amiralens öppna och uppriktiga gästfrihet tog han derför afsked och återvände i land.

Följande dagen rådde en hemlighetsfull rörelse och oro ibland infödingarna på stranden. Guacanagaris broder kom ombord under förevändning att bortbyta en mängd guld, men, som det sedermera upplystes, för att medföra ett bud till Catalina, den indianska qvinnan, hvars skönhet hade intagit kacikens hjerta och som han af ett slags medfödd ridderlighet önskade befria från fångenskapen.

Vid midnattstid, då besättningen var försänkt uti sin första sömn, väckte Catalina sina qvinliga medfångar och föreslog ett djärft försök att erhålla friheten. Fartyget låg för ankar en full half mil från stranden och sjön gick hög; men dessa öars qvinnor voro vana att kämpa med vågorna och vattnet var för dem nästan deras naturliga element. Sedan de derför varsamt nedfirat sig utför skeppets sida förlitade de sig på sin armstyrka och summo raskt till stranden. Vakten, som varseblifvit deras tilltag, gjorde alarm, båtarne bemannades och jagt anställdes i riktning efter en eld, som flammade på stranden och tydligen blifvit upptänd för att tjena som en vårdkas för flyktingarna. Emellertid var dessa sjönymfers kraft så stor att de nådde land innan de kunde fasttagas. Fyra fångades på stranden, men den modiga Catalina undkom tillika med hennes öfriga kamrater i säkerhet till skogen. Guacanagari försvann samma dag med hela sin familj och egendom och förmodades att han med sin ö-skönhet flytt till det inre af ön. Hans afvikande fördubblade styrkan af de tvifvelsmål, som man hittills hyst, och han blef allmänt brännmärkt såsom den der trolöst nedgjort garnisonen.

NITTONDE KAPITLET.

Staden Isabellas anläggning. — Missnöje hos folket.

DE olyckor, som i grannskapet af denna hamn träffat spanjorerna både till lands och sjös, gåfvo en viss dysterhet åt detta ställe hvilket af de vidskeplige sjömännen betraktades såsom underkastadt något öfvernaturligt inflytande eller beroende af någon olycklig stjerna. Dessutom var läget sumpigt och ohelsosamt och i grannskapet fanns ingen tjenlig byggnadssten. Columbus sökte derför att finna en lämplig plats för sin tillämnade koloni och bestämde sig för en hamn, omkring tio mil öster om Monte-Christi, hvilken på ena sidan var skyddad af ett naturligt klippvärn och på den andra af en otillgänglig skog med en nära belägen vacker slätt, som vattnades af två bäckar. Det obetydliga afståndet ifrån Cibaos berg, der guldgrufvorna voro belägna, utgjorde äfven en kraftig anledning till nybyggets förläggande till detta ställe.

Trupperna och de personer som skulle användas till kolonien, landsattes genast tillika med lifsförnödenheter, vapen och skjutförråd samt boskap och öfriga husdjur. Ett läger uppslogs vid sidan af slätten nära intill ett vatten, planen till en stad utstakades och husen påbörjades. De allmänna byggnaderna, såsom en kyrka, förrådshus och amiralens residens, byggdes af sten; de andra af trä, murbruk, rör och sådana byggnadsämnen, som lättast kunde anskaffas. Sålunda grundlades i nya verlden den första kristna stad hvilken Columbus, till sin kungliga beskyddarinnas ära, gaf namnet Isabella.

I början arbetade alla flitigt, men sjukdomar begynte snart att infinna sig. Mången hade lidit af sjösjuka och den långa vistelsen ombord på fartygen; andra af att de i land måst lefva

under bar himmel innan hus hunnit blifva färdiga att inhysa dem, samt af ett hett och fuktigt klimat, tjocka, otillgängliga skogars och en ovanligt bördig jordmåns utdunstningar, hvilka äro så kännbara för kroppskonstitutioner som äro vana vid ett öppet och odladt land och ett torrt luftstreck. De vigtiga och brådskande arbetena med stadens uppbyggande och jordens odlande hade också en menlig inverkan på spanjorerna. Många af dem voro ovana vid arbete och behöfde hvila och vederqvickelse. Själslidanden blandade sig äfven med kroppens. Många hade, som vi redan nämt, inlåtit sig i företaget under de mest öfverspända och romantiska förväntningar. Huru stor blef icke derföre deras öfverraskning då de nu funno sig omgifne af ogenomträngliga skogar, dömde att sträfva hårdt för sitt blotta uppehälle och endast genom de svåraste mödor kunde förskaffa sig någon beqvämlighet. Hvad det guld angick, som de väntat sig finna snart och i öfverflöd, erhölls det endast i liten mängd och genom ihärdigt arbete. Alla dessa felslagna förhoppningar gjorde ett djupt intryck på deras sinnen, deras mod aftog allt efter som deras gyllene drömmar försvunno och förtviflans dysterhet understödde sjukdomens härjningar. Columbus sjelf dukade under för de ansträngningar, bekymmer och motgångar som han måst utstå, och hölls i några veckor vid sängen af en svår sjukdom; men hans kraftfulla själ höjde sig öfver kroppens skröplighet och han fortfor att gifva föreskrifter rörande stadens bebyggande och expeditionens allmänna angelägenheter.

Större delen af fartygen voro nu färdiga att återvända till Spanien; men Columbus ägde ingen skatt att medsända. Garnisonens utrotande hade gäckat hans hopp att finna en mängd guld samladt och i beredskap att sändas till suveränerna. Emellertid måste han uträtta något innan fartygen afseglade för att upprätthålla sina upptäckters anseende och rättfärdiga sina egna lysande förespeglingar. Grufvorna lågo på ett afstånd af endast tre eller fyra dagsresor rakt inåt landet; sjelfva kacikens namn, Caonabo, som betyder "Herren af det gyllene huset," tycktes häntyda på hans besittningars rikedom. Columbus beslöt derför att afsända en expedition för att undersöka dem. Om utgången svarade mot de berättelser som blifvit afgifna af indianerna, skulle han blifva i stånd att hemsända flottan med underrättelser om upptäckten af Cibaos guldberg.

Den person, hvilken utsågs till att leda detta företag, var Alonzo de Ojeda, som älskade all slags äfventyrlig tjenstgöring

Han begaf sig ifrån hamnen tidigt i Januari månad 1494, åtföljd af ett ringa antal beväpnade män, af hvilka några voro unga och modiga riddare liksom han sjelf. De öfvergingo den första bergsträckan på en trång och slingrande indiansk gångstig och nedstego på en stor slätt, som var betäckt med vackra skogsdungar samt beströdd med större och mindre byar, hvilkas inbyggare öfverhopade dem med gästfrihet och genom sin välvilja fördröjde deras färd. De måste äfven öfvervada många floder, så att sex dagar åtgingo innan de uppnådde den bergskedja, hvilken liksom tillstängde Cibaos guldtrakt. Här funno de ymniga tecken till en naturlig rikedom. Sanden i bergströmmarna glittrade af guldpartiklar; på några ställen upptogo de stora stycken gediget guld och ådriga stenar, som innehöllo guld i ymnighet. Ojeda sjelf fann uti en af bäckarna ett stycke gediget guld, som vägde aderton lod. Den lilla truppen återvände till hamnen med entusiatiska berättelser om de gyllene utsigter, som dessa berg lemnade. En ung riddare, kallad Gorvalan, som blifvit utsänd att undersöka en annan trakt af landet, återvände med enahanda berättelser. Uppmuntrad af dessa goda tidningar skyndade Columbus att afsända tolf fartyg under befäl af Antonio de Torres och behöll endast fem för koloniens behof. Med dessa fartyg hemsände han prof på det guld, som funnits ibland Cibaos berg, på frukter och plantor utaf okända och dyrbara slag, äfvensom de karaibiske fångarne, på det de skulle blifva undervisade i spanska språket och kristna läran, för att sedan kunna användas till tolkar och biträden vid sina landsmäns omvändelse. Han afgaf äfven en lysande berättelse om de tvenne utflykterna till det inre af landet och yttrade ett bestämdt hopp, att så snart hans och hans folks helsa tilläte det kunna anskaffa och hemsända betydande skeppsladdningar af guld, kryddor och kostbara örter. Dessutom berömde han jordmånens fruktbarhet, som ådagalades af sockerrörets samt flere europeiska fröns och grönsakers yppiga växtlighet, men begärde att blifva försedd med lifsförnödenheter för koloniens behof, emedan deras förråder voro nästan uttömda och de ej kunde vänja sig vid infödingarnes kost.

Bland hans många förnuftiga och helsosamma förslag i detta bref var äfven ett som hade högst skadliga följder. I sin ängslan att lindra omkostnaderna för kolonien och förskaffa inkomst åt kronan föreslog han, att de karaibiske öarnes infödingar, hvilka voro menniskoätare och i sin vildhet anföllo sina fredliga grannar, skulle tillfångatagas och säljas till slafvar eller utlemnas till köpmän i

Alonzo de Ojeda ger sig i väg, med ett litet följe af väl beväpnade män, till gyllene bergen i Cibao.
Efter ritning af F. H. Lungren.

utbyte mot boskap och andra lifsförnödenheter. Han anmärkte, att genom dessa otrognes afsändande till Europa, der de kunde vinna tillfälle till undervisning i den kristna läran, skulle en mängd själar undandragas förderfvet och många omvändas till den sanna tron. Sådant är det sällsamma sofisteri, hvarigenom rättskaffens män bedraga sig sjelfve och tro att de lyda sitt samvetes föreskrifter, då de i sjelfva verket endast lyssna till sina egna intressens ingifvelser. Man måste dock rättvisligen tillägga, att suveränerna icke instämde i dessa åsigter utan befallde att karaiberna skulle behandlas lika med de öfriga öboarne, en befallning, som härflöt från den medlidsamma Isabella, hvilken alltid utmärkte sig såsom indianernas välvilliga beskyddarinna.

Då flottan anlände till Europa uppväckte underrättelserna från Columbus och hans följeslagare en allmän glädje, ehuru skeppen ej medförde något guld. De småsinnades snikna beräkningar öfverröstades ännu af de mera ädelsinnades hänförelse. Det låg någonting beundransvärdt stort i tanken att i denna sköna men vilda verld införa nya djurslag och plantor, uppbygga städer, grundlägga kolonier samt utbreda hyfsningens och upplysningens herravälde. Detta väckte lärde och klassiskt bildade mäns beundran, uppfyllde dem med angenäma drömmar och förhoppningar samt tycktes förverkliga de poetiska målningarne om forntiden, om Saturnus, Ceres och Triptolemus *), som vandrade omkring på jorden för att sprida nya uppfinningar bland menniskorna, samt om fenicierna och deras kolonier.

Men under det dylika lysande förhoppningar hystes uti Europa begynte knot och uppror att uppstå bland kolonisterna. Besvikna i sina beräkningar på rikedom och missnöjda med de arbeten, som ålades dem, samt modfällda genom de rådande sjukdomarna betraktade de den omgifvande vildmarken med fasa och blefvo otåliga att få återvända till Spanien. Deras missnöje underblåstes af en vid namn Firmin Cado, en dumdristig och bakslug person, som hade medföljt för att probera och rena metallerna, men hvilken var lika okunnig som halsstarrig. Han påstod envist att det knappast fanns något guld på ön och att alla prof deraf, som infödingarne anskaffat, hade blifvit samlade under loppet af flera generationer och gått i arf genom flera slägtled ifrån fader till son.

---

*) De nämda trenne personligheterna tilhöra den romerska mytologien.

Slutligen bildades en sammangaddning, anförd af kontrollören Bernal Diaz de Pisa, hvilken ämnade begagna Columbi sjuklighet för att bemäktiga sig de i hamnen qvarvarande fartygen och återvända till Spanien, hvarest han trodde att det skulle blifva lätt för honom att rättfärdiga sitt uppförande genom att anklaga Columbus för bedrägliga förespeglingar och öfverdrifter i afseende på de länder hvilka han upptäckt. Lyckligtvis underrättades Columbus i tid

och lät häkta sammangaddningens hufvudmän. Bernal Diaz inspärrades ombord på ett af fartygen för att skickas till Spanien att der dömas; flere af de lägre upprorsmännen straffades, men icke så strängt som deras förbrytelse förtjenat. Detta var första gången som Columbus inom sitt styrelse-område utöfvade sin rättighet att bestraffa förbrytare, och detta gaf genast anledning till mycket skrik emot honom. Redan nu visade sig de menliga följderna af att han var en utländing. Han hade inga naturliga vänner att samla omkring sig, men deremot ägde upprorsstiftarne anhöriga i Spanien och vänner i kolonien samt rönte deltagande hos hvarje missnöjd.

Upprorsstiftaren Bernal Diaz de Pisa under arrest, på väg till Spanien för att undergå ransakning.

TJUGONDE KAPITLET.

Columbi expedition tiil det inre af Hispaniola.

SÅSOM det säkraste medel att tysta knotet och upplifva modet hos sitt folk gjorde Columbus, så snart hans helsa tillät det, tillrustningar för en expedition till Cibaos berg för att undersöka landet och upprätta en station i grufvornas grannskap, och sedan han satt sin broder Diego till befälhafvare i Isabella under sin frånvaro och medtagit hvarje frisk person, som kunde undvaras vid kolonien, jemte hela kavalleriet, aftågade han den tolfte Mars i spetsen för fyrahundra man, beväpnade med hjelmar, harnesk, gevär, lansar, svärd och bågar, samt åtföljd af grufarbetare och en mängd indianer från den kringliggande trakten. Efter att hafva tågat öfver en slätt och öfvervadat två floder lägrade de sig om aftonen vid foten af ett vildt och klippigt bergpass.

Denna branta dalklyfta framställde fruktansvärda svårigheter för den lilla armén, som var betungad med ammunition och grufverktyg. Här fanns icke annat än en indiansk fotstig, som slingrade sig emellan klippor och afgrunder och genom en tropisk skogsmarks insnärjda växtlighet. Några modiga unga riddare begåfvo sig derföre i förväg och i det de biträdde arbetarne och vägrödjarne samt eggade dem med löften om frikostig vedergällning, anlade de snart den första europeiska väg i den nya verlden, hvilken till minne af deras ädla nit kallades *El puerto de los Hidalgos* eller Riddar-passet.

Följande dagen sträfvade den lilla hären uppför detta branta pass och anlände till det ställe der berget öppnade tillträde till det inre af ön. Här visade sig en härlig utsigt för deras ögon. Nedanför låg en stor och behaglig slättbyggd, uppfylld af den tro-

piska växtlighetens hela omvexling och yppighet. De präktiga skogarne framställde denna omvexlande skönhet och dessa majestätiska växtformer, som äro så egna för dessa milda luftstreck. Palmer af förvånande höjd och lummiga mahognyträd reste sig midt uti en löfrik vildmark. Öfverallt såg man en friskhet och grönska, som underhölls af talrika strömmar, hvilka glittrande slingrade sig genom skogstraktens djupa sköte under det att flera större och

Columbus och hans arme marschera öfver Puerto de los Hidalgos.

mindre byar framskymtade emellan träden, och de rökpelare, som ifrån andra uppstego öfver skogarne, vittnade om en talrik befolkning. Det yppiga landskapet utsträckte sig så långt blicken kunde nå till dess det liksom tycktes försvinna och uppgå i horisonten. Spanjorerna betraktade med hänryckning detta sköna och vällustiga land, hvilket syntes förverkliga deras föreställningar om ett jordiskt paradis, och förvånad öfver dess stora omfång benämde Columbus det Vega Real eller den kungliga slätten.

Sedan armén nedstigit från det svårtillgängliga passet nedryckte den på slätten i militärisk ordning och under full krigsmusik. När indianerna sågo denna krigarhop i glittrande stål nedstiga från bergen med kråmande hästar och svajande fanor och för första gången hörde sina klippor och skogar genljuda af trummors och trumpeters ljud, blefvo de förvirrade och slagne af häpnad. Isynnerhet uppväckte hästarne deras förskräckelse och förundran. I början ansågo de ryttare och häst för ett enda djur och ingenting kunde öfvergå deras förvåning, när de sågo ryttarne sitta af.

Då truppen nalkades flydde alla indianerna förfärade sin väg, men inom kort försvann deras fruktan och lemnade rum för så mycken välvilja och gästfrihet att soldaterna deraf uppehöllos i sin marsch; och detta utan att man hos infödingarne kunde förmärka den ringaste tanke på vedergällning för de lifsmedel, som de i öfverflöd anskaffade. Nästan öfver hela verlden föraktar den oförderfvade vilden att drifva köpenskap med gästfriheten.

I två eller tre dagar fortsattes tåget öfver denna härliga slätt, der man öfverallt såg en vild och ouppodlad men yppig natur. De öfvergingo två stora strömmar, hvaraf den ena, som infödingarne kallade Yagui, utaf amiralen erhöll namn af Rörfloden; den andra benämde han Rio Verde eller Gröna floden i anseende till den grönska och friskhet, som utmärkte dess stränder. Slutligen anlände de till en hög och skroflig bergskedja, som bildade ett slags förmur åt slätten, och i hvilkens midt Cibaos guldtrakt var belägen. Vid inträdet i detta beprisade landskap förändrades sceneriets beskaffenhet, liksom om naturen älskat motsatser och velat i det yttre låtsa en ömklig fattigdom änskönt dess inre öfverflödade af förborgade skatter. I stället för den sköna och yppiga Vegan, syntes här endast oafbrutna klippmassor och kala berg, sparsamt bevuxna med tallar. Sjelfva landskapets namn antydde jordmånens beskaffenhet; Cibao betydde nämligen på landets språk en sten. Men hvad som tröstade spanjorerna var att ibland den sand de funno i floderna äfven visade sig små guldkorn, dem de ansågo som en handpenning på den rikedom, hvilken fanns innesluten i det inre af bergen.

Columbus utsåg ett ställe i grannskapet, som tycktes öfverflöda på malmstreck, och började att der uppföra en fästning, som han gaf namnet St. Thomas, såsom en skämtsam ehuru fin hänsyft-

ning på Firmin Cado och hans tviflande anhängare, hvilka ej ville tro att ön ägde något guld innan de med både ögon och händer fingo öfvertyga sig derom.

Medan amiralen qvarstannade här för att hafva uppsigt öfver fästningsarbetena afsände han en ung riddare från Madrid, vid namn Juan de Luxon, jemte en liten trupp beväpnade män för att undersöka den kringliggande trakten. Luxon återvände efter några dagar med de mest tillfredsställande underrättelser. Han hade fun-

Byggandet af skansen St. Thomas, i grannskapet af Cibaos guldfält.

nit flera delar af Cibao som voro mera odlingsbara än dem amiralen redan sett. Skogarne tycktes öfverflöda af frukter, träden voro höljda med de härligaste vindrufsklasar och hvarje dal och däld hade sin bäck med större eller mindre rikedom på guld, hvilket bevisade att det öfverallt fanns ymnig tillgång på denna ädla metall.

Det kringliggande landets infödingar skockade sig äfvenledes till fästet St. Thomas och medförde guld till utbyte mot saker, som i Europa voro nästan värdelösa. En gammal man medförde två

gedigna guldstycken, hvilka vägde två lod, och ansåg sig rikligen betald då han för dem erhöll en falkbjellra. När han märkte amiralens förundran öfver dessa styckens storlek, försäkrade han att man uti hans hemort halfannan dagsresa derifrån funnit stycken stora som pomeranser. Andra omnämde guldstycken, hvilka anträffats i deras grannskap och varit stora som barnhufvuden. Såsom vanligt voro emellertid dessa guldtrakter alltid belägna uti någon undangömd dal eller utåt någon strid och aflägsen ström; och det rikaste stället låg alltid längst bort — ty det förlofvade landet ligger städse bakom berget.

TJUGUFÖRSTA KAPITLET.

Infödingarnes sedvanor och utmärkande bruk.

DÅ fästningen St. Thomas var nära färdig öfverlemnade Columbus befälet deröfver till Pedro Margarite från Catalonien, riddare af Santiago-orden, med en garnison af femtiosex man och återvände derefter till Isabella. Han rastade likväl någon tid på Vegan, för att anlägga en väg mellan fästningen och hamnen, under hvilken tid han vistades i byarna på det hans folk skulle få vänja sig vid infödingarnes föda och en ömsesidig välvilja uppstå mellan dem.

Columbus hade redan märkt att han i ett afseende misstagit sig i det omdöme han vid första resan fattat angående dessa öboer.

Indian förfärdigande en båge.

De voro icke så alldeles fredlige eller så okunniga i krigskonsten som han förmodat. Karaibernas emellanåt inträffande anfall hade tvungit kustboerna att öfva sig i vapnens bruk och Caonabo hade infört något af sin egen krigiska anda i det mellersta af ön. Ännu voro folkets seder likväl i allmänhet milda och enkla och deras religiösa tro var sväfvande men okonstlad. De trodde på ett högsta Väsen, som bodde i den vida rymden och var odödligt, allsmäktigt

och osynligt, hvilket de ansågo leda sitt ursprung från en moder men ej äga någon fader. De uppsände aldrig sina böner omedelbart till detta väsen, utan till lägre gudomligheter, ett slags medlare eller sändebud, kallade zemer. Hvarje kacik, hvarje familj och hvarje individ hade sin egen zemi, som utgjorde hans skyddsande, hvars bild, vanligen af en frånstötande skapnad, fanns i deras boningar inskuren på deras husgerådssaker och någon gång fastbunden på deras panna då de drogo ut till strids. De ansågo zemerna med alla deras välgörande egenskaper kunna öfverflyttas till en annan person, hvarföre de ofta bortstulo dem ifrån hvarandra, och då spanjorerna anlände gömde de undan dem, på det de icke skulle blifva bortröfvade af dessa främlingar.

Zemer, funna på de vestindiska öarne.

De trodde att dessa zemer hade öfverinseendet öfver allt som fanns i naturen. Somliga hade herraväldet öfver elementerna och framkallade ofruktbara eller ymniga år, utsände orkaner, slagregn och åska, milda flägtar och fruktbärande regnskurar. Andra herskade öfver sjöar och skogar, källor och brunnar, såsom forntidens nereider, dryader och satyrer. De skänkte lycka vid jagt och fiske; de höllo bergströmmarne inom deras gränser och läto dem fredligt kröka sig genom slätterna, men om de förtörnades, läto de dem utbryta i störtfloder och strömmar, som öfversvämmade och ödelade dalarne.

Indianerna voro noga bekanta med trädens och örternas medicinska egenskaper. Deras butios eller prester voro läkare och botade sjukdomar med enkla läkemedel, men använde likväl derjemte en mängd mystiska formler i det de sjöngo och brände ljus i den sjukes rum samt påstodo sig kunna besvärja sjukdomen och sända den antingen till hafvet eller till bergen. De utöfvade äfven många

bedrägerier i det de läto afgudabilderna tala med orakelstämma för att gifva kraft åt kacikernas befallningar.

En gång om året firade hvarje kacik en fest till sin zemis ära, då hans undersåter deltogo i ett högtidligt tåg till templet, hvarvid de gifta männen och qvinnorna voro prydda med sina dyrbaraste smycken; de unga qvinnorna deremot voro alldeles nakna och buro korgar med kakor som voro omlindade med blommor, samt framtågade under sång medan kaciken slog takten på en indiansk trumma.

Indiansk hydda i Antillerna.

Sedan kakorna blifvit offrade åt zemin sönderbrötos de och utdelades ibland folket, för att förvaras i deras hus såsom ett skyddsmedel mot alla slags vidrigheter. De unga qvinnorna dansade sedan efter sånger, som voro diktade antingen till deras gudomligheters ära eller handlade om deras forna kacikers hjeltebragder, och hela ceremonien slutade med en högtidlig bön till zemin att vaka öfver och beskydda nationen.

Infödingarne trodde att deras ö Hayti utgjorde den först skapade delen af verlden och att månen och solen utgingo från en

af dess grottor för att upplysa verlden; denna grotta finnes ännu nära Cap François, och den öppning i hvalfvet, hvarigenom indianerna trodde att solen och månen utgått för att intaga sina platser i rymden, kan ännu ses. Den vördades såsom ett slags tempel i det två afgudabilder funnos derstädes och väggarne voro prydda med grönskande qvistar. — Då långvarig torka inträffade anställde infödingarne pilgrimsfärder dit, utförde sånger och danser samt offrade frukter och blommor.

En annan håla tillskrefvo de menniskoslägtets upprinnelse och trodde att storvuxna personer utgingo ur en stor öppning, men mindre personer utur en mindre. Under en lång tid vågade dessa icke gå ut ur hålan annat än nattetid, ty solens åsyn var farlig för dem och åstadkom besynnerliga förvandlingar. Så hade en af dem, som till solens uppgång dröjt vid stranden af en flod, der han fiskade, blifvit förvandlad till en sjungande fågel, hvilken årligen vid sin förvandlingstid höres under natten uti sorgliga toner beklaga sitt missöde. Detta är samma fågel som Columbus oriktigt ansåg vara näktergalen.

Då slutligen de första menniskorna utgått ur hålan, vandrade de någon tid sorgsne utan qvinnor till dess de anlände till en liten sjö, der de emellan trädens grenar sågo några varelser, som de sedermera funno vara qvinnor. Då de emellertid försökte att fånga dem befunnos de så hala som ålar, så att det var omöjligt att fasthålla dem till dess det lyckades några män, hvilkas händer blifvit grofva genom ett slags utslag, att qvarhålla fyra af dem, och genom dessa hala qvinnor blef sedermera verlden befolkad.

I likhet med de flesta vilda nationer hade de en folksägen om en allmän öfversvämning, hvilken var lika fantastisk som den föregående. De sade, att på ön en gång lefvat en mäktig kacik, hvars ende son gjorde uppror mot sin fader och derföre blef dödad. Fadern förvarade sedan dennes ben uti en kalabass, såsom infödingarne hade för sed med sina vänners qvarlefvor. Någon tid derefter öppnade kaciken jemte hans hustru kalabassen för att bese sin sons ben, då några fiskar till deras förvåning hoppade derur. Den försigtige kaciken tillslöt härpå kalabassen och ställde den på taket af sin hydda samt skröt af att hafvet vore inneslutet deri och att han kunde få fisk, när helst han behagade. Fyra bröder, hvilka voro födda på samma tid och särdeles nyfikna samt ville blanda sig i allt, hade emellertid hört denna kalabass omtalas och kommo nu under kacikens frånvaro för att undersöka den, hvarvid de genom vårds-

löshet släppte densamma till marken, så att den slogs i stycken; och se! till deras häpnad och förskräckelse uppkom då en våldsam flod med deltiner, hajar, tumlande marsvin och stora vattensprutande hvalar, och vattnet kringspred sig till dess det öfversvämmade jorden och bildade verldshafvet samt lemnade endast bergstopparne obetäckta, och dessa utgöra de nuvarande öarna.

De hade ett eget sätt att behandla de döende och döde. Då en kacik var nära sitt slut strypte de honom, såsom ett bevis på högaktning, hellre än att tillåta honom dö på vanligt sätt. De af det lägre folket, som voro nära döden, lades i sina hängmattor, hvarefter bröd och vatten sattes bredvid dem och de lemnades att uti enslighet aflida. Någon gång fördes de till kaciken, och om denne då tillät en så stor utmärkelse blefvo de strypte. Den aflidnes kropp uppbrändes ibland i hans boning, stundom behöllos benen, hufvudet eller någon lem och samlades till familjrelikerna. Då en kacik var död öppnades hans kropp, torkades vid eld och förvarades.

Äfven om ett lif efter detta hade de dunkla begrepp och trodde på de aflidnas uppenbarande. De hyste den tron att goda menniskors själar efter döden blefvo förenade med sina vänners och förfäders, att de förflyttades till en lycklig trakt, hvilken vanligen antogs vara belägen nära en sjö uti det sköna landskapet Xaragua på öns vestra del. Här lefde de uti skuggrika och blomstrande lunder i sällskap med älskvärda qvinnor och kalasade på välsmakande frukter.

Infödingarnes danser, hvarpå de voro synnerligen begifne, voro icke blott ett tidsfördrif utan ofta religiösa och mystiska ceremonier, hvaruti de bildlikt framställde sina historiska händelser och tillämnade krigs- eller jagtföretag. De utfördes under afsjungande af vissa stanser eller ballader, som bibehållits från slägte till slägte; några voro af andlig karakter och innehöllo deras teologiska begrepp och religiösa sägner, medan andra åter afhandlade deras förfäders bragder. Dessa hymner kallade de Areytos och sjöngo dem med ackompanjement af grofva pukor, förfärdigade af skalen efter vissa fisksorter eller vid ljudet af en trumma som var tillverkad af ett urhålkadt träd.

Spanjorerna ansågo infödingarna såsom ett trögt och tanklöst slägte hvilket var likgiltigt för menniskoslägtets flesta sorger och bekymmer. De voro otåliga vid allt slags arbete och brydde sig knappt om att odla yuca-roten, majsen eller den välsmakliga potati-

Indiansk dans.

PUBLIC LIBRARY

sen, som utgjorde deras förnämsta föda. De förnötte tiden i skuggan af sina träd eller roade sig med sina lekar och danser.

I sjelfva verket voro de äfven i saknad af alla mäktiga drifffjedrar till arbete, enär de voro fria ifrån de flesta af de behof, som nödga menniskorna i civiliserade länder och under mindre gynnade

Infödingar å ön Hayti.

luftstreck till ständigt arbete. I Vegans härliga nejder frambringade de omvexlande årstiderna hvar för sig sitt förråd af frukter, så att under det några som redan voro fullmogna, insamlades, mognade andra på grenarna samtidigt med att knoppar och blommor lofvade ett ständigt fortfarande öfverflöd. Hvad behöfdes det då väl att samla och ängsligt sörja för morgondagen, när man lefde midt uti en ständig skördetid? Hvad behöfdes det att mödosamt

spinna och arbeta i väfstol, der en mild temperatur herskade hela året igenom och hvarken natur eller vana föreskref nödvändigheten af att vara klädd.

Den gästfrihet, som utmärker menniskan i ett dylikt enkelt och sorglöst lefnadssätt, bevisades mot Columbus och hans följeslagare under deras vistelse på Vegan. Hvart de kommo rådde en ständig festlighet och glädje, och infödingarne skyndade från alla kanter att framlägga skatterna ifrån sina lunder, floder och berg för de menniskors fötter, hvilka de ännu ansågo såsom nedstigna från himmelen för att bringa välsignelse öfver deras ö.

Då vi i tankarna beledsaga Columbus på hans återväg till hamnen tillbaka öfver den klipphöjd, hvarifrån slättlandet först visade sig för spanjorernas blickar, kunna vi icke underlåta att dröja, för att kasta en blick af blandadt medlidande och beundran på denna sköna, ehuru åt olyckan invigda trakt. Drömmen om naturlig frihet och okunnig belåtenhet var då ännu icke störd, men täckelset hade fallit; den hvite mannen hade inträngt i landet; girighet, högmod och ärelystnad, bekymmer för födan och mödosamt arbete följde snart derefter, och indianens bekymmerslösa paradis var på väg att försvinna för alltid.

TJUGUANDRA KAPITLET.

Sjukdom och missnöje vid nybygget Isabella. — Columbi tillrustningar för en resa till Cuba.

COLUMBUS hade knappt återkommit till hamnen innan ett bud anlände ifrån kommendanten på fästningen St. Thomas, som underrättade honom att grannskapets indianer öfvergifvit sina byar och afbrutit all gemenskap, samt att han visste, det Caonabo samlade sina krigare för att anfalla fästningen. I anledning af hvad amiralen sett bland indianerna i det inre af landet och den fruktan de visade för de hvite männen och deras hästar, hyste han mycket ringa farhåga för deras fiendtlighet och åtnöjde sig med att afsända tjugu mans förstärkning till fästningen samt beordrade ytterligare trettio att hålla vägen öppen deremellan och hamnen. Hvad som mest oroade honom var det fortfarande bedröfliga tillståndet inom nybygget. Klimatets hetta och fuktighet, som gåfvo en beundransvärd fruktbarhet åt jorden och en hastig växt åt alla europeiska grönsaker, voro menliga för folket. Utdunstningarne af outtorkade träsk och de vidsträckta skogarne, äfvensom solens verkan på den utdunstande jorden åstadkommo smittosamma febrar jemte alla dessa andra våldsamma sjukdomar, som så hårdt angripa europeiska kroppskonstitutioner i de ouppodlade tropiska länderna. Större delen af nybyggarne höllos antingen vid sängen af sjukdomar, eller voro de ytterligt försvagade. Medikamentsförrådet var uttömdt och europeiska lifsmedel begynte att tryta, emedan mycket deraf hade blifvit förderfvadt och mycket förslösadt, och för

att afvända en nästan oundviklig hungersnöd hade det derföre blifvit nödvändigt att minska folkets portioner, hvilket genast förorsakade ett högt knot som understöddes af många tjenstemän, hvilkas pligt det i stället hade varit att bistå Columbus i hans åtgärder för det allmänna bästa. Ibland desse var munken Boyle som harmades öfver att finna sig och de sina underkastade samma förknappning som de öfrige nybyggarne.

Pater Boyle underrättas om att han och hans stallbröder inbegripits i ordern om förknappning i dagtraktamentet.

Det befanns äfven nödigt att genast anlägga en qvarn för att mala säden, emedan allt mjöl var slut. De fleste arbetarne voro emellertid sjuka, hvarföre Columbus nödgades taga hvarje frisk persons arbetskraft i anspråk, icke en gång riddare och personer af rang undantagne. Då många af de senare vägrade att fullgöra dylika arbeten tvingade han dem med våld till lydnad. Detta var åter en orsak till den djupa och långvariga fiendskap, som uppväxte emot honom. Han tadlades både af koloniens riddare och deras familjer i Spanien såsom en främling, hvilken i en hast kommit sig upp och blifvit uppblåst af en oväntad befordran och som, för

sin egen vinst och upphöjelse, trampade de spanska ädlingarnes värdighet under fötterna samt skymfade nationens heder.

Också var verkligen många unga riddares öde, hvilka, lockade genom romantiska drömmar, åtföljt denna expedition, ytterst beklagansvärdt. Somliga af dem som voro af ädel och rik härkomst hade blifvit uppfostrade i beqvämlighet och vällefnad och voro föga egnade att uthärda de mödor och försakelser som medfölja anläggandet af ett nybygge i en vildmark. Då de sjuknade blef deras sjukdom snart obotlig. De ledo af den retlighet som medföljer ett såradt högmod och felslagna förhoppningar; deras sjukbädd saknade den ömma omsorg och mildrande uppmärksamhet, hvarvid de blifvit vana, och de sjönko i grafven under förtviflans hela dysterhet, förbannande den dag då de öfvergåfvo sitt fädernesland. Ett så starkt intryck gjorde dessa riddares förtidiga och hemska död på folkets sinnen, att ännu många år senare då kolonien Isabella hade blifvit öfvergifven och fallit i ruiner dess tomma gator sades oroas af deras vålnader, som vandrade omkring i gamla spanska drägter helsande vandringsmannen under högtidlig och dyster tystnad och försvinnande så snart de tilltalades. Deras bedröfliga historia användes försåtligt af amiralens ovänner, ty det utspriddes, att de blifvit lockade från sina hem genom bedrägliga förespeglingar och af honom uppoffrade för hans enskilda fördelar.

Columbus önskade att begifva sig på en resa, för att undersöka kusten af Cuba, men det var före afresan nödvändigt att sätta öns angelägenheter i ett skick, som betryggade lugnet. I denna afsigt beslöt han att skicka alla som kunde undvaras för stadens behof eller de sjukas vård, till det inre af landet, hvarest de kunde uppehålla sig bland infödingarne och vänja sig vid deras lefnadssätt under det deras styrka var tillräcklig att afhålla Caonabos och hvarje annan fiendtlig kaciks stämplingar. Till följd häraf uppsattes en liten armé af tvåhundrafemtio bågskyttar, etthundratio beväpnade med eldgevär, sexton ryttare och tjugu officerare, hvilka ställdes under Pedro Margarites ledning medan Ojeda efterträdde honom i befälet öfver fästningen St. Thomas.

Columbus skref ett långt och allvarligt bref med förhållningsordres till Margarite, hvari han befallde honom att företaga ett militäriskt tåg, för att undersöka öns förnämsta delar, men ålade honom att vidmakthålla den strängaste manstukt i sin armé samt på alla sätt vinnlägga sig om att skydda indianernas rättigheter och underhålla vänskapen med dem. Ojeda begaf sig i spetsen för

en liten trupp till fästningen då han under vägen erfor, att tre spanjorer på stranden af en flod i Vegan blifvit röfvade af fem indianer samt att brottslingarne blifvit beskyddade af sin kacik, som delat deras byte. Ojeda, som var en rask och dristig soldat, hvars alla tankar voro krigiska, fasttog en af tjufvarne, befallde att hans öron skulle afskäras på en öppen plats i byn, och sände kaciken tillika med hans son och brorson i kedjor till amiralen, som efter att hafva förskräckt dem med tillredelserna för en offentlig afrättning, låtsade gifva efter för deras vänners tårar och förböner samt återgaf dem friheten.

En afrättning under femtonde seklet.

Sedan han sålunda fördelat sin styrka omkring ön och vidtagit sina mått och steg för dess lugn tillsatte Columbus ett regeringsråd, som skulle föra styrelsen öfver densamma, och gjorde sin broder Don Diego till ordförande samt pater Boyle, Pedro Fernandez Coronal, Alonzo Sanchez Carvajal och Juan de Luzan till ledamöter i densamma. Han qvarlemnade i hamnen sina tvenne största fartyg, hvilka gingo för djupt att kunna utforska okända kuster och floder, samt afseglade den tjugufjerde April med Ninja eller Santa Clara, San Juan och Cordera.

TJUGUTREDJE KAPITLET.

Columbi kryssning utåt södra kusten af Cuba.

COLUMBI plan för denna expedition var att åter besöka Cuba på den punkt, der han öfvergifvit ön under sin första resa, och derifrån undersöka den på södra sidan. Såsom redan blifvit anmärkt trodde han den vara ett fast land och yttersta ändan af Asien, och om så vore, förmodade han att, om han följde dess stränder i den tillämnade riktningen, skulle han anlända till Mangi och Kathay samt andra rika och handlande ehuru halfbarbariska länder, hvilka utgjorde en del af stor-khanens områden, och blifvit beskrifna af Mandeville och Marco Polo.

Då han den tjugunionde April anländt till Cubas östra ända, hvilken han på sin föregående resa benämt Alpha och Omega, men hvilken nu är känd under namn af Cap Maysi, seglade han långsåt södra kusten och inlöpte ett par gånger i hamn. Infödingarne samlades på stränderna och betraktade med förundran fartygen, som sakta gledo fram på ett ringa afstånd; somliga uppvisade frukter och andra lifsförnödenheter, för att locka spanjorerna i land, medan andra utkommo i kanoter och erbjödo flere slags förfriskningar, icke till byteshandel utan såsom frivilliga gåfvor. Då de tillfrågades om guld pekade äfven de ständigt mot söder och påstodo att en stor ö hvarest guld fanns i öfverflöd låg i denna riktning. Den tredje Maj styrde Columbus derför rakt mot söder, och öfvergaf för någon tid Cubas kust för att uppsöka den angifna ön. Han hade icke seglat många mil förrän Jamaicas ljusblå bergspetsar började resa sig öfver horisonten. Emellertid åtgingo två dagar och

en natt innan han hann dit, och ju närmare han nalkades desto mer uppfylldes han af beundran öfver öns vidsträckta omfång, dess bergs skönhet, dess majestätiska skogar och det stora antal byar, som lifvade landets hela yta. Han seglade utåt öns kust ända ifrån mellersta delen deraf till en hamn på vestra ändan, hvilken han benämde Godtväders-bugten. Han fann infödingarne skarpsinnigare äfvensom mera krigiska än de på Cuba och Hayti. Deras kanoter voro byggda med mera konstfärdighet och i förn och aktern prydda med utskurna bilder och målningar; flere kanoter voro ganska stora, ehuru de voro bildade utaf en enda urhålkad trädstam, hvilken oftast var ett slags mahognyträd. Columbus mätte en, som befanns vara nittiosex fot lång och åtta fot bred; den var urhålkad af ett af dessa ståtliga träd, hvilka resa sig likt grönskande torn midt i tropikernas rika skogar. Hvarje kacik ägde en dylik stor kanot, hvilken han syntes anse såsom sin statsgalér. Spanjorerna bemöttes först fiendtligt och nödgades skärmytsla med infödingarne, men ett vänskapligt umgänge följde derpå.

Då Columbus fann sig besviken i sitt hopp att finna guld på Jamaica och vinden blef gynnsam till Cuba, beslöt han att återvända dit; men just då han stod i begrepp att afsegla kom en ung indian ombord på fartyget och anhöll, att spanjorerna ville taga honom med sig till deras fädernesland. Han åtföljdes af sina slägtingar och vänner, som bådo honom afstå från sin föresats. För en stund stod han obeslutsam mellan sorgen öfver deras bedröfvelse och sin brinnande lust att se dessa underbara främlingars hem. Nyfikenheten och den ungdomliga äfventyrarandan segrade dock slutligen; han slet sig ifrån sina vänners omfamningar och flydde till en dold del af fartyget undan sina systrars tårar och böner. Rörd vid åsynen af detta uppträde af naturlig ömhet och nöjd med ynglingens tillitsfulla lynne befallde Columbus att han skulle bemötas med synnerlig välvilja.

Det skulle vara intressant att erfara något mera om denna sällsamma vilde och om den verkan, som första åsynen af de hvite männens land hade på hans sinnen: antingen det uppfyllde hans förväntningar eller om, såsom det är vanligt med vildar, han midt uti städernas glans trånade efter sin hembygds skogar, samt om han någonsin återvände i de sinas armar. Men de spanske upptäcktsfararne voro likgiltiga för allt detta och ingenting vidare finnes i deras berättelser nämdt om denne unge äfventyrare.

Under det Columbus nu åter styrde kurs på Cuba anlände han den adertonde Maj till en stor udde, hvilken han gaf namnet Cabo de la Cruz, hvilket namn den än i dag bibehåller. Medan han seglade utåt kusten åt vester blef han snart invecklad i en fullkomlig labyrint af små öar och skär, hvaraf några voro låga, kala

Den först utförda kartan öfver Cuba.

och sandiga, andra betäckta med grönska samt ännu andra prydda med hög och vacker skog. Denna ögrupp, som utbredde sig så långt ögat kunde nå och på ett egendomligt sätt smyckade oceanens yta med en skiftande grönska, benämde han "drottningens lustgård." Han inbillade sig att dessa voro de öar, som omtalades af Johan Mandeville och Marco Polo såsom omgifvande Asiens kust, samt att, om så vore, han snart måste anlända till stor-khanens länder.

Äfven fanns i sceneriets beskaffenhet mycket, som gynnade denna föreställning. Då fartygen framgledo utefter de jämna och spegelklara kanaler, som åtskilde öarne, liknade yppigheten af deras växtlighet, de ljufva vällukter, som tillfördes dem från blommor och aromatiska örter, de skarlakansfärgade tranornas, rödlingarnas och andra tropik-fåglars lysande fjädrar, samt de lysande molnen af fjärilar, med ett ord, allt liknade beskrifningarne på de österländska luftstrecken.

Expedition sökande infödingarne i Mangon.

Då Columbus utkommit från den labyrint som bildades af "drottningens lustgård" fortsatte han sin färd med gynnande vind utåt den del af Cubas södra sida, hvarest sjöfarten under nära trettiofem mil är fri från sandbankar och holmar. Till venster hade han öppna hafvet, hvars mörkblå färg tillkännagaf ett ansenligt djup, och till höger utsträckte sig ett skogrikt land, som kallades Ornofay, med höga berg, många floder och talrika byar. Anblicken af fartygen spridde förundran och glädje utåt kusten. Infödingarne kommo simmande eller uti kanoter för att erbjuda frukter och andra skänker. När efter det vanliga aftonregnet vädret blåste från stranden och förde landets aromatiska dofter utåt hafvet medförde det äfven indianernas aflägsna sånger och ljudet af deras okonstlade musik, då de troligen med sina nationalsånger och danser firade dessa underbara främlingars ankomst till sina kuster.

Eldad af sin lifliga fantasi fortfor Columbus att segla långs utmed denna förmodade fasta del af Asien. Här fördjupade han

Montezuma. Den mäktige konung infödingarne på Cuba omnämde såsom varande den potentat som regerade bland bergen i vester. (265)

sig uti en annan labyrint af skär och små öar mot Cubas vestra ända och undersökte denna sönderskurna och ensliga kust, hvars invecklade farleder sällan besökas äfven i våra dagar af andra än smugglarens och sjöröfvarens smygande farkoster.

Under denna segling nödgades han kämpa med de mest otroliga svårigheter och faror i det fartygen ofta måste varpas fram genom trånga och grunda ställen, der de ofta stötte på. Dock uppmuntrades han att fortfara genom den underrättelse han erhållit eller åtminstone inbillade sig hafva erhållit af infödingarna angående ett längre bort beläget land, som kallades Mangon, hvarest folket nyttjade kläder och hvilket han ansåg för den rika asiatiska provinsen Mangi, som beskrifves af Marco Polo. Han trodde sig äfven af dem hafva inhemtat att bland de vestra bergen fanns en mäktig konung, som med stor prakt herskade öfver många folkrika provinser; att han bar en hvit klädnad, som släpade på marken; att han ansågs vara helig och aldrig talade utan genom tecken tillkännagat sina befallningar för sina undersåtar. Uti allt detta finna vi Columbi verksamma inbillning tolka indianernas ofullkomligt förstådda meddelanden i öfverensstämmelse med sina egna förutfattade föreställningar. Denna förmenta konung med en helig titel framkallades möjligen för hans tankar genom några beskrifningar som han tyckte öfverensstämma med hvad han läst om den hemlighetsfulla potentaten, Prester-John, som länge i alla österländska resandes berättelser blifvit framställd, än såsom monark, än såsom prest. Hans folk tyckes äfven hafva delat hans villfarelse. En dag, då ett parti hade blifvit sändt i land för att anskaffa ved och vatten, hade under det de voro sysselsatta med att hugga ved och fylla sina vattenkärl en bågskytt begifvit sig inåt skogen med sin båge för att skjuta något vildt, men återvände hastigt med andan i halsgropen i det han förklarade, att han genom en öppning i skogen hade sett en man, klädd i en fotsid hvit rock, åtföljd af två andra i hvita tröjor, som räckte ned till knäna, och att de hade fullkomligt lika ljus hy som europeerna.

Columbus gladde sig åt denna underrättelse i den förhoppning, att han nu hade funnit innebyggarne i Mango, hvilka nyttjade kläder. Två väl beväpnade truppafdelningar afsändes för att uppsöka dessa hvitklädda menniskor. De första återvände utan framgång, de andra omtalade, att de hade sett fotspåren efter något stort klobeväpnadt djur, som de förmodade vara antingen ett lejon eller en grip, men som högst sannolikt var en alligator. Förskräckte

vid åsynen häraf skyndade de tillbaka åt sjösidan, och då ingen indiansk stam, som brukade kläder, någonsin upptäckts på Cuba, är det troligt att de hvitklädda männen icke voro några andra än en skock tranor, som blifvit sedda af den kringvandrande bågskytten. Dessa fåglar lefva nämligen i sällskap liksom rödlingarne och utställa en ibland sig såsom skiltvakt. Då de upptäckas genom en öppning i skogen, der de stå i rader i ett lungt och grundt träsk, gifva deras höjd och storlek vid första åsynen dem likhet med menniskofigurer.

TJUGUFJERDE KAPITLET.

Återresa.

"Caprioli" porträtt af Columbus.
Från ett italienskt arbete som trycktes i Rom år 1596.

COLUMBUS hoppades nu att han, genom att segla vidare, skulle anlända till gränsen af de gamles Aurea Chersonesus och genom dess omseglande bana sig väg till Röda Hafvet, derifrån till Joppe och så vidare genom Medelhafvet till Spanien; eller att han skulle kunna kringsegla Afrika, triumferande segla förbi Portugiserna, som trefvade sig fram längs åt Guinea-kusten och efter att sålunda hafva kringseglat jordklotet refva sina vidtberesta segel vid Herkules stoder, den gamla verldens *ne plus ultra*. Men ehuru hans reskamrater delade hans tanke att de seglade utåt Asiens fasta land, voro de långt ifrån att dela hans hänförelse och bäfvade för resans tillväxande faror. Fartygen skadades derigenom att de ofta råkade på grund. Tackel och tåg voro mycket slitne, lifsmedlen nära medtagna och besättningarne uttröttade och modfällde genom oupphörligt arbete. Amiralen förmåddes derföre slutligen att afstå ifrån resans vidare fortsättande; men innan han återvände förmådde han alla officerarne och sjömännen att underteckna ett intyg, hvari de förklarade såsom sin fullkomliga öfvertygelse att Cuba vore ett fast land samt början och slutet af Indien. Detta sällsamma dokument undertecknades

nära den djupa hafsvik, som af några kallades Philipina och af andra Cortez. Just vid samma tillfälle skulle en skeppsgosse ifrån masttoppen hafva kunnat öfverse ögruppen söderut och upptäckt öppna sjön bakom densamma. Hade Columbus fortsatt sin färd två eller tre dagar längre skulle han hafva farit omkring Cubas

En Cubansk kacik talar till Columbus om själens odödlighet.

yttersta udde, hans villfarelse skulle hafva blifvit skingrad och hans följande upptäcktsfärder fått en helt annan riktning.

Under återfärden åt öster led folket utomordentligt af ansträngningar och brist på lifsmedel. Slutligen ankrade de den sjunde Juli vid mynningen af en vacker flod i ett skönt och bördigt land, som de förut besökt under sin färd utåt kusten och hvarest de erhöllo flere slags lifsmedel af infödingarne. Columbus hade för plägsed att uppresa kors på alla anmärkningsvärda

Messans högtidliga firande vid floden Pisas mynning, i närvaro af infödingar, hvilka med fruktan och vördnad betrakta ceremonierna. (271)

Efter en målning af Don Jose Arbyry Y. Morell.

ställen, för att utmärka landets upptäckt och att det blifvit underlagt den sanna tron. Detta skedde också på denna flods stränder en söndagsmorgon under stor högtidlighet. Columbus åtföljdes af kaciken och dennes förnämste gunstling, en vördnadsvärd indian af åttio års ålder. Under det gudstjensten firades i en högväxt lund voro infödingarne vördnadsfulla åskådare. Då ceremonien var slutad tiltalade den åttioårige gamle mannen Columbus på indianernas sätt: “Man har sagt mig,” sade han, “att du nyligen anländt till dessa länder med en stor makt och underkufvat många provinser, utbredande stor fruktan ibland folket, men var derför icke öfvermodig. Vet att, enligt vår tro, menniskosjälen har tvenne resor att företaga efter skilsmessan från kroppen; den ena till ett ohyggligt, fult och mörkt ställe, tillredt för dem som varit orättvisa och grymma mot sina medmenniskor; det andra fullt af behag, en belöning för dem som främjat freden på jorden. Om du derför är en dödlig och väntar att dö så vakta dig att du icke skadar någon orättvist eller tillfogar dem något ondt, som icke hafva förnärmat dig.”

Då detta tal af tolken öfversattes för Columbus blef han högligen rörd af denna enkla vältalighet hos en obildad vilde och gladde sig att höra dennes lära om själens blifvande tillstånd, emedan han icke förmodat att någon slags tro funnits ibland dessa länders infödingar. Han försäkrade den gamle mannen att han blifvit sänd af sina herskare för att undervisa dem i den sanna gudaläran, att beskydda dem för ondt och att underkufva deras ovänner karaiberna. Den vördnadsvärde indianen förvånades utomordentligt att erfara, det amiralen, hvilken han ansett så mäktig och stor, endast var en undersåte; och då han underrättades af tolken, som varit i Spanien, om de spanska monarkernas storhet och deras rikes underbarheter fattades han af ett häftigt begär att gå ombord med amiralen och följa honom, för att bese detta underbara land, från hvilket beslut hans hustrus och barns tårar och föreställningar blott med möda förmådde afhålla honom.

Sedan Columbus lemnat denna flod, hvilken han, på grund af den högtidliga messa som förrättades på dess stränder, gaf namn af Rio de la Misa, fortsatte han resan till Cap Cruz och derifrån öfver till Jamaica för att fullfölja kringseglingen af denna ö. Nära en månad fortfor han att sålunda segla österut långs med dess södra kust, hvarvid han hvarje afton ankrade under landet och skred endast långsamt framåt. En afton, då han gått till ankars i en

stor hafsbugt, besöktes han af en kacik med ett talrikt följe, som långt inpå natten qvarstannade och samtalade med den lukayiske tolken, hvilken varit i Spanien, om spanjorerna och deras land samt deras makt att besegra karaiberne.

Följande morgon då fartygen höllo på att lyfta ankar sågo de tre kanoter, som kommo fram emellan öarna i bugten. Den förnämste var stor samt prydligt utsirad och målad. Deruti satt kaciken med sin familj, som bestod af två unga och vackra döttrar, två söner och fyra bröder. De voro alla klädde i sina smycken och uppvaktades af sina förnämste höfdingar, hvilka voro prydda med plymer och mantlar af mångfärgade fjädrar. Standarbäraren

"Plus Ultra." En allegori i marmor, föreställande det spanska lejonet tagande Amerika i besittning, bringande det under korsets välde.
I Escurialpalatset, Madrid.

stod i fören med en fladdrande hvit fana under det andra fantastiskt målade indianer slogo på små trummor eller blåste i trumpeter, som vore konstigt arbetade af ett vackert svart träslag. Kaciken kom ombord på fartyget, utdelade skänker ibland folket, och nalkades amiralen. "Jag har hört," sade han, "talas om dina suveräners oemotståndliga makt samt om de många nationer, som du i deras namn underkufvat. Du har ödelagt karaibernas boningar, slagit deras krigare och bortfört deras hustrur och barn uti fångenskap. Alla öarna frukta dig, ty hvem kan emotstå dig nu då du känner landets hemligheter och folkets svaghet? Derföre vill jag, hellre än att du skulle fråntaga mig mina länder, med alla de mina gå

ombord på dina fartyg och hylla din konung och drottning samt skåda det land, om hvilket jag hört så underbara saker.

När detta tal tolkades för Columbus och han såg kacikens gemål, söner och döttrar, samt eftersinnade de olyckor för hvilka de kunde blifva utsatta, blef han rörd af medlidande och beslöt att icke taga dem från deras fosterland. Han tog kaciken under sitt beskydd såsom sina herskares vasall men underrättade honom att han ännu måste besöka många länder innan han finge återvända till sitt fäderneslаnd. Han tog derföre för det närvarande afsked af honom med löfte att framdeles uppfylla hans önskningar.

Den nittonde Augusti förlorade Columbus Jamaicas östra kust ur sigte och följande dag upptäckte han den långa halfö af Hayti, som sedermera blifvit kallad Cap Tiburon men hvilken han benämde San Miguel. Han seglade utåt öns hela södra sida och måste i Saonaviken taga sin tillflykt undan en våldsam storm som rasade i några dagar, under hvilken tid han sväfvade i häftig oro för de andra fartygens öde, som höllo sjön, utsatte för ovädrets hela raseri. Sedan dessa åter förenat sig med honom och blåsten saktat sig afseglade han österut i afsigt att fullborda upptäckten af karaibiska öarna, men hans kroppskrafter svarade icke mot hans själsstyrka. De utomordentliga ansträngningar, som han uthärdat både till själ och kropp under denna tröttande resa, som varat i fem månader, hade undergräft hans helsa. Han hade delat alla sjömännens mödor och försakelser och utstod dessutom bekymmer och pröfningar, hvarifrån de voro befriade. Under det sjömannen, uttröttad af sin vakt, sof lugnt i trots af stormens tjut genomvakade den bekymrade befälhafvaren långa sömnlösa nätter under stormens raseri och de genomdränkande störtsjöarna, ty hans fartygs säkerhet berodde på hans vaksamhet. Under större delen af sin resa hade han känt sig uppmuntrad af hoppet att snart anlända till Indiens redan kända trakter, och sedermera under återfärden hölls han i spänning genom kampen med svårigheter och faror då han måste arbeta sig fram mot vidriga vindar och strömsättningar. Men så snart han befriades från all oro och befann sig i lugnt vatten som han redan kände, upphörde hastigt verkan af denna yttre spänning, och kropp och själ dukade under för dessa nästan öfvermenskliga ansträngningar. Han föll i en djup dvala som liknade sjelfva döden och hans folk fruktade att döden verkligen var nära. De öfvergåfvo derföre tanken på all vidare fortsättning af resan och i det de utbredde sina segel för de gynsamma östliga vindarne förde de Columbus tillbaka till Isabellas hamn i ett tillstånd af fullkomlig känslolöshet.

TJUGUFEMTE KAPITLET.

Tilldragelser på ön Hispaniola. — Infödingarnes uppror. — Ojedas expedition mot Caonabo.

EN glad och kär öfverraskning väntade Columbus vid hans ankomst då han vid sin sjuksäng fann sin broder Bartholomeus, sin ungdoms följeslagare och nitiske medhjelpare samt på visst sätt hans andra jag, från hvilken han flera år lefvat åtskild. Man torde påminna sig att amiralen vid samma tid som han afreste till Portugal uppdrog åt Bartholomeus att begifva sig till England, för att erbjuda upptäcktsförslaget åt Henrik VII. Flere omständigheter bidrogo att fördröja denna hemställan. Man har anledning tro att han under tiden åtföljt Bartholomeus Diaz på den ryktbara resa, hvarunder Goda-Hopps-udden upptäcktes. Bartholomeus Columbus blef äfven på sin färd till England tillfångatagen af en sjöröfvare och bragt i den yttersta fattigdom. Man måste rättvisan likmätigt till Henrik VII:s beröm nämna att då efter flera års förlopp förslaget slutligen gjordes det emottogs mera gynnsamt af honom än af någon af de öfriga monarkerna. En öfverenskommelse blef verkligen träffad med Bartholomeus angående företagets fullföljande och denne afreste till Spanien för att uppsöka sin broder; men då han ankom till Paris erfor han att upptäckten redan var gjord och att hans broder befann sig vid spanska hofvet, der han nu njöt af sin triumf och tillrustade en ny upptäcktsfärd. Han hastade derföre att uppsöka honom och erhöll af franska konungen Karl VIII ett hundra kronor till reskostnadernas bestridande. Han anlände till Sevilla just då hans broder hade afseglat, men som han var en utmärkt sjöman lemnade regentparet honom befälet öfver tre fartyg, hvilka voro lastade med förnödenheter för kolonien och afsände honom för att biträda sin broder i dennes företag. Men

han anlände återigen för sent och uppnådde kolonien Isabella först efter amiralens afresa till kusten af Cuba.

Åsynen af denne broder var obeskrifligt välgörande för Columbus, som nu var försvagad af sjuklighet, öfverhopad af bekymmer och omgifven af främlingar. Sin förnämsta lit hade han hittills satt till sin broder Diego, men denne var af ett mildt och fredligt

sinnelag med håg för det andliga kallet och föga passande att förvalta en orolig kolonis angelägenheter. Bartholomeus åter var af en olika och kraftfullare karakter. Han var snarfyndig, verksam, beslutsam och ägde ett oförskräckt lynne. Allt hvad han beslöt satte han genast i verkställighet utan afseende på svårigheter eller faror. Hans yttre öfverensstämde med hans sinnelag; han var reslig, stark, liflig och född att befalla. Han hade ett särdeles stolt ehuru något strängt utseende, men saknade det behag och den välvilja, som mildrade amiralens myndiga sätt att vara. En viss sträfhet rådde i hans lynne jemte en kärfhet och tvärhet i sätt,

som förskaffade honom många ovänner; likväl var han oaktadt dessa yttre brister ädelsinnad, fri från öfvermod och illvilja samt lika beredvillig till försonlighet som han var tapper.

Han var en både teoretisk och praktiskt fulländad sjöman som till stor del blifvit bildad under amiralens ögon, hvilken han var föga underlägsen i kunskaper. Han var hemmastadd i latinet men tycktes icke hafva erhållit någon nämnvärd skolunderbyggnad, alldenstund hans kunskaper, likasom broderns förnämligast härflöto från ett långt lif af mångsidiga erfarenheter och uppmärksamt aktgifvande, hvilket allt understöddes af de studier som han gjort

Karl VIII:s sigill.

under sina mognare år. Lika skarpsinnig och med ett lika genomträngande förstånd som amiralen men mindre entusiastisk och med ett mindre öppet sinnelag öfverträffade han honom i skicklighet vid ärendens behandling, var uppmärksammare på penningfördelar och ägde mera af den verldsliga vishet som är så vigtig i lifvets vanliga förhållanden. Hans snille torde aldrig hafva fört honom på den höga tanke, som ledde till upptäckten af en verld, men hans erfarenhet och skarpsinne voro bäst passande att vända denna upptäckt till större nytta.

Angelägen att under sin närvarande sjuklighet befria sig sjelf ifrån bördan af de allmänna ärendenas förvaltning utnämde Columbus genast sin broder till *Adelantado*, hvilken befattning

motsvarade en vice-guvernörs. Han kände värdet af dennes biträde vid koloniens närvarande kritiska belägenhet, ty under de få månader som han varit frånvarande hade hela ön blifvit en skådeplats för våldsamhet och tvedrägt. En kort återblick är här nödvändig för att förklara orsaken till denna förvirring.

Pedro Margarite, hvilken Columbus vid sin afresa anbefallt företaga en militärisk expedition inåt ön, medtog på denna färd större delen af styrkan och qvarlemnade Alonzo de Ojeda som befälhafvare i fästet St. Thomas. Emellertid dröjde Margarite i Vegans folkrika och gästfria byar i stället för att framrycka vidare, och der uppväckte han och hans manskap genom sitt sjelfsvåldiga och förtryckande uppförande snart infödingarnes förtrytelse och hat. Underrättelser om deras förfarande anlände till Don Diego Columbus, som med rådets bifall skriftligen förebrådde Margarite hans beteende och befallde honom att återvända. Margarite svarade i en stolt och öfvermodig ton, förebärande att han ansåge sig oberoende i sitt befäl och öfver all ansvarighet inför Don Diego eller hans råd. Han understöddes i sin trotsiga ton af ett slags aristokratiskt parti, hvilket var sammansatt endast af ädlingarne inom kolonien som funnit sig djupt kränkta i den bördsstolthet, hvilken hvarje spanjor anser så vigtig, och låtsade med förakt se ned på Don Diegos nybakade adelskap samt betrakta Columbus och hans bröder såsom blotta legohjon och främlingar, de der i en hast kommit sig upp. Jemte detta parti ägde Margarite en mäktig bundsförvandt uti sin landsman, munken Boyle, den nya verldens påflige vikarius, en ränkfull person som fattat en häftig ovänskap till amiralen och var högst missnöjd med sin sändning till denna vildmark. En sammangaddning bildades snart af de flesta som voro missnöjde med amiralen och ledsne vid sitt vistande i kolonien. Margarite och munken Boyle handlade som om de ägt enväldig makt och utan att rådfråga Don Diego eller rådet satte de sig i besittning af några af de i hamnen liggande fartygen samt afseglade jemte sina anhängare till Spanien. Båda voro de gunstlingar hos konungen och trodde sig lätteligen kunna rättfärdiga sin öfverträdelse af både andliga och verldsliga bud genom att åberopa sitt nit för det allmänna bästa och sin längtan att underrätta suveränerna om koloniens bedröfliga belägenhet samt om Columbi och hans bröders tyranniska förtryck. Den nya verldens förste general och förste apostel gåfvo sålunda ett skändligt exempel på ett obefogadt öfvergifvande af de dem anförtrodda posterna.

Margarites afresa lemnade manskapet utan befälhafvare. Soldaterna ströfvade omkring i hopar eller ensamme och öfverlemnade sig åt alla slags utsväfningar. Infödingarne, som förtörnades öfver att finna sin gästfrihet sålunda vedergälld, vägrade att längre förse dem med lifsmedel, hvilka spanjorerna derföre bemäktigade sig med våld hvarhelst de kunde öfverkomma dem och hvarunder de begingo flere handlingar af otygladt våld. Slutligen stegrades indianernas harm och ifrån tillgifna och gästfria värdar blefvo de hämdlystna fiender. De ihjelslogo spanjorerna hvarhelst de kunde öfverraska dem ensamme eller i små partier; Guatiguana, kacik öfver en vidsträckt by vid den Stora Strömmen, dödade tio soldater som voro inqvarterade i hans by, satte eld på ett hus, hvaruti fyratio sjuka spanjorer befunno sig, och höll till och med en liten skans, kallad Magdalena, som nyligen blifvit uppförd på Vegan, i belägringstillstånd, så att befälhafvaren måste innesluta sig inom dess murar till dess hjelp kunde erhållas från kolonien.

Spanjorernas fruktansvärdaste fiende var likväl Caonabo, den karaibiske kaciken bland bergen. Han egde naturliga anlag för krig, var skarpsinnig samt af en djärf och vågsam karakter som eggade honom, hade trenne tappra bröder, hvilka bistodo honom, och dessutom en talrik stam till sitt förfogande. Han hade blifvit uppbragt öfver att se skansen St. Thomas uppstå i sjelfva medelpunkten af sitt område och då han genom sina spioner fann, att besättningen var förminskad till endast femtio man samt att Margarites lilla armé skingrat sig, trodde han tiden vara inne att slå ett slag och att förnya de fasor, som han hade hopat öfver La Navidad.

Men den listige kaciken hade att göra med en helt annan slags fiende i befälhafvaren på St. Thomas. Alonzo de Ojeda förtjenar särskilt att omnämnas som ett prof på de sällsamma karakterer, hvilka uppstodo bland de spanska upptäckarne. Han hade blifvit uppfostrad i de moriska krigen och följaktligen öfvad i alla slags krigsknep. Af naturen var han djerf och modig och hans tapperhet stegrades af hans öfvertro, ty emedan han aldrig erhållit något sår under alla sina talrika strider, ansåg han sig stå under den heliga jungfruns synnerliga beskydd och trodde att intet vapen ägde makt att såra honom. Han ägde en liten flandrisk tafla föreställande jungfru Maria, hvilken han ständigt förde med sig i sin rensel under sina marscher, hvarvid han ofta framtog och fäste den vid ett träd, för att uppsända böner till sin beskydda-

rinna. Med ett ord, han svor vid den heliga jungfrun, åkallade henne både vid envig och i drabbning, och under hennes beskydd var han beredd till hvarje äfventyr eller företag. Sådan var Alonzo de Ojeda, vidskeplig i sin andakt, bekymmerslös och oförfärad, liksom många af den tidens äfventyrsälskande spanska riddare.

Sedan Caonabo utforskat fästningen St. Thomas samlade han tio tusen krigare, hvilkas vapen utgjordes af klubbor, bågar, pilar och lansar som voro härdade i eld, och förde dem hemligen

Don Alonzo de Ojeda.

genom skogarna i tanke att öfverraska Ojeda; men han fann denne försigtigt hafva dragit sig inom fästningen, som var uppförd på en kulle och nästan kringfluten af en flod. Caonabo höll då fästningen belägrad i trettio dagar och bragte den i stor nöd. Emellertid förlorade han många af sina käckaste krigare genom Ojedas häftiga utfall medan andra ledsnade vid belägringen och återvände hem. Slutligen öfvergaf han försöket och drog sig tillbaka, uppfylld af beundran öfver Ojedas tapperhet.

Den outtröttlige höfdingen försökte nu att bilda ett förbund mellan öns förnämsta kaciker för att med förenade krafter öfverrumpla kolonien Isabella och nedgöra spanjorerna hvarhelst de kunde träffa på dem. För att förklara detta förbund är det nödigt att beskrifva öns inre fördelning. Den var delad i fem

delar, af hvilka hvar och en styrdes af en enväldig kacik, som ägde oinskränkt och ärftlig makt samt hade flera skattskyldiga kaciker under sig. Den mest betydande afdelningen omfattade mellersta delen af den kungliga Vegan och styrdes af Guarionex. Den andra var Marion under Guacanagaris välde, på hvars kust Columbus lidit skeppsbrott. Den tredje var Maguana, som innehöll Cibaos guldgrufvor och lydde under Caonabo. Den fjerde var Xaragua vid den vestra ändan af ön, den folkrikaste och vidsträcktaste af dem alla. Dess herskare hette Behechio. Den femte afdelningen var Higuey och upptog öns hela östra sida men hade ännu icke blifvit besökt af spanjorerna. Kacikens namn var Cotabanama.

Carle & Dunlap Cin.

Ön Hispaniola och dess provinser, enligt infödingarnes indelning.

Tre af dessa suveräna kaciker ingingo beredvilligt i förbundet med Caonabo, ty spanjorernas skändliga beteende hade uppväckt fiendskap mot dem äfven i aflägsna delar, hvilka af dem aldrig blifvit besökta. Förbundet mötte emellertid ett oväntadt motstånd från den femte kaciken, Guacanagari; ty han icke blott vägrade att deltaga i sammangaddningen utan underhöll etthundra spanjorer på sitt område och anskaffade alla deras behof med sin vanliga frikostighet. Detta ådrog honom hans medkacikers hat och fiendskap och de tillfogade honom flere oförrätter och förolämpningar i det Behechio dödade en af hans hustrur och Caonabo bortförde en annan som fånge. Emellertid kunde ingenting rubba Guacanagaris hängifvenhet för spanjorerna, och emedan hans besittningar lågo strax invid kolonien hindrade hans vägran att deltaga i sammansvärjningen denna från att genast sättas i verkställighet.

Sådan var den kritiska belägenhet, hvari öns angelägenheter hade råkat under Columbi frånvaro och sådan den bittra fiendskap, som uppväckts bland dess fredliga inbyggare. Strax efter amiralens återkomst och medan han ännu hölls vid sjuksängen besökte Guacanagari honom och upptäckte för honom de sammansvurne kacikernas alla planer samt erbjöd sig att föra alla sina undersåter i fält och strida vid spanjorernas sida. Columbus hade alltid bibehållit en liflig hågkomst af Guacanagaris vänskap och gladde sig att sålunda finna all misstanke i afseende på dennes redlighet till alla delar skingrad Deras forna vänskapliga umgänge förnyades och höfdingen fortfor alltid att visa aktning och tillgifvenhet för amiralen.

Columbus ansåg kacikernas förbund såsom endast ofullständigt uppgjordt och förlitade sig på att deras planer i brist på skicklighet och krigserfarenhet lätt skulle kunna omintetgöras. Han sjelf var för mycket sjuk att personligen begifva sig i fält, hans broder Diego hade icke några krigiska anlag och Bartholomeus var ännu blott en främling bland spanjorerna och betraktades af dem med afundsjuka ögon. Han beslöt derföre att vända sig mot de fiendtliga kacikerna, en i sender, i det han angrep några, blidkade andra samt genom list bemäktigade sig den farligaste.

En liten styrka sändes till följd häraf till undsättning af skansen Magdalena som belägrades af Guatiguana, kaciken vid den Stora strömmen, hvilken nedgjort de spanjorer som voro inqvarterade i hans by. Denne blef fördrifven från fästningen, hans länder ödelades och många af hans krigare dödades men höfdingen undkom. Alldenstund han var vasall under höfdingen öfver den kungliga Vegan. Guarionex, drog man försorg om att för denne mäktige kacik förklara att detta endast var en enskild bestraffning och icke en allmän fiendtlighet. Guarionex, som var af en stilla och fredlig natur, blidkades snart och gjordes till spanjorernas vän, och för att i någon mån fästa honom vid spanska intresset förmådde Columbus honom att gifva sin dotter till hustru åt den omvände lukayern, hvilken blifvit döpt i Spanien under namn af Diego Colon och som var amiralen tillgifven. Han erhöll äfven af honom tillåtelse att bygga en skans midt på dennes område, hvilken han kallade Conception.

Den farligaste fienden återstod dock ännu och denne var Caonabo; att bekriga denne djerfve och listige höfding i djupet af

hans vilda skogstrakter och bland hans säkra berg skulle hafva varit ett långvarigt, farligt och ovisst företag. Emellertid kunde aldrig kolonien vara säker för hans hemliga stämplingar och djärfva företag och icke heller kunde grufvorna i trygghet bearbetas emedan de voro belägna i hans grannskap. Ur sina bekymmer i detta afseende hjelptes Columbus genom ett förslag af Alonzo de Ojeda, som åtog sig att föra den karaibiske höfdingen antingen såsom vän eller fånge till kolonien.

Ojeda utvalde tio tilltagsna och modiga följeslagare, som voro väl beväpnade och väl beridne, samt åkallade sin beskyddarinnas, den heliga jungfruns bistånd, och begaf sig inåt skogen öfver tjugu mil inuti Caonabos vilda område. Här uppträdde han utan fruktan inför kaciken i en af dennes folkrikaste städer och förklarade sig komma i en vänskaplig beskickning från amiralen. Han emottogs väl af Caonabo, som hade pröfvat honom i striden och beundrade honom som krigare. Ojedas fria och oförskräckta väsende, hans utomordentliga kroppsstyrka och vighet samt hans öfverraskande skicklighet i alla manliga och krigiska öfningar voro väl beräknade att intaga en vilde och gjorde honom snart till en gunstling hos Caonabo. Han använde hela sitt inflytande att förmå kaciken att begifva sig till Isabella och ingå i underhandling med Columbus samt tillbjöd honom, såsom det säges, till lockmedel hamnkapellets klocka, hvilken ansågs som ett under på hela ön. När dess ljud hördes genom skogarna vid ringningen till messan hade indianerna märkt att spanjorerna från alla håll skyndade till kapellet. Vid andra tillfällen, då den ringde till aftonsången, sågo de spanjorerna hastigt aftaga hattarna och med stor andakt upprepa en bön. De inbillade sig derför att denna klocka ägde någon hemlig makt; att den kommit ifrån "*Turey*" eller skyarna och var de hvita männens "*zemi*"; att den talade till dem och att de lydde dess befallningar. Caonabo hade längtat att få se denna klocka och då den tillbjöds honom såsom en fredsskänk fann han det omöjligt att motstå frestelsen.

Han ingick på att besöka amiralen i hamnen, men då tiden för afresan inträffade såg Ojeda med förvåning en mäktig här färdig att aftåga. Han gjorde föreställningar mot att medtaga en sådan styrka på ett blott vänskapligt besök, hvartill kaciken stolt svarade "att det icke passade en så stor furste som han var att begifva sig åstad med ett ringa följe." Ojeda fruktade någon elak afsigt och använde, för att öfverlista kaciken, ett krigsknep

Alonzo de Ojeda fångar på ett listigt sätt kaciken Caonabo och för honom som fånge till skansen Isabella. (285)
Efter ritning af F. H. Lungren.

PUBLIC LIBRARY

som väl har utseende af en romantisk saga men omtalas af alla samtida historieskrifvare och fullkomligt öfverensstämmer med mannens äfventyrliga och djärfva karakter samt de konstgrepp, som utmärka striderna med indianer.

Då hären en dag rastade nära floden Yegua framtog Ojeda ett par handklofvar af poleradt stål, hvilka glänste så att de liknade silfver. Dessa, försäkrade han Caonabo, voro prydnader som buros af de kastilianska monarkerna vid högtidliga fester och hade blifvit honom tillsända såsom en skänk. Han föreslog att Caonabo skulle bada sig i floden, hvarefter han skulle blifva beprydd med dessa hederstecken, uppstiga på Ojedas häst och föras tillbaka med all den prakt som tillkommer en spansk monark, för att dymedelst förvåna sina undersåter. Kaciken förblindades af fjättrarnes glans och förnöjdes vid tanken att få sitta upp på ett af dessa djur som voro så fruktade af hans landsmän. Han badade i floden, satte sig upp bakom Ojeda och fjättrarna lades på honom. Spanjorerna galopperade sedan ibland de förvånade vildarna och gjorde en lång omväg inåt skogen till dess träden dolde dem undan de andras åsyn. Sedan drogo de svärden, trängde sig om Caonabo och hotade honom med ögonblicklig död om han gjorde det minsta buller eller motstånd Derpå bundo de honom med tåg bakom Ojeda, för att hindra honom från att falla af eller undkomma, och sedan de sporrat sina hästar sprängde de öfver Yegua-floden och satte af genom skogen med sitt byte till dess de, efter en lång och farlig resa på obanade stigar, kommo i triumf till Isabella, dit Ojeda medförde den vilde indianske höfdingen såsom fånge bakom sig på hästen Columbus kunde icke afhålla sig ifrån att uttrycka sin stora tillfredsställelse då denne farlige fiende öfverlemnades i hans våld. Den högmodige kaciken mötte honom med en stolt och okufvad uppsyn, föraktande att vinna honom genom undergifvenhet eller att genom böner afvända hans hämd för mordet på La Navidads besättning. Han skröt till och med af att han hemligen utforskat Isabella i afsigt att låta samma ödeläggelse öfvergå detta fäste. Han visade emellertid aldrig det minsta agg mot Ojeda för det bedrägeri, hvarigenom han blifvit tillfångatagen, utan ansåg det såsom en mästerlig bedrift att hafva bemäktigat sig hans person och bortfört honom på detta sätt midtför hans krigsfolk ögon, liksom höken bortför dufvan; ty det gifves intet som en indian mera beundrar i krigskonsten än en djupt anlagd och väl utförd list Så ofta Columbus inkom i Caonabos fängelse reste sig alla enligt

bruket och helsade honom. Kaciken ensam förblef sittande. Då deremot Ojeda inträdde, ehuru obetydlig till sin person och utan yttre anseende, uppsteg Caonabo genast och helsade honom med djup vördnad. På tillfrågan om orsaken härtill svarade den stolte karaiben, att amiralen aldrig hade vågat personligen komma till hans område för att taga honom till fånga; det var endast genom Ojedas mod som han var Columbi fånge; endast för denne senare behöfde han derföre visa vördnad.

Ehuru Columbus hyste aktning för denna vildes naturliga hjeltemod ansåg han honom dock vara en allt för farlig fiende att lemnas i frihet Han qvarhöll honom derför såsom fånge uti en del af sitt eget hus tills han kunde skickas till Spanien, men bemötte honom med stor aktning och välvilja. En af kacikens bröder församlade en armé i hopp att kunna öfverrumpla skansen St. Thomas och tillfångataga några spanjorer, för hvilkas lösen han hoppades erhålla Caonabos frihet i utbyte; men Ojeda underrättades om hans afsigt och öfverföll honom oförmodadt med sin lilla kavalleritrupp, dref hans armé på flykten och dödade flera af hans krigare samt tillfångatog honom sjelf.

TJUGUSJETTE KAPITLET.

Strid på Vegan. — Skatte-påbud.

FYRA skepp, som vid denna tid ankommo under Antonio Torres befäl och medförde en läkare och apotekare jemte flera handtverkare, mjölnare och jordbruksarbetare samt ett stort förråd af lifsmedel utbredde allmän glädje bland de nödställda spanjorerna. Columbus erhöll ett högst smickrande bref från regentparet, som godkände allt hvad han gjort och underrättade honom att alla tvistigheter med Portugal blifvit i godo bilagda samt inbjöd honom att återvända till Spanien eller att skicka någon lämplig person i sitt ställe, försedd med kartor och sjökort, för att vara närvarande vid ett sammanträde, vid hvilket gränsskilnaden mellan de begge makternas upptäckter skulle uppdragas. Columbus påskyndade fartygens återresa och afsände sin broder Diego, för att öfvervara sammanträdet och vederlägga de vrängda framställningar angående hans uppförande, som han förnam hafva blifvit öfverförda till Spanien, der de skulle vinna ytterligare styrka genom Margarite och munken Boyle. Han öfversände med fartygen allt det guld han kunde hopsamla, tillika med prof på frukter och dyrbara örter samt femhundra indianska fångar, för att säljas till slafvar i Sevilla. Det är smärtsamt att finna Columbi ära fläckad genom ett sådant våldförande af mensklighetens lagar, men tidehvarfvets sed måste lända till hans ursäkt. Under de nya upptäckterna utåt afrikanska kusten hade slafhandeln utgjort en af de största inkomstkällorna, och i kriget med Granadas upplyste och högt civiliserade morer voro spanjorerna vana att göra sina fångar till slafvar. Columbus nödgades äfven genom sina ovänners vrängda framställningar använda alla medel för att godtgöra suveränerna kostnaderna för företaget och

förskaffa dem någon behållning från de länder, hvilka han upptäckt.

Amiralen hade nu återvunnit helsan och kolonisterna voro i någon mån upplifvade och styrkte genom de af fartygen medförda förråderna, då Guacanagari underrättade dem att de förbundne kacikerna, anförde af Caonabos broder och efterträdare, Manicaotex, församlat alla sina trupper på Vegan, ej fullt två dagsmarscher från Isabella, i afsigt att göra ett allmänt angrepp på kolonien. Columbus beslöt då att föra kriget inom fiendens eget område hellre än att vänta till dess han blefve angripen.

Hela den friska och verkliga styrka han under koloniens närvarande sjukliga tillstånd kunde uppställa öfversteg icke tvåhundra man fotfolk och tjugu ryttare. Men dessutom funnos äfven tjugu blodhundar, hvilka voro föga mindre farliga för indianerna än hästarne och vida mera att frukta än desse. Äfven Guacanagari

Dukat (naturlig storlek) från Ferdinands och Isabellas tid.

förde sitt folk i fält, men både han sjelf och hans undersåtar voro oerfarna i krig. Hufvudsakliga fördelen af förbundet med honom var att det helt och hållet skilde honom ifrån hans med-kaciker och gjorde att man kunde vara trygg för honom.

Den tjugusjunde Mars 1495 ryckte Columbus med sin lilla trupp ut ifrån Isabella, åtföljd af sin broder, adelantadon, och anlände genom ansträngda marscher i grannskapet af tienden, som var församlad på Vegan nära intill det ställe der staden Santiago sedermera anlades. Indianerna litade på sitt antal, hvilket säges hafva uppgått till etthundratusen man. Detta är påtagligen en öfverdrift, men utan tvifvel var deras antal ganska stort. Adelantadon uppgjorde anfallsplanen. Infanteriet, deladt i små afdelningar, framstörtade hastigt från flera håll under starkt dån af trummor och trumpeter och en förödande gevärseld, hvarvid indianerna betogos af en panisk förskräckelse. En armé syntes kasta sig öfver dem från alla sidor. Flere stupade för gevärskulorna, hvilka under blixt och dunder haglade ur skogen. Midt under deras största för-

virring anföll Alonzo de Ojeda häftigt deras hufvudstyrka med sitt kavalleri, som nedred och nedtrampade dem samt utdelade dödande hugg både med lans och svärd. Blodhundarne lössläpptes på samma gång och rusade på de nakna vildarna, fattade dem vid strupen, slogo dem till marken och utsleto deras inelfvor. Striden, om man får så kalla den, varade endast en kort stund. De öfvervunna indi-

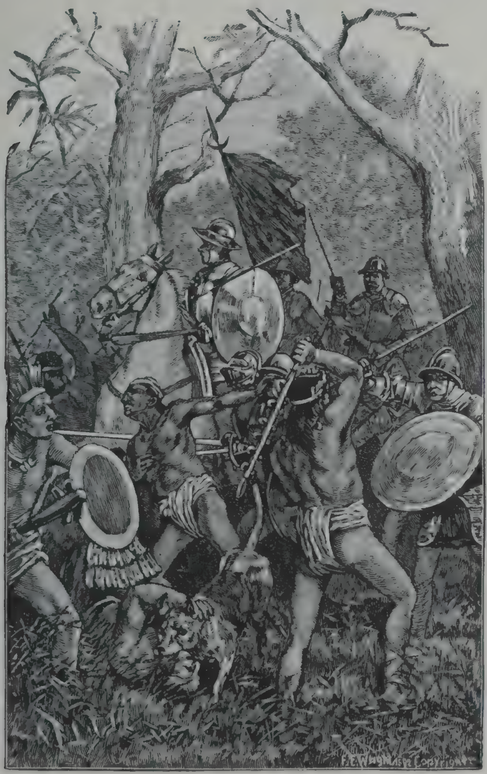

Slaget vid Vegan.

anerna flydde i alla riktningar under tjut och skrik. Somliga togo sin tillflykt till klippspetsar och till bråddjup, hvarifrån de ödmjukt bönföllo och lofvade undergifvenhet. Många blefvo dödade, flere tillfångatogos, och förbundet emellan dem var från denna stund helt och hållet brutet.

Guacanagari hade följt spanjorerna i fält, men var föga annat än en åskådare af striden. Emellertid ville de andra kacikerna aldrig förlåta honom hans delaktighet uti de hvite männens fiendtlig-

heter emot dem och han återvände till sitt område, åtföljd af sina landsmäns hat och förbannelser.

Columbus fullföljde sin seger medels ett militäriskt tåg genom åtskilliga delar af ön, hvilka snart bragtes till underkastelse. Sedan begagnade han sig af hvad han ansåg som en eröfrares rättighet och ålade de underkufvade provinserna att betala skatt. I de provinser, som ägde grufvor, måste hvarje person öfver fjorton års ålder hvar tredje månad aflemna så mycket guldsand, som rymdes i en flandrisk falkbjällra *). Kacikerna måste i personlig skatt erlägga ett vida större belopp. Manicaotex, Caonabos broder, erlade hvar tredje månad en half kalabass med guld. I de provinser, som icke frambragte något guld, nödgades hvarje person hvar tredje

månad anskaffa tjugufem skålpund bomull. En kopparpenning, fäst vid ett snöre omkring halsen, var ett tecken af att en indian betalt sin skatt, hvar och en som anträffades utan ett sådant bevis var hemfallen till straff och fängelse. Flere fästen uppbyggdes på öns viktigaste punkter för att derigenom hålla indianerna i fullkomlig underdånighet.

På detta sätt lades träldomsoket på ön och dess slafveri stadfästes fullkomligt. En djup förtviflan bemäktigade sig nu infödingarne då de funno en ständig tunga sig ålagd och denna utsatt på bestämda och ofta återkommande tider. För dem, som af naturen voro vekliga och obekymrade samt uppvuxna i sitt milda klimats och sina fruktbärande lundars sysslolöshet, syntes sjelfva döden bättre än ett mödosamt och bekymmerfullt lif. De sågo intet slut på denna svåra olycka, som så hastigt drabbat dem, och

*) I värde motsvarande femtio riksdaler riksmynt.

ingen utsigt att återvinna detta kringströfvande oberoende lif och denna fria beqvämlighet, som äro så dyrbara för skogens vilda inbyggare. Öns angenäma lif var slut; drömmandet i skuggan om dagen, slummern under middagens qvalmiga hetta vid en källa eller en ström eller under det lummiga palmträdet, sången, dansen och lekarna

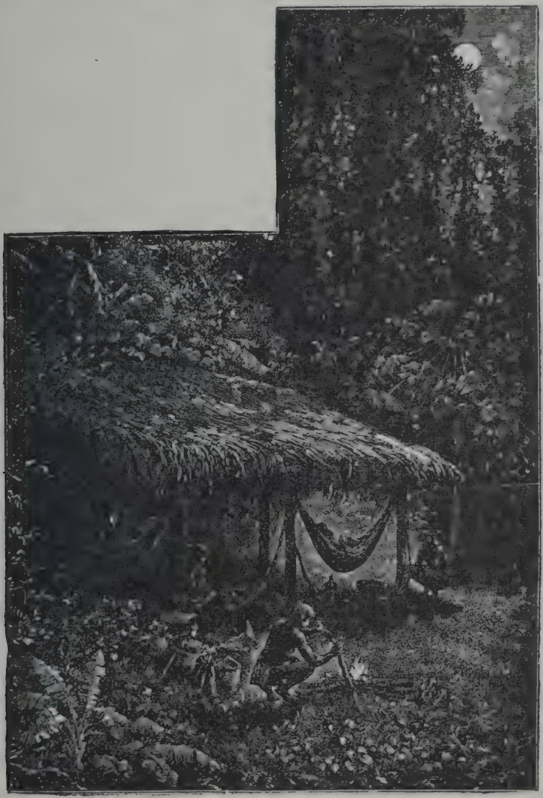

Infödingarnes på Hayti idylliska lif.

under den lugna aftonen då de kallades till sina okonstlade nöjen genom den enkla indianska trumman — allt detta var nu borta och försvunnet. Och om de tillfälligtvis tilläto sig en nationaldans efter dagens mödosamma arbete, voro de ballader, hvarefter de höllo takten, af melankoliskt och klagande innehall. De talade om tider, som förflutit, innan de hvite männen infört sorg, slafveri och tungt arbete ibland dem, och de upprepade förutsägelser, hvilka de föregåfvo sig hafva hört af sina förfäder och hvilka förutspådde att

främlingar, som nyttjade kläder och buro svärd, hvilka med ett hugg kunde klyfva en man, skulle anlända till deras ö, att deras stam skulle underkufvas, förtryckas och dö ut. Dessa ballader eller *areytos* sjöngo de till en dyster melodi och med sorgliga röster, beklagande förlusten af sin frihet och sin plågosamma träldom.

Någon tid hade de smickrat sig med att dessa främlingars besök endast skulle blifva kort och öfvergående samt att deras skepp snart skulle utbreda sina stora segel och föra dem tillbaka till deras hem i skyarne, och i sin enfald hade de ofta frågat spanjorerna när de ämnade återvända till Turey eller himmelen. Men nu

Den grymma och obarmhertiga förföljelse för hvilken de utsvultne indianerna utsattes; med eld och rök tvungos de ur sina gömslen bland bergen.

var allt hopp i detta afseende förbi och då de funno huru fåfängt hvarje försök alltid måste blifva att genom krigiska medel befria sig ifrån sina inkräktare togo de sin tillflykt till en förtviflad utväg. Emedan de visste att spanjorerna till stor del berodde af de lifsmedel som de anskaffade, försökte de att framkalla en hungersnöd och förstörde i detta ändamål alla sina majsfält, beröfvade träden deras frukt, uppryckte yuca-roten och andra ätbara rötter och flydde sedan till bergen.

Spanjorerna bragtes också härigenom i stor nöd, men erhöllo till någon del understöd ifrån Spanien. De förföljde infödingarne i deras tillflyktsorter ibland bergen, jagade dem ifrån det ena gömstället till det andra till dess tusentals förgingos i hålor och bergsskrefvor genom hunger och sjukdomar och de öfverlefvande i

förtviflan underkastade sig träldomsoket. De hyste derefter en sådan fruktan för sina förtryckare att en spanjor sades kunna ensam med säkerhet begifva sig öfverallt på ön och att infödingarne till och med buro honom på sina skuldror ifrån det ena stället till det andra.

Innan vi öfvergå till andra tilldragelser torde det här vara på sin plats att omnämna Guacanagaris öde, emedan han icke vidare förekommer i denna historia. Hans vänskap för spanjorerna skilde honom från hans landsmän, men befriade honom icke ifrån öns allmänna olyckor. Vid ett tillfälle, då Columbus var frånvarande, utpressade spanjorerna en skatt af honom, hvilken hans folk till följe af deras allmänna motvilja mot arbete funno det svårt och plågsamt att erlägga. Då han derföre ej längre var i stånd att uthärda sina undersåters knot, sina med-kacikers fiendtligheter, sina bundsförvandters förtryck och otacksamhet samt åsynen af de flerfaldiga olyckor, hvilka han kände sig hafva ådragit sin stam, drog han sig tillbaka till bergen, hvarest han berättas hafva dött obemärkt och i elände.

En spansk historieskrifvare har försökt att nedsätta denne indianske höfdings karakter, men det anstår icke spanjorerna att urskulda sin egen otacksamhet genom att kasta skugga på hans namn. Han tycktes alltid hafva emot dem ådagalagt denna uppriktiga vänskap, som härligast framlyser i olyckans mörka dagar. Han skulle visserligen hafva spelat en ädlare roll om han förenat sig med sina med-kaciker för att förjaga dessa inkräktare ifrån sin födelsejord, men det tyckes som om han blifvit förblindad af sin beundran för dem och af sin personliga tillgifvenhet för Columbus. Han var frikostig, gästfri, förekommande och godhjertad och ägde således alla de egenskaper som erfordrades för att regera ett mildt och fredligt folk under öns lyckligare dagar, men var just till följd af mildheten i sin karakter olämplig för de oroligheter, som åtföljde de hvite männens ankomst.

TJUGUSJUNDE KAPITLET.

Kunglige fullmäktigen Aguados ankomst. — Upptäckt af Haynas guldgrufvor.

MEDAN Columbus sökte afhjelpa det onda, som förorsakats genom Margarites och hans följeslagares oförsvarliga beteende, voro denne förrädiske befälhafvare och hans sluge medhjelpare, munken Boyle, ifrigt sysselsatte med att undergräfva hans anseende vid spanska hofvet. De anklagade honom att hafva bedragit regentparet och allmänheten genom öfverdrifna beskrifningar om de länder som han upptäckt, att hafva tyrraniserat och förtryckt kolonisterna derigenom att han tvingat dem, fastän sjuke och svage, till ansträngande arbete; samt att hafva utöfvat stränga bestraffningar för de minsta förseelser och öfverhopat spanska ädlingar med skymf. De nämde likväl intet om de omständigheter, som påkallat detta ovanliga arbete; icke heller om folkets lättja och utsväfningar, hvilka erfordrade tvång och bestraffningar, eller om adelsmännens stämplingar och uppstudsighet, ehuru dessa snarare blifvit bemötte med öfverseende än med stränghet. Dessa framställningar, som understöddes af många oroliga och missnöjda dagdrifvare, hvilka återvändt från kolonien, och fingo ytterligare styrka af ansedda personer som voro beslägtade med adelsmännen, hade en skadlig verkan på Columbi anseende hos allmänheten och den gunst han åtnjöt hos regentparet.

Vid denna tid vidtogs en åtgärd, som visar amiralens aftagande inflytande. Den tionde April utfärdades en kungörelse som tillät alla infödda undersåter utan undantag att bosätta sig på ön Hispaniola samt att för egen del företaga upptäcktsresor och drifva handel med den nya verlden. De skulle endast betala vissa procent af sin inkomst till kronan och vara underkastade vissa

föreskrifter. Rättigheten till en åttondedel af lästafgiften blef dock tillerkänd Columbus såsom amiral; men han kände sig på det högsta förnärmad af att denna tillåtelse gafs utan hans vetskap eller samtycke och betraktade detta såsom en kränkning af sina rättigheter och som ett steg att störa upptäckternas regelbundna gång genom dylika äfventyrares sjelsvåldiga och rofgiriga företag.

Ankomsten af de fartyg, som stodo under Torres befäl och medförde underrättelser om resan utåt Cubas södra kuster, hvilka förmodades utgöra Asiens fasta land, samt profven på guld och på landets växt- och djuralster uppvägde till någon del Margarites och Boyles missgynnande framställningar men man beslöt likväl att afsända en fullmäktig för att undersöka koloniens påstådda olyckor och Columbi uppförande. En viss Jaun Aguado erhöll detta uppdrag. Han hade förut varit i Hispaniola och hade vid sin hem-

En samling af fromma teologer diskuterande slafverifrågan.

resa blifvit af Columbus på det högsta förordad hos de kungliga. Derigenom att de utnämde en person, för hvilken amiralen syntes hafva aktning och som var honom förbunden, tänkte regentparet sig måhända mildra det stötande i detta steg.

Med afseende på de femhundra slafvar, som hemsändts på Torres fartyg, förordnade Isabella, att ett sällskap andlige män skulle afgöra, huruvida, då de blifvit tagne i krig, deras försäljning såsom slafvar kunde rättfärdigas inför Gud. Mycken meningsskiljaktighet uppstod hos de andlige i afseende på denna vigtiga fråga, hvarpå drottningen afgjorde den enligt sitt eget samvetes och hjertas föreskrifter samt befallde, att indianerna skulle återföras till sitt fädernesland.

Juan de Aguado afseglade från Spanien mot slutet af Augusti med fyra kravlar, lastade med förnödenheter, och Don Diego Columbus återvände med denna flottilj till Hispaniola.

Aguado var en af dessa svaga själar, hvilkas hufvuden förvridas vid den minsta upphöjelse. Ehuru han stod i förbindelser hos Columbus glömde han allt, ja till och med beskaffenheten och vidden af sitt eget uppdrag. Då han vid sin ankomst fann Columbus frånvarande i det inre af ön handlade han som om styrelsens tyglar blifvit öfverflyttade i hans händer. Han visade ingen aktning för Don Bartholomeus, som af sin broder var förordnad till befälhafvare under dennes frånvaro, utan sedan han under trumpetstötar låtit kungöra sin fullmakt började han häkta flere offentliga tjenstemän, anställa sträng räfst med andra och tillbjuda en hvar, som hade några klagomål att anföra öfver orättvisa eller missbruk att dristigt framträda och anmäla dem. Han ansåg Columbus redan såsom en brottsling och lät förstå, hvad han kanske äfven sjelf tänkte, att denne höll sig på afstånd af fruktan för hans undersökningar. Han yttrade till och med sin afsigt vara att sätta sig i spetsen för en trupp kavalleri för att arrestera honom. Hela kolonien var i förvirring; Columbi och hans slägts undergång ansågs såsom säker och några trodde att amiralen skulle mista hufvudet.

Nyheterna om Aguados ankomst och oförskämda uppförande hunno snart Columbus i det inre af ön, hvarpå han genast skyndade tillbaka till Isabella för att der träffa Aguado. Då hvar och en kände Columbi stolta själ, hans höga tanke om sina tjenster samt hans ömtålighet om sin embetsmannavärdighet förutspådde man ett häftigt uppträde vid den blifvande sammankomsten. Columbi medfödda häftighet hade dock blifvit kufvad genom ett bekymmerfullt lif, hvarunder han lärt att underkasta sina lidelser förnuftets välde. Han hade en alltför hög tanke om sig sjelf för att inlåta sig i tvist med en sådan storskrytare som Aguado, men framförallt hade han en djup vördnad för sina monarkers befallningar; ty enligt hans entusiastiska karakter, som var böjd för de djupaste känslor af vördnad, borde kärleken till monarken endast stå tillbaka för kärleken till Gud. Han mottog derföre Aguado med den mest högtidliga och utsökta artighet, befallde att hans fullmakt åter skulle kungöras under trumpetfanfarer och försäkrade honom om sin beredvillighet att foga sig i allt som kunde behaga hans suveräner.

Columbi saktmod ansågs af många och äfven af Aguado sjelf såsom ett bevis att han förlorat sitt moraliska mod. Hvarje låg själ, som hyste någon dold illvilja, som hade någon verklig eller inbillad orsak till klagan skyndade nu att gifva densamma luft.

Detta var en jubeltid för förbrytare; hvarje skälm uppstod som anklagare; hvar och en, som genom förseelser eller brott hade ådragit sig lagens helsosamma straff, klagade högljudt öfver förtryck och alla koloniens missöden tillskrefvos amiralens dåliga förvaltning.

Aguado lyssnade med beredvillig lättrogenhet till hvarje anklagelse och då han i sitt tycke samlat tillräckliga bevis för att göra amiralens och hans bröders undergång säker beredde han sig att återvända till Spanien. Columbus beslöt att göra detsamma, ty han insåg att det nu var på tiden för honom att infinna sig vid hofvet för att rättfärdiga sitt uppförande gent emot sina ovänners vrängda framställningar samt förklara orsaken till koloniens missöden och till de felslagna beräkningarna angående inkomsterna deraf, hvilka han fruktade skulle afskräcka från fullföljandet af hans upptäckter.

När fartygen voro färdiga att afsegla uppstod en förfärlig storm på ön; det var en af dessa fruktansvärda hvirfvelvindar, som tidtals rasa i de tropiska luftstrecken och af indianerna benämnas "*Uricans*"*), ett namn som de ännu bibehålla. Tre af de fartyg, som lågo för ankar i hamnen, gingo till botten tillika med alla som befunno sig ombord på dem; andra slogos emot hvarandra och drefvos såsom blotta vrak mot stranden. Indianerna uppfylldes af bestörtning och förskräckelse, ty hvarken i mannaminne eller enligt deras förfäders sägner hade en så våldsam storm någonsin rasat. De trodde att Gud hade sändt den till straff för de hvite männens brott och grymheter och förklarade att detta folk upprörde sjelfva luften, vattnet och jorden för att derigenom störa deras lugna lif och ödelägga deras ö.

Columbi och Aguados afresa fördröjdes nu till dess ett af de skadade fartygen, Ninja, hunnit repareras och ett annat byggas af qvarlefvorna efter skeppsvraken. Emellertid erhöll man kunskap om rika grufvor i det inre af ön. En ung aragonier, vid namn Miguel Diaz, som var i adelantadons tjenst och i ett envig sårat en kamrat, flydde från kolonien, åtföljd af fem eller sex kamrater, hvilka antingen varit invecklade i denna tvist eller voro hans personliga vänner. De irrade omkring på ön och anlände slutligen till en indiansk by vid Ozemas stränder, der nu staden San Domingo är belägen. De emottogos vänligt af infödingarne och uppehöllo

---

*) På svenska orkaner.

sig någon tid ibland dem. Byns kacik var en qvinna, som snart fattade en häftig böjelse för den unge aragoniern. En förbindelse uppstod emellan dem och de lefde någon tid ganska lyckligt tillsammans. Men slutligen började hågkomsten af fäderneslandet och hans vänner att plåga spanjorens sinne. Han längtade att återvända till kolonien, men fruktade adelantadons stränga rättvisa. Hans indianska brud, som ofta såg honom försänkt i dystra tankar, aflockade honom slutligen orsaken till hans nedslagna sinnesstäm-

Vy af staden San Domingo. Fästningen som Columbus byggde vid Ozemaflodens mynning synes i förgrunden. Efter ett träsnitt från sextonde århundradet.

ning. Hon fruktade då att han skulle öfvergifva henne, och som hon kände det inflytande guldet ägde öfver de hvite männen underrättade hon honom om några rika grufvor, som funnos i grannskapet, och uppmanade honom att öfvertala sina landsmän att lemna Isabella och flytta till denna del af ön, till Ozemas fruktbärande stränder, samt lofvade att de gästfritt skulle emottagas af hennes stam.

Diaz gladde sig åt denna underrättelse och skyndade dermed till kolonien, smickrande sig att härigenom vinna förlåtelse hos adelantadon, hvari han icke heller misstog sig. Inga nyheter kunde hafva kommit lägligare, ty om de befunnos sanna skulle de

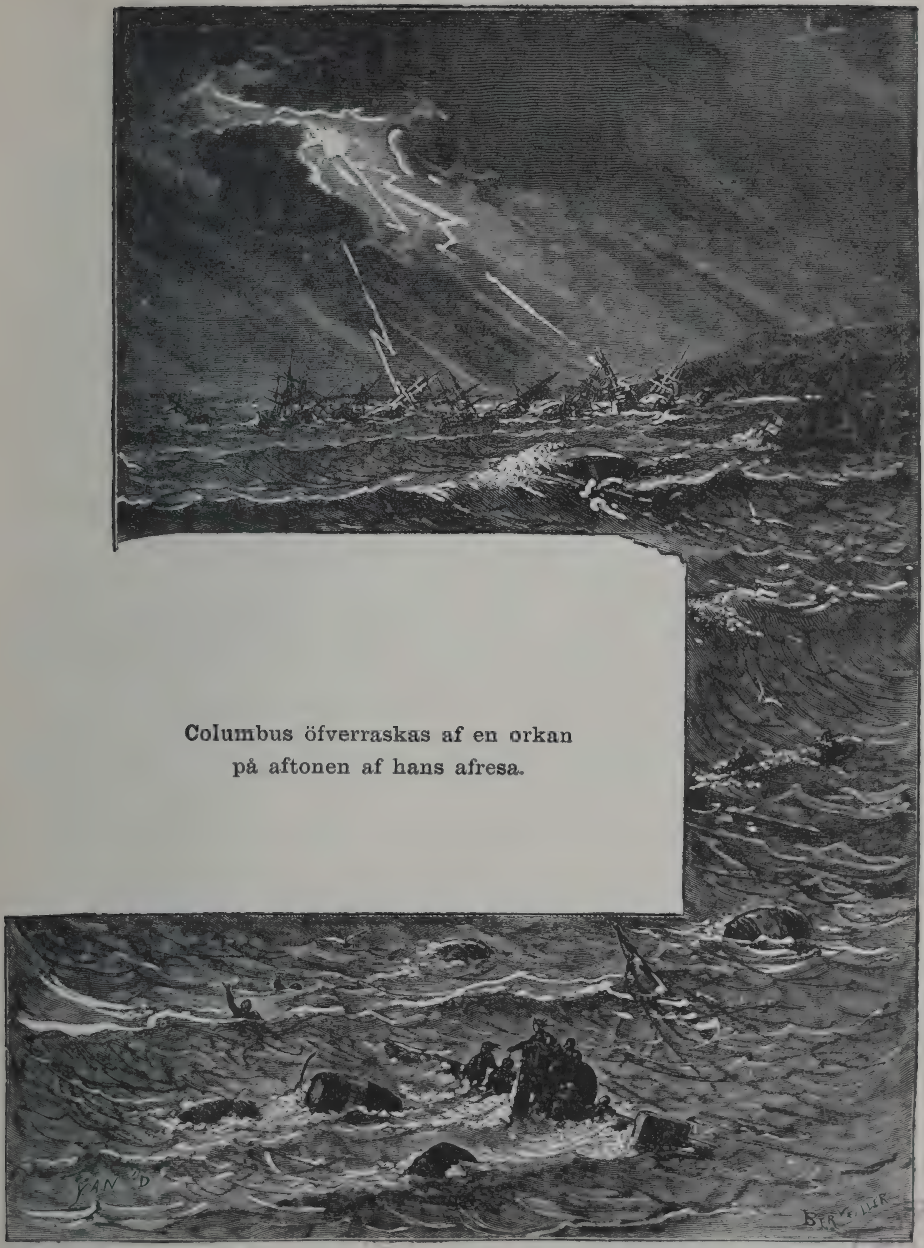

Columbus öfverraskas af en orkan på aftonen af hans afresa.

förse amiralen med de verksammaste medel att nedtysta sina ovänners förtal.

Adelantadon begaf sig genast dit åtföljd af Diaz och dennes indianske vägvisare. Han ledsagades till stränderna af en flod, kallad Hayna, der han fann guld i mera ymnighet och i större stycken än till och med i Cibaos rika provinser och varseblef flere urhålkningar, hvilka kunde leda till den förmodan att i forna tider grufvor blifvit bearbetade derstädes. Columbus blef utom sig af glädje då han såg de prof, som fördes derifrån af adelantadon, och öfverraskades då han hörde talas om urhålkningarne, alldenstund indianerna icke ägde någon kunskap om grufarbete utan endast upptogo guldet ifrån sjelfva jordytan vid flodstränderna. Denna omständighet gaf anledning till en af hans vanliga öfverspända fantasi-griller. Han hade redan förut förmodat att Hispaniola var de gamles Ophir och nu inbillade han sig verkligen hafva upptäckt de grufvor, hvarifrån konung Salomo erhöll sitt stora guldförråd, till byggandet af Jerusalems tempel. Han befallde att en fästning genast skulle uppföras i grannskapet af grufvorna och att dessa flitigt skulle bearbetas och nu motsåg han med förtröstan sin återresa till Spanien, dit han kunde medföra dessa gyllene nyheter.

Det torde ej vara utan intresse att erfara det Miguel Diaz förblef trogen sin indianska brud, som döptes med namnet Catalina. De blefvo ordentligt sammanvigde och hade tvenne barn.

TJUGUÅTTONDE KAPITLET.

Columbi återfärd till Spanien. — Tillrustningar för en tredje resa.

DÅ den nya kraveln, Santa Cruz, var färdigbyggd och Ninja reparerad öfverlemnade Columbus under sin frånvaro styrelsen öfver ön åt sin broder, don Bartholomeus, med titel af adelantado. Sedan gick han ombord på den ena kraveln och Aguado på den andra. Fartygen voro öfverfyllda med trehundratjugufem passagerare, bestående af de sjuke, sysslolöse, vanartige och upproriske inom kolonien. Aldrig kunde en ömkligare och i sina förhoppningar mera besviken hop återvända från ett förlofvadt land.

Ombord funnos äfven trettio indianer, och ibland dem den fordom så fruktansvärde Caonabo tillika med en af hans bröder och en brorson. Amiralen hade lofvat att återföra dem till deras hemland och återinsätta dem i deras forna makt sedan han föreställt dem för suveränerna, i hopp att förmedels ett välvilligt bemötande och åskådandet af Spaniens under kunna besegra deras fiendtlighet samt förvandla dem till vigtiga verktyg för öns fredliga underkufvande.

Emedan Columbus ännu föga kände dessa farvatten styrde han en östlig kurs då han lemnade ön i stället för att kryssa upp mot norr och derigenom inkomma ibland de vestliga vindarna. Hans resa blef i följd häraf en mödosam och långvarig kamp mot passadvindarna och den stiltje, som herskar emellan tropikerna. Ehuru han afseglade den tionde Mars var han dock ännu den sjette April i grannskapet af karaibiska öarne och måste anlöpa Guadeloupe för att förse sig med lifsmedel. Här uppstodo skärmytslingar med de vilda infödingarne, både män och qvinnor; ty qvinnorna voro fullkomliga amazoner, med reslig och stark kroppsbyggnad samt mycken vighet. Flere af dessa senare togos till

Infödingar å ön Guadaloupe.

fånga. De voro nakna samt buro sitt hår löst och utslaget kring skuldrorna, ehuru några prydde sina hufvuden med fjädrar. Deras vapen utgjordes af båge och pilar. Ibland dem var en kaciks hustru, en qvinna af stolt och beslutsam karakter. Då spanjorerna nalkades hade hon flytt med en snabbhet, som snart lemnade alla förföljare efter sig med undantag af en inföding ifrån Canarie-öarne, som var bekant för sin ovanliga snabbhet. Hon skulle äfven hafva undkommit denne, men då hon märkte att han var ensam och långt ifrån sina kamrater vände hon sig hastigt emot honom, fattade honom vid strupen och hade troligen strypt honom om icke spanjorerna kommit honom till hjelp och bemäktigat sig henne under det hon var fasthakad vid honom liksom en falk vid sitt rof.

När Columbus afreste ifrån ön lösgaf han alla fångarna och begåfvade dem med skänker. Den qvinliga kaciken ensam vägrade att gå i land. Hon hade fattat tycke för Caonabo då hon erfor att han var en karaib, och hade blifvit ännu mera vunnen för honom genom de andra indianernas berättelser om hans stora tapperhet och hans olyckor. Under resan dog emellertid den olycklige Caonabo. Han bibehöll sin högdragna natur ända till slutet och hans död måste i synnerhet tillskrifvas det sjukliga svårmodet hos en stolt fastän nedtryckt själ. Hans öde visar i liten skala en tafla af det bedrägliga i all mensklig storhet. Då spanjorerna först anlände till Haytis kust upptändes deras inbillning af ryktet om en mäktig furste bland bergen, det gyllene husets herre, herskaren öfver Cibaos guldgrufvor; en kort tid blott, och han var en naken och harmsen fånge på däcket af en utaf deras kravlar, ägande ingen utom en af sin egen vilda födelsebygds hjeltinnor, som deltog i hans missöden. All hans makt försvann jemte hans frihet. Knappt något finnes nämdt om honom under hans fångenskap, och med alla sina medfödda egenskaper af en stolt och tapper natur dog han dock obemärkt liksom en vanlig menniska.

Columbus lemnade Guadeloupe den tjugonde April och arbetade sig fortfarande fram mot passadvindarna. Den tjugonde Maj var endast en del af resan tillryggalagd och likväl voro lifsmedlen så medtagne att hvar och en måste underkasta sig en förknappning af tolf lod bröd samt ett och ett halft qvarter vatten. I början af Juni rådde en fullkomlig hungersnöd ombord på fartygen och några föreslogo, att de skulle döda och uppäta sina indianska fångar eller kasta dem i sjön för att slippa föda dem; endast Columbi oinskränkta myndighet kunde förhindra antagandet af detta senare råd.

Han förestållde dem, att indianerna voro deras medmenniskor och att flere af dem voro kristna liksom de sjelfva, samt att alla voro berättigade till ett lika bemötande. Han förmanade dem till litet tålamod, försäkrade att de snart skulle finna land och att, enligt hans beräkning, de ej kunde vara långt ifrån Cap St. Vincent. De gjorde narr af hans ord, ty de trodde sig ännu långt ifrån den efterlängtade hamnen. Men påföljande morgon funno de likväl att hans beräkningar voro riktiga, ty då angjorde de just det land han förutsagt.

Kaciken Caonabos död ombord å kraveln Santa Cruz, begråten endast af en af hans egen stam.

Den elfte Juni ankrade fartygen på Cadix's redd. Folket samlade sig i massa för att se dessa stolta och dristiga äfventyrare, som afseglat från samma hamn lifvade af de djerfvaste förhoppningar, stiga i land. Men i stället för en glädtig hop, som hoppade i land uppblåst af framgång och riktad med indianernas gyllene byten, framkröp en ömkansvärd rad af sjuklingar, som blifvit utmärglade genom de i kolonien rådande sjukdomarne och resans besvärligheter och hvilka, såsom en gammal häfdatecknare uttrycker sig, i sina gulbleka ansigten buro en gäckande påminnelse om det guld som varit föremålet för deras sträfvan, och som icke hade

BOSTON PUBLIC LIBRARY

Columbus, klädd som fransiskanermunk, gör sitt intåg i Burgos vid ankomsten från sin andra resa.

någonting annat att förkunna från den nya verlden än berättelser om sjukdomar, elände och felslagna förhoppningar.

Columbi eget utseende utgjorde ett slags utläggning af hans öden; ty, vare sig han ansåg sig vara i onåd hos regentparet eller att han gjort något botöfningslöfte, var han vid detta tillfälle klädd i en med ett tåg tillknuten fransiskanerkåpa och hade låtit sitt skägg växa i likhet med munkarnes af denna orden. Men huru ödmjuk han för sin egen person än må hafva velat visa sig bemödade han sig dock att vidmakthålla det allmänna deltagandet för sina upptäckter. På vägen till Burgos, der han skulle träffa regentparet, var han derföre angelägen att visa de kronor, hals- och armband samt andra guldprydnader, hvilka han medfört från nya verlden. Han medförde äfven flera indianer, som voro utstyrda med lysande guldprydnader och deribland Caonabos broder, som, emedan han var kacik uti Cibaos guldland, behängdes med ett halsband och en kedja af guld, vägande sexhundra Castilianos*).

Columbi emottagande af suveränerna var alls icke så som han väntat sig det, ty han bemöttes med utmärkt ynnest; icke heller nämdes något hvarken om Margarites eller Boyles klagomål eller om de undersökningar, som skett genom Aguado. Ehuru detta väl kunde hafva gjort ett flyktigt intryck på suveränerna kände de alltför väl Columbi stora förtjenster och de utomordentliga svårigheterna i hans ställning för att icke visa fördragsamhet med hvad de möjligtvis kunde anse såsom misstag å hans sida.

Uppmuntrad af det deltagande, hvarmed suveränerna lyssnade till berättelsen om hans sista resa utåt kusten af Cuba, hvilken enligt hans förmodan gränsade intill stor-khanens områden, samt om upptäckten af Haynas grufvor, hvilka han icke underlät att framställa såsom de gamles Ophir, föreslog nu Columbus en ytterligare resa, hvarunder han lofvade att verkställa vida större upptäckter, samt att under deras välde lägga en stor ännu oinkräktad del af Asiens fastland. Allt hvad han härtill önskade var åtta fartyg, två skulle skickas till Hispaniola med lifsförnödenheter och de sex återstående ställas till hans förfogande i och för sjelfva resan.

Suveränerna lofvade beredvilligt att uppfylla hans begäran och voro sannolikt äfven uppriktiga i sin afsigt att göra detta, men då deras löfte skulle sättas i verkställighet blef Columbus dömd att uthärda ett odrägligt dröjsmål. Spaniens tillgångar voro i detta

*) Omkring tiotusen riksdaler i svenskt mynt.

ögonblick anlitade till det yttersta genom äregirigheten hos Ferdinand, som förslösade alla sina inkomster på krigsföretag. Under det han underhöll en djup och listig politisk strid med Frankrike, med den dolda afsigten att bemäktiga sig Neapels spira, lade han grunden till en vidsträckt och mäktig förbindelse genom de kungliga barnens giftermål, som nu voro komna till mogen ålder. Vid denna tid stiftades den familjförening, som sedan medförde så omätlig makt åt hans dotterson och efterträdare, Karl V.

Dessa vidtomfattande både krigs- och freds-företag erfordrade alla landt- och sjöförsvarets krafter, uttömde den kungliga skattkammaren och upptogo suveränernas både tid och tankar och det var icke förr än våren år 1497 som Isabella fick tid att på allvar sysselsätta sig med nya verldens angelägenheter. Hon öfvertog dem då med ett nit, som bevisade det hon beslutat att ställa dem på säker grund och att noggrant bestämma Columbi makt och belöning för hans tjenster. Hennes beskyddande nit måste man tillskrifva alla bestämmelserna till den senares förmån, ty konungen började betrakta honom med köld, och Fonseca, som hade det största inflytandet i de indiska angelägenheterna, var hans oförsonlige fiende. Emedan utgifterna för företagen hitintills öfverstigit behållningen deraf befriades Columbus från sin åttondedel uti kostnaderna för de föregående företagen och tillerkändes en åttondedel af de följande tre årens bruttobehållning samt en tiondedel af nettoinkomsten. Han erhöll äfven tillstånd att inrätta en "*Mayor azgo*" eller ett fideikommiss inom sin familj, hvaraf han strax begagnade sig i det han öfverlät sin egendom till sina manliga arfvingar med det uttryckliga förbehållet att hans arftagare aldrig skulle bära någon annan titel än blott den af "Amiralen." Alldenstund han kände sig kränkt genom den kungliga tillåtelsen om allmän rättighet till upptäckter, som utfärdades år 1495, blef denna förändrad så till vida som den var menlig för honom, eller med afseende på de äldre privilegier, hvilka tilldelats honom af kronan. Adelantadotiteln och de dermed förenade företrädesrättigheter förlänades äfven åt Don Bartholomeus, ehuru konungen i början misstyckte att Columbus tilldelat sin broder en värdighet, som endast kunde gifvas af monarken.

Under det alla dessa åtgärder vidtogos för att genast tillfredsställa amiralen var man äfven betänkt på koloniens bästa. Man beslöt att ett bestämdt antal personer skulle afsändas till Hispaniola, hvaribland voro några qvinnor, och föreskrifter utfärdades,

hvarefter de skulle erhålla underhåll och aflöning äfvensom huru landet skulle fördelas emellan dem för att blifva sorgfälligt uppodladt. Äfvenledes ådagalade Isabella den största omsorg för infödingarnes undervisning i religionen, hvarjemte hon anbefallde den yttersta skonsamhet vid upptagandet af den skatt, som var dem ålagd. I afseende på koloniens förvaltning utfärdades likaledes ett

Fonseca, biskop af Badajoz.

allmänt påbud att styrelsen skulle utöfvas med all möjlig mildhet så snart den allmänna säkerheten icke erfordrade stränga mått och steg.

Ehuru regeringen sålunda tydligt ådagalade sin önskan att afsända expeditionen uppstodo dock ifrån allmänhetens sida oväntade hinder deremot. Den förtjusning, hvilken vid förra resan hade förmått hvarje äfventyrare att trängas om att få inträda i

Columbi tjenst, var nu förbi. Den nyupptäckta verlden ansågs nu mera, i stället för ett rikedomens och njutningens hemvist såsom ett fattigdomens och förderfvets land. För att ersätta bristen på frivilliga föreslog Columbus derföre att till Hispaniola på viss tid försända alla brottslingar, som voro dömde till landsförvisning eller galererna, med undantag af sådana som begått skändliga brott. Denna förderfliga åtgärd visar det förtviflade alternativ, hvartill han tvingades genom den omkastning, som inträffat i allmänna tänkesättet och den blef äfven en ymnig källa till olycka för kolonien. Det har sedan ofta blifvit användt af nationer, hvilkas större erfarenhet bort göra dem klokare, och förorsakat månget uppväxande nybygges undergång.

Oaktadt alla dessa utvägar och Columbi enträgna framställningar om de lidanden kolonien måste utstå genom brist på förnödenheter var det icke förrän vid början af år 1498 som tvenne fartyg under Pedro Fernandes Coronals befäl afsändes till Hispaniola. Ett ännu ytterligare uppehåll gjordes i de sex fartygens utrustning, som skulle föra Columbus på hans upptäcktsresa. Hans kallblodige fiende Fonseca, som var biskop af Badajoz och hade öfverinseendet öfver de indiska angelägenheterna, blef derigenom i stånd att hindra och uppehålla alla hans planer, och de tjenstemän, som hade att göra med flottans utrustning, voro till större delen biskopens underordnade eller gunstlingar och sökte villfara dennes önskningar derigenom att de lade alla möjliga hinder i vägen för Columbi företag hvarjemte de bemötte honom med det öfvermod, som lågsinnade menniskor äro benägna att visa då de tro sig kunna ostraffadt göra det. Alla dessa uppehåll och den ombytliga allmänhetens fördomar gjorde honom så modfäld att han en tid var sinnad öfvergifva alla sina upptäckter.

Desse ovärdige mäns oförskämdhet oroade honom till sista ögonblicket af hans vistande i Spanien och följde honom ända till dess han gick ombord. En af de påflugnaste och djärfvaste var Fonsecas skattmästare, en omvänd jude eller mohr, vid namn Zimeno de Breviesca, en oblyg skräflare, hvilken var ett genljud af sin beskyddares, biskopens tänkesätt, och högljudt yttrat sitt klander öfver amiralen och hans företag.

Just då Columbus var i begrepp att gå ombord, förolämpades han af denne samme Zimeno. I ögonblickets hetta och harm glömde han sin vanliga sjelfbeherskning och slog den föraktlige gunstlingen till marken, sparkade honom med foten samt uttömde

på sådant sätt i detta obevakade ögonblick sin harm öfver de hopade ledsamheter och förargelser, som så länge grott i hans inre. Denna lidelsefulla hänförelse, hvilken var så ovanlig hos en man som eljes förstod att så väl lägga band på sitt sinne, användes slugt af Fonseca och Columbi öfriga ovänner för att försvaga hans gunst hos konungen. Att en offentlig tjensteman personligen blifvit

Columbus tuktar i egen person en af biskop Fonsecas krypdjur.

skymfad framdrogs såsom ett tydligt bevis på hans hämdgiriga sinne och som en bekräftelse på de anklagelser för grymhet och förtryck, som hemsändts från kolonien; och vi äro öfvertygade att vissa förödmjukande åtgärder, hvilka kort derefter vidtogos mot honom, voro en följd af den verkan, som dessa vrängda uppgifter haft på suveränerna. Columbus sjelf ångrade djupt sin obetänksamhet och förutsåg det försåtliga bruk som skulle göras deraf.

Det skulle blifva svårt att i korthet göra ett mera bestämdt och omständligt vädjande till rättvisan än det som innehålles uti ett af hans bref, hvaruti han syftar på denna sak. Han besvär deruti suveränerna att icke låta detta förvrängas till hans skada, utan att, när något sades till hans förklenande, de då skulle besinna att han var "frånvarande och afundad och derjemte en främling."

TJUGUNIONDE KAPITLET.

Upptäckten af Trinidad och kusten af Paria. — Ankomst till San Domingo.

DEN 30 Maj 1498 afseglade Columbus på sin tredje upptäcktsresa ifrån hamnen vid San Lucar de Barrameda med en eskader af sex fartyg. Af flere anledningar förmåddes han att taga en annan väg än den han följt under sina föregående expeditioner. Han hade blifvit öfvertygad af personer som drifvit handel på östern att de sällsyntaste handelsartiklar, såsom guld, ädla stenar, örter och kryddor skulle rikligen finnas att tillgå i trakterna omkring eqvatorn, der invånarne voro svarta eller hade mörk hy, och att det icke vore troligt, att han skulle finna dessa artiklar i stor myckenhet innan han anlände till folkslag med denna hudfärg.

Columbus förmodade sig skola träffa dylika folkslag mera åt söder eller sydost. Han påminde sig att Hispaniolas infödingar talat om svarta män, som fordom söderifrån kommit till deras ö, och hvilkas spjutspetsar voro af *guanin* eller delvis af guld. Karaibiske öarnas infödingar hade äfven underrättat honom att ett stort fast land låg i söder, och under sin föregående resa hade han iakttagit att Cuba, hvilken ö han förmodade vara Asiens fasta land, sträckte sig åt detta håll. Han ämnade derför ifrån Cap Verdesöarne segla åt sydvest, till dess han kom under linien, då han åter ville styra rakt åt vester och begagna passadvindarne.

Sedan han angjort öarna Porto Santo och Madeira för att intaga ved och vatten fortsatte han sin kosa till Canarie-öarna, hvarifrån han afsände tre af sina fartyg rakt till Hispaniola med förnödenheter till kolonien. Med de tre återstående fortsatte han resan till Cap Verdes-öarna. Det fartyg, hvarpå han sjelf befann sig. var däckadt, de två andra voro köpmanskravlar. Då han kom

inom tropikerna förorsakade klimatets förändring samt det qvalmiga och tryckande vädret ett svårt giktanfall, åtföljd af en häftig feber; men han bibehöll dock fullkomligt sina själsförmögenheter samt fortfor att med vanlig uppmärksamhet och noggrannhet göra sina iakttagelser och beräkningar.

Den femte Juli afgick han ifrån Cap Verdes-öarne och styrde mot sydvest till dess han, enligt sin beräkning, hade anländt till femte graden nordlig bredd. Här upphörde vinden oförmodadt och följdes af en djup och qvalmig stiltje. Luften var liksom en ugn, tjäran smälte ifrån fartygens sidor, nåten öppnade sig, saltmaten förskämdes, hvetet blef brändt liksom genom eld, flera vatten- och vinfat söndersprungo och hettan under däck var så qväfvande, att ingen kunde qvarblifva der för att förekomma den skada som börjat uppstå bland skeppsförnödenheterna. Sjömännen förlorade både styrka och mod. Det tycktes liksom om den gamla fabeln om den heta zonen höll på att förverkligas och att de nalkades en glödande nejd, der det blefve omöjligt att uthärda. Väl blef himlen molnbetäckt och störtskurar föllo men luften var dock qvalmig och tryckande och det rådde denna blandning af hetta och fuktighet, som förslappar all kraft hos menniskan.

Fortfarandet af denna väderlek jemte hans folks föreställningar samt hans eget svåra giktlidande förmådde honom slutligen att ändra kurs och styra mot nordvest i hopp om att framkomma till karaibiska öarna, der han kunde reparera sina fartyg och erhålla vatten och lifsmedel. Sedan han seglat ett stycke i denna riktning och derunder lidit af hetta och stiltje samt mulen och qvalmig luft inkommo de oförmodadt i ett bättre luftstreck, der en angenäm svalkande vind spelade öfver hafvet och behagligt fyllde deras segel; himmelen var lugn och klar och solen framlyste i all sin glans utan att längre vara så brännande het som förut.

Den 31:sta Juli, då icke mera än ett vattenfat fanns qvar på hvarje fartyg, tillkännagaf en sjöman, vid namn Alonzo Perez, från masttoppen att tre berg reste sig vid horisonten, och då fartygen kommo närmare befunnos dessa berg förenade vid foten. Columbus kallade derföre, till följe af en religiös föreställning denna ö "La Trinidad" (Treenigheten), hvilket namn den ännu i dag fortfar att bära.

I det han styrde ned till ön nalkades han dess östra ända, hvilken han benämde Punta de Galera efter en klippa i sjön som liknade en galér under segel. Derefter följde han utmed södra

Columbi skepp nära att förlisa vid en plötslig sjögång. (319)

BOSTON PUBLIC LIBRARY

stranden mellan Trinidad och det fasta land som han i söder såg utsträcka sig mer än tjugu mil. Detta var den låga kusttrakt, som genomskäres af Orinoco-flodens talrika grenar; men amiralen, som förmodade den vara en ö, gaf den namn af La Isla Santa föga föreställande sig att han nu för första gången såg detta fastland, hvilket hade utgjort föremål för hans ifriga spaningar.

Flera dagar seglade han utefter ön Trinidad och undersökte den stora hafsviken Paria, som ligger bakom densamma, i den förmodan att han befann sig bland en grupp af öar, samt att han genom att styra till slutet af viken snart skulle upptäcka en väg till öppna hafvet. Härunder var han nära att i trakten af Arenals udde, emellan Trinidad och fasta landet, förlora sina ankare och kastas på stranden genom en hastigt uppkommen svår sjögång, som man antager hafva uppstått genom uppsvällandet af en af de floder hvilka utmynna i hafsviken. Han landade på inre sidan af Parias långa bergsudde, som han misstog för att vara en ö, och hade flera sammanträden med infödingarne, hvilka förskaffade honom ett stort antal perlor, hvaraf många voro ganska dyrbara både för sin storlek och sina öfriga egenskaper.

Under resans fortsättning utåt kusten iakttog Columbus flera fenomen som öfverraskade och förvånade honom, och hvilka gåfvo anledning till flera dels sinnrika, dels fantastiska spekulationer. Han förvånades öfver den stora mängd sött vatten, som beständigt utgöts i Parias hafsvik så att hela det omgifvande vattnet äfven blef sött, samt öfver det ständiga strömdrag som der visade sig och som han trodde hafva sitt ursprung ifrån någon stor flod. Med förundran iakttog han äfven skilnaden emellan klimatet, växterna och folket på dessa kuster och dem som bo under samma breddgrad i Afrika. Der var hettan odräglig och landet förbrändt och ofruktbart; invånarne voro svarta, med krusigt hår, illa växta och af en slö och djurisk natur. Här deremot, ehuru solen stod i Lejonets tecken, fann han dock middagshettan måttlig, morgnar och aftnar friska och svalkande, landet grönt och fruktbart, betäckt med vackra skogar och vattnadt utaf oräkneliga strömmar och källor; folket var ljusare än till och med i de länder som han upptäckt längre norrut, med långt hår, välbildade och behagliga former, lifliga sinnen samt af ett modigt lynne. Från tillvaron af den stora mängden af sött vatten drog han den enkla och vigtiga slutsatsen, att en så väldig ström icke kunde uppkomma på en ö, utan måste utgjuta sig ifrån ett fast land. Nu förmodade han att

de många kuststräckor han sett omkring viken voro förenade med hvarandra och utsträckte sig på ett omätligt afstånd söderut, långt nedom eqvatorn inåt den hemisfer som ännu var okänd för den civiliserade menniskan. Klimatets angenäma värme, landets friska grönska och de under en så nära eqvatorn belägen breddgrad jemförelsevis ljusa inbyggarne ansåg han som en följd af jordklotets upphöjning på denna punkt; ty till följd af en mängd omständigheter, på hvilka han snillrikt ehuru oriktigt grundade sin beräkning, hade han kommit till den slutsatsen att filosoferna misstagit sig angående jordens form, hvilken han i stället för fullkomligt rund nu förmodade hafva utseendet af ett päron, hvaraf partier som voro högre än de öfriga, höjde sig i luftens renare regioner uppöfver de lägre jorddelarnas hetta, köld och stormar. Han föreställde sig denna upphöjning vara belägen omkring dagjemningslinien, i det inre af detta vidsträckta fastland, som han ansåg för den yttersta östern; det jordiska paradiset måste vara beläget på denna jordens upphöjda del, och den stora ström af friskt vatten som utgöts i Pariaviken härleda sig ifrån lifsträdets källa midt i Edens lustgård. Huru öfverdrifven denna föreställning än må synas i våra dagar var den dock grundad på dessa tiders visaste och lärdaste mäns skrifter, bland hvilka det jordiska paradisets läge länge utgjort föremål för undersökningar och tvister, och af hvilka många antogo det vara beläget på ett högt berg i österns okända trakter.

Columbus var så intagen af dessa teorier och blef så uppmuntrad af den mängd perlor han nu för första gången påträffat i nya verlden att han med glädje skulle hafva fullföljt sin upptäckt, emedan han icke betviflade att ju landets alster skulle tillväxa i värde ju närmare han nalkades eqvatorn. Men hans skeppsförnödenheter voro nu nästan förtärda och de förråder med hvilka fartygen voro lastade för koloniens räkning voro i fara att förderfvas. Sjelf led han äfven utomordentligt till sin helsa. Utom gikten, som gjort honom till krympling under större delen af resan, plågades han af en ögonsjukdom, hvilken uppkommit genom ansträngning och för mycket vakande och som nästan beröfvade honom synen. Han beslöt derför att skynda till Hispaniola, der han ämnade hvila sig efter sina ansträngningar och förbättra sin helsa under det han afsände sin broder, adelantadon, för att fullborda denna vigtiga upptäckt.

Den 14 Augusti lemnade han derför viken och seglade genom ett trångt sund emellan Parias bergsudde och ön Trinidad. Detta sund är uppfyldt af små öar, och strömmen som löper genom viken blifver så hopträngd mellan dem att den förorsakar en häftig och brusande sjögång, som om vattnet häfde sig öfver klippor och grund. Amiralen ansåg sig derför i omedelbar fara att lida skeppsbrott då han färdades genom detta sund, som han benämde La Boca del Drago eller Drakmunnen. Sedan han undersökt vestra kusten ända till öarna Cubaga och Margarita samt öfvertygat sig om att den var ett fast land, afseglade han till floden Ozema i Hispaniola der han förmodade sig finna den nya koloni, hvilken han anbefallt sin broder att grundlägga i grannskapet af grufvorna. Hafsströmmarna drefvo honom långt bort i vester men slutligen uppnåddes den efterlängtade hamnen, dit han anlände afmagrad och nästan blind samt mottogs med öppna armar af adelantadon. Bröderna voro innerligt fästade vid hvarandra; don Bartholomeus hyste en stor vördnad för sin broders utmärkta snille, vidtomfattande själ och öfverlägsna anseende under det den senare vid kritiska tillfällen satte ett stort förtroende till adelantadons verldskännedom, outtröttliga verksamhet ooh lejonmod. Båda hade de under sin långa skilsmessa erfarit behofvet af hvarandras deltagande och bistånd.

TRETTIONDE KAPITLET.

Adelantadons förvaltning.

COLUMBUS hade väntat att vid sin ankomst till Hispaniola få någon tid hvila ut efter sina mödor, men en ny skådeplats af bekymmer och oro öppnade sig här för honom och var bestämd att inverka på hela hans framtida lycka. För att förklara detta är det nödvändigt att framställa händelserna på ön under hans långvariga vistande i Spanien.

När han i Mars månad år 1496 seglade till Europa började hans broder Bartholomeus strax att verkställa hans befallningar i afseende på Haynas guldgrufvor. Han byggde i grannskapet deraf en skans, hvilken han kallade St. Christoval, samt ett annat fäste ej långt derifrån på Ozemas östra stand, i närheten af den by der den qvinliga kacik bodde, som först underrättade Miguel Diaz om grufvorna. Denna fästning kallades San Domingo och utgjorde början till den stad som ännu bär detta namn.

Sedan han försett detta fäste med garnison och vidtagit åtgärder för grufvornas bearbetning begaf sig den outtröttlige adelantadon att undersöka området under Behechio, hvilken ännu icke blifvit bragt till lydnad. Såsom redan är nämdt regerade denne

kacik öfver Xaragua, hvilken provins omfattade nästan hela vestra ändan af ön jemte Cap Tiburon. Detta var ett af de folkrikaste och bördigaste distrikterna. Inbyggarne voro välbildade, hade en ädel uppsyn, ett mera behagligt uttal samt mildare och angenämare seder än infödingarne på öns öfriga delar. Haytis indianer förlade vanligtvis sin elysé eller "de saligas paradis" bland de angenäma dalar som omgifva den stora sjön Xaragua.

Tillika med Behechio regerade hans syster Anacaona, den förut fruktansvärde Caonabos hustru, en af öns vackraste qvinnor,

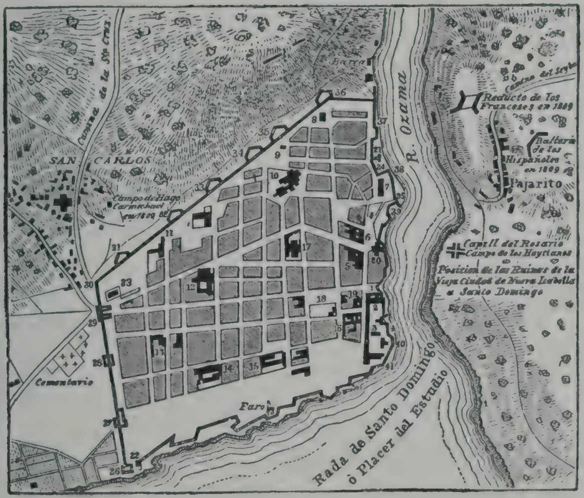

Nutida plan af staden San Domingo.

som ägde utmärkta naturliga behag och en viss värdighet jemte ett öfverlägset förstånd; hennes namn betydde på indianska språket "Guldblomman." Efter sin mans tillfångatagande och undergång hade hon flytt till sin broder, men tyckes aldrig hafva hyst någon hämdkänsla mot spanjorerna, hvilka hon betraktade med stor beundran, nästan som hade de varit öfvermenskliga varelser. Tvärtom rådde hon sin broder, öfver hvilken hon hade stort inflytande, att låta varna sig af hennes mans öde och förskaffa sig deras vänskap.

Don Bartholomeus beträdde provinsen Xaragua i spetsen för en väpnad styrka, hvarvid han lät sitt kavalleri tåga förut och marscherade med svajande fanor samt under trummors och trumpeters ljud. Behechio mötte honom med en talrik styrka, men

sedan han blifvit försäkrad att man endast kom på ett vänskapligt besök bortsände han sin skara och förde adelantadon till sin boning i en stor by, nära intill den djupa hafsvik som för närvarande kallas Leogans-bugten.

Infödingar i provinsen Xaragua.

När de nalkades kommo trettio vackra unga qvinnor af kacikens familj dem till mötes, hvarvid de hviftade med palmqvistar samt dansade och sjöngo sina areytos eller ballader, hvilka genom hörsägen öfvergått från slägte till slägte. Då de framkommo till don Bartholomeus knäböjde de och lade sina palmqvistar för hans fötter. Efter dessa anlände den sköna Anacaona, hvilande på en

Don Bartholomeus Columbus mottages af Xaraguas "gyllene blomma," Anacaona.
Efter ritning af F H Lungren.

PUBLIC LIBRARY

bår som bars af sex indianer. Hon var lätt klädd uti en kjortel af mångfärgadt bomullstyg, med en välluktande krans af röda och hvita blommor omkring hufvudet samt dylika kring armarne och halsen. Hon emottog adelantadon med detta naturliga behag och denna artighet, hvarför hon var vida bekant.

Don Bartholomeus qvarblef några dagar i Xaragua, undfägnad af kaciken och dennes syster med måltider, nationallekar och danser samt andra festligheter, och sedan han förordnat om en på vissa tider utgående skatt, som skulle erläggas af den kringliggande traktens alster, såsom bomull, hampa och kassavabröd, tog han ett vänskapligt farväl af sina gästfria värdar och begaf sig till Isabella med sin lilla härskar.

Här fann han kolonien i ett sjukligt tillstånd och lidande brist på lifsmedel; derföre fördelade han alla som voro för svaga att arbeta eller bära vapen i det inre af landet der de kunde hafva bättre luft och mera tillgång på födoämnen, och vid samma tillfälle anordnade han äfven en kedja af skansar mellan Isabella och San Domingo. Uppror utbröt bland infödingarna på Vegan i anledning af deras missnöje öfver skatten och några af spanjorerna begångna skändligheter samt åtskilliga indianers svåra bestraffning för ett föregifvet vanhelgande af ett kapell. Guarionex, en af naturen mild och fredlig man, öfvertalades af sina med-kaciker att gripa till vapen och ett förbund uppgjordes emellan dem att oförmodadt anfalla spanjorerna, nedgöra dem och förstöra den på Vegan belägna fästningen Conception. Men garnisonen erhöll underrättelse om sammansvärjningen, hvarpå ett bref genast skrefs till adelantadon, hvari man anhöll om skyndsam hjelp. Huru brefvet säkert skulle kunna fortskaffas, blef emellertid en kinkig fråga ty infödingarne hade kommit underfund med att dessa bref hade en underbar förmåga att meddela underrättelser och inbillade sig att de kunde tala. En indian åtog sig dock att framföra det. Han inneslöt det i en käpp och begaf sig på väg. Då han anhölls låtsade han vara stum och lam samt lutade sig mot sin staf såsom ett stöd. Han tilläts att aflägsna sig och linkade framåt till dess han kom ur sigte, då han återtog sitt skyndsamma lopp och förde brefvet säkert och hastigt till San Domingo.

Med sin vanliga skyndsamhet begaf sig adelantadon till fästningen med en väpnad trupp. Genom en hastig och väl beräknad krigslist öfverraskade han anförarne om natten uti en by der de sofvo och bortförde dem allesammans såsom fångar samt bemäkti-

gade sig med egen hand Guarionex. Han fullbordade sitt företag med drift, slughet och hofsamhet. Sedan han närmare underrättat sig om sammansvärjningen straffade han tvenne kaciker, de förnämsta anstiftarne, med döden, men benådade alla de öfriga. Då han dessutom fann att Guarionex förnämligast blifvit förledd till fiendtlighet genom en spanjors våldsamhet emot dennes favorithustru straffade han äfven förbrytaren. Guarionox's hjerta vanns så genom denna adelantadons oväntade mildhet att han höll ett tal för sina undersåter till spanjorernas lof. De lyssnade uppmärksamt på

Adelantadon skyndar i spetsen för en beväpnad trupp, till fästet Conceptions undsättning.

honom, och då han slutat buro de honom bort på sina skuldror under sånger och glädjerop, hvarefter lugnet för någon tid blef återställdt på Vegan.

Vid denna tid anlände underrättelser från Xaraguas kacik, Behechio, att dennes skatt af bomull och lifsmedel var färdig att aflemnas, hvarför adelantadon tågade dit i spetsen för en trupp för att emottaga den. Men en så stor myckenhet bomull och kassavabröd var hopsamlad att don Bartholomeus måste sända till kolo-

nien Isabella efter en kravel att lasta det på. Under tiden slösade detta milda och ädelsinnade folk den största välvilja på sina gäster. De oroligheter, som skakade de öfriga delarna af det olyckliga Hayti, hade ännu icke hunnit denna behagliga trakt, och då spanjorerna betraktade bördigheten och skönheten af detta land, som gränsade intill en lugn sjö, invånarnes godhet och qvinnornas skönhet, förklarade de det vara ett fullkomligt paradis.

När kraveln anlände till kusten betraktades den med fruktan och beundran af Anacaona och hennes broder. Behechio besökte

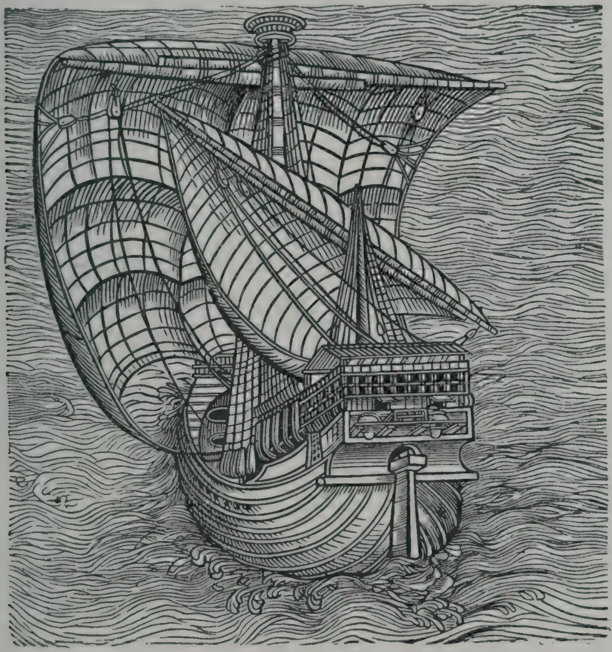

Fartyg från femtonde århundradet.

den med sina kanoter, men hans syster och hennes qvinliga svit fördes ombord i adelantadons båt. Då de kommo närmare saluterade kraveln. Vid kanonernas dån och åsynen af krutröken, som utsköt från fartygets sidor och frambolmade utöfver sjön, öfvervältigades Anacaona af förskräckelse och föll i adelantadons armar, hvarpå hennes följeslagarinnor ville springa i sjön men lugnades genom don Bartholomei uppmuntrande ord. Då de nalkades fartyget uppfördes krigsmusik af flera instrumenter, hvilket högeligen roade dem. Deras förundran stegrades ännu ytterligare då de

kommo ombord; men då ankaret lyftes och seglen fylldes af en sakta vind och de sågo denna stora massa, skenbarligen af sig sjelf, vända från den ena sidan till den andra och svänga sig omkring på vattnet likt ett väldigt hafsvidunder började broder och syster betrakta hvarandra med stum förvåning. Ingenting synes någonsin hafva uppfyllt vildens sinne med större förundran än denna menniskosnillets sköna triumf — ett skepp under segel.

Under det adelantadon sålunda var frånvarande, sysselsatt med att dämpa uppror och vidtaga tjenliga åtgärder för koloniens välgång samt kronans fördel, började nya oroligheter uppstå i nybygget Isabella. Den egentlige anstiftaren var Francesco Roldan, en man som Columbus framdragit från fattigdom och obemärkthet samt befordrat från den ena tjensten till den andra till dess han utnämde honom till alcalde mayor eller öfverdomare på ön. Han var en man utan uppfostran men ägde goda naturgåfvor, mycken ihärdighet och djerf oförsynthet. Han hade sett sin välgörare återvända till Spanien, synbarligen under tecken till onåd, och då han ansåg honom vara störtad började han tänka på huru han sjelf skulle kunna begagna sig af dennes fall. Han beklädde ett embete, som endast var adelantadons underordnadt och enär Columbi bröder voro illa tålda af folket, trodde han det vara möjligt att störta dem både hos kolonisterna och hos den hemmavarande styrelsen och att genom list bana sig väg till högsta befälet öfver kolonien. För detta ändamål utspred han bland det lägre folket ett rykte att amiralen fallit i onåd och aldrig mer skulle återkomma, samt smädade adelantadon och don Diego såsom utländingar, hvilka icke bekymrade sig om folkets välfärd utan använde dem endast såsom slafvar att bygga hus och fästningar åt sig, eller att föröka sitt anseende och betrygga sin makt då de tågade omkring ön och riktade sig sjelfva genom att plundra kacikerna. Genom dylika upproriska yttranden uppretade han dem till den grad att de en gång sammansvuro sig att mörda adelantadon, något som dock genom en händelse lyckligen blef förhindradt.

Då kraveln återkom från Xaragua, lastad med lifsmedel, blef den efter don Diegos befallning aftacklad och uppdragen på land. Roldan begagnade genast denna omständighet att uppväcka nya misstankar. Han sade att det verkliga skälet för kravelns aftackling var att förekomma det några af kolonisterna dermed skulle kunna återresa till Spanien för att omtala det förtryck de ledo,

och rådde dem derföre att bemäktiga sig fartyget såsom det enda medel att återvinna sitt oberoende. Sedan kunde de afkasta dessa främmande uppkomlingars tyranniska ok och föra ett lugnt och bekymmerslöst lif, i det de använde indianerna som slafvar och kunde oinskränkt förfoga öfver de indianska qvinnorna.

Don Diego underrättades om dessa upproriska rörelser, men som han var af ett mildt och fredligt lynne samt saknade tillräck-

Francesco Roldan.

lig handlingskraft och fruktade att under koloniens oroliga tillstånd komma till en öppen brytning sökte han afleda Roldan från utförandet af hans planer genom att gifva denne en aflägsen och verksam sysselsättning. Han afsände honom derföre med en liten trupp för att injaga skräck bland Vegans indianer, hvilka hade visat benägenhet till uppror. Roldan begagnade sig af detta tillfälle till ordnande af en väpnad resning. Han fick snart sjuttio väl beväpnade och beslutsamma män under sitt befäl, hvilka voro färdiga att följa honom vid hvarje förtvifladt företag, samt förskaffade sig vänner och anhängare bland de missnöjda kacikerna genom

löften att befria dem ifrån skatten. Nu afkastade han masken och satte sig öppet mot adelantadon och hans broder såsom män, hvilka icke hade någon fullmakt af kronan utan endast utnämde af Columbus, som sjelf fallit i onåd. Han föregaf sig alltjemt handla i sin egenskap af tjensteman samt af nit för kronans bästa och hvarje uppenbart upprorisk handling åtföljdes alltid af ropet: "*länge lefve konungen.*" Sedan han länge förgäfves försökt att få kraveln i sjön uppbröt han de kungliga förrådshusen och försåg sina följeslagare med vapen, kläder och lifsmedel, hvarefter han tågade bort till Vegan samt försökte att öfverrumpla och bemäktiga sig fästningen Conception, hvari han dock misslyckades genom dess befälhafvare Miguel Ballester, en pålitlig gammal soldat, hvilken höll fienden stången till dess bistånd kunde anlända.

Sammansvärjningen hade under adelantadons frånvaro uppnått en fruktansvärd höjd i det flere betydande personer slutit sig till densamma, deribland Adrian de Moxica och Diego de Escobar, af hvilka den senare var alkald i fästningen La Madalena. Don Bartholomeus blef i början rådvill och kunde icke handla med sin vanliga kraft och beslutsamhet, emedan han icke visste på hvilka han kunde förlita sig eller huru långt sammansvärjningen hade utbredt sig. Men då han erhöll underrättelse från Miguel Ballester om den fara, hvari fästningen Conception sväfvade, kastade han sig sjelf jemte den styrka han kunde samla, in i denna fästning och hade ett samtal med Roldan ifrån ett af fönstren, hvarvid han befallde honom att återlemna sin embetsstaf såsom alcalde mayor och fredligt underkasta sig en högre myndighet. Alla hotelser och föreställningar voro emellertid förgäfves; Roldan framhärdade i sin uppstudsighet. Han framställde adelantadon såsom spanjorernas tyrann, indianernas förtryckare, sig sjelf såsom rättvisans hämnare och den förorättades försvarare. Han försökte att genom listiga spioner muta fästningen Conceptions garnison och förleda den att rymma samt uppgjorde planer att öfverrumpla och bemäktiga sig adelantadon, om denne lemnade fästningen.

Öns angelägenheter befunno sig nu i ett beklagligt tillstånd. Indianerna, som märkt tvedrägten mellan spanjorerna och blifvit uppmuntrade genom Roldans beskydd, upphörde att erlägga sin skatt och satte sig upp emot styrelsen. Roldans band tillväxte dagligen i styrka och ströfvade oförsynt vidt och bredt omkring i landet under det de spanjorer, som förblefvo trogne, af fruktan för sammangaddningar ibland höfdingarna nödgades hålla sig inom

fästenas skydd. Härtill kom att alla slags förnödenheter började skyndsamt taga slut, hvarigenom de välsinnades mod sjönk till förtviflan. Adelantadon sjelf höll sig innesluten inom fästningen Conception, tviflande på sin egen besättnings trohet och hemligen underrättad om stämplingarna att gripa och nedhugga honom i händelse han skulle våga sig ut derifrån. Sådan var den förtviflade belägenhet, hvari kolonien blifvit bragt genom Columbi långvariga vistande i Spanien och de hinder som lades i vägen för alla hans bemödanden att anskaffa understöd och förstärkningar. En lycka vid denna kritiska tidpunkt var dock att don Bartholomeus erhöll förstärkningar med de två fartyg, som under Pedro Hernandez Coronals befäl anländt till hamnen San Domingo samt hade trupper och lifsmedel om bord. Den kungliga bekräftelsen på hans titel och värdighet af adelantado gjorde på en gång slut på all fråga om olagligheten af hans makt och betryggade hans soldaters trohet; liksom underrättelserna om amiralens stora gunst vid hofvet och att han var i begrepp att anlända med en mäktig flotta injagade bestörtning hos upprorsstiftarne, hvilka förlitat sig på att han fallit i onåd.

Adelantadon skyndade genast till San Domingo, utan att något försök gjordes att oroa honom på hans färd. Då han ännu en gång fann sig säker segrade hans ädelmod öfver hans harm och han afsände Pedro Hernandez Coronal för att åt Roldan och hans band erbjuda tillgift för alla förbrytelser med vilkor af ögonblicklig lydnad. Roldan fruktade likväl att öfverlemna sig i hans händer och beslöt hindra den utskickade från att samtala med hans kamrater, på det de icke skulle förledas att återvända till sin pligt. Då Coronal nalkades rebellernas läger blef han derföre uppehållen i ett trångt pass af en trupp bågskyttar, som på honom riktade sina pilar. "Stanna här, förrädare!" ropade Roldan; "hade du anländt åtta dagar senare, skulle vi alla hafva varit förenade."

Förgäfves bemödade sig Coronal att återföra denne orolige man från den bana han beträdt. Han förklarade att han endast satte sig emot adelantadons tyranniska och oskickliga styrelse, men vore färdig att underkasta sig amiralen vid dennes ankomst, och i samma anda skrefvo äfven han och hans förnämste anhängare bref till sina vänner i San Domingo.

När Coronal återkommit med berättelsen om Roldans halsstarrighet förklarade adelantadon honom och hans anhängare för förrädare. Den sluge rebellen lät emellertid icke sitt folk qvar-

blifva så nära att de kunde vara tillgängliga hvarken för löften eller hotelser. Han föreslog dem att tåga vidare och nedsätta sig i den okända provinsen Xaragua. De spanjorer, som varit der, hade gifvit de mest lockande berättelser om landet och dess invånare och framför allt om qvinnornas skönhet ty de hade blifvit intagne af Xaraguas dansande nymfers behag. I detta härliga land skulle de lefva i fullkomlig frihet och efter eget behag med en verld af skönhet till sitt förfogande samt befriade från adelantadons stränga styrelse och obesvärade af allt mödosamt arbete; med ett ord, Roldan uppdrog en målning af den högsta sinliga förnöjelse sådan han visste vara oemotståndlig för personer med lättjefulla och lösaktiga vanor. Då hans kamrater med glädje ingin-

Kaciken Guarionex förföljes.

go på hans förslag satte han sig i spetsen för dem och aftågade till Xaragua.

Knappt hade rebellerna begifvit sig bort innan nya upplopp utbröto bland indianerna på Vegan. Kaciken Guarionex, som blifvit uppeggad genom Roldans ingifvelser och förgätit sin tacksamhet mot don Bartholomeus, ingick ett nytt förbund att nedgöra spanjorerna och öfverrumpla fästningen Conception, men anläggningen upptäcktes innan den var mogen och tillintetgjordes, hvarpå Guarionex, som hörde att adelantadon var i antågande till Vegan, med sin familj och en ringa hop trogna följeslagare flydde till Ciguays berg, hvars inbyggare voro den talrikaste och tappraste stammen på ön och hade skärmytslat med spanjorerna vid Samanaviken under Columbi första resa. Läsaren torde påminna sig den öppna och redbara tillit, hvarmed deras kacik vågade sig ombord

En bergsbo från Ciguay. (337)

på amiralens kravel dagen efter skärmytslingen. Hos denne samme kacik, hvars namn var Mayonabex, sökte Vegans flyktige höfding en tillflyktsort och erhöll af honom äfven löfte om beskydd.

Uppbragt öfver att finna sin forna mildhet gagnlös förföljde adelantadon Guarionex till bergen i spetsen för 90 man, några få ryttare och en skara indianer. Detta var ett mödosamt och svårt företag, emedan truppen måste klättra öfver klippor, vada öfver floder och bana sig väg genom insnärjda skogar, hvilka voro nästan ogenomträngliga för väpnade män, som voro belastade med sköldar, bågar och lansar. De voro derjemte ständigt utsatta för indianernas bakhåll, ur hvilka desse framrusade med vilda skri och aflossade sina vapen för att åter fly tillbaka in bland klippor och småskog, hvarest det var fåfängt att förfölja dem. Ändtligen anlände don Bartholomeus i grannskapet af Mayonabex's residens, Cap Cabron; skickade ett bud som fordrade Guarionex's utlemnande och lofvade vänskap, i händelse denna begäran uppfylldes, men hotade att ödelägga hans område med eld och svärd, om den vägrades. "Säg spanjorerna," gaf kaciken till svar, "att de äro tyranner, inkräktare och utgjutare af oskyldigt blod samt att jag ej åstundar deras vänskap. Guarionex är en god menniska och min vän. Han har tagit sin tillflykt till mig; jag har lofvat honom beskydd och jag vill äfven hålla mitt ord."

Kaciken höll verkligen sitt löfte med beundransvärd trohet. Hans byar brändes, hans område ödelades, han sjelf och hans familj drefvos till bergsskrefvor och hålor, och hans undersåter lågo öfver honom att han skulle utlemna flyktingen, som var orsaken till den förödelse, hvilken träffade deras stam. Men allt var förgäfves. Han förklarade sig beredd att fördraga alla olyckor, hellre än det skulle sägas att Mayonabex förrådt sin gäst.

I tre månader jagade adelantadon dessa kaciker bland bergen, hvarunder han och hans soldater blefvo helt och hållet uppgifna af mödor och hunger samt alla slags vedermödor. Slutligen upptäcktes Mayonabex's tillflyktsort. Tolf spanjorer, förklädde till indianer och med sina svärd inhöljda i palmlöf smögo sig inpå honom och tillfångatogo honom tillika med hans hustru, barn och några få förtrogne. Adelantadon återvände med sin fånge till fästningen Conception, der han sedermera lösgaf dem alla med undantag af kaciken, hvilken han behöll såsom en gisslan för stammens undergifvenhet. Den olycklige Guarionex höll sig ännu dold i

bergshålorna men nödgades af hunger att någon gång våga sig ned till slätten för att söka föda. Slutligen upptäcktes hans tillhåll, hvarefter han lurades ut och tillfångatogs af ett parti spanjorer samt förd i kedjor till Conception. Efter sitt förnyade uppror och den utomordentliga ifver man visat vid hans förföljande väntade han sig döden af adelantadons hämd; men ehuru sträng i sin styrelse var don Bartholomeus emellertid hvarken hämdlysten eller grym. Han åtnöjde sig derföre med att qvarhålla honom i fångenskap, för att vara säker om lugnet på Vegan, samt återvände sedan till San Domingo, hvarest han kort efteråt hade glädjen att välkomna sin broder, amiralen, som återkom till kolonien efter nära två och ett halft års frånvaro.

Roldans skamlösa följe, på väg till sina nya hem, medförande bortröfvade indianskor.

TRETTIOFÖRSTA KAPITLET.

Roldans uppror.

EN af Columbi första åtgärder efter sin ankomst var att utfärda en kungörelse, som bekräftade allt hvad adelantadon gjort, samt innehöll hotelser mot Roldan och hans bundsförvandter. Denne orolige man hade emellertid begifvit sig till Xaragua, der han blifvit vänligt emottagen af infödingarne. En omständighet bidrog äfven att föröka hans parti och hans tillgångar. De tre med lifsmedel lastade kravlarna, som Columbus afskickade från Canarieöarna, hade genom strömsättningar blifvit drifna långt vestligt ur sin kurs och anlände till Xaraguas kust. De upproriske fruktade i början, att de kunde vara fartyg som utskickats att förfölja dem; men Roldan, hvilken var lika slug som djerf, anade snart verkliga förhållandet. Sedan han ålagt sitt folk den strängaste förtegenhet gick han ombord, och under föregifvande att han vore styresman på denna del af ön, lyckades han erhålla ett förråd af vapen och krigsförnödenheter samt förskaffa sig anhängare bland besättningarna, af hvilka många voro brottslingar och landstrykare från de spanska fängelserna, som till följe af amiralens illa betänkta förslag blifvit medsända. Icke förr än på tredje dagen upptäckte den förståndigaste af de tre befälhafvarne, Alonzo Sanchez de Carvajal, beskaffenheten af de gäster han emottagit, men skadan var då redan skedd.

Emedan fartygen qvarhöllos genom vidriga vindar öfverenskommo befälhafvarne sins emellan att en större del af folket skulle föras landvägen till San Domingo af Juan Antonio Colombo, som var befälhafvare på den ena af kravlarne och slägting till amiralen. Han landsteg till följe häraf med fyratio väl beväpnade män, men

blef helt förvånad öfver att snart finna sig öfvergifven af hela sin trupp med undantag af åtta personer. Rymmarne förenade sig med rebellerna, som emottogo dem med glädjerop. Juan Antonio återvände ledsen och nedslagen ombord med de få som förblifvit trogne, och emedan man fruktade ytterligare rymningsförsök stucko fartygen genast ut till sjös; men Carvajal lemnade sitt fartyg i sina officerares vård samt landsteg och qvarblef hos rebellerna, emedan han trodde sig hafva förmärkt tecken till vacklande hos Roldan och några af hans kamrater och ville försöka att genom öfvertalningar förmå dem att återvända till sin pligt. Vissheten att Columbus med ökad myndighet verkligen var på väg till ön med förstärkningar hade äfven kraftigt inverkat på deras sinnen men alla försök att återkalla dem till omedelbar underkastelse voro förgäfves. Roldan lofvade att så fort han erfore Columbi ankomst skulle han begifva sig till grannskapet af San Domingo, för att kunna anföra sina besvär och öppna en underhandling om rättelse af alla missförstånd. I samma ändamål skref han ett bref att lemnas till amiralen. Med detta afreste Carvajal, beledsagad af sex af de upproriske, hvilka följde honom två och en half mil nära San Domingo, der han vid sin framkomst fann Columbus redan anländ och öfverlemnade till honom Roldans bref samt uttryckte vid samma tillfälle en förmodan att insurgenterna lätteligen skulle återföras till sin pligt genom försäkran om tillgift. Rebellerna började äfven att samla sig i byn Bonao, som låg i en vacker dal af samma namn, omkring åtta mil från San Domingo samt fyra mil från Conception. Här förlade de sitt högqvarter hos Pedro Reguelmes, hvilken var en af hufvudanförarne.

Columbus skref genast till befälhafvaren i Conception, Miguel Ballester, och varnade honom att vara på sin vakt. Han befullmäktigade honom att hålla ett sammanträde med Roldan, för att tillbjuda denne full förlåtelse med vilkor att han genast återvände till sin pligt, samt att inbjuda honom att komma till San Domingo för att underhandla med amiralen under en högtidlig och om så erfordrades skiftlig försäkran om personlig säkerhet. Vid samma tillfälle utfärdade han en kungörelse, hvari han erbjöd fri resa åt alla som önskade återvända till Spanien med de fem fartyg som voro färdiga att afsegla, i förhoppning att sålunda befria kolonien ifrån alla lättingar och missnöjde.

Ballester var en gammal vördnadsvärd gråhårsman med en soldats väsende; laglydig, öppen, tapper, allvarlig och rättfram.

Alonzo Sanches de Carvajal landsteg och qvarblef bland rebellerna, i förhoppning att kunna göra dem försonligt stämda mot Columbus.

Hans hållning och karakter kräfde rebellernas aktning, men de bemötte den erbjudna förlåtelsen med förakt, gjorde flera oförskämda fordringar och förklarade att de hädanefter icke ville underhandla med någon annan medlare än Carvajal, emedan de rönt prof af hans redlighet och oväld under deras senaste beröring med honom i Xaragua.

Detta oförskämda svar var långt ifrån hvad man hade låtit amiralen vänta. Han befallde derföre folket i San Domingo att träda i vapen, på det han skulle kunna förvissa sig om den styrka, hvarmed han i nödfall kunde begifva sig i fält. Ett rykte utspreds genast att de skulle föras till Bonao mot de upproriske; flere af invånarne hade slägtingar, andra vänner, bland Roldans kamrater

Miguel Ballester möter rebellernas utposter.

och nästan alla voro missnöjde med denna tjenstgöring; endast sjuttio man visade sig i vapen och af dessa låtsade den ena vara sjuk, en annan lam, så att det bland dem icke fanns fyratio man som kunde litas på.

Columbus insåg följaktligen att ett vädjande till vapen endast skulle yppa hans egen svaghet och rebellernas styrka, hvarföre det blef nödvändigt att söka vinna en fredlig uppgörelse, huru förödmjukande ett sådant förfarande än kunde synas. Hans första omsorg var att afsända de fem fartygen, som han uppehållit i hamnen, i afbidan på Roldans svar. Han ville att så många af de missnöjda kolonisterna som möjligt skulle afsegla till Spanien innan något upplopp hunne utbryta. Han skref en berättelse till suveränerna om sin sista resa och afgaf deri en entusiastisk beskrifning om det nyligen upptäckta fasta landet, åtföljd af ett sjökort öfver kusten och prof på de perlor, som han tillbytt sig af infödingarna.

Äfven underrättade han regentparet om Roldans uppror; och enär den senare föregaf att det endast vore en tvist mellan honom och adelantadon anhöll Columbus att saken måtte undersökas af deras majestäter eller af oväldiga personer. Bland andra välbetänkta yrkanden begärde han, att en lärd och lagkunnig man skulle utskickas såsom domare på ön.

Med denna lägenhet afsände Roldan och hans vänner äfvenledes bref till Spanien, hvari de sökte rättfärdiga sitt uppror derigenom att de beskyllde Columbus och hans bröder för orättvisa och förtryck och utmålade hela deras förfarande i de svartaste färger. Man borde väl kunna förmoda att sådana personers beskyllningar borde haft ringa vigt i jemförelse med Columbi bepröfvade och upphöjda förtjenst; men de ägde talrika vänner och slägtingar i Spanien att stödja sig vid; Columbus var en främling utan inflytande vid hofvet och hade verksamma ovänner, som stodo regentparet nära och alltid voro beredda att framställa hans uppförande i en ofördelaktig dager.

Sedan fartygen blifvit afsända återupptog amiralen sina underhandlingar med rebellerna. Emedan det hufvudsakliga af deras klagomål var riktadt mot hans broders stränga styrelse, som anklagades att för strängt skipa rättvisa, beslöt han att försöka ytterlig mildhet och skref ett bref till Roldan, hvari han påminde honom om fordom bevisad godhet och besvor honom, för hans eget anseende hos suveränerna, att icke framhärda i sin närvarande olydnad. Han upprepade ånyo sin försäkran att Roldan och hans kamrater kunde, utan att behöfva befara något våld för sina personer, komma till San Domingo för att underhandla med honom.

En svårighet uppstod nu, nämligen frågan om, hvem som skulle framföra detta bref. Rebellerna hade förklarat att de icke ville emottaga någon annan medlare än Alonzo Sanchez de Carvajal; men efter hans underhandlingar med rebellerna vid Xaragua och på grund af den stora ynnest, hvari han stod hos dem, närdes starka misstankar af många i afseende på denne officers redlighet. Emellertid aflägsnade Columbus alla dessa misstankar, och förtröstade blindt på Carvajal, hvilket förtroende han ej heller någonsin fick anledning att ångra.

En pinsam och förnedrande underhandling fördes nu i några dagar, hvarunder Roldan hade ett möte med Columbus i San Domingo och flera skrifvelser afgingo dem emellan. De upproriske kände sin makt och vågade till följd deraf göra de mest

öfverdrifna fordringar. Miguel Ballester skref vid samma tid till amiralen och rådde honom att bevilja allt, hvad de kunde fordra. Han skildrade deras styrka såsom varande stadd i ständig tillväxt och att soldaterna vid hans garnison dagligen öfvergingo till dem, samt uppgaf såsom sin tanke, att i fall icke någon uppgörelse i godo snart åstadkommes och rebellerna inskeppades till Spanien skulle icke blott amiralens myndighet utan till och med hans person löpa fara; ty ehuru de riddare, officerare och tjenare, som omedelbart omgåfvo honom, utan tvifvel gerna skulle dö i hans tjenst, fruktade han dock att gemene man vore föga att lita på.

Sålunda påverkad genom den gamles råd och nödgad af omständigheterna vidtog Columbus slutligen en åtgärd hvarigenom

Carvajal öfverlemnar amiralens bref till rebellerna, hvilka göra de mest öfverdrifna fordringar.

det beslöts att Roldan och hans kamrater skulle inskeppa sig till Spanien ifrån Xaraguas hamn på två fartyg, som inom femtio dagar skulle utrustas och förses med lifsmedel; att hvar och en skulle af amiralen erhålla ett intyg öfver godt uppförande, samt en anvisning på deras aflöningsbelopp intill denna dag; att de, liksom kolonisterna, skulle erhålla slafvar till belöning för verkställda tjenster; och att de som hade hustrur, hvilka voro födda på ön, finge medtaga dessa i stället för slafvar; att ersättning skulle gifvas för någras egendom som blifvit tagen i qvarstad, samt för boskap som hade tillhört Francisco Roldan.

Det var en ledsam omständighet för Columbus att de fartyg som voro ämnade åt hans broder, för att undersöka det nyligen upptäckta fasta landet, måste användas att öfverföra detta oroliga och ovärdiga slödder; men han tröstade sig med den tanken, att sedan de upproriske en gång blifvit inskeppade ön åter skulle komma i lugn. Sedan öfverenskommelsepunkterna blifvit under-

tecknade afreste Roldan och hans kamrater till Xaragua, för att afbida fartygens ankomst; Columbus, som under tiden öfverlemnade befälet åt sin broder don Diego, begaf sig med adelantadon på en resa för att besöka de särskilda befästningarna samt åter ställa allt i ordning.

Under tiden uppkommo oundvikliga dröjsmål vid fartygens utrustning och de måste utstå våldsamma stormar på resan från San Domingo till Xaragua, så att de anlände dit långt efter den utsatta tiden i ett temligen skadadt tillstånd. Roldans följeslagare begagnade detta förhållande såsom skäl för sin vägran att gå ombord och påstodo, att fartygen med afsigt blifvit uppehållna och slutligen afsändts i ett sådant tillstånd att de icke kunde hålla sjön, samt att de voro för klent provianterade Nya underhandlingar

Det vilda lifvet bland Roldans följeslagare.

bragtes derföre å bane och nya vilkor betingades. Det är troligt att Roldan fruktade att återvända till Spanien och att hans kamrater voro obenägna att öfvergifva sitt sjelfsvåldiga och utsväfvande lefnadssätt. Columbus erhöll midt under sina bryderier ett bref från Spanien till svar på de ifriga framställningar han gjort om koloniens förvirrade belägenhet och om dessa sjelfsvåldiga personers våldsamheter. Det var skrifvet af hans oförsonlige fiende, biskop Fonseca, som hade öfverinseendet öfver de indiska angelägenheterna. Han underrättades deruti att hans meddelanden om det nämda upproret hade framkommit men att saken måste uppskjutas tillsvidare, emedan regentparet på stället ville låta undersöka och utreda densamma.

Detta kalla svar hade den mest nedslående verkan på Columbus, medan det deremot uppmuntrade oförsyntheten hos rebellerna

som sågo det ringa afseende hans klagomål rönte hos styrelsen. Full af nit att fortsätta sina upptäckter och af trohet mot statens fördelar beslöt han likväl att med någon uppoffring af stolthet och beqvämlighet göra ett slut på öns oroligheter. Han afreste derföre i slutet af Augusti med två kravlar till hamnen Azna, åtföljd af flere af de mest betydande personerna i kolonien, för att hålla ett sammanträde med Roldan. Vid denna sammankomst uppförde den senare sig mera som en eröfrare, hvilken föreskrifver vilkor, än som en brottsling, hvilken anhåller om förskoning. Bland annat fordrade han att de af hans kamrater, som ville qvarblifva på ön, skulle erhålla jord, och att han sjelf skulle återbekomma sitt öfverdomare-embete. Man tröttnar och ledsnar vid att anteckna sådana förhållanden och den ädelsinnade läsaren måste låga af harm då han ser en man med Columbi upphöjda och ojemförliga förtjenster insnärjd i sådana föraktliga uslingars nät och skådar hans gagnlösa och förlängda kamp. Omgifven af misstroende och faror, en främling bland ett afundsjukt folk och en illa omtyckt styresman på en upprorisk ö, der han hade folket emot sig, misstrodd och försummad af den styrelse han sökte tjena och uppväckande misstankar genom sjelfva sina tjenster visste han icke hvar han kunde påräkna ett trofast råd, en kraftig hjelp eller ett ärligt bedömande. Han oroades derjemte af tecken till myteri bland sitt eget folk, hvilket talade om att följa rebellernas exempel och bemäktiga sig provinsen Higuey. I en så vådlig belägenhet undertecknade han en förnedrande kapitulation med rebellerna, i hopp att sedermera blifva i stånd att öfvertyga suveränerna att detta skett endast af tvång, och att han nödgats dertill genom de faror, som hotat honom sjelf och kolonien.

Sedan Roldan återtagit sitt embete såsom öfverdomare utvecklade han allt det öfvermod som kan förväntas af en person, hvilken förskaffat sig makt genom skändliga medel. Columbus fann det svårt och plågsamt att fördraga denne mans och den skamlösa pöbels oförsynthet, som under hans beskydd återvände till San Domingo. I enlighet med öfverenskommelsevilkoren tilldelade han dem betydande landstycken och ett talrikt antal indianska slafvar, hvilka blifvit tagna i krigen, samt lagade att de blefvo fördelade på flera håll, några i Bonao, andra på åtskilliga delar af Vegan. Han vidtog äfven en åtgärd, hvarigenom kacikerna i grannskapet i stället för att betala skatt skulle på bestämda tider anskaffa arbetsmanskap bland sina undersåter för att biträda vid uppodlingen af jorden; ett slags feodaltjenst, som utgjorde början

till "*Repartimientos*" eller de fria indianernas fördelning mellan kolonisterna, hvilket sedermera allmänt antogs och skamligt missbrukades i alla de spanska kolonierna samt i hög grad bidrog att utrota infödingarna på ön Hispaniola.

Sedan Roldan erhållit så stora fördelar för sina anhängare var han ingalunda hofsammare i sina egna anspråk. Utom ett visst landområde i grannskapet af Isabella, hvilket han fordrade, emedan det tillhört honom före hans uppresning, tilltvang han sig en kungsgård, kallad La Esperanza, vid Vegan, äfvensom vidsträckta trakter i Xaragua tillika med lifsmedel och indianer.

Ett af Roldans första steg såsom öfverdomare var att utnämna Pedro Reguelme, en af hans verksammaste bundsförvandter, till alkald i Bonao; en utnämning som mycket misshagade Columbus, emedan det var ett myndighetstilltag, hvilket icke tillkom Roldans embete. Amiralen erhöll äfven enskild underrättelse om att Reguelme, under föregifvande att bygga ett förpaktarställe, höll på att på en kulle uppföra en fast byggnad som lätt kunde förvandlas till en befästning, hvilket uppgafs ske i samråd med Roldan för att anskaffa en säker tillflyktsort i händelse af behof. Amiralen sände genast bestämd befallning till Reguelme att afstå ifrån uppförandet af denna byggnad.

Columbus hade ämnat återvända till Spanien sedan han erfarit den ringa verkan af sina bref, som skildrade öns tillstånd, men koloniens feberaktiga belägenhet tvang honom att afstå från denna afsigt. De båda kravlarna afsändes i Oktober och medtogo de kolonister som önskade återvända, hvaribland voro flere af Roldans anhängare, af hvilka några medförde indianska slafvar och andra medhade kacikernas döttrar, hvilka de lockat från hem och anhöriga.

Med denna lägenhet skref Columbus till regentparet och yttrade såsom sin åsigt, att den öfverenskommelse han ingått med rebellerna ingalunda vore bindande för kronan, då den på sätt och vis blifvit honom aftvungen. Han förnyade sin begäran om att en studerad person måtte utskickas som domare, och önskade dessutom att kunnige män måtte blifva utnämde till bildande af ett råd och andra till vissa fiskalsbefattningar; likväl anhöll han att deras makt måtte blifva så begränsad och bestämd, att den icke förnärmade hans egen värdighet eller gjorde intrång på hans egna privilegier.

Då han fann att ålder och svaghet tilltogo hos honom började han tänka på sin son Diego såsom en verksam medhjelpare, emedan denne var bestämd att efterträda honom i hans embeten. Han var ännu page vid hofvet, men fullvuxen och i stånd att inträda i lifvets vigtigare angelägenheter, hvarföre han ock utbad sig att denne måtte skickas till hans biträde.

TRETTIOANDRA KAPITLET.

Ojedas besök på öns vestra ända. — Moxicas sammansvärjning.

VID denna tid underrättades Columbus att fyra fartyg ankrat vid öns vestra ända, litet nedanför Jacquemel, synbarligen i afsigt att hugga färgträd och bortföra infödingarna såsom slafvar. Deras befälhafvare var Alonzo de Ojeda, samme djerfve och tilltagsne riddare som utmärkt sig genom Caonabos tillfångatagande. Emedan Columbus kände till denne mans tilltagsna och vågsamma karakter, oroades han af att han besökte ön på detta hemlighetsfulla sätt. Att kalla honom till redogörelse härför fordrade emellertid en driftig och skicklig man och ingen syntes mera passande härtill än Roldan, enär denne var lika djerf som Ojeda, ehuru ännu listigare. En expedition af detta slag skulle dessutom sysselsätta hans egen och hans kamraters uppmärksamhet och afhålla dem från alla orostiftande planer.

Roldan åtog sig med glädje uppdraget. Han hade ingenting vidare att vinna genom uppror och var angelägen att försäkra sig om sina orättfångna besittningar genom förtjenster om det allmänna, hvilka kunde godtgöra hans förra förbrytelser. Han afreste derföre från San Domingo med tvenne kravlar och anlände den 26 September inom två mil från den hamn, der Ojedas fartyg lågo för ankar. Här landsteg han med tjugufem beslutsamme män, träffade Ojeda, som var stadd på en utfärd några mil ifrån sina fartyg, och fordrade att denne skulle uppgifva de skäl, hvarför han landat på denna aflägsna och okända del af ön utan att först hafva underrättat amiralen om sin ankomst. Ojeda svarade att han varit ute på en upptäcktsresa och inlupit härstädes i sjöskadadt tillstånd för att reparera sina fartyg och erhålla lifsmedel. På

vidare tillfrågan visade sig att Ojeda händelsevis befunnit sig i Spanien vid den tid då det bref anlände ifrån Columbus, som underrättade om hans upptäckande af Parias kust och hvilket var åtföljdt af prof på de perlor han derstädes funnit. Ojeda var biskop Fonsecas gunstling och fick se Columbi bref samt kartorna och sjökorten öfver vägen. Han började genast tänka på en expedition åt dessa nejder, i hvilken tanke han uppmuntrades af Fonseca, som försåg honom med afskrifter af handlingarna och kartorna samt lemnade honom ett tillståndsbref, som var under-

Amerigo Vespucci.

tecknadt af honom sjelf, men icke af regentparet. Understödd af flere vinningslystna och rika spekulanter utrustade Ojeda i Sevilla fyra fartyg, och med denna eskader följde Amerigo Vespucci *) en florentinsk köpman, som var noga bekant med geografi och seglation och slutligen gaf sitt namn åt hela den nya verlden. Expeditionen afseglade i Maj månad 1499. Äfventyrarne ankommo till det

*) Amerigo Vespucci, född i Florens år 1451, företog sin första sjöresa år 1499 till kusten af Surinam. År 1501 företog han sin andra resa till den nyupptäckta verldsdelen och tredje resan år 1503. Under sin tredje resa undersökte han en större sträcka af Brasiliens kust.

södra fasta landet och seglade utåt detsamma tvåhundra mil öster ifrån Orinoco till Pariaviken. Ledde af Columbi kartor passerade de igenom denna vik och Boca del Drago samt styrde framåt vester till Cap de la Vela, besökte ön Margarita och närbelägna fasta land samt upptäckte Venezuelaviken. Vidare angjordes de karaibiska öarna, der de slogos med de vilda infödingarna och tillfångatogo flera i afsigt att försälja dem på Sevillas slafmarknader. Härifrån seglade de till Hispaniola för att förse sig med lifsmedel, sedan de tillryggalagt den längsta resa som ännu blifvit gjord längs nya verldens kuster.

Ojeda försäkrade Roldan att han ämnade fara till San Domingo så snart hans fartyg voro segelfärdiga, för att betyga sin

Roldan afspärrar vägen för Ojeda.

vördnad för amiralen. I förlitan på denna försäkran och tillfreds med de upplysningar han erhållit afseglade Roldan till San Domingo för att aflägga sin berättelse. Emellertid ämnade Ojeda ingenting mindre än hålla sitt löfte. Så snart hans fartyg blifvit iståndsatta seglade han omkring Xaraguas kust. Här emottogs han väl af de spanjorer, hvilka voro bosatta i denna provins, hvaribland flere af Roldans förra kamrater befunno sig. Som de kände Ojedas djerfva och modiga karakter och nu erforo att oenighet uppstått mellan honom och amiralen anförde de högljudda klagomål mot den senares orättvisa, hvilken de anklagade för att hafva innehållit deras återstående aflöning. Ojeda, som kände amiralens vacklande ynnest vid hofvet och trodde sig säker under Fonsecas mäktiga beskydd föreslog genast att ställa sig sjelf i spetsen för dem, och

Don Alonzo de Ojeda föreslår Roldans forne kamrater att marschera till San Domingo, för att tvinga Columbus att ingå på deras fordringar.
Efter ritning af N. Maurin.

att genom att genast tåga till San Domingo tvinga amiralen att uppfylla deras rättvisa fordringar. Förslaget antogs med stor ifver af några bland rebellerna, men andra gjorde invändningar och en häftig strid uppstod, hvaruti flere af båda partierna blefvo dödade

Nūc ꝟo & hę partes ſunt latius luſtratæ/& alia
quarta pars per Americū Veſputiū(vt in ſequenti
bus audietur)inuenta eſt/quā non video cur quis
iure vetet ab Americo inuentore ſagacis ingenij vi
Ameri- ro Amerigen quaſi Americi terrā / ſiue Americam
ca dicendā:cū & Europa & Aſia a mulieribus ſua ſor
tita ſint nomina.Eius ſitū & gentis mores ex bis bi
nis Americi nauigationibus quæ ſequunt̃ liquide
intelligi datur.

Facsimile af en sida i "Cosmographia introductio" af Martin Waldseemuller, hvilken under den antagna titeln "Hylacomylas" var den förste som föreslog benämningen "America" för den nya verlden. Tryckt af Peter Dirg år 1507 på hertigen af Loraine föranstaltande. Originalet i Vaticanens bibliotek i Rom.

och sårade; det parti, som yrkade på expeditionen till San Domingo, fick dock öfverhanden.

Lyckligtvis för amiralens frid och säkerhet anlände under denna kritiska tid Roldan, som erhållit underrättelse om Ojedas rörelser, i grannskapet med en trupp af beslutsamma följeslagare och förstärktes under den följande dagen af sin gamla bundsförvandt Diego de Escobar med en större styrka. Ojeda drog sig då

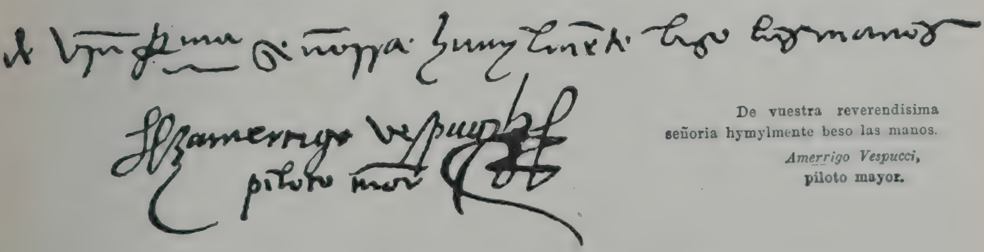

De vuestra reverendisima
señoria hymylmente beso las manos.
Amerrigo Vespucci,
piloto mayor.

Facsimile af de sista raderna af ett bref, skrifvet af Amerigo Vespucci till kardinalen — erkebiskopen af Toledo. Daterad Sevilla den nionde December 1508.

tillbaka till sina fartyg, och ett långvarigt manövrerande inträffade nu mellan dessa båda jämngoda motståndare, hvarunder hvardera af dem sökte att vinna fördel öfver den andre. Ojeda nödgades slutligen lemna kusten och afseglade till en annan ö, för att fullborda sin inlastning af indianska slafvar.

Roldans följeslagare ansågo sig hafva inlagt en stor förtjenst genom den oväntade trohet de ådagalagt vid Ojedas fördrifvande från ön och väntade liksom alla förbättrade skälmar, att deras goda uppförande skulle rikligen vedergällas dem. Och då de ansågo sin anförare kunna åstadkomma allt bådo de honom, att han ville

Diego de Escobar.

dem emellan fördela den intill Xaragua gränsande vackra provinsen Cahay. Roldan, som nu var angelägen att visa en laglydig karakter, vägrade att uppfylla deras önskningar innan amiralen gifvit sitt samtycke; men för att tillfredsställa deras otåliga roflystnad fördelade han emellan dem det område, som blifvit honom tillerkändt i Xaragua. Under det han qvarblef i grannskapet utbröto andra oroligheter af en temligen romantisk anledning. En ung riddare af ädel familj vid namn Hernando de Guevara, kusin till Adrian de Moxica, en af det senare upprorets hufvudmän, blef för sitt utsväfvande uppförande förvisad från San Domingo och skickades till Xaragua, för att gå ombord på Ojedas fartyg, men ankom

efter dennes afresa. Han behandlades med öfverseende af Roldan, för dennes forna kamrats, Adrian de Moxicas' skull, och emottogs på ett gynnsamt sätt i den qvinliga kaciken Anacaonas hus. Denna märkvärdiga qvinna bibehöll ännu sitt deltagande för spanjorerna i trots af de skändliga uppträden som tilldragit sig under hennes ögon. Med sin förra man, Caonabo, hade hon en dotter vid namn Higuenamota, som just nu var fullvuxen och högeligen beundrades för sin skönhet. Guevara blef förtjust i henne. Han ägde ett angenämt yttre och ett intagande sätt, ehuru han var häftig i sina lidelser och utan grundsatser. Hans kärleksbetygelser vunno snart den okonstlade indianska flickans hjerta. Modern Anacaona, som fann behag i den unge riddarens hyggliga utseende och inställsamma sätt att vara, gynnade hans böjelse, isynnerhet som han förklarade sig vilja gifta sig med hennes dotter. Men Roldan sjelf hyste böjelse för den unga indianska skönheten och blef svartsjuk öfver att hans medtäflare föredrogs framför honom, hvarför han använde sin myndighet till att åtskilja de älskande och förvisade Guevara till provinsen Cahay. Den senare återvände likväl snart och dolde sig i Anacaonas boning. Men då han här blef upptäckt och fann att Roldan ej kunde förmås att afstå från sitt motstånd mot hans passion beslöt han att hämnas. Till detta ändamål förskaffade han sig snart ett parti bland Roldans forna kamrater, af hvilka den man de afgudat såsom anförare nu var hatad i sin egenskap af magistratsperson. Man beslöt att oförmodadt anfalla honom och antingen döda honom eller utsticka hans ögon. Komplotten upptäcktes, Guevara greps i Anacaonas hemvist och i sin tillämnade bruds åsyn; sju af hans medbrottslige fängslades äfvenledes och fångarne skickades till fästningen San Domingo.

När Adrian de Moxica hörde att hans kusin Guevara var fängslad, och det till på köpet af hans forna bundsförvandt Roldan, blef han högeligen uppretad. Han skyndade till upprorets forna hufvudsäte i Bonao och begärde den nyutnämde alkaldens, Pedro Reguelmes, medverkan, hvilken äfven beredvilligt lemnades honom. De gingo omkring till sina forna medrebeller, hvilka voro bosatta på Vegan, och uppställde inom kort en djerf trupp af oförskräckta män, hvilka med hästar och vapen voro färdiga till hvarje vågsamt företag. I sitt raseri tänkte Moxica icke blott på att befria sin kusin utan ämnade äfven döda Roldan och amiralen.

Columbus befann sig i fästet Conception med en ringa styrka då han erhöll underrättelse om den farliga sammansvärjning

som uppstått i hans grannskap. Han insåg att hans säkerhet berodde på raska och kraftiga mått och steg. Han medtog derföre endast sex eller sju pålitliga tjenare och tre riddare, alla väl beväpnade, samt öfverrumplade oförmodadt upprorstiftarne om natten, bemäktigade sig Moxica med flera af hans förnämsta bundsförvandter och afförde dem till Conception. Emedan han beslutat statuera ett exempel, som skulle injaga skräck hos de upproriske, befallde han att Moxica skulle hängas öfverst på fästningen. Den

Upprorsstiftaren Adrian de Moxica öfverraskas och arresteras.

senare anhöll om en biktfader, hvarför en prest eftersändes men den eländige brottslingen, som varit så djerf under upproret, förlorade allt mod då han såg döden framför sig. Han uppsköt och tvekade att aflägga sin bikt, liksom hoppades han erhålla utsigt till befrielse om han blott vunne tid. I stället för att bikta sina egna synder började han uppräkna andras till dess Columbus, som i sin med förakt blandade vrede förlorade allt tålamod, befallde att den fege uslingen skulle nedstörtas från murarna.

Denna oförmodadt stränga handling följdes snart af flera. Pedro Reguelme tillika med några sina stallbröder blef gripen i sin röfvarkula vid Bonao och förd till fästningen San Domingo. De

fleste upprorsmakarne flydde till Xaragua, der de eftersattes af adelantadon med biträde af Roldan samt jagades ut ur alla sina gamla tillhåll. Sålunda blef upproret inom kort tid fullständigt dämpadt.

Columbus ansåg denna lyckliga händelse såsom åstadkommen genom en himlens synnerliga medverkan och anför såsom bevis derpå ett exempel på en af de drömfantasier, för hvilka han stundom synes hafva varit utsatt då hans sinne var oroadt genom sjuklighet eller bekymmer. Föregående vinter hade han under höjden af sina sorger och bekymmer försjunkit i ett slags förtviflan. Uti ett af sina mörka ögonblick hörde han, som han säger, en röst, hvilken tilltalade honom sålunda: "O! du klentrogne man! frukta intet, var icke nedslagen, jag vill hjelpa dig! De sju utfästa gyllne åren äro ännu icke förflutna*). I detta och i alla andra fall vill jag draga försorg om dig." Just denna dag, tillägger han, erhöll han underrättelse om upptäckten af flera guldgrufvor. Det inbillade löftet om gudomlig hjelp syntes fortfarande gynna honom. De bekymmer och faror som omgifvit honom försvunno och ordningen höll på att återställas. Han motsåg nu fullföljandet af sitt stora företag: undersökningen af Parias kust och anläggandet af ett perlfiskeri i dess vatten. Men huru bedrägliga voro icke hans förhoppningar! Just i samma ögonblick mognade de tilldragelser, som skulle öfverhopa honom med bekymmer, beröfva honom hans areställen, och, liknelsevis taladt, göra honom till en redlös skeppsbruten för hans återstående dagar.

*) Har afseende på hans löfte att inom sju år utrusta ett korståg med sin andel af det guld, som kunde anskaffas i nya verlden.

TRETTIOTREDJE KAPITLET.

Stämplingar mot Columbus vid spanska hofvet. — Bobadilla utnämnes till fullmäktig. — Hans ankomst till San Domingo.

MEDAN Columbus sålunda varit invecklad i en kedja af svårigheter på den upproriska ön Hispaniola hade hans ovänner haft endast alltför mycken framgång i undergräfvandet af hans anseende vid spanska hofvet. Hvarje fartyg som återkom från nya verlden var uppfyldt af klagomål, hvilka framställde Columbi och hans bröders karakter och uppförande ur den mest förhatliga synpunkt, samt förnyade den nedriga och onskefulla beskyllningen att de, som främlingar icke

Juan Rodriguez de Fonseca, biskop af Placentia.

afsågo något annat än egen fördel och egen vinst. Äfven föregafs att Columbus hade för afsigt att afskudda sig all trohet mot Spanien samt antingen göra sig sjelf till monark öfver de länder han upptäckt eller öfverlemna dem i någon annan makts händer; ett

påståenden som, ehuru öfverdrifvet, likväl var väl beräknadt att uppskrämma Ferdinands afundsjuka sinne. Biskop Fonseca och Columbi öfriga ovänner vid hofvet hade beständigt tillträde till regentparet och voro derigenom i tillfälle att framställa allt, som anfördes emot honom i den mörkaste dager jemte det de försvagade styrkan af hans försvar. Äfven hade de ett skenbart giltigt skäl, hvarmed de sökte öfverbevisa honom antingen om dålig förvaltning eller otrohet. Moderlandet anlitades nämligen beständigt för koloniens underhåll. "Var väl detta," frågade de, "förenligt med de öfverdrifna skildringar, som han uppdragit om öns rikedom och dess guldberg, hvarest han föregaf sig hafva igenfunnit forna tiders Ophir, källorna till konung Salomos rikedomar?" Deraf slöto de att han antingen bedragit suveränerna genom öfverdrifter eller vore skyldig till grofva underslef eller ock alldeles oskicklig till styrelsens förvaltning.

För att reta konungens högmod uppmuntrades hvarje missnöjd som återkom ifrån kolonien att anklaga Columbus för innehållen aflöning eller försummad ersättning för lidna förluster i hans tjenst. En hop af de laglösa röfvare som hemskickats för att befria ön ifrån deras tygellöshet, banade sig väg till hofvet i Granada, der de förföljde konungen då han red ut och fyllde luften med klagomål under yrkande på att utbekomma sin aflöning. Omkring femtio af dem församlades en dag utanför de kungliga rummen på Alhambras stora gård, der de uppvisade drufklasar såsom den magra kost hvartill de hänvisades genom sin fattigdom och Columbi grymma bedrägeri. Då de vid förbigåendet sågo amiralens begge söner, som voro pager hos drottningen, förföljde de dem med förbannelser. "Der gå," utropade de, "hans valpar som upptäckt fåfängans och förvillelsens land, de spanske riddarnes graf!"

Ett oupphörligt upprepande af lögner banar sig slutligen väg äfven till det mest upphöjda sinne. Isabella sjelf började hysa tvifvelsmål om Columbi uppförande. Om han och hans bröder voro redlige måste de vara oförsigtige, och skada åstadkommes oftare i en förvaltning genom vilsefarande omdöme än genom uppsåtlig orättvisa. Isabella tvekade men den misstänksamme Ferdinand fann sig fullt öfvertygad. Han hade aldrig hyst något verkligt förtroende för Columbus och äfven sedan han blifvit förvissad om hans upptäckters värde hade han ångrat den vidsträckta myndighet som han lemnat i hans händer. Han beslöt nu att utskicka

någon person, för att undersöka koloniens angelägenheter samt, om så befunnes nödigt för dess säkerhet, öfvertaga styrelsen. Detta steg hade verkligen blifvit beslutadt och handlingarne uppsattes år 1499, men det hade af åtskilliga skäl blifvit uppskjutet. Troligt är att Isabella satte sig emot ett så afgörande steg mot en man, för

"Hvad rätt har amiralen att bortskänka mina vasaller?"

hvilken hon hyste en brinnande erkänsla och hög beundran. Ankomsten af de fartyg, som medförde Roldans förra kamrater, bragte sakerna slutligen till en brytning. Konungen lyssnade uppmärksamt till de upproriskes framställningar och en omständighet inträffade, som för någon tid afväpnade Isabellas vänskap, detta Columbi säkraste skyddsvärn.

Roldans kamrater medförde ett antal slafvar, af hvilka Columbus genom kapitulationsartiklarna nödgats tillerkänna dem en del; de öfriga hade blifvit bortförda i hemlighet. Bland dessa voro några kacikers döttrar, som genom dessa skändlige blifvit lockade från sina hemvist. Några voro hafvande, andra hade nyfödda barn. Dessa olyckliga varelsers bortgifvande och bortförande framställdes såsom af Columbus tillåtna handlingar. Isabellas känslighet såsom qvinna och hennes värdighet såsom drottning bragtes på ögonblicket i harnesk. "Hvilken rättighet," utropade hon förtörnad, "äger amiralen att bortskänka mina vasaller?" Hon befallde genast att alla indianer skulle återsändas till sina

Francisco de Bobadilla låter proklamera sin fullmakt på torget

hemvist, ja ännu mer, att de som redan förut blifvit af amiralen sända till Spanien skulle uppsökas och återföras till Hispaniola. Just vid denna kritiska tidpunkt tillstyrkte olyckligtvis Columbus i ett af sina bref indianska slafveriets fortfarande ännu någon tid såsom ett vigtigt medel för koloniens välgång. Detta bidrog att öka Isabellas harm och föranledde henne att icke längre sätta sig emot utskickandet af en fullmäktig, för att undersöka amiralens uppförande och, om så påfordrades, öfvertaga styrelsen i hans ställe.

Den person, som utvaldes till detta ytterst vigtiga embete, var don Francisco de Bobadilla, en tjensteman vid hofvet och kommendör af den militära och andliga Calatrava-orden. Han beskrifves af några såsom en mycket rättskaffens och religiöst sinnad man; af andra åter, och detta med allt skäl, såsom utarmad, häftig och ärelysten — tre mäktiga inkast mot hans uppträdande i egenskap af domare i en sak, som fordrade den yttersta försigtighet och

redlighet och der han kunde förskaffa sig makt och rikedom genom att öfverbevisa den ena parten.

Bobadilla ankom till San Domingo den tjugutredje Augusti år 1500. Innan han inlupit i hamnen erfor han genom en kanot, som kom ifrån stranden, att amiralen och adelantadon voro frånvarande i det inre af ön, samt att Don Diego ledde styrelsen. Han underrättades om Moxicas sista uppresning och de bestraffningar som följt derpå. Sju af rebellerna hade denna vecka blifvit hängde, och ännu funnos i fästningen San Domingo fem, som voro dömde att undergå samma öde; bland dessa voro Pedro Reguelme, Bonaos

San Domingos pöbel på väg till fängelset.

upproriske alkald, samt Fernando de Guevara, den unge riddaren, hvars böjelse för Anacaonas dotter varit anledningen till uppresningen. När fartygen uppkommo på strömmen såg Bobadilla på hvardera stranden en galge med kroppen af en spanjor hängande deruti. Alla dessa omständigheter ansåg han såsom öfvertygande bevis på Columbi öfverklagade grymhet.

I staden hade redan underrättelsen spridt sig att en fullmäktig anländt för att undersöka de senaste oroligheterna. Många skyndade ombord på fartygen för att på förhand uppvakta denne räfstdomare och alldenstund just de som sökte förskaffa sig hans

ynnest voro sådane, som mest hade att frukta af hans ransakning, är det klart att deras berättelser i allmänhet voro missgynnande för amiralen. Bobadilla var verkligen innan han landsteg, om icke redan innan han anlände, i sitt sinne öfvertygad om Columbi brottslighet och handlade i enlighet dermed. I Don Diegos och andra personers närvaro lät han anslå kungörelse på kyrkodörren om det konungabref, som befullmäktigade honom att ransaka angående upproret och förfara enligt lag med brottslingarna, i kraft

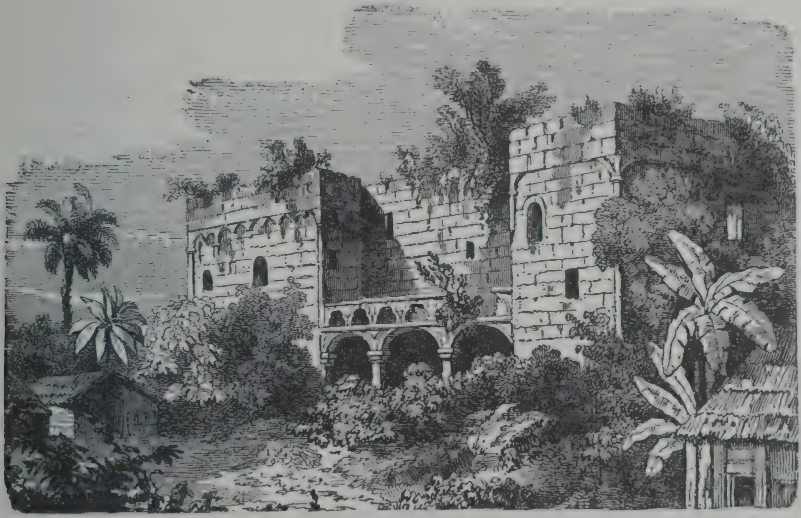

Ruin af Columbi slott på ön Hispaniola.

hvaraf han fordrade att Guevara, Reguelme och de andra fångarne skulle öfverlemnas åt honom tillika med vittnesförhören i deras mål.

Don Diego förklarade att han i detta fall icke kunde vidtaga några åtgärder utan amiralens medgifvande och begärde att en afskrift af konungabrefvet måtte afsändas till hans broder. Detta vägrade Bobadilla och tillade att, emedan det embete, hvars innehafvare han offentligen visat sig vara, icke syntes hafva någon verkan, han ville försöka, hvad verkan låge i guvernörs-namnet. Följande dagen lät han derföre uppläsa ett annat kungligt bref, som beklädde honom med styrelsemakten öfver ön och fasta landet; en myndighet, som han endast ägde rätt att begagna i händelse han erhölle fulla bevis om Columbi brottslighet. Sedan detta bref var uppläst fordrade han ånyo att fångarne skulle öfverlemnas till

honom, men fick ännu en gång afslag. Don Diego anmärkte, att de stodo under kommando af amiralen, hvilken suveränerna beviljat högre fullmakter.

Bobadilla uppvisade nu en befallning från regeringen till Columbus och hans bröder att uppgifva alla fästningar, fartyg och annan kunglig egendom; samt en annan, som påbjöd att all löneåterstod, hvilken blifvit innehållen för personer i kunglig tjenst, genast skulle utbetalas samt amiralen tillhållas att betala återstoden till dem, hvilka han för egen del vore skyldig.

Staty af Columbus i staden Mexico.

Detta senare dokument emottogs med glädjerop af hopen, hvaribland många hade fordringar, som länge förblifvit obetalda, till följd af bristande tillgång i skattkammaren. Uppblåst genom sin tilltagande myndighet och sitt anseende hos folket fordrade Bobadilla återigen fångarnes utlemnande, men erhöll samma svar, hvarpå han begaf sig till fästningen och formligen begärde dem af alkalden Miguel Diaz. Denne vägrade att utlemna dem till någon annan än amiralen. Då uppbrusade hela Bobadillas häftighet. Han församlade sjömännen ifrån fartygen och ställets pöbel, förde

Homenaje eller slottet San Domingo, vid mynningen af floden Ozema. (373)
Efter en fotografi.

dem till fängelset, uppbröt dörrarna, som lätt gåfvo vika, under det några af hans tjensteandar uppreste stegar, för att bestiga murarna. Alkalden Miguel Diaz och don Diego de Alvarado syntes på murarna med dragna svärd, men försökte icke göra motstånd. Fästningen, som icke hade någon besättning, togs med lätthet och fångarne bortfördes i triumf samt öfverlemnades i en polisuppsyningsmans vård.

Sådant var Francisco de Bobadillas inträde i sitt embete, och han fortsatte sin bana i samma anda, handlande som om han blifvit utsänd att afsätta amiralen i stället för att undersöka dennes uppförande. Han inflyttade i Columbi hus, bemäktigade sig hans vapen, guld, silfver- och guldkärl, ädla stenar, hästar, böcker, bref och hemligaste handskrifter utan att afgifva någon redogörelse för den egendom som han sålunda tillgrep, och utbetalte deraf löner åt dem, som amiralen var skyldig, samt förfogade öfver det öfriga som om det hade hemfallit åt kronan. Till förökande af sin folkgunst offentliggjorde han en allmän tillåtelse för tjugu år att eftersöka guld, hvarpå han förbehöll endast en elftedel af afkastningen för kronans räkning, i stället för den hittills fordrade tredjedelen. Vid samma tid förde han det mest oskickliga språk då han talade om Columbus, lät förstå att han vore befullmäktigad att hemskicka honom, slagen i bojor, samt förklarade att hvarken Columbus sjelf eller någon af hans slägt någonsin mera skulle tillåtas föra styrelsen öfver ön.

TRETTIOFJERDE KAPITLET.

Columbus fängslas och skickas till Spanien.

NÄR Columbus i fästet Conception erhöll underrättelse om Bobadillas egenmäktiga förfarande, ansåg han det för obefogade handlingar af någon djerf äfventyrare; men kungörelsen af hans fullmakt, som genast utspriddes öfver hela ön, öfvertygade honom snart att han vore bemyndigad till hvad han gjorde. Han sökte då öfvertyga sig att Bobadilla vore utskickad i egenskap af öfverdomare till följe af hans begäran uti ett af sina bref till regenterna, samt att denne kanske för tillfället vore befullmäktigad att ransaka angående de sista oroligheterna på ön. Allt som öfverskred detta fullmäktigskap, sökte han intala sig, vore ett sjelfmyndigt tilltag, liksom fallet varit med Aguado. Hans medvetande om sina egna förtjenster och sin oskuld samt hans förtroende till regentparets rättvisa förbjödo honom att tänka annorlunda. Han beslöt att handla enligt denna åsigt och skref ett lugnt förlikande bref till Bobadilla, hvari han varnade honom för hans brådstörtade mått och steg, på samma gång han sökte genom motsatta kungörelser förekomma den ofärd denne höll på att åstadkomma. Emellertid anlände snart sändebud, som till honom öfverlemnade ett kungligt bref, hvari han befalldes att visa oinskränkt tillit till och lydnad för Bobadilla, och vid samma tillfälle lemnades honom en befallning från den senare att genast infinna sig hos honom i San Domingo. Detta korta bref ifrån suveränerna störtade på en gång hans värdighet och makt; han tviflade eller tvekade icke längre utan afreste ensam och nästan utan betjening, för att efterkomma Bobadillas peremtoriska befallning. Den senare hade emellertid vidtagit en mängd åtgärder och mönstrade trupperna, i det han låtsade tro ett bland hopen

gängse rykte att Columbus hade uppmanat Vegans kaciker att bistå sig i att göra motstånd mot styrelsens befallningar. Dessutom lät han arrestera don Diego, slå honom i bojor och föra honom ombord på en af kravlarne utan att angifva någon orsak till hans fängslande.

Han hade icke förr hört Columbi ankomst berättas än han befallde, att äfven belägga honom med kedjor och innesluta honom i fästningen.

Columbus i kedjor ombord på kraveln Gorda. Efter en målning af Marechal.

Denna skymf mot en person af ett så värdigt och vördnadsbjudande yttre och af så utmärkt förtjenst syntes i början anstötlig äfven för hans ovänner. Då kedjorna framfördes undandrog sig hvar och en att pålägga honom dem, antingen af en känsla af medlidande med ett så stort lyckans omslag eller af en till vana blifven vördnad för hans person. För att fullkomligt råga det otacksamhetmått som iskänktes åt honom, var det en af hans egna tjenare, som erbjöd sig att pålägga honom fjettrarna.

Columbus uppförde sig med märklig storsinthet under de oförrätter, hvarmed han öfverhopades. Det finnes hos den verkligt

store ett ädelt förakt, som uppfyller och upprätthåller hjertat, men binder tungan då han skymfas af den ovärdige. Columbus kunde icke förnedra sig till att söka blidka högmodet hos en svag och lidelsefull man, sådan som Bobadilla. Han såg bortom detta låga ombud och allt hans småaktiga tyranni till de härskare, som användt honom. Det var endast deras orättvisa och otacksamhet som kunde såra hans själ, och han kände sig öfvertygad att, när sanningen blefve bekant, de då skulle rodna vid tanken på huru högt de förorättat honom. Med denna stolta öfvertygelse fördrog han under tystnad det ovärdiga bemötande han för närvarande erfor. På Bobadillas begäran skref han till och med ett bref till adelantadon, som ännu vistades i Xaragua i spetsen för en beväpnad styrka, hvari han uppmanade honom att utan motstånd underkasta

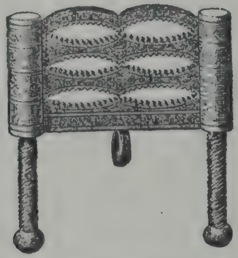

Handklofvar från femtonde århundradet.

sig suveränernas vilja. Don Bartholomeus lydde genast. Han lemnade sitt befäl, skyndade fredligt till San Domingo samt rönte vid sin ditkomst samma bemötande som hans broder, i det han lades i kedjor och fördes ombord på en af kravlarne. De höllos åtskilda från hvarandra och intet meddelande dem emellan tilläts. Bobadilla sjelf såg dem icke, icke heller tillät han andra att besöka dem, de höllos i fullkomlig okunnighet om de brott, hvarför de anklagades, äfvensom om de mått och steg, som han befallt skulle vidtagas mot dem.

De forna uppträdena under Aguados tid förnyades nu med mångdubbel hätskhet. Alla gamla beskyllningar upptogos åter och dertill lades andra, som voro ännu öfverdrifnare. Columbus anklagades att hafva förhindrat indianernas omvändelse, på det de skulle kunna säljas som slafvar; att hafva undandolt de perlor, som samlades vid kusten af Paria, och hållit suveränerna i okunnighet om beskaffenheten af hans upptäckter derstädes i afsigt att förskaffa

Columbus vägrar att låta fjättrarna aftagas.

BOSTON PUBLIC LIBRARY

sig nya företrädesrättigheter. Äfven de sista oroligheterna vändes i anklagelser och rebellerna tillätos att vittna. De välförtjenta bestraffningar, som vissa af anförarne undergått, androgos till bevis på en grym och hämdlysten karakter och ett hemligt hat till spanjorerna. Guevara, Reguelme och deras medbrottslige befriades nästan utan allt formligt förhör. Roldan hade allt ifrån början blifvit af Bobadilla bemött med förtroende; alla de öfrige, hvilka genom sitt uppförande gjort sig skyldiga till straff, erhöllo antingen fullkomlig frikännelse eller en allmän benådning.

Bobadilla hade nu, som han tyckte, samlat tillräckliga bevis för att vara säker om fångarnes dom och om sitt eget bibehållande vid styrelsen. Han beslöt derför att med de fartyg, som voro färdiga att gå till sjös, i kedjor hemsända amiralen och hans bröder jemte undersökningarna i deras mål samt enskilda skrifvelser, som ytterligare bestyrkte anklagelserna mot dem.

San Domingo var nu uppfylld af missdådare, som nyss blifvit befriade ifrån fängelset och galgen. Hvarje hämdlysten person, som hållits i fruktan genom Columbus och hans bröder och nu befann sig fri, skyndade att hämna sig på dem då de voro fängslade. Det skändligaste förtal utropades högljudt på gatorna; paskiller och smädeskrifter uppslogos på knutarna och hornmusik uppfördes i grannskapet af deras fängelser, för att håna dem genom pöbelns glädje.

Uppdraget att öfverföra fångarne till Spanien anförtroddes åt Alonzo de Villejo, en embetsman i biskop Fonsecas tjenst. Han anbefalldes att vid ankomsten till Cadix öfverlemna sina fångar i biskopens händer, hvilken omständighet gifvit anledning till den förmodan att Fonseca var den hemliga driffjädern till alla dessa våldsamma åtgärder. Emellertid var Villejo en man af hederlig karakter och ädelsinnade känslor samt visade sig höjd öfver sina beskyddares låga illvilja. Då han ankom med vakt, för att föra amiralen från fängelset till fartyget, fann han honom försänkt i djup förtviflan. Så våldsamt hade denne senare blifvit bemött och så vilda voro de nu mot honom lössläppta personerna, att han börjat frukta det han skulle blifva uppoffrad utan att få tillfälle att blifva hörd, och att hans namn skulle öfvergå till efterverlden, fläckadt af brott, dem man pådiktat honom.

Då officern inträdde med vakten trodde Columbus att denne kommit för att föra honom till schavotten. "Villejo," sade han sorgset, "hvart skall ni föra mig?" — "Till fartyget, ers excellens,

för att gå ombord," svarade den andre. "För att gå ombord," upprepade amiralen ifrigt. "Villejo, talar ni sanning?" — "Vid ers excellens' lif," återtog den hederlige officern, "det är sannt!" Tröstad af dessa ord kände amiralen sig lik en som återkommer ifrån döden till lifvet.

Kravlarne afseglade tidigt i Oktober, medförande Columbus, fjättrad liksom den värsta brottsling, midt under hånande rop af en ovärdig pöbel, som njöt en djurisk glädje uti att hopa skymf öfver hans vördnadsvärda hufvud och sända förbannelser efter honom ifrån den ö, hvilken han så nyligen lagt till den civiliserade verlden. Lyckligtvis var resan gynnsam och föga långvarig samt gjordes mindre svår för Columbus genom deras uppförande, som gifvits honom till väktare. Den värdige Villejo, äfvensom Andreas Martin, kravelns kapten, voro mycket ledsna öfver hans belägenhet samt bemötte honom alltid med djup vördnad och trägen uppmärksamhet. De ville aftaga hans fjättrar, men härtill ville han ej samtycka. "Nej," sade han stolt, "deras majestäter anbefallde mig i bref att underkasta mig allt hvad Bobadilla i deras namn förordnade; genom deras makt har han påsatt mig dessa kedjor; jag vill bära dem till dess de befalla att de aftagas mig, och sedan vill jag förvara dem såsom reliker och minnestecken af det sätt, hvarpå mina tjenster blifvit belönade."

"Han gjorde så," tillägger hans son Fernando i hans historia. "Jag såg dem alltid hängande i hans kabinett och han begärde att de skulle begrafvas med honom då han dog!"

Från Columbusstatyn i Genua.

Villejo underrättar den fångslade Columbus att han erhållit befallning att föra honom som fånge till Spanien.

Efter en målning af Luigi Gregori, i universitetet i South Bend, Ind.

TRETTIOFEMTE KAPITLET.

Columbi ankomst till Spanien. — Hans möte med herskarparet. — Ovandos utnämnande till guvernör på Hispaniola.

COLUMBI ankomst till Cadix såsom fånge och i kedjor väckte nästan lika stort uppseende som hans triumferande återkomst från sin första resa. En allmän rörelse af harm uppstod i Cadix samt i det mäktiga och rika Sevilla, och fann snart genljud öfver hela Spanien. Ingen gaf sig tid att anställa betraktelser öfver detta ämne. Det var bevis nog att Columbus hemförts i kedjor från den verld, som han upptäckt.

Underrättelserna härom nådde hofvet i Granada och fyllde Alhambras salar med sorl af förvåning. Vid fartygens ankomst till Cadix hade kaptenen Andreas Martin tillåtit Columbus att i hemlighet afsända bref genom kurir. Amiralen, hvars hjerta djupt kände de oförrätter han lidit, men som var okunnig om, huruvida det hade skett med suveränernas medgifvande, undvek att skrifva till dem; han skickade i stället ett långt bref till en hofdam, som stod i hög ynnest hos drottningen och som hade varit prins Juans amma. Det innehöll ett vidlyftigt försvar för hans uppförande, affattadt i ett vältaligt, värdigt och rörande språk. När det upplästes för den ädelsinnade Isabella och hon fann, huru svårt Columbus blifvit förorättad, samt huru den kungliga fullmakten blifvit missbrukad, uppfylldes hennes bröst af harm och medlidande.

Huru Ferdinand än inom sig måtte hafva varit sinnad emot Columbus fann han det dock icke rådligt att söka sätta sig emot den allmänna meningens uppsjö. Han förenade sig derför med sin

ädla drottning uti hennes ogillande af det sätt, hvarpå amiralen blifvit bemött, och utan att afbida emottagandet af några handlingar, som kunde anlända ifrån Bobadilla, afsände de befallning till Cadix att fångarne genast skulle försättas i frihet och bemötas med all utmärkelse samt att två tusen dukater skulle tillställas Columbus att bestrida kostnaderna för hans resa till hofvet. Vid samma

Columbusmonumentet framför katedralen i San Domingo.
Figuren nedom sjelfva statyn representerar Anacaona,
Xaraguas "gyllene blomma."

tillfälle skrefvo de äfven ett bref till honom, hvari de uttryckte sin ledsnad öfver allt hvad han lidit och inbjödo honom till Granada.

Columbi trogna hjerta tröstades genom detta bref från hans herskare. Han uppträdde vid hofvet, icke såsom en störtad och i onåd fallen man, utan rikt klädd och med ett aktningsbjudande åtfölje. Han mottogs af deras majestäter med utomordentlig

Columbi hjertliga mottagande vid hofvet af Ferdinand och Isabella.
Efter en målning af Francisco Jover.

ynnest och utmärkelse, och när drottningen såg denne vördnadsvärde man nalkas och betänkte hvad han förtjenat samt hvad han lidit, rördes hon till tårar. Columbus hade med fasthet bestått striden mot verldens ondska; han hade med upphöjdt förakt uthärdat kränkningar och oförrätter; men han ägde en liflig och stark känsla. Då han fann sig så välvilligt emottagen och såg tårar i Isabellas ädelmodiga ögon utbröto hans länge tillbakahållna känslor; han föll på knä och kunde under en längre stund för tårar och snyftningar icke yttra ett enda ord.

Ferdinand och Isabella uppreste honom från golfvet och bemödade sig att uppmuntra honom genom de nådigaste uttryck. Så snart han återvunnit sin sjelfbeherskning, inlät han sig i ett vältaligt och högsinnadt försvar för sin trohet och det nit han alltid hyst för spanska kronans ära och fördel; om han någon gång hade misstagit sig, hade det, sade han, varit en följd af hans oerfarenhet i regeringskonsten och af de utomordentliga svårigheter af hvilka han varit omgifven.

Det behöfdes i sjelfva verket icke något försvar å hans sida. Han stod framför sina suveräner, en djupt förorättad man, och det återstod dem att inför verlden rättfärdiga sig sjelfva för beskyllningen af otacksamhet mot deras mest förtjente undersåte. De uttryckte sin harm öfver Bobadillas förfarande, hvilket de fördömde såsom stridande mot deras instruktioner, lofvade att denne genast skulle skiljas ifrån sin befattning samt att Columbus ånyo skulle insättas i alla sina privilegier och värdigheter och godtgöras för alla de förluster han lidit. Till följd häraf förmodade den senare att han genast skulle blifva i triumf återsänd till San Domingo såsom vice-konung och amiral öfver Indierna; men härutinnan var han dömd att möta en motgång, som kastade en skugga öfver hans återstående dagar. Förhållandet var att Ferdinand, ehuru han måhända ogillade Bobadillas våldsamhet, dock i hemlighet var rätt belåten med dess följder. De hade för en tid skilt Columbus från utöfningen af hans höga embeten och den statskloke monarken beslöt i sitt hjerta att han aldrig skulle återinträda deruti. Han hade länge ångrat att han beklädt en undersåte, och dertill en utländing, med så stor makt och så stora rättigheter; men vid den tid, då han förlänade dem, hade han icke ägt någon föreställning om vidden af de länder, hvaröfver dessa rättigheter skulle komma att utöfvas. Nya upptäckter, som blifvit gjorda af åtskilliga personer, utvisade att de voro nästan gränslösa. Vincente Yanjez

Pinzon, hvilken tillhörde den djerfva och skickliga sjömansslägt, som seglat med Columbus på hans första resa, hade nyligen passerat linien och undersökt södra fastlandets kuster ända till Cap. St. Augustin. En annan djerf sjöfarande ifrån Palos, Diego Lepe, hade kringseglat denna udde och såg fasta landet utsträcka sig åt sydvest i oöfverskådlig längd. Hvarje upptäckares berättelse satte utom allt tvifvel, att dessa länder måste vara outtömliga på rikedom, liksom de syntes gränslösa i utsträckning. Icke desto mindre skulle Columbus blifva vice-konung öfver alla dessa, med delaktighet i deras afkastning och i vinsten af handeln, hvilken måste inbringa en oberäknelig inkomst åt honom. Den sjelfviske monarken tycktes anse sig nästan öfverlistad i de anordningar han vidtagit; hvarje ny upptäckt, i stället att föröka hans tacksamhetskänsla mot Columbus, syntes endast komma honom att ångra den växande storheten i dennes belöning.

En annan vigtig bevekelsegrund för monarken var, att Columbus icke längre var oumbärlig för honom. Han hade gjort sin stora upptäckt; han hade visat vägen till nya verlden och nu kunde hvar och en följa efter. Flera skicklige sjöfarande hade blifvit bildade under hans tillsyn och desse belägrade dagligen tronen med anbud att utrusta expeditioner på egen bekostnad och öfverlemna en del af förtjensten åt kronan. Hvarför skulle han då förläna furstliga värdigheter och företrädesrättigheter för det, som andra personer dagligen tillbjödo sig att verkställa för intet.

Sådan synes, att döma af konungens senare uppförande, den afundsjuka och sjelfviska statskonst hafva varit, enligt hvilken Ferdinand handlade då han undvek att återinsätta Columbus i dessa värdigheter och företrädesrättigheter, som högtidligt blifvit honom tillerkända och hvilka man medgaf att han aldrig hade förverkat genom sitt uppförande. Emellertid uppgåfvos skenbara skäl till dröjsmålet med hans återutnämning. Det anmärktes, att grundbeståndsdelarna af de partier, som nyligen varit i vapen, ännu funnos på ön och skulle förorsaka nya förvecklingar, om Columbus genast återvände. Det framställdes derföre såsom välbetänkt att utsända någon skicklig och klok person, för att afsätta Bobadilla och i två år förvalta styrelsen, under hvilken tid man förmodade att alla vredgade lidelser skulle hinna lägga sig och alla oroliga personer kunna blifva undanskaffade. Sedan kunde Columbus med hugnad för sig sjelf och med fördel för kronan återtaga styrelsen. Med denna anordning var amiralen tvungen att finna sig belåten.

Den person som utsågs att afsätta Bobadilla var don Nicolas de Ovando, kommendör af Alcantara-orden. Denne beskrifves såsom en man af medelmåttig längd med ljus hy, rödt skägg och en blygsam blick, men med ett myndigt utseende; talför, artig i sitt sätt att vara, försigtig, rättvis, hofsam och mycket ödmjuk. Sådan är den målning, som om honom uppdragits af några hans samtida; likväl synes han, att döma af hans handlingar, varit lika skenfager och slug som vältalig och belefvad; hans ödmjukhet dolde en stor äregirighet; han var ett obevekligt gissel för indianerna, och i det sätt hvarpå han behandlade Columbus visade han sig både lågsinnad och orättvis.

Medan Ovandos afresa uppehölls af åtskilliga omständigheter, medförde hvarje ankommande fartyg underrättelser om öns

Indianska slafvar sysselsatta med guldvaskning.

förvirrade tillstånd under Bobadillas styrelse. Denne senare var icke så mycket en elak, som icke mera oförsigtig och svag man. Han inbillade sig att en sträng styrelse varit den klippa, mot hvilken hans företrädare förolyckats, och hade derföre från början lössläppt rättvisans och sedlighetens tyglar och till följd häraf förlorat allt välde öfver kolonien. Inom kort hade en sådan oordning och ett sådant sjelfsvåld inrotat sig, att många, äfven af Columbi motståndare, med saknad blickade tillbaka på dennes och adelantadons stränga men helsosamma styrelse.

Farlig eftergifvenhet för kolonisterna i ett fall fordrade en dylik i ett annat och Bobadilla medgaf det ena efter det andra. Han försålde kronans länderier till låga priser och meddelade enskild tillåtelse att bearbeta grufvorna mot erläggande af endast

en elftedel af inkomsten till styrelsen. För att förekomma någon minskning i inkomsterna blef det nödigt att föröka det samlade guldets mängd. Han fördubblade derföre de "Repartimientos", hvarigenom kacikerna voro förbundne att anskaffa en mängd af sina undersåter att arbeta åt spanjorerna på deras åkerfält och i grufvorna. För att ännu bättre kunna sätta detta i verkställighet lät han anställa en räkning af öns infödingar, indelade dem i klasser och fördelade dem, allt efter gunst och godtycke, emellan kolonisterna. Hans beständiga uppmaning till spanjorerna var att anskaffa en stor mängd guld. "Använden er tid på bästa sätt," sade han; "ingen vet, huru länge den kan fortfara; han syftade dervid

"De olyckliga indianerna dignade under de bördor som pålades dem."

på, att han sjelf möjligen kunde oförmodadt blifva återkallad. Kolonisterna lyssnade till hans råd och pådrefvo de stackars infödingarna så hårdt, att elftedelen nu gaf större behållning än hvad tredjedelen förut under Columbi tid hade gifvit. Emellertid dignade de olyckliga indianerna under de bördor, som pålades dem, och de grymheter, hvarmed de drefvos till arbete. Ett godtyckligt tyranni utöfvades öfver dem af ovärdiga personer, hvaraf en del som brottslingar blifvit utsände från de kastilianska fängelserna. Dessa uslingar gåfvo sig anseende af att vara höga herrar och yrkade att blifva uppassade af en mängd tjenare samt togo kacikernas döttrar och qvinliga slägtingar till sina frillor. Då de reste, nödgade de infödingarne att fortskaffa dem på sina skuldror i bårar

eller hängmattor, under det andra höllo solskärmar af palmlöf öfver deras hufvuden och svalkade dem med solfjädrar. Stundom såg man de olycklige indianernas ryggar och skuldror svullna och blödande efter dessa ansträngningar. Då desse öfvermodige uppkomlingar anlände till en indiansk by bemäktigade de sig och förtärde godtyckligt inbyggarnes lifsmedel, samt tvungo kaciken och hans undersåter att dansa för deras förlustelse. De tilltalade aldrig infödingarna utan i de skymfligaste ordalag; för den minsta förseelse eller blott i ett anfall af dåligt lynne utdelade de hugg och slag, ja till och med dödade de olycklige.

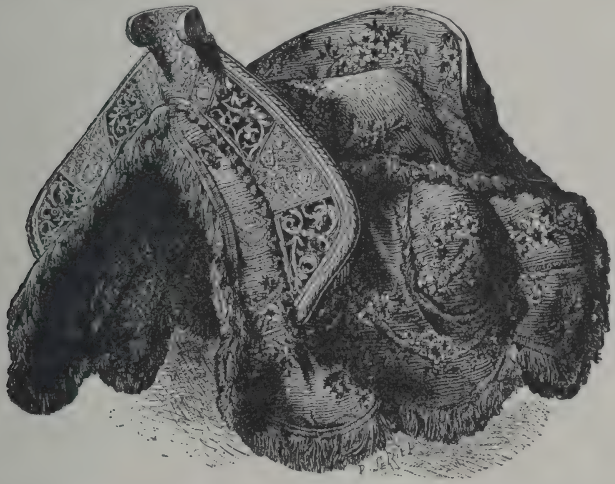

Sadel från femtonde århundradet. Nu i kungliga arsenalen, Madrid.

Underrättelserna om dessa missbruk samt om de oförrätter som tillfogades de infödda grämde Isabella och föranledde henne att påskynda Ovandos afresa. Han befullmäktigades att genast vid sin ankomst öfvertaga styrelsen och hemsända Bobadilla då flottan återvände. Hispaniola skulle blifva förnämsta sätet för kolonialstyrelsen, hvilken skulle utsträcka sig öfver öarna och fasta landet. Ovando skulle afhjelpa de senaste missbruken, återkalla olämpliga tillåtelser, som blifvit utfärdade af Bobadilla, lätta de bördor, som pålagts indianerna och befrämja deras religionsundervisning. Tillika skulle han förvissa sig om den orättvisa, som utöfvats mot Columbus vid hans sista fängslande, och om återstoden af den inkomst, sem tillkomme honom, på det han måtte

erhålla frikostig ersättning och vedergällning. Amiralen tilläts att hafva ett på ön bosatt ombud för att bevaka hans angelägenheter och skydda hans intressen, till hvilken befattning Columbus genast utnämde Alonzo Sanchez de Carvajal.

Bland flera påbud, som utfärdades vid detta tillfälle, igenfinna vi första spåret till negerslafveriet i den nya verlden. Det tilläts att till kolonien öfverföra negerslafvar, som voro födde i Spanien, eller barnen och afkomlingarna af de infödingar, som blifvit förda från Guinea, der slafhandeln sedan någon tid idkats af spanjorer och portugiser. I historien finna vi vissa tilldragelser, som tyckas visa, att den eviga rättvisans straffdomar redan här nere utöfvas. Sålunda förtjenar det anmärkas att Hispaniola, det ställe, der denna svåra förbrytelse mot natur och menskligliget först infördes i nya verlden, blef det första, som framställde ett exempel af fruktansvärd vedergällning.

Den flotta, som var bestämd att öfverföra Ovando till hans ståthållarskap, afseglade den 13 Februari 1502. Detta var den största expedition, som dittills hade afseglat till nya verlden, och bestod af trettio fartyg af olika storlek, försedda med alla slags förnödenheter för kolonien. Tvåtusenfemhundra menniskor, hvaraf många voro ansedde personer, inskeppade sig med sina familjer på denna flotta. Ovando erhöll en lysande svit, en liftrupp af hästfolk, samt tillåtelse att bruka silke, broderier och ädla stenar, hvilket på den tiden förbjöds af de spanska öfverflödslagarna. Sådan var den stil, hvaruti Ferdinands gunstling, en infödd adlig undersåte, utrustades för att tillträda den styrelse som undandrogs Columbus.

TRETTIOSJETTE KAPITLET.

Columbi förslag till ett korståg. — Hans tillrustningar för en fjerde resa.

COLUMBUS stannade inemot nio månader i staden Granada under afvaktan att blifva använd, och bemödade sig under denna tid att bringa sina affärer ur den förvirring de iråkat. Under denna dystra tidpunkt påminde han sig sitt löfte att inom sju år ifrån den tid då han upptäckt nya verlden uppsätta en armé af femtiotusen man fotfolk och fem tusen man rytteri för att återtaga den heliga grafven. Tiden hade gått, löftet förblef ouppfyldt, och de förmodade skatter som skulle bekosta armén hade aldrig influtit. Beröfvad medlen att uppfylla sin fromma afsigt ansåg han derföre såsom sin pligt att uppmana suveränerna till företaget, samt kände sig så mycket mer kallad härtill som han ifrån början hade föreslagit detta såsom det stora föremål, hvartill inkomsten af hans upptäckter skulle användas. Med sin vanliga ifver började han derföre samla sådana skäl som kunde leda till ändamålet. Biträdd af en Kartusianermunk upptecknade han uti ett manuskript alla de ställen ur den heliga Skrift och hos kyrkofäderna, som han ansåg innehålla mystiska förebud och profetior om nya verldens upptäckande, hedningarnes omvändelse samt den heliga grafvens eröfring; trenne stora tilldragelser, dem han ansåg bestämda att efterfölja hvarandra och utföras genom hans åtgärd. Vid samma tid författade han ett långt bref till regentparet, skrifvet med hans vanliga värma och hjertas enfald, deri han uppmanade dem att utrusta ett korståg för att eröfra Jerusalem. Detta är en märkvärdig skrift, som visar den svärmiska sidan af hans karakter och utgör ett tydligt bevis på att han medels läsning af mystiska och spekulativa

böcker brukade underhålla sin djerfva och högt sträfvande inbillning*).

Man måste erinra sig att detta var en plan, som blifvit uttänkt under svårmodiga och entusiastiska stunder i Alhambras gårdar, bland den moriska storhetens lysande qvarlefvor, der han endast få år förut sett trons fana triumferande fladdra öfver otrons sinnebilder. Den öfverensstämde med tidens lynne, då korset och svärdet ofta räckte hvarandra handen och religionen togs såsom

Kartusianermunk.

förevändning till de mest förhärjande krig. Om Columbus någonsin förelade suveränerna denna bok är ovisst; troligt är att han icke gjorde det, alldenstund hans tankar hastigt återvände med förnyad liflighet till sina vanliga föremål och erhöllo en afledare uti ett nytt upptäcktsföretag.

Vasco de Gama hade nyligen fulländat den länge försökta seglingen till Indien omkring Goda Hopps-udden, och Pedro Alva-

*) Den handskrifts-volym, som innehåller brefvet, finnes ännu i Columbiska biblioteket i Sevillas domkyrka och har med stort intresse blifvit granskadt af författaren till denna historia.

rez Cabral, som följde i hans spår, hade återvändt med sina fartyg lastade med österns dyrbara handelsvaror. Kalkuttas rikedomar utgjorde nu ämnet för hvarje samtal. Upptäckterna af den nya verldens vilda nejder hade hittills inbringat Spanien endast föga vinst, men denna väg till Ostindien utgöt en omedelbar rikedom öfver Portugal.

Vasco de Gama. Originalet i britiska museet.

Columbus kände sig eggad till täflan och hoppades kunna upptäcka en lättare och kortare väg till dessa österländska trakter än den af Vasco de Gama funna. Enligt hans egna iakttagelser och andra sjöfarandes berättelser sträckte sig det nyupptäckta fastlandets kust långt vesterut. Södra kusten af Cuba, som han ansåg vara en del af Asiens fasta land, sträckte sig vidare emot samma punkt. Karaibiska sjöns strömmar måste gå emellan dessa

land. Han var derför öfvertygad att någonstädes deromkring måste finnas ett sund, hvilket ledde till indiska hafvet. Belägenheten af denna förmodade väg förutsatte han någonstädes omkring

Vasco de Gamas vapen.

det ställe som för närvarande kallas näset Darien. Kunde han endast upptäcka en sådan genomfart och sålunda hoplänka den nya verld han upptäckt med den gamlas rika orientaliska länder, var han öfvertygad att han skulle på ett lysande sätt sluta sina mödor.

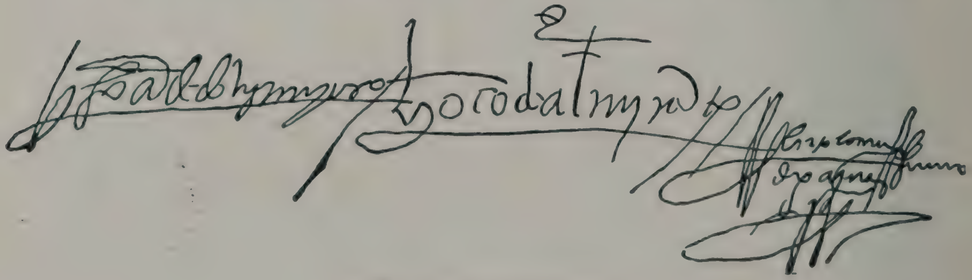

Vasco de Gamas namnteckning.

Corso de las delicias, Sevilla.

BOSTON PUBLIC LIBRARY

Han utvecklade sin plan för regentparet, och ehuru den möttes af en trångbröstad motsägelse från några af de kungliga rådgifvarnes sida blef den likväl genast antagen. För att sätta den i verket befullmäktigades han att utrusta en flotta. Till följd häraf afreste han om hösten år 1501 till Sevilla, för att börja de nödiga utrustningarna; men de dröjsmål, som förorsakades genom Fonsecas och dennes agenters ränker, voro sådana att han icke kunde afsegla förrän i påföljande Maj månad.

Före afseglingen vidtog han försigtighetsmått för att trygga sig mot hvarje olycka som kunde träffa honom under en så aflägsen och farlig expedition. Han lät taga bevittnade afskrifter af alla kungliga öppna bref på sina värdigheter och privilegier, af sitt bref till prins Juans amma, hvilket innehöll försvaret för hans förfarande, samt af två bref som tillförsäkrade St. Georgs bank i Genua en tiondedel af hans inkomster för att användas till förminskande af afgifterna på lifsmedel i hans födelsestad. Dessa handlingar sände han genom olika personer till sin vän doktor Nicolo Odorigo, som varit genuesisk ambassadör vid spanska hofvet, och bad honom deponera dem på något säkert ställe i Genua samt underrätta hans son Diego om desamma.

Äfven skref han till påfven Alexander VII och omnämde sitt löfte att uppsätta en armé för ett korståg, men underrättade honom att han blifvit förhindrad i detsammas uppfyllande derigenom att han blifvit skild ifrån sitt guvernörskap. Emellertid lofvade han att vid återkomsten från sin närvarande resa genast begifva sig till Rom, för att lemna hans helighet en redogörelse för alla sina företag.

TRETTIOSJUNDE KAPITLET.

Columbus afseglar på sin fjerde resa. — Tilldragelser på ön Hispaniola. — Hans letande efter ett förmodadt sund.

DÅ Columbus företog sin fjerde upptäcktsresa hade åldern börjat göra snabba inkräktningar på honom. Han var nu omkring sextio år gammal. Hans kroppsbyggnad, som ifrån början varit ytterst stark, hade försvagats genom mödor och ansträngningar i skilda luftstreck samt genom de själslidanden han utstått. Endast hans själsförmögenheter bibehöllo sin vanliga energi och drefvo honom, i en tidpunkt af hans lif då de flesta menniskor söka hvila, att med ungdomlig ifver skynda ut på de mödosammaste och äfventyrligaste företag. På denna besvärliga resa åtföljdes han af sin broder Bartholomeus, som hade befälet öfver ett af fartygen, och af sin son Fernando, som då var på sitt fjortonde år.

Columbus afseglade från Cadix den nionde Maj 1502. Hans eskader bestod af fyra kravlar, af hvilka den största endast var af fyratio lästers drägtighet och den minsta af trettio lästers; manskapet på dem alla utgjorde tillsammans etthundrafemtio man. Med denna fåtaliga besättning och dessa små fartyg företog han uppsökandet af en genomfart, som, i fall den upptäcktes, skulle föra honom till de mest aflägsna haf och leda till hela jordklotets kringseglande. Sedan han angjort Canarie-öarna hade han en lycklig resa till Karaibiska öarna och anlände den femtonde Juni till Mantinino, som nu för tiden kallas Martinique. Ifrån början hade han ämnat styra till Jamaika och derifrån till fasta landet för att söka den förmodade genomfarten; men då han fann att ett af hans fartyg var dålig seglare begaf han sig till Hispaniola för att utbyta det mot ett annat af den eskader, som nyligen hade ditfört Ovando.

Detta var stridande mot hans order, hvilka uttryckligen förbjödo honom att angöra Hispaniola förrän på hemvägen, på det icke hans närvaro skulle föranleda någon rörelse på ön; emellertid hoppades han att omständigheternas tvång skulle ursäkta honom.

Columbus anlände till San Domingos hamn i ett missgynnande ögonblick. Stället var uppfyldt of hans hätskaste ovänner, af hvilka många voro högeligen uppretade af de senaste åtgärder som vidtagits emot dem. Den flotta som ditfört Ovando låg uti hamnen färdig att afsegla; den skulle medtaga Roldan jemte flera af dennas forna anhängare, hvaraf några voro häktade, för att förhöras i Spanien. Bobadilla skulle gå ombord på det förnämsta fartyget, hvaruti han inlastat en stor mängd guld, styrelsens inkomst under hans förvaltning, och som han tillitsfullt väntade skulle öfverskyla alla hans fel. Bland de gåfvor han ämnade för regentparet var ett stycke gediget guld, hvilket är ryktbart i de gamla spanska krönikorna. Det sades väga tretusensexhundra kastillanos. En stor mängd guld hade äfven blifvit inlastadt af Roldans kamrater och andra äfventyrare, hvilken rikedom vunnits genom de olyckliga infödingarnes lidanden.

Den tjugunionde Juni anlände Columbus till flodens mynning och skickade en officer i land att förklara guvernören afsigten med sitt besök; dessutom begärde han tillstånd att söka skydd för sin eskader i floden, emedan han förmodade en annalkande storm. Hans anhållan vägrades af Ovando, hvilken troligen hade befallning härtill af suveränerna och kanske dessutom föranleddes dertill af förtänksamhet. Columbus skickade derpå ett annat bud med anhållan att flottans afsegling måtte uppskjutas, emedan otvifvelaktiga förebud till en annalkande storm visade sig. Denna begäran var lika fruktlös som den föregående; vädret syntes för ett oerfaret öga vackert och lugnt, amiralens varning bemöttes med åtlöje liksom en falsk profets förutsägelser.

Emellertid aflägsnade sig Columbus från floden, harmsen att man nekat honom hjelp och vägrat honom söka skydd vid den ö, som han sjelf upptäckt. Hans folk knotade högt öfver att af sin egen nation blifva uteslutne ifrån en hamn, der äfven främlingar under dylika omständigheter skulle tillåtits inlöpa, och de ångrade att hafva gått ombord med en befälhafvare, som var utsatt för ett sådant bemötande. Columbus, som var fast öfvertygad om att en storm var för handen, höll sin svaga eskader nära under land och sökte skydd i någon ödslig vik eller flod på ön.

Under tiden afseglade Bobadillas flotta från San Domingo och styrde helt tryggt till sjös. Inom två dagar besannades Columbi förutsägelser. En af de förfärliga stormar, som stundom rasa på dessa breddgrader, var i antågande. Columbi lilla eskader förblef någon tid skäligen väl skyddad af landet, men genom den tillväxande stormen och under natten, som inbröt med ovanligt mörker, förlorade fartygen hvarandra ur sigte och blefvo åtskilda. Amiralen höll ännu tätt under land och led ingen skada. De tre andra fartygen åter gingo ut till sjös, drefvo flera dagar omkring för vindens och vågornas raseri och sväfvade hvarje ögonblick i fara att lida skeppsbrott, hvarvid de hvar för sig voro i den tron att de andra voro förlorade. Adelantadon, som var befälhafvare på det sämsta fartyget i eskadern, lopp den mest öfverhängande faran, och intet, utom hans fulländade sjömanskap, satte honom i stånd att hålla fartyget flott; han förlorade sin storbåt, och de andra fartygen ledo större eller mindre skador. Men efter flera vidrigheter anlände de slutligen allesammans lyckligt till Port Hermoso vid San Domingos vestra kust.

Ett olika öde drabbade den andra flottan. Det fartyg, ombord på hvilket Bobadilla och Roldan jemte några andra af Columbi bittraste ovänner befunno sig, uppslukades med allt sitt folk och dermed äfven det ryktbara guldstycket samt största delen af den orättfångna skatt, som vunnits genom indianernas lidanden. Många af de andra fartygen gingo äfven helt och hållet för-

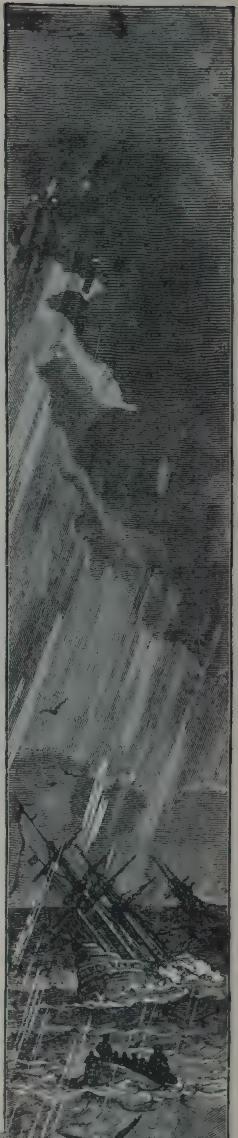

Förstörandet af Bobadillas fartyg.

lorade; några återvände i skadadt tillstånd till San Domingo, och endast ett var i stånd att fortsätta resan till Spanien. Detta enda, hvilket sades vara det bräckligaste i flottan, förde ombord de fyratusen guldstycken, som voro amiralens egendom och af hans ombud Carvajal öfversändes till Spanien. Både Fernando Columbus och den vördnadsvärde historieskrifvaren Las Casas anse denna händelse såsom ett af de fruktansvärda straff, hvilka stundom tyckas utgöra en vedergällning redan här i tiden. De anmärka den

Indianska krukmakare på kusten af Honduras.

omständigheten att medan amiralens ovänner sålunda på sätt och vis blefvo liksom inför hans ögon uppslukade af det rasande hafvet, var det enda fartyg, som kunde fortsätta sin resa, den bräckliga farkost som var lastad med hans egendom. Många af de vidskeplige sjömän, hvilka för Columbi ådagalagda skarpsinnighet i bedömandet af elementernas förebud och hans mångsidiga kunskaper ansågo honom såsom utrustad med öfvernaturliga gåfvor, inbillade sig att han frambesvurit denna storm genom trollkonster för att förgöra sina fiender. Olyckan i denna liksom i de flesta händelser, hvilka man brukar kalla timliga straff, drabbade den oskyl-

dige med den skyldige. Med samma fartyg som Bobadilla och Roldan förgicks äfven den fångne Guarionex, Vegans olycklige kacik.

Sedan Columbus afhjelpt de skador som hans fartyg erhållit under stormen styrde han till fasta landet, men då vädret blef fullkomligt lugnt fördes han af strömmarna åt nordvest till dess han anlände till Cubas södra kust. Då vinden nu blåste upp återtog han sin kosa och styrde åt sydvest, hvarigenom han sattes i stånd att den trettionde Juli angöra ön Huanaga, några få mil ifrån Honduras kust. Under det adelantadon var i land på ön anlände en kanot af ovanlig storlek, ombord på hvilken befann sig en kacik med hustru och barn under ett tält af palmlöf. Kanoten roddes af tjugufem indianer och var lastad med åtskilliga varuartiklar, de närbelägna ländernas konstlösa tillverkningar och naturalster. Der funnos handyxor och andra verktyg af koppar jemte ett slags deglar att deri smälta denna metall, åtskilliga kärl som voro nätt formade af lera, marmor och hårdt trä, bomullsmantlar af flera färger samt många andra saker, hvilka tillkännagåfvo en högre grad af konstfärdighet och hyfsning än den de hittills förmärkt i den nya verlden.

Indianerna, så vidt de kunde förstås, underrättade amiralen att de kommit från ett rikt, odladt och idogt land, som låg i vester, och bådo honom styra i denna riktning. Det hade varit väl för Columbus, om han följt deras råd. Inom en eller två dagar skulle han då hafva anländt till Yukatan; upptäckten af Mexiko och de andra rika länderna i Nya Spanien skulle nödvändigt följt derpå; södra oceanen skulle öppnats för honom och en rad af lysande upptäckter gjutit förnyad glans öfver hans ålderdom, i stället att den nu nedsjönk i mörker, förgätenhet och besvikna förhoppningar.

Men amiralens hela uppmärksamhet var för närvarande riktad på upptäckandet af den förmodade väg, som skulle föra honom till indiska oceanen. Han styrde derföre söderut till några berg, som han urskilde på icke långt afstånd, samt angjorde Cap Honduras, hvarifrån han fortgick åt vester kämpande med motvindar och de utåt denna kust löpande strömsättningarne. Der rasade nästan oupphörligt stormar med ymniga regnskurar och förfärlig åska och blixt. Hans fartyg ansträngdes så, att deras nåt öppnade sig, segel och tågverk söndersletos och lifsmedlen skadades af regn och läckor. Sjömännen utmattades af ansträngningar och jägtades af skräck. Flera gånger biktade de sina synder för hvarandra och

beredde sig att dö. Under större delen af denna tid led Columbus utomordentligt af gikten, och hans plåga förvärrades af vaka och bekymmer. Hans sjukdom förminskade dock icke hans uppmärksamhet på sina pligter; han hade uppsatt en liten hytta eller kajuta uti aktern, hvarifrån han, äfven då han hölls vid sängen, kunde hålla utkik och bestämma fartygens segling. Flera gånger

Indianskt sätt att spinna.

var han så sjuk att han trodde sin sista stund nalkas, och hans bekymrade sinne oroades vid tanken på att hans broder Bartholomeus och hans son Fernando voro utsatta för samma faror och vidrigheter. Ofta vände hans tankar sig äfven till hans son Diego samt de bekymmer och olyckor, hvaruti hans död skulle störta denne. Efter att i fyratio dagar hafva arbetat sig fram för att tillryggalägga omkring trettio mil anlände han den 14 September

till en udde, der kusten gjorde en tvär krökning samt vände sig rakt åt söder. Sedan han seglat omkring denna udde fick han genast gynnande vind och framgick derefter för fulla segel, hvarföre han kallade den *Gracias a Dios* eller "Lofvad vare Gud."

I tre veckor fortfor han att segla utmed den för närvarande så kallade Moskit-kusten, hvarunder en båt med dess besättning uppslukades genom en flods hastiga uppsvällande. Han hade då och då sammankomster med infödingarna, men ett ömsesidigt misstroende rådde emellan dem och spanjorerna. Indianerna förskräcktes då de sågo en skrifvare vid flottan framtaga penna, bläck och papper, samt nedskrifva deras utsagor; de trodde nämligen att han höll på med någon besvärjelse, och för att motverka denna utströdde de välluktande pulver i luften samt brände det så att röken skulle drifvas mot spanjorerna. De vidskeplige sjömännen betraktade åter dessa motbesvärjelser med samma misstroende och befarade att folket på denna kust voro stora trollkarlar, samt att alla de hinder och svårigheter, som de erfarit, härflöto deraf att fartygen voro underkastade någon svår förtrollning, som åstadkommits genom dessas konster. Äfven Columbus samt hans son och historieskrifvare Fernando synas hafva varit smittade af denna vidskepelse, som utgör ett verkligen utmärkande drag för deras tidehvarf.

Den femte Oktober anlände Columbus till det ställe, som för närvarande kallas Costa Rica (Rika kusten), efter de guld- och silfvergrufvor, hvilka i senare år anträffats bland dess berg. Här började han att bland infödingarna finna prydnader af rent guld, och hvilka blefvo talrikare då han kom till en trakt, som sedermera blifvit kallad Veragua-kusten, der man försäkrade honom att de rikaste grufvor skulle finnas. Då han seglade utåt kusten, erhöll han upprepade berättelser om ett stort rike i vester, på flere dagsresors afstånd, hvilket kallades Ciguare, och der, så vidt han kunde fatta sina tolkars ofullkomliga förklaringar, invånarne buro kronor, arm- och fotringar af guld, samt använde det för att dermed utsira sina kläder samt pryda och belägga sitt husgeråd. De voro äfven, liksom spanjorerna, beväpnade med svärd, sköldar och hjelmar, samt beridne. Landet beskrefs äfven såsom drifvande handel och ägande sjöhamnar, dit skepp anlände, som voro bestyckade med kanoner. Den förnämsta slutsats, som Columbus drog häraf var dock, att hafvet sträckte sig omkring detta Ciguares rike, samt att Ganges låg tio dagsresor bakom detsamma.

Allt detta var tydligen rykten om det aflägsna konungariket Mexiko, hvilka rykten ofullkomligt tolkades för Columbus samt omskapades och öfverdrefvos af hans inbillning. Han slöt att detta land måste vara någon provins som tillhörde stor-khanen och låg på motsatta sidan af en halfö, samt att han snart skulle anlända till ett sund, som ledde till det indiska hafvet, hvilket sköljde dess kuster. Ganges' förmodade grannskap förorsakade icke någon öfverraskning, alldenstund han hade antagit några gamla vises mening, hvilka påstodo verlden äga ett mindre omfång än som vanligen antogs och räknade endast omkring nio mil på hvarje af dagjemningsliniens grader.

Indian från Mosquitokusten.

Ledd af dessa vilsefarande men sinnrika idéer fortfor Columbus att skynda framåt för att söka det förmodade sundet, hvarvid han alltjemt hade att kämpa med vidriga vindar och strömsättningar samt med stor fiendtlighet från infödingarnes sida; ty indianerna på denna kust voro vilda och krigiska, och många af stammarna förmodades hafva varit af karaibiskt ursprung. Vid fartygens åsyn genljödo skogarna af tjut och krigsrop, af trätrummor och snäckblåsning, och vid landstigandet voro stränderna betäckta af vilda krigare, beväpnade med klubbor, lansar och svärd af palmträ.

Slutligen, sedan han upptäckt och gifvit namn åt Puerto Bello samt fortsatt seglingen bort om Cap Nombre de Dios,

anlände Columbus till en liten och trång hamn, som han gaf namn af *El Retrete*, eller "kabinettet." Här hade han uppnått den punkt som Bastides, en djerf resande, hvilken österifrån seglat utmed denna kust, nyligen hade undersökt. Om Columbus kände denna upptäckares resa eller icke vet man ej med säkerhet, men här föranleddes han emellertid att öfvergifva alla vidare försök att finna sundet. Sjömännen blefvo modfällde af vindarnes och strömmarnes beständiga motstånd samt af fartygens tillstånd, hvilka voro alldeles genomstungna af *teredo* eller den i de tropiska hafven så förstörande skeppsmasken. De ansågo sig ännu underkastade en elak förtrollning, som var de indianska trollkarlarnes verk, och befälhafvarne gjorde föreställningar mot att, trots elementernas motstånd, vidare söka framtränga med så bräckliga och läckande fartyg. Columbus gaf vika för deras föreställningar, och beslöt att återvända till Veraguas kust för att uppsöka de grufvor, som man påstod skulle finnas der i öfverflöd.

Här lyktades då de högtsväfvande föreställningar, som hade upphöjt honom öfver alla egennyttiga afsigter under hans kamp utefter dessa farliga kuster samt gifvit en heroisk karakter åt den tidigare delen af hans resa. Det är väl sannt att han hade jagat efter ett blott hjärnspöke, men det var ett hjärnspöke alstradt af ett lysande snille och ett genomträngande förstånd. Den sedermera inträffande upptäckten af Stilla Oceanen, som sköljer det smala näsets motsatta stränder, har likväl visat att en stor del af hans åsigter voro väl grundade.

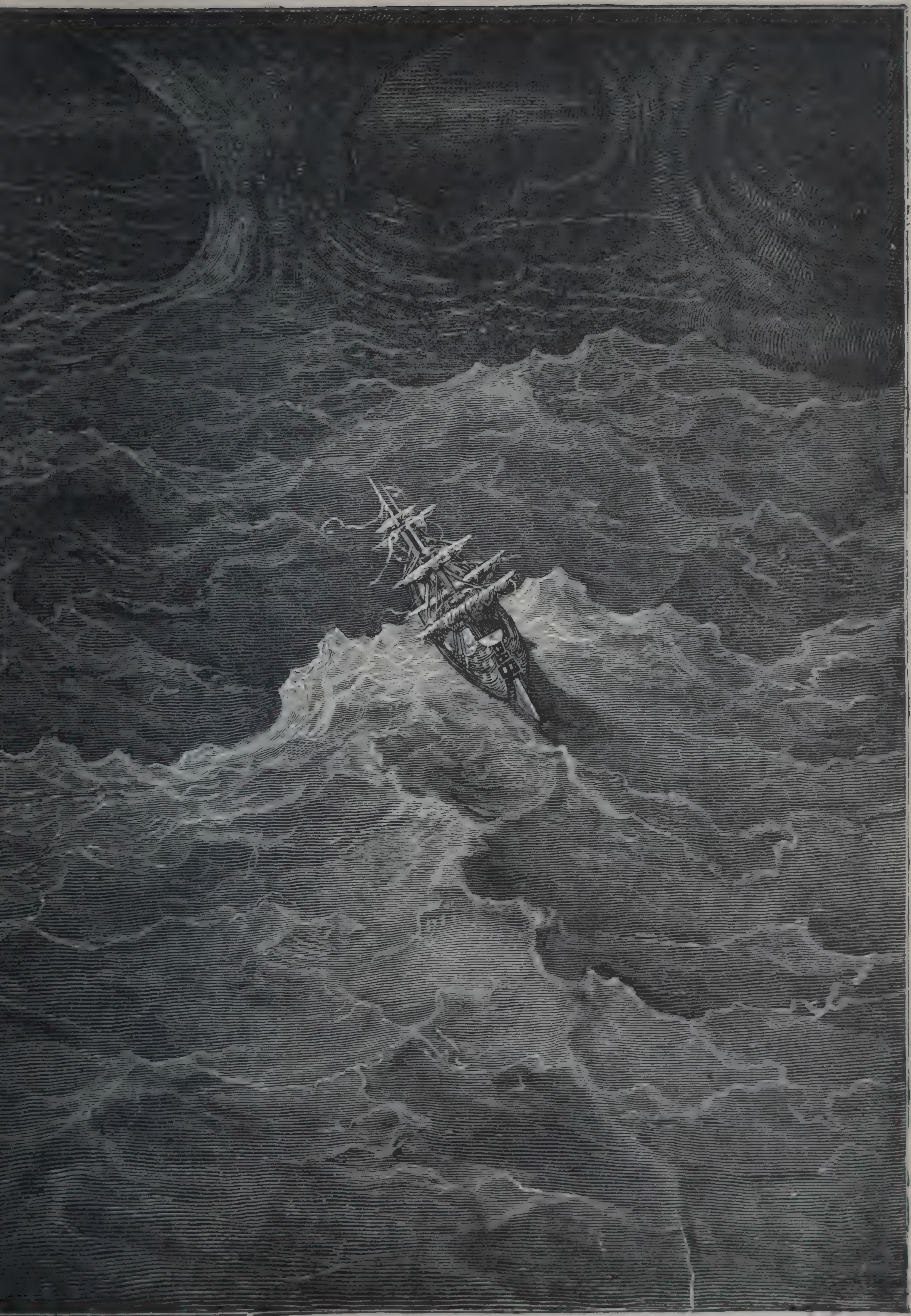

Columbi skepp hotas med förstöring genom skydrag.

TRETTIOÅTTONDE KAPITLET.

Aterresa till Veraguas kust. — Strider med infödingarne.

DEN femte December seglade Columbus ifrån El Retrete för att återvända vesterut och uppsöka Veraguas guldgrufvor. Men han hade ej hunnit långt innan vinden hastigt kastade om till vestlig i den riktning han för tre månader sedan önskat att den skulle blåsa, men hvarifrån den nu blef honom endast till hinder. Inom kort blef den så ombytlig och häftig att den gäckade all sjömansskicklighet. I nio dagar vräktes fartygen af och an för den rasande stormen i ett obekant farvatten, hvarunder de ofta voro utsatta för den fruktansvärda faran att lida skeppsbrott. Enligt Columbi beskrifning kokade sjön tidtals som en stor kittel; vid andra tillfällen häfde den sig i skyhöga skumbetäckta vågor. Om natten gnistrade de brusande böljorna af lysande partiklar, hvarigenom de fingo likhet med stora eldströmmar. Ett dygn igenom var himlen lik en ugn, glödande af oupphörliga flammor och blixtar; åskans starka dån misstogs ofta af sjömännen för nödskott ifrån deras sjunkande kamrater, hvarjemte under hela tiden föll ett så häftigt störtregn att folket var nära att drunkna i de öppna fartygen.

Midt under detta elementernas vilda uppror varseblefvo de ett nytt oroande föremål. På ett ställe upprördes oceanen utomordentligt häftigt. Vattnet hvirflade uppåt i ett slags pyramid eller kägla under det ett svart moln, som smalnade till en spets, sänkte sig ned för att möta den. Efter deras förening bildade de en vriden pelare, som hastigt nalkades fartygen, hvirflande utåt vattenytan och med häftigt dån upptornande vattnet. Då det förskräckta sjöfolket såg denna vattenpelare nalkas misströstade de om att

kunna afvända faran genom menskliga medel, och började upprepa åtskilliga språk ur Johannes evangelium. Vattenpelaren gick nära förbi fartygen utan att skada dem, och spanjorerne härledde sin frälsning ifrån den underbara verkan af deras bibelspråk.

En mellantid af lugn följde nu, men äfven detta gaf endast föga tröst åt de väderdrifne sjömännen, hvilka ansågo det för bedrägligt, och de varseblefvo med oro stora flockar af hajar, som äro så talrika och rofgiriga i dessa breddgrader, simma omkring fartygen. Bland sjömäns vidskepelser finnes äfven den tro att dessa glupska fiskar icke allenast hafva förmågan att på afstånd uppvädra döda kroppar utan äfven äga en aning om sitt rof samt hålla sig omkring fartyg, som hafva ombord sjuka personer eller sådana som äro i fara att lida skeppsbrott.

I tre veckor fortforo de att af ombytliga och våldsamma vindar drifvas fram och tillbaka, nöjde om de blott kunde tillryggalägga tolf mil om dagen, hvarför Columbus gaf denna kust namn af *La costa de los Contrastes* eller "motsägelsekusten." Slutligen anlände han likväl till sin stora glädje, på Epiphanias dag (den sjette Januari), till kusten af Veragua och ankrade uti en vik, den han dagen till ära gaf namn af Belen eller Betlehem.

Infödingarne i grannskapet ådagalade samma vilda och krigiska karakter som i allmänhet rådde utåt denna kust. Emellertid blefvo de snart blidkade samt anskaffade många prydnader af fint guld till utbyte, men försäkrade amiralen att grufvorna lågo nära Veragua-floden, hvilken var omkring en mil derifrån. Adelantadon hade ett möte med Veraguas kacik, Quibian, som sedermera besökte fartygen. Han var en bister krigare, af lång och stark kroppsbyggnad samt tystlåten och försigtig karakter. Några dagar derefter begaf sig adelantadon, åtföljd af sextioåtta väl beväpnade män, att undersöka Veragua samt uppsöka dess ryktbara grufvor. De gingo omkring tre fjerdedels mil uppför floden till Quibians by, som var belägen på en kulle. Kaciken nedkom med ett talrikt följe af sina undersåter, alla obeväpnade, samt satte sig på en stor sten, hvilken en af hans följeslagare uppdrog ur floden. Han emottog sina gäster med artighet, ty adelantadons höga, kraftiga och starka kroppsbyggnad samt hans beslutsamma uppförande voro ganska tjenliga att ingifva en indiansk krigare vördnad och fruktan. Ehuru hans missnöje synbarligen var uppväckt genom spanjorernas inträngande på hans område, försåg han dock beredvilligt adelantadon med vägvisare för att ledsaga honom till grufvorna. Desse

vägvisare förde adelantadon och hans folk fyra mil in i det inre af landet, bland tjocka skogar af vackra och resliga träd, hvarest de sade dem, att grufvorna voro belägna. I sjelfva verket tycktes hela marken vara uppfylld af guld, hvaraf spanjorerna samlade en betyd-

Don Bartholomeus på väg genom Veraguas skogar att uppsöka de omtalade guldminorna.

lig mängd från jordytan och bland trädens rötter. Härifrån fördes adelantadon till spetsen af en hög kulle, hvarifrån man hade utsigt öfver ett omätligt landskap med många byar, och hans ledsagare försäkrade honom att hela detta land, på en utsträckning af tjugu dagsleder, öfverflödande af guld.

En annan expedition af don Bartolomeus utåt kusten var lika tillfredsställande och de berättelser han medförde om landets guldtrakter jemte ryktet om ett rikt och civiliseradt rike i det inre af landet samt den oriktiga föreställning om Ganges' grannskap bidrogo att alstra en ny villfarelse i Columbi lågande själ. Han inbillade sig nämligen verkligen hafva anländt till Aurea Chersonesus, hvarifrån, enligt Josefus, guldet till byggandet af Jerusalems tempel hade blifvit anskaffadt. Här var således ett ställe der man

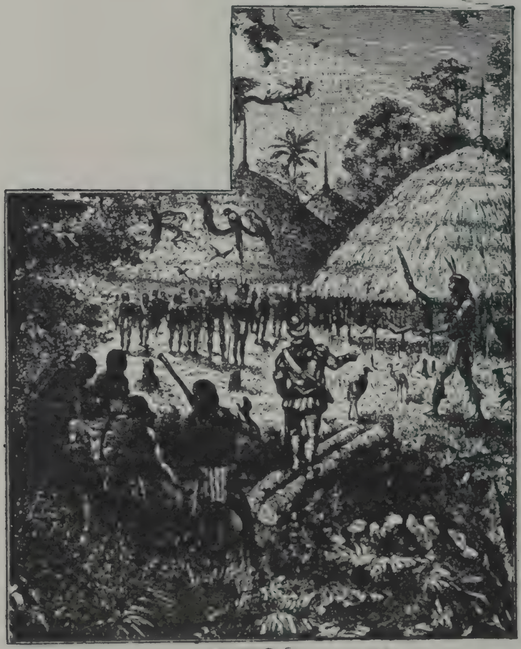

Diego Mendez närmar sig kaciken Quibians by.

kunde anlägga en koloni och inrätta en marknad, som skulle blifva en stapelort för en ofantlig gruftrakts rikedomar. Hans broder, don Bartholomeus, delade denna hans tanke och samtyckte att qvarstanna här med större delet af folket under det amiralen återvände till Spanien efter förnödenheter och förstärkningar.

De började genast sätta sin plan i verkställighet. Åttio personer utvaldes att qvarblifva. Trähus med tak af palmqvistar uppfördes på de höga stränderna af en liten bugt, omkring ett bösshåll inom Belen-flodens mynning. Ett förrådshus uppbyggdes för att

emottaga ammunitionen, artilleriet och lifsmedlen; återstoden fördes ombord på en af de kravlar, som qvarlemnades till koloniens behof.

Sedan husen voro så färdiga att de kunde bebos rustade amiralen sig till afresa, då han till sin förvåning fann att floden, som vid hans ankomst stigit af regnet, nu sjunkit till den grad att der icke fanns mera än en half famns vatten öfver banken. Ehuru hans fartyg voro små var det dock i anseende till en stark bränning omöjligt att föra dem öfver sandbanken till flodens utlopp. Han nödgades derför vänta till dess regnet ånyo skulle komma floden att stiga.

Under tiden såg Quibian med hemlig förtrytelse dessa främlingar tränga sig in på hans område. Columbus hade försökt vinna hans vänskap genom skänker, men förgäfves. Kaciken, som var okunnig om europeernas stora öfverlägsenhet i krigskonsten, trodde det blifva lätt att öfvermanna och nedgöra dem. Han kringsände derför bud med befallning till alla sina krigsmän att samlas vid hans boningsplats, under förevändning att bekriga en närgränsande provins. Indianernas rörelser väckte misstankar hos flottans förste skrifvare, Diego Mendez, hvilken var en nitisk och modig man, af skarpsinnig och slug karakter samt amiralen innerligt tillgifven. Han blandade sig ibland indianerna och blef af flera omständigheter öfvertygad att de ämnade göra ett anfall. Amiralen var obenägen att tro detta och önskade närmare underrättelse innan han företog något steg, som kunde störa det fredliga förhållande hvilket ännu rådde mellan dem. Den oförskräckte Mendez åtog sig nu ett uppdrag som gällde lif och död. Åtföljd af endast en enda man inträngde han såsom spion hos sjelfva Quibian, hvilken han hörde blifvit sårad i benet af en pil. Mendez utgaf sig för fältskär, som kommit för att bota såret, samt begaf sig till den bistre krigarens boning, som var belägen på höjden af en kulle och omgafs af trehundra på pålar uppsatta hufvuden, rysliga segertecken af de fiender som han dödat i krig. Oförfärad vid denna anblick försökte Mendez att inträda men möttes vid tröskeln af kacikens son, som afvisade honom med ett våldsamt slag, hvilket kom honom att rygga några steg tillbaka. Han lyckades dock blidka den unge uppretade vilden derigenom att han framtog en ask med salva och försäkrade att han endast kommit för att hela hans faders sår. Derpå skänkte han honom en kam, en sax och en spegel, lärde honom och hans indianer att bruka dem för att klippa och ordna sitt hår, samt ställde sig in hos dem genom att

smickra deras fåfänga. Det var honom dock omöjligt att erhålla tillträde hos kaciken, men Mendez hade sett nog för att öfvertyga sig att ett anfall tillrustades samt att detta endast fördröjdes genom kacikens sår; han skyndade derföre med underrättelsen härom tillbaka till Columbus.

En i grannskapet född indiansk tolk bekräftade Mendez's berättelse. Han underrättade amiralen att Quibian ämnade under

Strid mellan kaciken Quibian och adelantadon.

nattens tystnad hemligen med alla sina krigsmän antända fartygen och husen samt nedgöra spanjorerna.

Då adelantadon fått underrättelse om denna sammansvärjning uppgjorde han en motplan, för att tillintetgöra den, hvilken han ock med sin vanliga drift och beslutsamhet genast satte i verkställighet. Han tog med sig sjuttiofyra väl beväpnade män, hvaribland Diego Mendez samt den indianske tolken, som upptäckt sammangaddningen, begaf sig i båtar till Veraguas mynning, for skyndsamt uppåt floden och landsteg om natten i kacikens by innan indianerna hunnit erfara hans ankomst. På det Quibian icke

skulle fatta misstankar och undfly begaf han sig till dennes hus, åtföljd endast af Diego Mendez och fyra man, samt befallde de öfrige att småningom och i hemlighet följa efter, vid signalen af ett gevärsskott rusa fram, omringa huset och icke låta någon undkomma.

Kaciken, som hörde hans ankomst, kom ut och bad honom ensam framträda. Don Bartholomeus lydde och befallde Diego Mendez samt hans fyra kamrater att qvarstanna på litet afstånd men vid ett öfverenskommet tecken framrusa till hans understöd.

Botten af en emaljerad kopp hvilken uppgräfts på kyrkogården i Teunepango, Mexico.

Derpå framträdde han, tilltalade kaciken genom tolken, frågade om hans sår samt fattade honom i armen under föregifvande att han ville undersöka såret. Detta var signalen, fyra af spanjorerna rusade fram och den femte aflossade sitt gevär. En våldsam kamp uppstod emellan don Bartholomeus och kaciken, hvilka båda voro ganska kraftfulla män; men med Diego Mendez's och hans kamraters bistånd blef Quibian öfvermannad och bunden till händer och fötter. Under tiden hade spanjorernas hufvudstyrka omringat huset samt tillfångatagit kacikens hustru och barn jemte flere af hans förnämsta undersåter. Fångarne afsändes till fartygen under det adelantadon med en del af sitt folk qvarblef på stranden för att förfölja de indianer som undkommit.

Kaciken fördes till båtarna af Juan Sanchez, flottans förste styrman, en kraftig och modig man. Adelantadon förmanade honom att vara på sin vakt mot hvarje kacikens försök att befria sig eller undfly; den käcke styrmannen svarade, att om kaciken undflydde hans klor skulle han tillåta dem utrycka hans skägg, strå efter strå. Då han ankom till båten band han fången med ett starkt tåg vid en af bänkarna. Det var en mörk natt; då båten gick nedåt floden beklagade kaciken sig ömkligen öfver smärtan af sina band till dess styrmannens sträfva hjerta rördes af medlidande. Han lossade derför tåget, hvarmed Quibian var bunden vid bänken, och behöll ena ändan deraf i handen. Den listige indianen begagnade tillfället och störtade sig hastigt i vattnet med en sådan våldsamhet att styrmannen nödgades släppa tåget på det han icke skulle neddragas efter honom. Nattens mörker och det larm som uppstod, då man sökte hindra de andra fångarna från att fly, gjorde det omöjligt att förfölja kaciken eller till och med att förvissa sig om hans öde. Juan Sanchez skyndade med de återstående fångarna till fartygen, djupt förödmjukad öfver att finna sig så öfverlistad af en vilde.

Adelantadon qvarblef hela natten på stranden; men då han följande morgon såg landets vilda natur uppgaf han allt vidare förföljande af indianerna och återvände till fartygen med bytet från kacikens hus, bestående af arm- och fotringar, stora guldplåtar och tvenne små guldkronor. En femtedel aflades för kronans räkning, återstoden delades emellan dem som utfört företaget, och en af kronorna tillerkändes adelantadon såsom ett hederstecken för hans bedrift.

TRETTIONIONDE KAPITLET.

Koloniens missöden.

NÖJD med att adelantadons dristiga bragd injagat skräck hos indianerna och tillintetgjort deras fiendtliga afsigter, begagnade Columbus sig af flodens stigande för att med tre af sina kravlar öfvergå sandbanken, hvarvid han qvarlemnade den fjerde till koloniens bruk. Sedan ankrade han inom en mil ifrån stranden för att afbida gynnsam vind till Hispaniola.

Kaciken Quibian hade icke omkommit i floden, såsom några förmodat. Sedan han dykt till botten sam han ett stycke under vattnet, flöt sedan upp och undkom till stranden. Emellertid var hans hemvist ödelagdt och till råga på hans förtviflan såg han fartygen sätta ut till sjös och bortföra hans hustru och barn såsom fångar. Törstande efter hämd församlade han ett stort antal af sina krigsmän och angrep kolonien under det spanjorerna voro spridda och oförberedda. Indianerna slungade sina spjut genom hustaken, som voro af palmlöf, kastade dem genom fönstren eller stötte dem mellan de stockar, som utgjorde väggarna, och sårade flera spanjorer. Vid första larmet fattade adelantadon en lans och framskyndade med sju eller åtta man; Diego Mendez medförde ännu flera till hans bistånd. De hade en kort skärmytsling, hvarvid en spanjor dödades och åtta blefvo sårade; adelantadon erhöll en spjutstöt i bröstet, men det lyckades dem likväl att tillbakaslå indianerna med betydlig förlust och drifva dem till skogen.

Under skärmytslingen anlände en båt från fartygen till stranden för att anskaffa ved och vatten. Den fördes af Diego Tristan, kapten på den ena af kravlarne. Då indianerna voro fördrifne

fortsatte han vägen uppåt floden för att uppsöka friskt vatten utan att lyssna till de på land varandes varningar.

Men båten hade knappt hunnit omkring en half mil ofvanom byn till ett ställe af floden som öfverskuggades af höga stränder och lummiga träd, förrän skogen plötsligt genljöd af tjut och krigsrop samt blåsande i snäckor. En skur af pilar regnade från stränderna

Adelantadon såras af en af Quibians krigare.

och kanoter utskötos från vikar och bugter, alla fyllda med krigare som svängde sina vapen. Spanjorerna förlorade all fattning, urakt-läto att använda sina eldvapen och sökte endast att skydda sig med sina sköldar. Kaptenen Diego Tristan försökte, ehuru betäckt af sår, att uppmuntra sitt folk, då ett spjut genomborrade hans högra öga och dödade honom. Nu trängde kanoterna inpå båten och nedgjorde folket. Endast en spanjor undkom, hvilken sedan han

hoppat öfver bord dök till botten samt under vattnet obemärkt sam till land och till kolonien medförde underrättelsen om blodbadet. Spanjorerna blefvo så förskräckta häröfver och vid tanken på de faror som hopades omkring dem, att de, oaktadt adelantadons föreställningar, beslöto att gå ombord på kraveln och allesamman öfvergifva platsen. Då de emellertid försökte detta funno de att floden efter vattnets förnyade fallande åter blifvit grund, så att det var omöjligt för kraveln att komma öfver banken. Hög sjögång och häftiga bränningar förhindrade dem äfven att utsända en båt till amiralen för att underrätta denne om den fara hvari de sväfvade. Då de sålunda voro afskurne från all undflykt eller bistånd ökades deras förskräckelse ännu mer. Diego Tristans och hans folks stympade kroppar kommo nedflytande med strömmen och drefvo omkring i hamnen, åtföljde af flockar af kråkor och andra asätande fåglar, hvilka skriande flaxade omkring liken och slogos om rofvet.

Under tiden hördes det olycksbådande ljudet af snäckor och krigstrummor från alla håll af den närliggande skogen, hvilket tillkännagaf att fiendens antal ökades och att han rustade sig till vidare fiendtligheter. Adelantadon ansåg det derföre vara osäkert att qvarstanna i byn, hvilken låg nära intill skogarne, utan valde en öppen plats vid stranden, der han af kravelns båt samt af vattenfat och matroskistor lät uppföra ett slags bålverk, i hvilket två öppningar lemnades till skottgluggar, i hvilka ett par falkonetter eller små artilleripjeser placerades. Inom detta lilla bålverk inneslöto sig spanjorerna och höllo indianerna på något afstånd genom fruktan för deras eldvapen; men de uttröttades genom vakande och den ständiga oro hvari de höllos samt motsågo med förtviflan det ögonblick då deras skjutförråd skulle blifva uttömdt, eller då de af hunger skulle nödsakas begifva sig ut för att söka lifsmedel.

Under det spanjorerna voro utsatta för en sådan öfverhängande fara i land herskade stor ängslan ombord på fartygen. Den ena dagen efter den andra förflöt utan att Diego Tristan och hans trupp återkom, och man fruktade att något missöde träffat dem. Endast en båt fanns qvar för fartygens behof och de vågade icke utsätta sig för faran att i den höga sjögången och häftiga bränningen sända den i land för att inhämta underrättelser. Äfven en annan omständighet bidrog att öka folkets fruktan. De indianska fångarne voro inneslutne i backen på den ena kraveln. Under natten uppbröto de hastigt skeppsluckan och några af dem störtade

sig i sjön samt summo i land; de öfriga fasttogos och drefvos tillbaka inom sitt stängsel, men deras okufliga lynne och förtviflan voro så stora att de hängde och strypte sig med tågstumpar, som funnos i deras fängelse, så att alla följande morgon befunnos döda.

Att några af fångarne kommit undan oroade amiralen på det högsta, ty han befarade att de skulle uppegga sina landsmän till

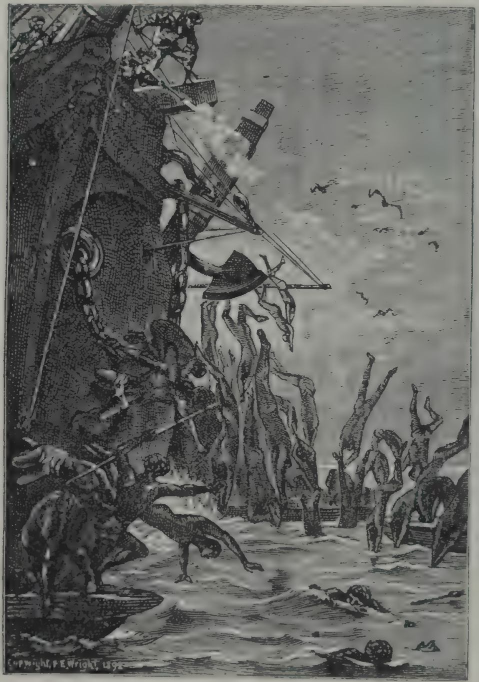

"Några af dem störtade sig i sjön och summo i land."

någon ny handling af hämd. Det förblef likväl alltjämt omöjligt att skicka någon båt i land. Slutligen tillbjöd sig en vid namn Pedro Ledesma, en beslutsam och kraftfull man, att, om båten förde honom till bränningens början, kasta sig i sjön, simma i land och återkomma med underrättelser. Han lyckades, och vid sin återkomst underrättade han amiralen om alla koloniens missöden genom indianernas anfall samt om Diego Tristans och hans folks ömkliga ändalykt. Han fann spanjorerna i deras eländiga fästning i fullkomligt upprorstillstånd. De voro sysselsatta med att utrusta ka-

noter för att begifva sig ut till fartygen så snart vädret blefve lugnare, och hotade att, om amiralen vägrade taga dem ombord, att inskeppa sig på den qvarvarande kraveln så snart den kunde utföras från floden, samt hellre på vinst och förlust öfverlemna sig åt hafvet än att qvarblifva på denna olycksdigra kust.

Amiralen blef djupt bedröfvad vid denna underrättelse; men det fanns icke något annat val än att taga allt folket ombord och för närvarande öfvergifva kolonien för att framdeles återvända med en styrka som vore tillräcklig att taga landet i säker besittning. Väderleken gjorde utförandet af äfven denna plan tvifvelaktig. Den starka stormen och den höga sjögången hindrade ännu all förbindelse och deras belägenhet, som befunno sig ute på sjön i bräckliga och illa utrustade fartyg vid denna kust, var föga mindre farlig än deras kamraters på land. Med hvarje timme ökades amiralens bekymmer. Dagar af ständig oro och nätter tillbragta under oupphörlig ängslan och sömnlöshet skulle naturligtvis inverka på en konstitution, som redan var försvagad genom ålder och mödor. Under svåra kroppsliga plågor, förenade med en feberaktig själsoro, tyckes han hafva blifvit hemsökt af en tidtals påkommande yrsel. I ett bref till suveränerna berättar han om ett slags syn, som tröstade honom då han uppfylld af förtviflan vände sig af och an på plågans läger. Under nattens tystnad, då han uttröttad och suckande hade fallit i slummer, tyckte han sig nämligen höra en röst, som förebrådde honom hans bristande förtröstan till Gud. "Ack! du dåre som är så trög att förtrösta på din Gud!" utropade rösten; "hvad gjorde han mera för Moses eller för sin tjenare David? Alltifrån din födelse har han ju haft omsorg om dig. Då han fann dig vid dertill lämplig ålder lät han ditt namn på ett underbart sätt genljuda genom verlden. Indierne, dessa jordens rika länder gaf han dig till egendom och skänkte dig makt att efter ditt behag öfverlemna dem till andra. Han gaf dig nycklarna till oceanens portar, som äro slutna med så väldiga kedjor, och du blef åtlydd i många länder och vann ett ärofullt rykte bland de kristna. Du kallar förtviflad på hjelp. Svara: hvem har bedröfvat dig? Gud, eller verlden? De företräden och löften, Gud gifvit dig, har han aldrig brutit. Han uppfyller i rågadt mått allt hvad han lofvar. Dina närvarande bekymmer äro vedergällningen för de mödor och faror du uthärdat för att tjena andra." Bland dessa förebråelser inblandade rösten löften om vidare beskydd samt försäkringar att hans ålder icke skulle blifva honom något hinder för hvarje stort företag.

Sådan är den dröm, som Columbus omständligt berättar i ett bref till Spaniens herskare. Dessa ord från en anderöst äro sanningar, som dvaldes i hans själ och eggade hans mod under hans vakotimmar; det var derför naturligt att de skulle lefvande framstå under hans feberlika drömmar. Han hyste en fast tro på, att han var ett synnerligt redskap i Försynens hand, hvilket jemte en stark anstrykning af vidskepelse, något som låg i denna tids karaktär, gjorde honom benägen att för uppenbarelse anse hvarje dröm som gjorde något djupare intryck på honom.

Hans villfarelse bestyrktes troligen genom efterföljande omständigheter. Strax efter den förmenta synen samt efter nio dagars stormigt väder lade sig stormen, sjön blef lugn och adelantadon med sina följeslagare befriades lyckligt från deras farliga belägenhet samt kommo ombord på fartygen. Allt af värde fördes likaledes ombord och ingenting qvarlemnades, utom skrofvet af kraveln, som icke kunde utföras ifrån floden. Diego Mendez var synnerligen verksam att öfverföra folket och alla sakerna; till vedergällning för hans nit och tjenster lemnade amiralen honom befälet öfver den kravel, som genom den olycklige Diego Tristans död mist sin befälhafvare.

FYRATIONDE KAPITLET.

Resa till Jamaica. — Tilldragelser på denna ö.

MOT slutet af april afseglade Columbus ifrån Veraguas olycksdigra kust. Hans fartygs eländiga tillstånd, hans folks försvagade helsa jemte bristen på lifsmedel bestämde honom att taga vägen till Hispaniola; men innan han styrde kurs på denna ö var det nödvändigt att segla betydligt åt öster, om han ville undvika att genom strömmarna drifvas långt ifrån den bestämda hamnen. Styrmännen och matroserna, som icke med lika erfaret och iakttagande öga studerat seglationen på dessa vatten, inbillade sig då Columbus styrde utåt kusten mot öster att han med ens ämnade begifva sig till Spanien, och knotade högt öfver dårskapen att försöka en så lång resa med fartyg utan lifsmedel samt till en del redan uppfrätta af maskar. Amiralen yppade icke sina skäl, ty han ämnade göra en hemlighet af sina vägar, emedan han märkte att antalet af enskilda äfventyrare i hans spår dagligen ökades.

Medan han sålunda fortfor att segla utmed kusten österut nödgades han lemna en af kravlarna i hamnen vid Puerto Bello,

emedan den var så genomstungen af skeppsmasken att den omöjligt kunde hållas flott. Sedan fortsatte han seglingen omkring tio mil bortom Cap Blass, nära till det ställe som nu kallas Darien-viken och som han förmodade vara provinsen Mangi i stor-khanens länder. Den första Maj tog han här afsked af fasta landet och styrde åt norr för att uppsöka Hispaniola. Men oaktadt alla hans försigtighetsmått drefs han dock af strömmarna så långt åt vester att han den trettionde Maj anlände till den ögrupp, som kallades Drottningens Trädgård, på Cubas södra sida. Under denna tid led

Kraveln stöter på grund vid ön Jamaica.

hans folk utomordentligt af hunger och ansträngningar. De voro hopträngda uti två kravlar, som voro föga bättre än vrak och knappt kunde hållas flott genom oupphörligt arbete vid pumparna. Folket var utmattadt genom knapp föda och nedslaget genom mångfaldiga vidrigheter. En våldsam storm på kusten af Cuba dref fartygen mot hvarandra och skadade dem till den grad att amiralen, efter att hafva sträfvat fram till Cap Cruz, uppgaf alla vidare försök att föra dem till Hispaniola och satte kurs på ön Jamaica för att der söka en säker hamn. Här ankrade de den tjugufjerde Juni i en hamn, som amiralen kallade Port San Gloria

Då han såg att hans fartyg ej längre voro i stånd att hålla sjön utan lupo fara att sjunka i sjelfva hamnen satte Columbus dem på grund inom ett bösshålls afstånd från land, der de fastgjordes bredvid hvarandra och snart fylldes med vatten. Täckta hytter uppsattes sedan uti förn och aktern för att skydda folket, och vraken sattes i bästa möjliga försvarstillstånd. Sålunda befä-

Indianer bringande lifsmedel till de skeppsbrutne.

stad på sjön trodde Columbus sig mäktig att afslå hvarje oförmodadt anfall af infödingarna och att tillika kunna hålla sitt folk i tygeln. Ingen fick gå i land utan särskild tillåtelse och den yttersta försigtighet iakttogs till förekommande af hvarje förolämpning emot indianerna, hvilka snart infunno sig hoptals i hamnen med lifsmedel, men af hvilka spanjorerna äfven hade allt att befara i händelse de i sin närvarande öfvergifna belägenhet uppretade

dem. Två personer utnämdes att hafva uppsigt öfver handeln, och de lifsmedel som derigenom erhöllos delades hvarje afton mellan folket. Då emellertid närmaste grannskapet snart måste blifva uttömdt företog den nitiske och oförskräckte Diego Mendez, åtföljd af tre män, ett ströftåg inåt landet och öfverenskom med de mera aflägset boende kacikerna att de dagligen skulle till hamnen anskaffa lifsmedel i utbyte mot europeiskt småkram. Derpå återvände han i triumf i en kanot, som han köpt af indianerna och lastat med proviant. Genom dessa kloka åtgärder försågos spanjorerna ordentligt med lifsmedel.

Diego Mendez besöker byarne i ändamål att öfverenskomma om regelbunden leverering af proviant.

Sedan folkets nödvändigaste behof sålunda blifvit afhulpna tänkte Columbus i sitt bekymrade sinne på medel att komma ifrån ön. Hans fartyg kunde omöjligen iståndsättas och intet hopp gafs att händelsen skulle föra någon seglare till hans bistånd på denna vilda ö, som låg i en obekant del af hafvet. Slutligen upptänkte han dock ett sätt att komma derifrån, hvilket skulle utföras genom samme Diego Mendez, på hvars mod och nit han så ofta rönt prof. Han tog honom afsides för att utforska hans tankar. Mendez har sjelf skrifvit en berättelse om detta intressanta samtal som är högst karakteristiskt.

"Diego Mendez, min son," sade den vördnadsvärde amiralen, "af alla som äro här, inse endast du och jag rätt den stora fara,

hvari vi befinna oss. Vi äro få till antalet, desse vilda indianer deremot många samt af ett ombytligt och retligt lynne. Vid minsta anledning kunna de kasta eld ifrån land och förgöra oss i våra halmtäckta hytter. De öfverenskommelser du träffat med dem angående lifsmedel och som ännu så noggrannt uppfyllas kunna de af en nyck bryta i morgon samt vägra att förse oss med någonting; icke heller äga vi medel att tvinga dem dertill. Om

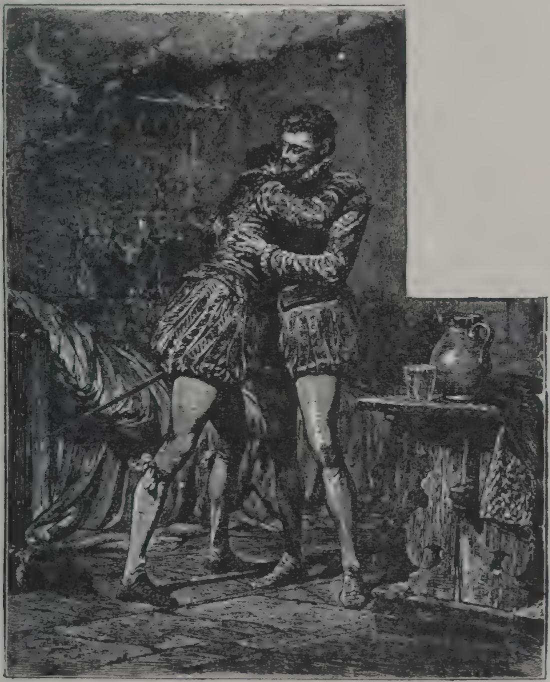

Columbus omfamnande sin nitiske följeslagare, Diego Mendez.

det derföre instämmer med dina åsigter så har jag uttänkt ett medel. I den kanot, som du köpt, kunna några fara öfver till Hispaniola och anskaffa ett fartyg, hvarigenom vi alla kunna befrias från denna stora fara. Säg mig din mening."

"Senor," svarade Diego Mendez, "jag känner ganska väl att vår fara är större än som lätt kan fattas; men att fara öfver till Hispaniola i en så liten farkost som en kanot anser jag icke blott svårt utan till och med omöjligt, emedan man måste passera en sexton mil bred hafsvik mellan öar, der sjön är stormig och sällan

lugn. Jag vet ingen, som skulle vilja våga sig i en så ytterlig fara."

Columbus svarade ej, men af hans blick och hans tystnad märkte Mendez tydligt, att han sjelf var den person amiralen hade i sigte. Han började derför ånyo samtalet och sade: "Senor, jag har många gånger vågat mitt lif för att frälsa er och mina kamrater och Gud har hitintills på ett undransvärdt sätt bevarat mig. Icke desto mindre finnas många, som knota och påstå, att ers

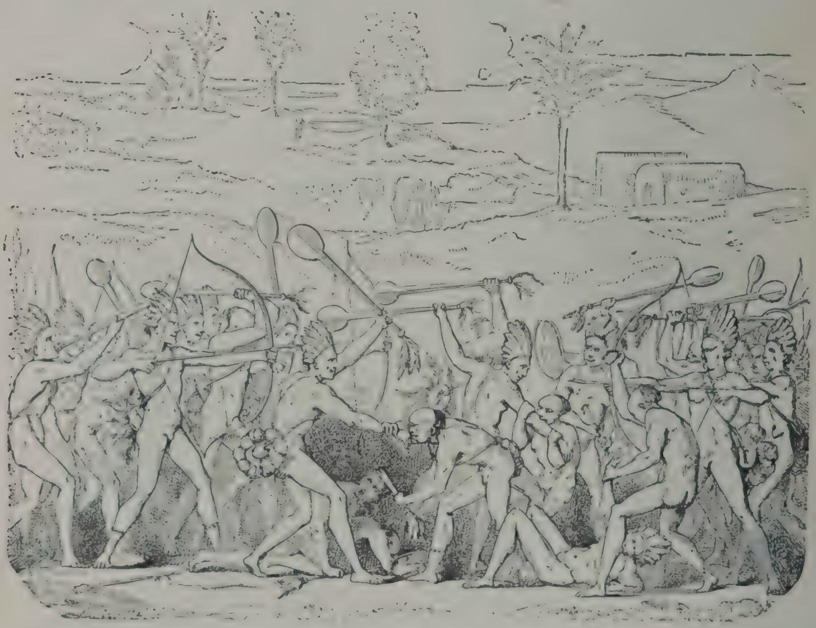

Strid mellan indianer. Efter ett gammalt träsnitt.

excellens använder mig i hvarje företag der ära är att skörda, oaktadt andra finnas, hvilka skulle kunna utföra dem lika bra som jag. Jag anhåller derför att ni ville församla folket och föreslå denna åtgärd, för att se om någon annan vill åtaga sig densamma, hvarpå jag dock tviflar. Om alla tveka vill jag framstiga och våga mitt lif i eder tjenst, såsom jag gjort redan mången gång förut."

Amiralen villfor gerna den värdige Mendez's önskningar; ty aldrig var okonstlad ärelystnad åtföljd af ett mera ädelt och tillgifvet nit.

Folket sammankallades följaktligen nästa morgon och förslaget framställdes. Alla undandrogo sig och förklarade det såsom höjden af vågsamhet. Härpå framsteg Diego Mendez: "Senor," sade han, "jag äger ej mer än ett lif att förlora, "dock är jag villig att i eder tjenst våga det och till alla här församlades bästa; jag förtröstar på Guds beskydd, hvilket jag pröfvat vid så många andra tillfällen."

Columbus omfamnade sin nitiske följeslagare, som genast började tillredelserna till sin färd. Han uppdrog sin kanot på land, påsatte en lösköl och uppsatte väderbord omkring fören och aktern, för att hindra vågorna att slå öfver. Sedan beströk han den med tjära, försåg den med en mast och segel, samt inlastade lifsmedel för sig, en spansk kamrat och sex indianer.

Under tiden skref Columbus ett bref till guvernören på Hispaniola, Ovando, med anhållan att ett fartyg genast måtte afsändas för att öfverföra honom och hans folk till Hispaniola; ett annat bref skref han till regenterna och bad deri om ett fartyg att föra dem från Hispaniola till Spanien. Uti detta bref meddelade han en vidlyftig berättelse om sin resa, och yttrade såsom sin förmodan att Veragua vore de gamles Aurea Chersonesus. Han trodde sjelf att han uppnått gränserna af stor-khanens länder, och erbjöd sig att om han med lifvet återkomme till Spanien utsända en missionär för att undervisa denna potentat i kristna läran. Hvilket stort bevis på uppåtsträfvande hänförelse och oemotståndligt begär efter stora företag! Under det hans inbillning sväfvade omkring i okända regioner, under det han föreslog nya och romantiska företag, fängslades han, nedtyngd af ålder och bräckligheter samt utmattad af ansträngningar, vid sin säng, innesluten på ett vrak vid kusten af en vild och aflägsen ö!

Då skrifvelserna voro färdiga, gick Diego Mendez ombord med sin spanske kamrat och sina sex indianer samt seglade österut långsåt ön. Deras resa var mödosom och farlig. Då de anländt till ändan af ön omringades de plötsligt och tillfångatogos af indianerna, som förde dem tre mil inåt landet, der vildarne beslöto mörda dem. Vid fördelningen af bytet uppkom en tvist, som de öfverenskommo att afgöra efter indianernas sed genom lottkastning. Emellertid flydde Diego Mendez, uppnådde sin kanot och begaf sig deruti ensam till hamnen efter femton dagars frånvaro. Ingalunda nedslagen genom de faror och svårigheter han undergått erbjöd han sig att genast göra ett nytt försök, och betingade sig blott att

beledsagas till ändan af ön af en väpnad styrka. Hans tillbud antogs och Bartholomeus Fiesco, en genuesare, som hade befälet på en af kravlarna och var amiralen trogen, förenade sig med honom i

Columbusmonumentet i Barcelona.

denna andra expedition. Hvardera hade en kanot med sex spanjorer och tio indianer under sitt befäl. Då de uppnått Hispaniola skulle Fiesco genast återvända till Jamaica för att meddela amiralen underrättelse om beskickningens lyckliga framkomst, hvaremot

Diego skulle begifva sig till San Domingo och, sedan han köpt och utrustat ett fartyg, afresa till Spanien med brefvet till regenterna.

Då allt var i ordning intogo indianerna i kanoten ett förråd af kassava-bröd och hvar sin kalebass med vatten. Spanjorerna medförde hvardera utom sin proviant, svärd och sköld. Adelantadon med en väpnad trupp följde dem utåt kusten, så att de voro fredade från det hållet till dess de uppnådde öns udde, der de väntade i tre dagar tilldess vädret blef fullkomligt lugnt, och utlöpte sedan i öppna sjön. Adelantadon qvarblef och följde dem med ögonen till dess de syntes endast såsom punkter på oceanen och skymningen dolde dem för hans blickar; då han återvände till hamnen.

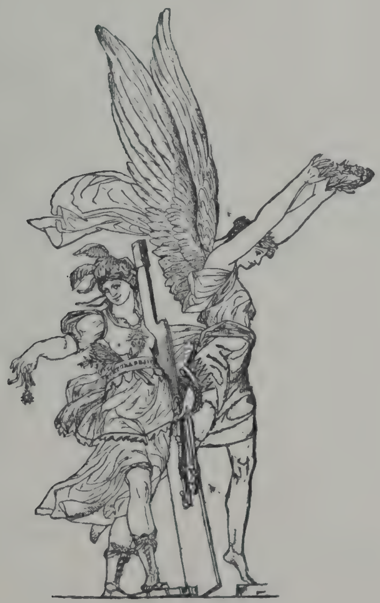

FYRATIOFÖRSTA KAPITLET.

Porras myteri. — Månförmörkelse. – Columbi list för att förskaffa sig lifsmedel af indianerna.

MÅNADER förflöto utan att någonting afhördes från Mendez och Fiesco. Spanjorerna, försvagade af utståndna lidanden, sammanpackade i trånga hytter i ett fuktigt och qvalmigt klimat, samt tvungna att hämta sin föda ur växtriket, hvarvid de voro ovane, blefvo mycket sjuklige, och deras sjukdomar förvärrades af ängslan och ovisshet. Dag efter dag, vecka efter vecka blickade de längtande utåt sjön, der deras ögon sökte Fiescos efterlängtade återkomst och inbillade sig att hvarje indiansk kanot, som framskred på afstånd, vore befrielsens budbärare. Allt förgäfves. Slutligen började de frukta att deras sändebud förolyckats. Somliga sjönko efterhand i förtviflan; andra började knota, blefvo otålige och voro i hettan nog obillige att anklaga sin vördnadsvärde och sjuke befälhafvare såsom orsaken till alla deras olyckor.

Bland Columbi officerare voro tvenne bröder, Francisco och Diego Porras, slägtingar till den kunglige skattmästaren Morales, för hvilken senares skull amiralen utnämt en af dem till kapten på en krafvel och den andre till expeditionens notarie och uppbördsskrifvare. De voro inbilske, öfvermodige män och, i likhet med många andra hvilka Columbus bevisat välvilja, vedergällde de hans godhet med den svartaste otacksamhet. De ställde sig in hos folket och försäkrade dem, att Columbus icke ämnade återvända till Spanien, emedan han verkligen blifvit förvisad derifrån af regenterna. Hispaniola, sade de, var äfven tillslutet för honom, och det var hans afsigt att qvarblifva på Jamaica till dess hans vänner vid hofvet kunde utverka hans återkallande. Hvad Mendez och Fiesco

"Adelantadon, med svärd i hand, ställde sig beredd att möta hela anfallets styrka."

beträffade hade Columbus skickat dem till Spanien i sina enskilda angelägenheter, ty i annat fall, hvarför anlände icke då det utlofvade fartyget? Eller hvarför återkom icke Fiesco? Eller om också kanoterna verkligen blifvit afskickade efter hjelp, gaf icke den långa tid, som förflutit utan underrättelser, anledning förmoda att de förgåtts på vägen? I sådant fall vore deras enda utväg att taga indianska kanoter och försöka uppnå Hispaniola; men det gafs intet hopp om att förmå amiralen att göra detta. Han var för gammal och alltför sjuklig att kunna företaga en sådan resa.

Genom dessa bedrägliga intalningar förberedde de folket småningom till uppror och försäkrade dem om beskydd af sina egna anförvandter i Spanien samt om understöd af Ovando och Fonseca, ja, kanske till och med om sjelfva regenternas ynnest, hvilka visat sitt missnöje med Columbus derigenom att de fråntagit honom en del af hans värdigheter och företrädesrättigheter.

Den andre Jannuari 1504 utbröt myteriet. Francisco Porras inträdde oförmodadt i den hytt, der Columbus af gikten hölls vid sängen, förebrådde honom häftigt att han qvarhöll dem på detta aflägsna ställe för att förgås, och beskyllde honom för att aldrig ämna återvända till Spanien. Amiralen reste sig med lugn i sängen och försökte öfvertyga förrädaren om sin oskuld, men Porras var döf för alla bevis. "Afres genast eller stanna i Guds namn qvar!" ropade han med en röst, som genljöd kring hela vraket. "För min del ämnar jag begifva mig till Castilien och må de som vilja detsamma följa mig!"

Detta var signalen. "Till Castilien! till Castilien!" hördes ifrån alla håll. Svängande sina vapen sprungo de upproriske upp på fartygets högsta delar, och midt under larmet hördes några öfverdådiga röster hota amiralens lif.

Ehuru sjuk och svag sprang Columbus upp ur sängen och trädde ut för att lugna de upproriske, men nödgades af några trogne anhängare begifva sig tillbaka i sin hytt. Adelantadon rusade ut med svärd i hand och ställde sig beredd att möta hela anfallets styrka; det var endast med yttersta möda som några af det trogna partiet förmådde återhålla hans raseri, öfvertala honom att bortlägga sitt vapen och draga sig tillbaka i sin broders hytt.

Sedan de upproriske nu ej längre mötte något motstånd togo de tio kanoter, hvilka amiralen köpt af indianerna, och andra, som icke varit med i sjelfva myteriet, förenade sig med dem af fruktan att qvarstanna, sedan deras antal blifvit så förminskadt; på detta

sätt öfvergåfvo fyratioåtta man amiralen. Många af de sjuka framkröpo ur sina hyttor, åskådade under tårar och klagorop deras afresa och skulle gerna åtföljt dem, om deras kroppskrafter tillåtit det.

Porras for med sin kanot-eskader åt öster utåt kusten, på hvilken han här och der landsteg och plundrade infödingarna, för hvilka han föregaf att det skedde på Columbi befallning, på det han måtte ådraga denne deras fiendskap. Då han kommit till öns östra ände förskaffade han sig flere indianer för att sköta kanoterna och begaf sig sedan på sin resa öfver hafsviken; men spanjorerna hade knappt hunnit halfannan mil innan motvind uppkom med en sjögång som hotade att uppsluka de tungt lastade båtarna. De vände derföre genast om åt land, och i förskräckelsen kastade de större delen af sina saker öfverbord. Som faran dock fortfor drogo de sina svärd och nödgade de flesta indianerna att störta sig i sjön. Dessa voro skicklige simmare, men afståndet ifrån land öfversteg deras krafter och om någon af dem vågade fatta uti kanoterna för att hvila sig och återhämta andan nedstötte spanjorerna dem eller afhöggo deras händer, af fruktan att de skulle omkullstjelpa de små båtarna. Sålunda ihjälstuckos några; andra utmattades och drunknade; aderton förgingos ömkligen och ingen förblef vid lif utom några få, som behållits för att sköta kanoterna.

Sedan de välbehållna uppnått stranden väntade Porras och hans män till dess vädret blef gynnsamt, och gjorde då ett nytt försök att fara öfver till Hispaniola, men utan bättre framgång. I förtviflan öfvergåfvo de nu försöket och återvände vesterut åt hamnen till, der de ströfvade ifrån by till by och lefde af indianernas lifsmedel, hvilka de togo med våld, om de icke godvilligt lemnades dem, samt uppförde sig på det tygellösaste sätt. Om infödingarne gjorde föreställningar rådde de dem att söka upprättelse hos amiralen, hvilken de vid samma tillfälle framställde som en oförsonlig fiende till indianernas stam och såsom den der sökte vinna ett godtyckligt herravälde öfver deras ö.

Öfvergifven af de upproriske och qvarlemnad på vraket med blott en handfull sjuka och förtviflade män sökte Columbus emellertid på det sorgfälligaste att förskaffa denna återstod fullkomlig helsa och lifva deras sjunkna mod. Han befallde att det återstående lilla förrådet af skeppsskorpor samt de mest närande lifsmedel, som anskaffades af indianerna, skulle lemnas åt de sjuke; han besökte dem alla, tröstade dem med hopp om snar befrielse och lof-

Columbus och månförmörkelsen.

BOSTON PUBLIC LIBRARY

vade att han vid sin återkomst till Spanien skulle hos regenterna utverka det deras trohet blefve rikeligen belönad. På detta sätt lyckades han genom välvilligt, omsorgsfullt bemötande och uppmuntringar återställa dem från en sjuklig och förtviflad belägenhet samt ännu en gång göra dem dugliga till tjenstgöring.

Knappt hade emellertid vrakets lilla besättning hämtat sig efter myteriet förrän den hotades af en ny och fruktansvärd fara. Spanjorernas ringa antal hindrade dem att företaga några ströftåg inåt det omgifvande landet för att samla lifsmedel utan gjorde dem beroende af infödingarnes frivilliga understöd. De senare började dock blifva försumlige, enär de europeiska småsaker, efter hvilka de i början voro så begärliga, nu hade sjunkit i värde, emedan de blifvit vanliga och betraktades nästan med liknöjdhet. Den anordning, som vidtagits af Diego Mendez, iakttogs illa nog och försummades slutligen helt och hållet. Flere kaciker hade blifvit uppretade genom Porras' och hans följeslagares uppförande, hvilket de trodde gillas af amiralen; andra åter hade i hemlighet blifvit uppmuntrade af rebellerna att undanhålla lifsmedel, i hopp att Columbus och hans folk skulle omkomma af hunger eller tvingas att lemna ön.

Hungerns fasor började hota den förskräckta besättningen då en lycklig tanke uppstod hos Columbus. Genom sina astronomiska kunskaper förvissades han att det inom tre dagar skulle tidigt på aftonen inträffa en total månförmörkelse. Han sammankallade derför de förnämsta kacikerna till en stor rådplägning och utsatte dertill förmörkelsedagen. Då de alla voro församlade sade han dem genom sin tolk, att han och hans följeslagare tillbåde en gudomlighet, som bodde i himmelen och hade dem under sitt beskydd; att denna stora gudomlighet var förtörnad på de indianer, som vägrat eller försummat att förse dess trogna tillbedjare med lifsmedel, samt ämnade straffa dem med hunger och pest. Till bekräftelse af hans ord skulle ett tecken just i denna natt gifvas dem från himmelen. De skulle få se månen ändra färg och småningom förlora sitt sken, såsom ett tecken till den fruktansvärda bestraffning som väntade dem.

Flere af indianerna uppskrämdes öfver denna högtidliga förutsägelse, andra bemötte den med åtlöje, men alla afvaktade med oro mörkrets inbrott. När de sågo en svart skugga långsamt utbreda sig öfver månen och ett mystiskt mörker småningom betäcka hela naturen grepos de af den yttersta förskräckelse. De hastade

med lifsmedel till fartygen, störtade sig till Columbi fötter och bönföllo hos honom, att han måtte bedja sin Gud skona dem för de hotande olyckorna, samt försäkrade att de framgent ville anskaffa allt hvad man fordrade. Under föregifvande af ett samtal med Guden drog Columbus sig undan till sin hytt, hvarunder skogarne och stränderna genljödo af vildarnes klagorop. Han återkom likväl snart och underrättade infödingarna att gudomligheten skulle förlåta dem, med vilkor att de uppfyllde sina löften, hvarför han till tecken deraf ville borttaga mörkret ifrån månen. Då indianerna snart sågo denna himlakropp återfå sin glans och i all sin prakt hvälfva sig på firmamentet öfverhopade de amiralen med tacksägelser för hans bemedling. De betraktade honom nu med fruktan och vördnad, såsom den der åtnjöt gudomlighetens synnerliga ynnest och bevågenhet, då han på jorden visste hvad som tilldrog sig i himmelen. De skyndade att vinna honom med skänker; lifsmedel anlände dagligen till hamnen, och ifrån den stunden fanns ingen brist derpå.

FYRATIOANDRA KAPITLET.

Diego de Escobars ankomst till hamnen. — Strid med rebellerna.

EFTER Mendez's och Fiescos afresa hade nu åtta månader förflutit och ännu hade ingen underrättelse erhållits om deras öde. De förhoppningsfullastes förväntningar voro nästan utslocknade, och många, som ansågo sig öfvergifna och glömda af verlden, blefvo ursinniga och förtviflade i sina planer. En ny sammansvärjning, lik Porras', höll på att utbryta då en afton mot skymningen ett segel upptäcktes, som styrde åt hamnen. Det var en liten kravel, som höll ute i sjön och sände sin båt i land. Uti denna kom Diego de Escobar, en af Roldans förra kamrater, som under amiralens styrelse blifvit dömd till döden och benådats af hans efterträdare Bobadilla. En sådan budbärare var ett elakt förebud.

Escobar medförde endast ett artigt bref ifrån Ovando, hvari denne beklagade amiralens olycka; brefvet åtföljdes af ett fat vin samt en fläsksida. Guvernören yttrade mycket deltagande i hans olycka och beklagade det han ej för ögonblicket hade något tillräckligt stort fartyg att öfverföra honom och hans folk, men lofvade sända ett så snart som möjligt. Escobar aflägsnade sig med båten och höll sig, i afvaktan på bref till svar ifrån amiralen, på något afstånd från vraket utan att samtala med någon af spanjorerna. Columbus skyndade att skrifva till Ovando, afmålade fasan af sin belägenhet och yrkade på den utlofvade hjelpen. Så snart Escobar emottagit detta bref återvände han ombord på sin kravel, som tillsatte alla segel och försvann i nattens tilltagande mörker.

Escobars hemlighetsfulla uppförande förorsakade allmän förundran och bestörtning bland folket. Columbus sökte dock skingra deras oro genom den försäkran att fartyg snart skulle ankomma för att hämta dem. I förtröstan derpå sade han sig ej hafva velat

afgå med Escobar, emedan hans fartyg var för litet att medtaga dem alla, samt att han så hastigt affärdat honom på det ingen tid måtte förloras för de erforderliga fartygens afsändande. Dessa försäkringar samt vissheten om att deras belägenhet var känd i San Domingo uppmuntrade folkets sinnen och gjorde ett slut på sammansvärjningen.

Emellertid var Columbus inom sig förtörnad öfver Ovandos uppförande och trodde att denne med afsigt dröjde att sända hjelp, i hopp att amiralen skulle omkomma på ön, emedan han fruktade att, om Columbus blefve räddad och finge återvända, han åter skulle insättas till styresman öfver Hispaniola. Han ansåg Escobar endast som en spion, afsänd af guvernören för att erfara, om han och hans folk ännu funnes i lif. Han försökte dock vända sig händelsen till någon nytta i afseende på rebellerna, och afsände till den ändan två af sitt folk för att underrätta dem om Ovandos löfte att skicka fartyg till hans hjelp samt erbjuda dem fullkomlig tillgift och öfverfart till Hispaniola med vilkor att de genast återvände till lydnad.

När de utskickade nalkades gick Porras emot dem, endast åtföljd af några få hufvudmän för hans parti, och förekom dymedels allt samtal mellan dem och massan af hans folk. Svaret på amiralens ädelmodiga tillbud blef, att de vägrade återvända till vraket, men lofvade uppföra sig fredligt och vänskapligt mot högtidligt löfte, att om två fartyg anlände de skulle erhålla det ena till sitt förfogande, och skulle endast ett ankomma hälften deraf skulle inrymmas åt dem; hvarförutan amiralen emellertid skulle dela med sig åt dem af provianten och af de artiklar, som erhållits genom den handel med infödingarne, hvilken han ensam egde bedrifva. Då det anmärktes att dessa fordringar voro öfverdrifna och att man ej kunde gå in derpå, svarade de, att om de icke fredligt medgåfves skulle de taga dem med våld; med denna hotelse affärdade de sändebuden.

Underhandlingen hölls dock ej så hemlig att icke de öfriga rebellerna erforo beskickningens verkliga ändamål. Porras, som såg dem villrådiga vid detta anbud om tillgift och befrielse, tog sin tillflykt till de mest öfverdrifna osanningar för att vilseleda dem. Han sade att amiralens anbud voro bedrägliga och att han endast sökte få dem i sin makt, för att på dem utöfva sin hämd. I afseende på den föregifna kraveln, som besökt hamnen, försäkrade han dem att det endast var en synvilla, tillställd af amiralen

som var mycket förfaren i svartkonsten. Såsom bevis härpå anförde han dess ankomst i skymningen, och att den icke haft beröring med någon annan än amiralen, samt dess hastiga försvinnande under natten. Hade det varit en verklig kravel, sade han, skulle folket sökt att få samtala med sina landsmän. Amiralen samt hans son och broder skulle då ej försummat att begifva sig ombord på densamma, eller åtminstone skulle den dröjt någon tid uti hamnen samt icke försvunnit så hastigt och hemlighetsfullt.

Genom dessa och dylika svepskäl lyckades Porras inverka på sina följeslagares lättrogenhet samt intala dem, att i fall de framhärdade i sitt uppror de slutligen skulle triumfera och kanske hem-

Porras ledande rebellerna mot hamnen.

sända amiralen i bojor, såsom en gång förut skett från Hispaniola. För att betaga dem hoppet om tillgift förde han dem en dag till hamnen i afsigt att bemäktiga sig de på vraket återstående förråden och få amiralen i sitt våld.

Columbus erfor deras annalkande; men emedan han af sin sjuklighet hölls vid sängen skickade han don Bartholomeus för att göra dem föreställningar och försöka bringa dem till hörsamhet. Adelantadon, som i allmänhet var mera en handlingens än en ordets man medtog femtio väl beväpnade män, och då han hunnit nära rebellerna afskickade han sändebud att underhandla med dem; men Porras förbjöd dem att nalkas. Denne senare uppmuntrade sina följeslagare, i det han begabbande visade dem deras motståndares bleka ansigten, som voro afmagrade genom sjukdomar och långva-

rigt vistande på vraket medan hans folk deremot till större delen voro härdade sjömän och stärkta genom vistelsen i fria luften. Han försäkrade dem att adelantadons följeslagare endast voro förklemade månskensmenniskor, som aldrig skulle kunna emotstå dem, utan att besinna att hos sådana personer stoltheten och modet ofta mer än ersätta kroppsstyrkan, samt att hans motståndare hade rättvisans och lagens oberäkneliga fördelar på sin sida.

Porras.

Upptända genom dessa ord till en öfvergående glimt af mod väntade icke rebellerna till dess de blefvo anfallne utan rusade med gälla rop emot fienden. Sex af dem hade förenat sig att angripa adelantadon, men blefvo så eftertryckligt emottagne att han lade flera af dem döda till sina fötter, deribland Juan Sanchez, samme storordige sjöman, som bortfört kaciken Quibian. Midt under striden anfölls adelantadon af Francisco Porras, hvilken med

ett hugg af sitt svärd klöf hans sköld och sårade den hand, som fasthöll den; men svärdet fastnade i skölden och innan det kunde lösgöras trängde adelantadon inpå Porras, fattade uti honom och lyckades sålunda med några af sina följeslagares biträde tillfångataga honom.

Rebellerna, som nu sågo sin anförare fången, flydde i oordning men förföljdes icke, emedan man fruktade ett anfall af indianerna, hvilka stodo i stridsordning och med förundran betraktade denna strid mellan hvite män, utan att bistå någotdera partiet. Adelantadon återvände i triumf till vraket med Porras och flera andra fångar. Endast två af hans eget folk hade blifvit sårade, af hvilka en enda afled. Följande dagen sände rebellerna ett bref till amiralen, undertecknad af dem alla, hvaruti de erkände sina öfverträdelser, anhöllo om tillgift, gåfvo ett högtidligt löfte om lydnad och nedkallade de förskräckligaste förbannelser öfver sina hufvuden om de bröte det. Af den ödmjuka tonen i detta bref insåg amiralen, huru fullkomligt dessa missledda personers mod fallit, hvarför han med sin vanliga själsstorhet tillgaf deras förbrytelser och qvarhöll endast deras anförare, Francisco Porras, fången för att i Spanien stå till rätta för sina missgerningar.

FYRATIOTREDJE KAPITLET.

Diego Mendez's resa till Hispaniola. — Columbi befrielse från ön Jamaica.

DET torde här vara lämpligt att lemna någon underrättelse om Diego Mendez's samt Bartholomeus Fieschos beskickning. Sedan dessa tagit afsked af adelantadon vid ön Jamaicas östra ända seglade de hela dagen rakt fram; ingen vind blåste, himmelen var molnfri och sjön liknade en spegel, som återkastade solens brännande strålar. Indianerna, som rodde kanoterna, sprungo ofta i vattnet för att svalka sina brännheta kroppar och vederqvicka sig efter sitt arbete. Vid solens nedgång förlorade de land ur sigte. Under natten turade indianerna om, i det den ena hälften rodde medan den andra sof. Spanjorerna delade sin styrka på samma sätt; under det några hvilade sutto de andra med sina vapen i händerna, färdiga att försvara sig i händelse af något förräderi från deras vilda kamraters sida.

I det de sålunda vakade och arbetade under natten voro de påföljande dagen utomordentligt uttröttade; till råga på deras betryck började de äfven erfara törstens plågor, ty indianerna, hvilkas gommar blifvit förtorkade af hettan, hade redan tömt innehållet af sina kalebasser. Allt som solen steg ökades deras elände, som stegrades af utsigten rundt omkring dem, hvilken ej visade annat än vatten under det de försmäktade af törst. Vid middagstiden, då deras krafter höllo på att öfvergifva dem, framtogo befälhafvarne tvenne små vattenkaggar, som de förmodligen i hemlighet besparat för en sådan ytterlig nöd; genom att då och då utdela en munfull deraf satte de indianerna i stånd att återtaga sitt arbete. De framhöllo tillika den förhoppningen att snart framkomma till en liten ö, vid namn Navasa, som låg rakt i deras väg, omkring tre mil från

Diego Mendez trotsar oceanens fasor i en bräcklig indiansk kanot.
Efter ritning af F. H. Lungren.

Hispaniola. Här skulle de finna vatten att stilla sin törst med och blifva i tillfälle att taga sig någon hvila.

Mörkret inbröt emellertid utan att de kommit i sigte af ön, de började frukta att de afvikit ur sin kosa, i hvilket fall de skulle gå alldeles miste om ön och förgås af törst innan de kunde uppnå Hispaniola. En af indianerna dog af arbetets, hettans och den ursinniga törstens samfälda lidanden; andra lågo flämtande och darrande på kanoternas bottnar. Deras kamrater voro knappt i stånd att fortsätta sina ansträngningar. Stundom försökte de svalka sina förtorkade gommar dermed att de togo sjövatten i munnen, men dess bittra sälta stegrade endast deras törst. Den ena efter den andra blef uppgifven och det syntes omöjligt att de lefvande skulle kunna uppnå Hispaniola.

Hittills hade befälhafvarne genom en beundransvärd ledning med framgång upptagit denna svåra strid mot lidande och förtviflan; men nu började äfven de fälla modet. Diego Mendez satt och gaf akt på horisonten, som småningom öfvergick i denna svaga ljusning som förutgår månens uppgång. Då denna himlakropp uppgick förmärkte han den uppstiga bakom en mörk massa, som höjde sig öfver oceanens yta. Det befanns vara ön Navasa, men så låg, liten och aflägsen, att om den icke hade uppenbarats af den uppgående månen skulle han aldrig hafva upptäckt den. Han uppgaf genast det lifvande ropet: "Land!" Hans nästan döende följeslagare väcktes till nytt lif och ansträngde sig med feberaktig otålighet. I dagningen sprungo de i land och tackade Gud för sin räddning. Ön var blott en kal klippmassa, men i dess bergsskrefvor funno de regnvatten i öfverflöd. Spanjorerna iakttogo någon varsamhet vid sitt drickande, men de stackars indianerna, hvilkas arbete ökat häftigheten af deras törst, öfverlemnade sig åt ett slags ursinnig omåttlighet, hvaraf flera dogo på stället och andra blefvo farligt sjuka.

Sedan de hvilat ut en dag på ön, der de gjorde en välkommen måltid af skalfisk, som fångades vid stranden, afreste de på aftonen till Hispaniola, hvars berg tydligen syntes, samt ankommo till Cap Tiburon följande dagen eller den fjerde sedan de lemnat Jamaica. Fiesco ville nu återvända för att underrätta amiralen om beskickningens lyckliga framkomst; men både spanjorerna och indianerna vägrade att trotsa farorna af en ny resa i kanoterna.

Diego Mendez skilde sig nu från sina kamrater och medtagande sex af öns indianer afreste han derpå till San Domingo. Sedan han tillryggalagt trettiofem mil emot strömsättningarna erfor

han att guvernören afrest till Xaragua, som låg tjugu mil derifrån. Men utan att låta afskräcka sig af några mödor och besvärligheter öfvergaf han kanoten och begaf sig ensam till fots genom skogarna öfver bergen till dess han ankom till Xaragua, sedan han utfört en af de farligaste färder, som någonsin en tillgifven följeslagare företagit för sin befälhafvares räddning.

Han fann Ovando i brinnande krig med infödingarne. Guvernören yttrade mycket deltagande för Columbi olyckliga belägenhet samt lofvade att genast skicka honom hjelp; men Mendez qvarblef sju månader i Xaragua, hvarunder han förgäfves påyrkade nämda hjelp eller tillstånd att begifva sig till San Domingo för att sjelf anskaffa den. Ovandos beständiga ursäkt var att vid ön icke fun-

Diego Mendez anhåller det Ovando måtte lemna undsättning åt Columbus.

nes något tillräckligt stort fartyg att öfverföra Columbus och hans folk. Genom daglig enträgenhet erhöll Mendez slutligen tillstånd att begifva sig till San Domingo och afvakta ankomsten af några fartyg, som ditväntades. Han afreste genast till fots; afståndet var trettio mil och en del af hans mödosamma vandring gick genom skogar och bergstrakter, som voro oroade af fiendtliga och uppretade indianer. Strax efter hans afresa utsände Ovando den benådade rebellen Escobar på det spejande besök, som väckte så mycken förundran och misstanke hos Columbi följeslagare.

Om guvernören verkligen hyst det hoppet att Columbus, genom hjelpens fördröjda afsändande, skulle omkomma på ön, måste den af Escobar hemförda underrättelsen helt och hållet tillintetgöra detsamma. Det var derför nu ingen tid att förlora, om han

önskade förvärfva någon förtjenst genom Columbi befrielse eller undvika skammen af att helt och hållet hafva lemnat honom åt sitt öde. Hans långa dröjsmål hade redan till den grad väckt allmän ovilja, att klander öfver hans uppförande låtit höra sig till och med från predikstolarna. Diego Mendez hade äfven på Columbi bekostnad förhyrt och provianterat ett fartyg, och var nu i begrepp att afsända detta. Guvernören ansträngde sig derför i elfte timmen att utrusta en kravel, som han ställde under Diego de Salcedos befäl, samme fullmäktige som af Columbus användes för att uppbära hans inkomster på San Domingo. Dessa två fartyg anlände till Jamaica kort efter striden med Porras och bringade hjelp åt amiralen och hans trogna anhängare efter ett långt års olyckligt vistande på vraket *).

Den tjuguåttonde Juni gingo alla spanjorerna, vän och fiende, ombord på fartygen och afseglade till San Domingo; men hindrade af motvindar och strömmar ditkommo de ej förrän den trettonde Augusti. Hvarje lurande agg, som på detta ställe ännu hystes mot Columbus, gaf vika för ett allmänt medlidande vid underrättelsen om hans senaste missöden. Allt hvad man hade vägrat hans förtjenster beviljade man hans olyckor; äfven de afundsjuke blidkades genom hans närvarande motgångar, samt tycktes tillgifva honom att han en gång varit så triumferande.

Guvernören och de förnämste invånarne gingo honom till mötes samt emottogo honom med utmärkta aktningsbetygelser. Han fick sin bostad hos Ovando, som bemötte honom med yttersta

*) En kort underrättelse om Diego Mendez's vidare öden torde vara af intresse för läsaren.

Då konung Ferdinand erfor hans trogna tjenster belönade han honom, samt tillät honom att föra en kanot i sitt vapen, till åminnelse af hans djerfva företag. Han förblef troget fäst vid amiralen och tjenade honom nitiskt, äfven efter dennes återkomst till Spanien samt under hans sista sjukdom. Columbus hyste en tacksam och tillgifven erkänsla för hans trohet. På sin dödsbädd lofvade han Mendez att han skulle blifva utnämd till förste alguazil på ön Hispaniola, hvilket löfte emellertid icke blef uppfyldt af Columbi arfvingar. Mendez deltog sedermera i åtskilliga upptäcktsresor, erfor mången lyckans omvexling samt dog fattig. I sitt testamente begärde han, att hans vapen, en indiansk kanot, skulle uthuggas på hans grafsten och derunder ristas följande ord:

"Här hvilar den hedervärde riddaren Diego Mendez, som troget tjenade spanska kronan vid Indiernes eröfring under amiralen Kristofer Columbus, ärofull i åminnelse, hvilken gjorde upptäckten; samt sedermera såsom sjelf befälhafvare, med skepp på egen bekostnad. Unna honom af barmhertighet ett pater-noster och ett ave-maria.

artighet och uppmärksamhet; men det rådde alltför djupa orsaker till afund och misstroende dem emellan för att deras umgänge skulle kunnat vara hjertligt. Deras rättigheter voro äfven så utstakade i deras särskilda fullmakter, att de motsade hvarandra och tvister uppkommo om vidden af deras domsrätt. Ovando tillvällade sig rättigheten att anställa undersökning om alla tilldragelser på Jamaica, emedan han påstod att denna ö låg inom gränserna af hans guvernörskap. Han försatte förrädaren Porras i frihet och talade om att straffa Columbi följeslagare för de uppro-

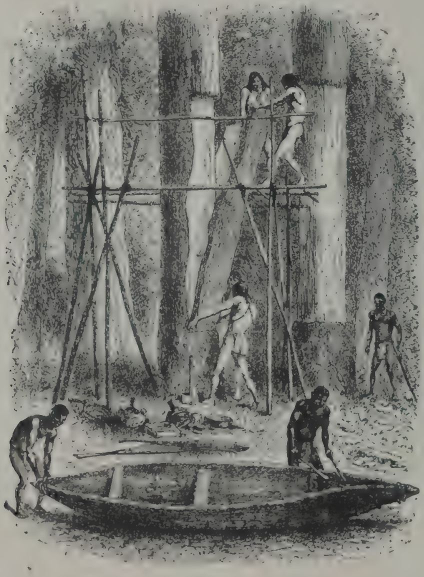

Indianer förfärdigande barkkanoter.

riskes död, hvilka de slagit i striden. Columbus å sin sida förfäktade den uteslutande domsrätt, som uti hans instruktionsbref tilldelats honom af regenterna, öfver alla de personer som medföljde hans expedition, alltifrån deras afresa från Spanien till deras återkomst. Guvernören åhörde honom med stor artighet och småleende uppsyn, men anmärkte att brefvet icke tilldelade honom någon myndighet inom gränserna af hans guvernörskap. Emellertid öfvergaf han tanken på att förhöra Columbi trogna anhängare, samt skickade Porras till Spanien att stå till rätta inför den domstol, som hade bestyr med de indiska angelägenheterna.

FYRATIOFJERDE KAPITLET.

Tilldragelser på Hispaniola under Ovandos styrelse. — Columbi återresa till Spanien.

COLUMBI vistande i San Domingo var föga egnadt att skänka honom någon tillfredsställelse. Han sörjde öfver öns ödeläggelse, hvilken var en följd af infödingarnes förtryck och de rysliga blodbad som egt rum under Ovandos styrelse. Vi vilja derför här för ett ögonblick vända oss från amiralens historia för att omtala några af de förnämsta tilldragelserna på Hispaniola under hans frånvaro.

En stor mängd äfventyrare af alla stånd hade packat sig på Ovandos flotta, alla i fast förtröstan att i hast göra lycka. Också hade de knappt landstigit innan de alla skyndade till grufvorna, hvilka lågo omkring fyra mil derifrån. Vägen hvimlade som en myrstack. Hvar och en hade sin kappsäck med skeppsskorpor och mjöl samt sina grufverktyg på sin skuldra. De riddare eller ädlingar, som icke hade några tjenare hvilka kunde bära deras bördor, nödgades sjelfva bära dem, och lycklig den som ägde en häst till sitt förfogande, ty han skulle då blifva i stånd att återföra en desto större börda af skatter. Alla anträdde de sin färd i den upprymdaste sinnesstämning, alla längtade de att först uppnå det gyllene landet i den tanken att de endast behöfde framkomma till grufvorna för att samla guld lika lätt och fort som man plockar frukt af träden. Då de anlände funno de likväl till sin bestörtning att det fordrades erfarenhet för att upptäcka guldådrorna, att hela grufarbetet var utomordentligt tungt och mödosamt samt utgången oviss.

Någon tid gräfde de ifrigt, men funno intet guld; då de blefvo hungriga bortkastade de sina verktyg och satte sig ned att

äta, men återvände sedan till arbetet. Allt förgäfves. "Deras arbete," säger Las Casas, "gaf dem stark matlust och god matsmältning, men intet guld." Snart hade de uttömt både matförråd och tålamod samt återvände knotande samma väg, hvilken de nyligen beträdt under så fröjdefulla förhoppningar. Halft uthungrade, nedslagne och förtviflade ankommo de till San Domingo. Så är ofta fallet med de okunniga, som inlåta sig i grufföretag, hvilka af alla föremål för spekulation äro de mest lysande och lofvande men också de mest bedrägliga. Fattigdom drabbade snart dessa missledda menniskor, af hvilka några aftynade och dogo med förkrossadt sinne, andra åter bortrycktes af härjande febrar, så att snart inemot ett tusen menniskor omkommo.

Ovando ansågs som en ganska förståndig och klok man, som visserligen vidtog flera ändamålsenliga åtgärder för ordnandet af öns angelägenheter och kolonisternas undsättning men hans styrelse var olycklig för infödingarna. Då han blifvit utsänd för att afsätta Bobadilla hade drottningen, förtörnad öfver det grymma slafveri man pålagt indianerna, förklarat dem alla för fria. Följden var att de vägrade arbeta i grufvorna.

Ovando sökte år 1503 visa, att denna fullkomliga frihet, som blifvit infödingarna tillerkänd, ej blott var skadlig för kolonien utan äfven för dem sjelfva, alldenstund den alstrade vana vid lättja samt försummelse af all gudsdyrkan. Regenterna tilläto derför att de skulle hållas till måttligt arbete så vida det vore nödvändigt för deras välfärd, men att de ordentligt och redligt skulle aflönas samt på vissa dagar undervisas i religionen och att alla tvångsmedel skulle mildras genom föreställningar och godhet. Under masken af detta legoarbete, som sålunda var ämnadt både till kroppens och själens välfärd, aftvingades dem strängare arbeten och utöfvades förfärligare grymheter emot dem än under Bobadillas värsta dagar. Många omkommo af hunger eller dignade under piskan; flere mördade sig sjelfva af förtviflan; sjelfva mödrarna öfvervunno naturens mäktiga instinkt och dödade barnen vid sina bröst för att befria dem från ett eländigt lif. Till och med de som öfverlefde den dem ålagda arbetsterminen och tillätos återvända till sina hem, hvilka ofta lågo på tjugufem till trettio mils afstånd, afskedades så utmattade af arbete och förtryck samt så knappt försedda med lifsmedel att de omkommo på vägen. Några nedföllo och dogo vid kanten af en bäck, andra under skuggan af ett träd, dit de krälat för att söka skydd undan solen. "Jag har funnit många

döda på vägen," säger den vördnadsvärde biskop Las Casas, "andra i själtåget under träden och ännu andra i dödsångest, matt utropande: Hunger! hunger!"

Ovandos krig voro lika förödande. För att straffa en obetydlig uppresning i provinsen Higuey vid öns östra ända utsände han sina trupper, som ödelade landet med eld och svärd, dödade många utan åtskilnad till ålder eller kön genom de lättsinnigaste, mest förfinade och rysliga qval, samt bortförde den tappre Cotabanama, en af de fem hufvudkacikerna på ön, i kedjor till San Domingo, der han på Ovandos befallning skymfligt hängdes till straff för brottet att hafva försvarat sitt land och sin födelsebygd mot inkräktande främlingar.

Ovando på väg till Xaragua, i spetsen för fyrahundra män.

Men den skändligaste af Ovandos handlingar och som måste hopa förbannelser öfver hans namn, hvarhelst Haytis godsinnade innebyggares olyckor väcka något deltagande, var det straff han lät öfvergå provinsen Xaragua för en föregifven sammansvärjning. Utpressandet af en skatt i detta en gång så lyckliga och gästfria landskap hade förorsakat tillfälliga tvistigheter emellan de lägre kacikerna och spanjorerna. Dessa förstorades af personer, som funno sin fördel i att tillställa oroligheter och förde Ovando på den öfvertygelsen att det fanns en djupt anlagd sammansvärjning bland infödingarna att öfverfalla deras förtryckare. Han begaf sig genast till Xaragua i spetsen för nära fyra hundra väl beväpnade

soldater, deribland sjuttio jernklädde ryttare, under föregifvande att vara utfaren på ett vänskapligt besök för att vidtaga anordningar i afseende på skattens erläggande.

Provinsens gamle kacik, Behechio, hade aflidit och hans syster Anacaona efterträdt honom i styrelsen. Enligt sin nations bruk kom hon emot Ovando beledsagad af sina förnämsta undersåter jemte sin svit af unga fruntimmer, som hviftade med palmgrenar och dansade efter takten af sina nationalsånger. Alla hennes förnämsta kaciker hade församlat sig, för att hedra hennes gäster, som i flera dagar undfägnades med måltider, nationallekar

Anacaona. Xaraguas "gyllene blomma."

och danser. I sin ordning inbjöd nu Ovando Anacaona med hennes vackra dotter Higuenamota samt hennes förnämsta undersåter att åskåda ett tornerspel, som af kavalleriet skulle uppföras på den allmänna marknadsplatsen. Då alla voro församlade och torget uppfyldt af obeväpnade indianer gaf Ovando ett tecken, hvarpå ryttarne genast sprängde in uti den nakna och värnlösa hopen, förtrampade dem under hästfötterna, nedhöggo dem med sina svärd och genomborrade dem med sina lansar utan att skona hvarken ålder eller kön. Öfver åttio kaciker hade församlat sig i ett af de förnämsta husen, hvilket omringades af trupper, hvarefter kacikerna

bundos vid de pålar, som uppburo taket, samt plågades grymt till dess de genom qvalens ytterlighet nödgades erkänna tillvaron af den komplott, hvarför de sjelfva och deras drottning blifvit beskyllda. Sedan en sjelfbekännelse sålunda blifvit dem aftvungen, verkställdes genast ett förfärligt straff, i det eld sattes på huset hvarvid allesamman ömkligen omkommo i lågorna.

Anacaona fördes till San Domingo, der ett låtsadt förhör anställdes med henne och hon förklarades skyldig på grund af de bekännelser, som genom tortyren aftvungits hennes undersåter, samt på vittnesmålen af dessas bödlar. På barbariskt sätt hängdes hon nu af det folk, hvilket hon så länge och utmärkt gynnat.

Efter blodbadet i Xaragua fortsattes utrotandet af dess invånare; de jagades sex månader i bergens otillgängliga trakter, deras land ödelades af häst- och fotfolk till dess öfverallt herskade ett ömkansvärdt elände och usel underdånighet, då Ovando förklarade provinsen återställd till ordning, samt till åminnelse af sin seger grundlade en stad nära intill sjön och kallade denna stad Santa Maria de la Verdadera Paz (St. Maria af den Sanna Freden).

Sådant var den sköna Anacaonas bedröfliga öde — hon, en gång prisad såsom Haytis gyllene blomma — och sådant det sköna Xaraguas historia, ett ställe som européerna, enligt deras egen utsago, ansågo för ett fullkomligt paradis, men som de genom sina usla lidelser uppfyllt med fasa och förstörelse.

Dessa äro endast korta, ofullständiga berättelser om det skoningslösa system som under amiralens frånvaro följdes af Ovando, denne man, hvars klokhet och måtta voro så utropade, och som blifvit afsänd för att afhjelpa missbruken på ön samt framför allt godtgöra de oförrätter infödingarne lidit. Columbi system må hafva hvilat tungt på indianerna, födde och uppfödde som de voro uti sysslolös frihet, men det var dock aldrig grymt eller blodigt. Han hade uppriktigt hoppats att med tiden göra dem till civiliserade, arbetsamma och skattskyldiga undersåter åt kronan samt till nitiska troende åt kyrkan, och att af deras ordentligt ingående skatter bilda en indrägtig och bestämd inkomst. Men huru olika hade ej utgången visat sig! De fem stora stammar, som vid upptäckten befolkat berg och dalar och genom sina spridda byar och hyddor samt odlade nejder gjort Vegans rika slättmarker till lika många pittoreska trädgårdar, hade nästan alla försvunnit, och de infödde furstarne omkommit, de flesta genom en våldsam och skymflig död. "Jag vet med säkerhet," säger han (Columbus), uti

ett bref till regenterna, "att sedan jag lemnat denna ö sex sjundedelar af infödingarna dött, alla genom elak behandling och omenskligbet; några genom svärd, somliga genom slag och grym behandling, andra af hunger; större delen har omkommit i bergen, dit de flytt, emedan de ej kunnat uthärda de arbeten, som ålagts dem."

Rustning från femtonde århundradet. I artillerimuseet, Paris.

Alla sina egna angelägenheter fann han i den största oordning. Hans räntor och fordringar voro antingen oupptagna, eller kunde han ej erhålla fullständig redogörelse och full liqvid för dem, och han beklagade sig att Ovando lagt hinder i vägen för hans ombud i förvaltningen af hans angelägenheter. Det beständiga missförstånd, som ägde rum mellan honom och guvernören,

ehuru det alltid å den senares sida mildrades genom förekommande artighet, föranledde Columbus att påskynda sin afresa. Han lät reparera och utrusta det fartyg, hvarpå han återvändt ifrån Jamaica, samt förhyrde ett annat, hvarpå han erbjöd dem af sin senaste besättning, som önskade hemresa, tillfälle härtill. Större delen föredrog likväl att qvarstanna i San Domingo, och då de voro i stor fattigdom anskaffade han dem förnödenheter af sina egna medel, samt försträckte dem, som medföljde honom, penningar till resekostnaderna. Alla medel, som han kunde hopsamla, medtogos genom dessa utbetalningar, och flere af de personer, som sålunda understöddes genom hans frikostighet, hade varit just de våldsammaste upprorsmakarne.

Den tolfte September afseglade han, men hade knappt lemnat hamnen innan masten på hans fartyg genom en häftig väderil gick öfverbord. Han inskeppade sig derför med sin familj på det andra fartyget, som fördes af adelantadon, och sände det skadade skeppet tillbaka till hamnen. Olyckan fortfor emellertid att förfölja honom ända till slutet af denna hans sista och bedröfligaste expedition. Under hela resan hade han svårt väder, led vid samma tid häftiga plågor af gikten till dess hans bräckliga och skadade farkost den sjunde November ankrade i San Lucars hamn, hvarifrån han afreste till Sevilla för att njuta någon hvila till både kropp och själ samt återvinna sin helsa efter denna långa kedja af mödor, bekymmer och motgångar.

FYRATIOFEMTE KAPITLET.

Fruktlös ansökan af Columbus att åter blifva insatt i sitt guvernörs-embete. — Hans sista sjukdom och död.

COLUMBI vistelse under vintern i Sevilla har i allmänhet blifvit framställd såsom en mellantid af hvila. Aldrig var ärofull hvila mera förtjent, mera efterlängtad och ändock mindre åtnjuten. Bekymmer och vidrigheter voro bestämda att åtfölja honom både till sjös och lands, och när han ombytte luftstreck, förändrade han blott beskaffenheten af sina vedervärdigheter. Allt sedan hans minnesvärda fängslande af Bobadilla hade hans affärer varit i oordning, hans räntor och inkomster hade endast till någon del eller oregelbundet upptagits samt qvarhållits i mellanhänder. Hans sista resa hade uttömt hans förmögenhet och bragt honom i förlägenhet. Allt hvad han kunnat hopsamla af de penningar, som kommit honom till handa på Hispaniola, hade utgifvits för att hemföra flere af hans senaste besättning, och för större delen var kronan hans gäldenär. Verlden trodde honom äga omätlig rikedom under det han i sjelfva verket led penningbrist.

I bref, som han på denna tid skref till sin son Diego, föreställer han denne ofta nödvändigheten af den yttersta hushållning till dess hans innestående lönefordran blefve utbetald. Vid ett annat tillfälle säger han: "Jag erhåller intet af den inkomst, som tilikommer mig, utan nödgas uppehålla mig genom lån. Föga fördel har jag haft af tjugu mödosamma och farliga år då jag för närvarande ej ens äger ett eget tak i Spanien. Jag har ingen annan tillflykt än ett värdshus och merendels har jag intet att betala min räkning med."

Staden Granada och slottet Alhambra, der qvarlefvorna af Ferdinand och Isabella jordats.

Då han i anseende till sin sjuklighet icke var i stånd att sjelf begifva sig till hofvet måste han skriftligen eller genom vänner vända sig till regenterna och bemödade sig ifrigt, men fruktlöst, att rikta deras uppmärksamhet på Hispaniolas bedröfliga belägenhet under Ovandos styrelse, att utverka återbekommandet af sina värdigheter och gäldandet af sina fordringar, samt, hvad som mest syntes ligga honom om hjertat, erhålla understöd för sina olyckliga sjömän.

Gyllene tornet i Sevilla. Landningsplatsen för alla skatter hvilka fördes från Amerika.

Hans bref lemnades utan afseende eller åtminstone obesvarade; hans fordringar godtgjordes ej; en kall likgiltighet och glömska syntes vara rådande emot honom. Alla underrättelser från hofvet uppfyllde honom med oro. Porras, det sista upprorets anförare, hade blifvit hemskickad af Ovando för att dömas af indiska domstolen, men de offentliga handlingarna i hans mål hade ej anländt. Han förklarade sig vidlyftigt, och emedan han var slägt med den kungliga skattmästaren Morales ägde han tillträde hos

ansedda personer samt tillfälle att vända deras tankar och omdömen till sin förmån. Columbus började frukta att våldsamheterna på Jamaica skulle, genom hans ovänners illvilja och brottslingarnes skamlöshet, vrängas till skäl för anklagelser mot honom sjelf liksom det hände vid Roldans uppror. Den tillgifne och outtröttlige Diego Mendez vistades denna tid vid hofvet, och amiralen hoppades att hans redliga vittnesbörd skulle motväga Porras' osanningar. Ingen-

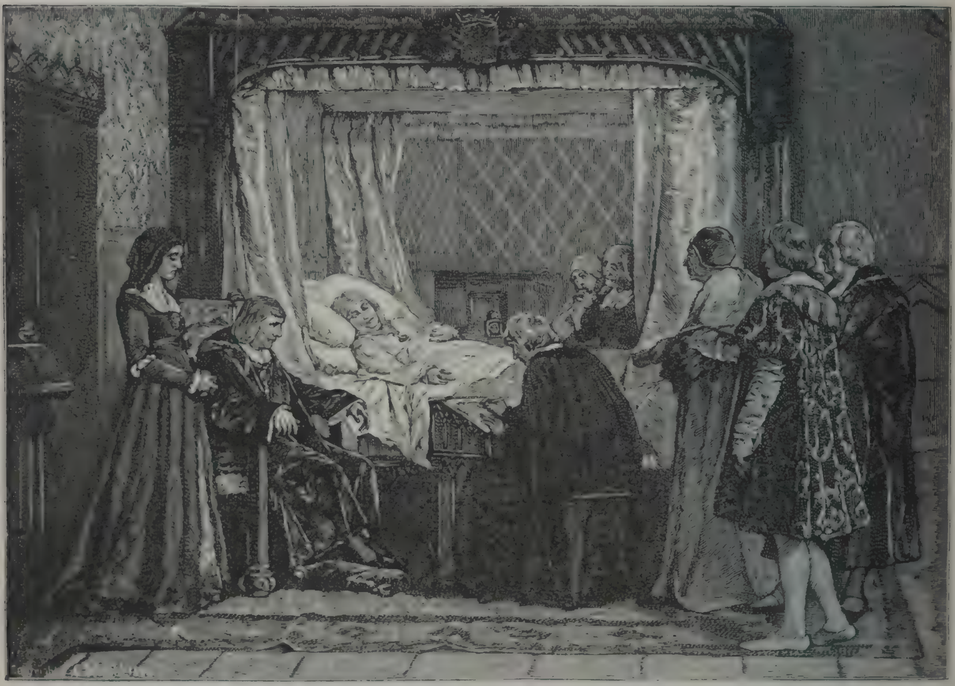

Isabella dikterar sin sista vilja. Efter en målning af Edv. Rosales.

ting kan öfverträffa den rörande värma och enkelhet, hvarmed han uti ett af sina bref förklarar sin trohet. "Jag har tjenat deras majestäter," säger han, "med så mycken nit och flit som om det gällt att vinna paradiset; om jag i något felat har det varit emedan min kunskap och min förmåga icke sträckt sig längre." Då man läser detta rörande vädjande kan man knappt föreställa sig att det skrefs af Columbus, samme utomordentlige man som några få år förut blifvit afgudad såsom en välgörare vid detta hof samt blifvit mottagen med nästan kungliga utmärkelser.

Hans önskan att erhålla ett personligt företräde hos regenterna blef med hvar dag lifligare, han insåg fruktlösheten af brefskrifning och dessutom började äfven denna utväg tryta honom, ty hans sjukdom beröfvade honom till stor del bruket af sina händer. Han försökte flere gånger begifva sig till hofvet och en bår var äfven en gång verkligen vid dörren, för att ditföra honom, men

Isabella.

hans tilltagande bräcklighet och den oblida årstiden tvungo honom att afstå från resan. Emellertid syntes hans ovänners ränker vinna styrka; den kallhjertade Ferdinand bemötte alla hans ansökningar med likgiltighet; endast på Isabellas rättvisa och själsstorhet byggde han hoppet om rättelse i sina besvär, men hon låg illa sjuk. "Måtte det täckas den Heliga Treenigheten," säger han, "att återgifva vår drottning helsan, ty genom henne skall allt afhjelpas, som nu är i

oreda." Ack! under det han skref detta bref var hans välgörarinna icke mera till!

Isabellas helsa hade länge varit undangräfd genom upprepade husliga olyckor. Hennes ende son prins Juans, hennes älskade dotters och närmaste väns, prinsessan Isabellas, samt hennes dotterssons och utnämde arfvinges, prins Miguels död, hade varit trenne grymma stygn för hennes moderliga hjerta. Härtill kom den ständiga sorgen öfver hennes dotter Juanas sinnessvaghet samt denna prinsessas husliga osämja med sin make, erkehertig Filip. När förödelsen vandrar genom palatserna finner den icke de sympatier och den ljufva tröst, som i allmänna lifvet lindra sorgerna. Midt ibland ett hofs undergifna vördnad, omgifven af en ärofull och lycklig regerings segertecken och uppstigen på höjden af verldslig storhet aftynade Isabella. Ett djupt och obotligt svårmod, som undergräfde hennes kroppskrafter bemäktigade sig henne och ökade ännu mera hennes kroppsliga svaghet. Efter fyra månaders sjukdom afled hon den tjugusjette November 1504, i Mendina del Campo, fyratiofyra år gammal; men långt innan hennes ögon slötos för verlden hade hennes hjerta slutit sig för all dess ståt och fåfänglighet. "Låt min kropp," säger hon i sitt testamente, "jordas uti San Franciscos kloster uti Alhambra, i staden Granada, i en enkel graf utan någon annan minnesvård än en slät sten och en inskrift. Men jag önskar och befaller, att om konungen, min herre, skulle välja sig en graf i någon annan kyrka eller kloster, i någon annan del eller på annat ställe i dessa mina konungariken, min kropp ditflyttas och begrafves bredvid hans höghets sida, så att den förening, som i lifstiden varit oss emellan, och den vi, genom Guds nåd, hoppas våra själar skola bibehålla i himmelen, måtte antydas genom våra kroppsliga hyddors förening på jorden." *)

Sådan var en af de många punkterna i denna beundransvärda qvinnas sista vilja; den visar hennes hjertas ödmjukhet, liksom, enligt hvad man riktigt anmärkt, hennes äktenskapliga kärlek och ömhet deruti voro finkänsligt sammanflätade med en brinnande gudsfruktan och det ömmaste svårmod. Hon var en af de renaste själar, som någonsin styrt en nations öden. Hade hon fått lefva

*) Den döende Isabellas befallning åtlyddes. Författaren till detta arbete har sett hennes grafvård i det kungliga katedralkapellet i Granada, der hennes qvarlefvor äro jordade tillika med Ferdinands. Deras bilder, uthuggna i hvit marmor, ligga sida vid sida på en präktig grafsten. Kapellets altare är prydt med basreliefer, som föreställa Granadas eröfring och öfvergång.

skulle hennes välvilliga uppmärksamhet förekommit månget fasans uppträde vid denna nya verldens kolonisering och mildrat dess infödingars öde. Hennes sköna namn skall dock alltid med himmelska strålar lysa i dess historias första gryning.

Underrättelsen om Isabellas död nådde Columbus under det han skref till sin son. Han omtalar den uti ett postskriptum, som

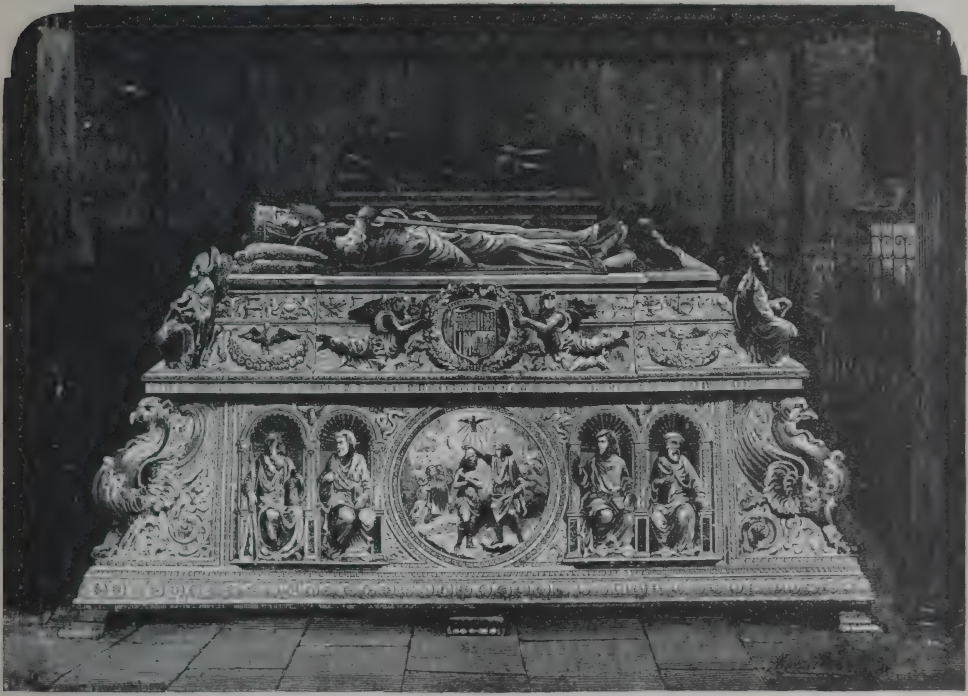

Ferdinands och Isabellas sarkofag i katedralen i Granada.

är skrifvit i hast och i ögonblickets brådska, men uti skönt rörande och sorgliga ordalag. "En påminnelse," skrifver han, "för dig, min käre Diego, om hvad nu är att göra. Det första är att ömt och med fromhet anbefalla drottningens, vår furstinnas, själ i Guds hand. Hennes lefnad var alltid en from katoliks och hon var beredvillig till allt för Guds heliga tjenst. Af denna anledning kunna vi vara förvissade, att hon blifvit upptagen uti hans härlighet, och befriad ifrån denna mödosamma och svåra verldens bekymmer. Det nästa blir att i allting vaka och arbeta i vår herres,

konungens. tjenst. och bemöda oss att mildra hans sorg. Hans majestät är kristendomens hufvud. Påminn dig det ordspråk, som säger: om hufvudet lider lida alla lemmarne. Derför böra alla goda kristne bedja för hans helsa och lif, och vi som äro i hans tjenst, böra mer än andra göra det med all flit och ihärdighet."

Det är omöjligt att läsa detta bref utan att röras af det enkla och vältaliga, ehuru okonstlade språk, hvarpå Columbus uttrycker sin ömhet för sin välgörarinnas minne, sin trötthet under lifvets sig hopande bekymmer och vedermödor, samt sin ståndaktiga tillgifvenhet för den furste, som så otacksamt försummade honom.

Isabellas död var ett svårt slag för hans timliga välfärd. Så länge hon lefde hade han allt att hoppas af hennes upphöjda rättskänsla, hennes aktning för sitt kungliga ord, hennes tacksamhet för hans tjenster och beundran för hans karakter. Men med hennes sjukdom hade hans angelägenheter försämrats, och då hon dog lemnades han åt Ferdinands rättvisa och ädelmod!

Under återstoden af vintern och större delen af våren qvarblef han uti Sevilla, qvarhållen af en plågsam sjukdom. Hans broder adelantadon, som bistod honom med sin vanliga tillgifvenhet och ömhet under alla hans pröfningar, begaf sig till hofvet för att bevaka hans fördelar och medtog amiralens yngste son, Fernando, som då var omkring sjutton år. Denne senare omnämner den ömme fadern ofta för sin son Diego såsom en man både i förstånd och uppförande, ehuru endast en yngling till åren, samt anbefaller honom den ömmaste broderskärlek, hvarvid han hänsyftar på sina egna bröder, med ett af dessa varma och rörande uttryck som tolka hans hjertas godhet: "Uppför dig mot din broder, såsom en äldre broder bör göra mot en yngre. Du har ingen annan, och jag tackar Gud att han är sådan du behöfver honom. Tio bröder skulle ej vara för många för dig. Jag har aldrig, hvarken i med- eller motgång, funnit bättre vänner än mina bröder."

Bland de personer som Columbus vid denna tid använde för sina beskickningar till hofvet, var Amerigo Vespucci. Han beskrifver honom såsom en värdig men olycklig man, hvilken icke af sina företag vunnit, hvad han förtjenat, och som alltid visat sig beredvillig att tjena honom.

Först i Maj månad kunde Columbus företaga sin resa till hofvet, som vid den tiden vistades i Segovia. Han, som endast några få år förut i triumf intågat i Barcelona, beledsagad af spanska ridderskapet och med hänryckning helsad af folket, anlände nu till

Segovias portar, uttröttad, sorgsen, förglömd; mera nedtryckt af sorger än af år och sjukdom. Då han visade sig vid hofvet erfor han kännbart den beklagliga förlusten af sin beskyddarinna, den välvilliga Isabella. Han bemöttes af ingen med den utmärkta uppmärksamhet, den hjertliga välvilja, den uppmuntrande sympati, som hans ojemförliga tjenster och senare lidanden förtjenat. Visserligen emottog Ferdinand honom med många försäkringar om sin nåd och huldhet, men det skedde under dessa kalla, likgiltiga småleenden, hvilka liksom vintersolen öfverfara ansigtet utan att värma hjertat.

Bronsstaty af Ferdinand i katedralen i Malaga.

Flera månader tillbragtes af Columbus under plågsam och förödmjukande ansökan. Hans förnämsta önskan var att åter blifva insatt i sina höga embeten såsom vicekonung och guvernör öfver indianerna, ty hvad blotta penninganspråken på räntor och innestående lön beträffade ansåg han dem af mindre vigt och erbjöd sig ädelmodigt att lemna dem till konungens godtfinnande, men hans värdigheter tillhörde hans anseende och kunde icke godtyckligt behandlas. Emellertid voro anspråken på dessa senare just de, hvilka den afundsjuke monarken minst fann sig hugad att bevilja, de lågo alltid i vägen för all uppgörelse. Hela saken blef för en tid hänskjuten till en domstol, kallad “Junta de Descargos,” som

hade sig uppdraget att utreda alla den aflidna drottningens affärer, men ingenting afgjordes genom dess öfverläggningar, emedan konungens önskningar voro för väl kända för att blifva motarbetade.

Columbus sökte att med tålamod uthärda dessa uppskof, men ägde ej längre de kroppskrafter och de ärofulla förväntningar, som en gång förut upprätthållit honom under hans långvariga ansökan vid detta hof. Han nödgades åter intaga sängen efter ett förnyadt giktanfall, som förvärrades genom den öfverretade sinnesstämning, hvari han befann sig. Från denna plågans bädd vädjade han ännu en gång till konungens rättvisa. Han bad ej längre för sig sjelf utan för sin son Diego. Han anhöll att denne måtte i hans ställe blifva utnämd till den guvernörsplats, som blifvit honom så orättvist afhänd. "Detta," säger han, "är en sak som rör min heder; i afseende å det öfriga må eders majestät handla som eder godt synes; gif eller återtag, allt efter ert eget intresse, och jag skall vara nöjd. Jag tror att det är bekymmer öfver dröjmålet med denna sak som är den förnämsta orsaken till min sjukdom."

Denna anhållan bemöttes af Ferdinand med hans vanliga undflykter; han försökte öfvertala Columbus och hans son att afstå från sina anspråk på högsta värdigheterna i den nya verlden och att i deras ställe emottaga titlar och egendom i Castilien. Columbus förkastade med harm alla förslag af denna art, såsom beräknade att tillintetgöra de titlar, hvilka voro minnen af hans bedrifter. Emellertid insåg han att allt vidare hopp om upprättelse af Ferdinand var förgäfves. Ifrån den sjuksäng, hvarvid han hölls fängslad, afsände han ett bref till sin trofaste vän, erkebiskopen i Sevilla, Diego de Deza, hvilket uttrycker hans förtviflan. "Det tyckes," säger han, "som om hans majestät icke ämnar uppfylla hvad han tillika med salig drottningen, med ord och insegel lofvade mig. Att strida deremot vore för mig detsamma som att kämpa emot vädret. Jag har gjort allt hvad jag kunnat. Jag lemnar det öfriga åt Gud, som jag alltid funnit nådig mot mig i mitt betryck."

Midt under sjukdom och förtviflan, då både lif och mod höllo på att försvinna ur Columbi bröst, framskymtade en ny stråle af hopp som för ett ögonblick uppflammade med all den styrka som låg i hans karakter. Han hörde med glädje omtalas konung Philips och drottning Juanas ankomst från Flandern, för att intaga deras tron i Castilien. I Isabellas dotter hoppades han finna en beskyddarinna och en vän. Konung Ferdinand samt hela hofvet begafvo sig till Loredo för att emottaga det unga furstliga paret.

Columbi dödsbädd.
Efter en målning af F. Ortega.

Columbus sände sin broder adelantadon i sitt ställe och skref ett bref till konungen och drottningen, hvari han beklagade att han af sin sjukdom var hindrad från att personligen infinna sig för att betyga sin underdånighet. Han yttrade den förhoppningen, att af deras händer få emottaga återställelsen af sina embeten ocd egendomar samt försäkrade dem, att ehuru för det närvarande grymt plågad af sjukdom, han dock ännu skulle blifva i stånd att tjena dem på ett sätt, som hittills aldrig haft sin like.

Detta var det sista uppflammandet af hans lifliga och okufliga själ, som med förakt för ålderdom och bräckligheter samt alla lidna sorger och motgångar talade från hans dödsbädd med hela ungdomens förtröstan, samt omnämde ännu större företag, liksom om han

Huset i Valladolid hvari Columbus dog.

hade haft en lång och kraftig lefnad framför sig. Adelantadon tog ett ömt farväl af sin broder, som han aldrig skulle återse, och begaf sig på sin beskickning till det unga fursteparet, af hvilket han rönte det nådigaste emottagande och erhöll smickrande förhoppningar att amiralens anspråk med det snaraste skulle tillfredsställas.

Emellertid nalkades Columbi bekymmer och mödor sitt slut. Den öfvergående eld, som nyligen återupplifvat honom, dämpades snart af hopade bräckligheter. Genast efter adelantadons afresa tilltog hans sjukdom i häftighet. Då han fann sitt slut nalkas, ordnade han alla sina jordiska angelägenheter till sina efterlefvan-

des förmån. I ett tillägg, uppsatt på hans dödsafton, bekräftade han sitt originaltestamente, utnämde sin son Diego till universal-arfvinge, öfverlemnade sina hederstitlar och sin förmögenhet åt sina manliga afkomlingar i rätt nedstigande led, samt drog försorg för sina bröder, don Bartholomeus och don Diego, jemte sin naturliga son don Fernando. I sitt testamente förordnade han, att en del af hans inkomster årligen skulle insättas uti San Georgs bank i Genua, till dess en tillräcklig summa hopsamlats, för att utrusta ett korståg till det heliga landet; ty den heliga grafvens eröfring var, intill det sista, det stora föremålet för hans äregirighet, och han ålade högtidligen sina arfvingar att personligen deltaga i detta fromma företag. Andra anordningar voro gjorda till kyrkors uppbyggande — Fernandos moders, Beatrix Enriquez', försörjning — hans fattiga slägtingars understöd, samt betalandet af de obetydligaste skulder.

Sedan han sålunda sorgfälligt fullgjort alla den jordiska ömhetens, trohetens och rättvisans anspråk, vände han sina tankar till himlen, biktade sig, begick den heliga nattvarden, samt uppfyllde alla andra en from katoliks åligganden. Uti sina sista ögonblick betjenades han af sin son Diego samt några få tillgifna följeslagare, hvaribland var Bartholomeus Fiesco, som hade åtföljt Diego Mendez på den farliga expeditionen ifrån Jamaica till Hispaniola. Omgifven af dessa tillgifna vänner afled han med stor undergifvenhet den tjugonde Maj 1506, omkring sjuttio år gammal. Hans sista ord voro: "*In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum.* (Herre! i dina händer befaller jag min anda.)

FYRATIOSJETTE KAPITLET.

Columbi likbegängelse.

COLUMBI lik nedsattes uti St. Franciscos kloster, och hans likbegängelse firades med sorglig ståt i Santa Marias de la Antigua församlings kyrka uti Valladolid. Hans qvarlefvor flyttades, år 1513, till Kartuserklostret Las Guevas i Sevilla, och nedsattes uti Santo Christos kapell. År 1536 öfverfördes de till Hispaniola, och jordades der invid domkyrkans högaltare i staden San Domingo. Men äfven här lemnades de icke i ro. Vid Hispaniolas afträdande till fransmännen 1795 beslöto spanjorerna att föra dem till ön Cuba, såsom dyrbara reliker, förbundna med spanska historiens mest lysande tidehvarf. Till följd häraf öppnades hvalfvet bredvid högaltaret i domkyrkan den tjugonde December 1795, i närvaro af en stor samling prester samt borgerliga och militära embetsmän; deruti funnos lemningarne af en blykista, en mängd ben samt något mull, synbarligen qvarlefvor af en menniskokropp. Dessa samlades sorgfälligt och lades uti ett skrin af förgyldt bly, med jernlock; skrinet inneslöts uti en kista, beklädd med svart sammet, och alltsammans ställdes i en för tillfället uppförd mausolé. Följande dagen hölls en ny stor sammankomst uti domkyrkan, hvarvid vigilier och messor afsjöngos för den döde, och ett liktal hölls af erkebiskopen. Efter dessa högtidliga ceremonier uti domkyrkan, fördes kistan till fartyget, beledsagad af en stor procession. Fanorna voro öfverhöljda med sorgflor; psalmer sjöngos och kanoner aflossades; de utmärktaste personer af alla stånd aflöste hvarandra vid kistans bärande.

Likets emottagande i Havanna var lika högtidligt. Der var en lysande procession af båtar församlad för att flytta det ifrån

fartyget i land. Då den for förbi krigsfartygen uti hamnen. gåfvo allesamman de hedersbevisningar, som tillkomma en amiral och flottans general-kapten. När de anlände till hamnen möttes de af öns guvernör, åtföljd af de högste officerarne. Sedan begåfve de sig med yttersta högtidlighet till domkyrkan. Messor och högtidliga begrafnings-ceremonier förrättades af biskopen, och Columbi döda qvarlefvor nedsattes uti en graf, till höger om högaltaret, der de ännu qvarligga.

Det är med djup tillfredsställelse detta arbetes författare kan sluta sin historia med berättelsen om en så ädel och rörande ceremoni, som är så hedrande för spanska nationen. Då vi läsa, huru

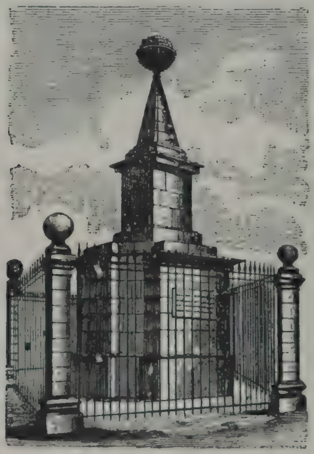

Columbusmonumentet i klostret Las Cuevas, Sevilla.

Columbi qvarlefvor sålunda öfverflyttades ifrån San Domingos hamn, såsom helgade nationalreliker, med all möjlig ståt samt högtidliga religions-ceremonier, efter en mellantid af nära trehundra år, ihågkomma vi, att det var just ifrån samma hamn han bortfördes, belastad med skymfliga kedjor, efter utseende förderfvad till rykte och lycka, samt smädad af pöbelns förolämpningar. Sådana hedersbetygelser betyda visst intet för den aflidne, ej heller kunna de godtgöra det hjerta, som nu är stoft och aska, för alla de oförrätter och sorger det måste hafva lidit; men de tala tröstens ord till ädla, ehuru misskända och förföljde lefvande, uppmuntra dem att modigt bära dagens olyckor och oförrätter, samt visa dem, huru verklig

förtjenst öfverlefver allt förtal, och uti efterverldens beundran erhåller sin ärofulla belöning*).

UTDRAG UR JUSTIN WINSOR'S "KRISTOFER COLUMBUS."

En fråga hvilken väcktes redan år 1877 men ännu icke nöjaktigt besvarats är huruvida det verkligen var Columbi qvarlefvor som under så stor ståt fördes från San Domingo till Cuba. Under disputationen härom påstod biskopen af San Domingo att Columbi

Blykista med Columbi (?) qvarlefvor, funnen i San Domingos katedral den 10:e September 1877.

stoft fortfarande befann sig i hans vård, medan det skulle varit sonen Diegos qvarlefvor som flyttats till Cuba. Detta förnekas deremot af Historiska Akademien i Madrid, hvilken i en till Spanska

*) Då detta arbete var färdigt att lemnas till trycket, emottog författaren ett bref ifrån Madrid, som omförmälde en ny omständighet, hvilken torde vara af intresse för läsaren. De spanska koloniernas i Amerika emancipation hade beröfvat Columbi arfvingar all deras egendom, så att hans sista afkomling och representant, hertigen af Veragua, en ung och talangfull ädling, bragtes till den yttersta fattigdom. Han ingaf till styrelsen en ansökan om ersättning, som rättvist blifvit honom beviljad. En pension af 24,000 dollars har anslagits honom af Cubas och Porto Ricos inkomster. En omständighet, som högeligen hedrar honom, är att han, under sina största bekymmer, afslog summor, som tillbjödos honom för åtskilliga handlingar i hans familj-arkiver, synnerligast för hans namnkunnige stamfaders egenhändiga handskrifter.

regeringen inlemnad sakrik rapport förfäktar den åsigten att intet misstag begicks vid öfverflyttandet samt att kistan hvilken funnits i San Domingos domkyrka skulle innehålla stoftet af Columbi sonson, Kristofer Colon. Dessutom påvisades att de delar af den på kistan anbragta inskriptionen, som häntyder på att kistan skulle innehålla qvarlefvorna af Indiernas förste amiral, blifvit bedrägligt tillagda eller förändrade.

Fram- och baksida af en silfverplåt funnen på den blykista, som innehöll de förmodade qvarlefvorna af Columbus, i San Domingos katedral.

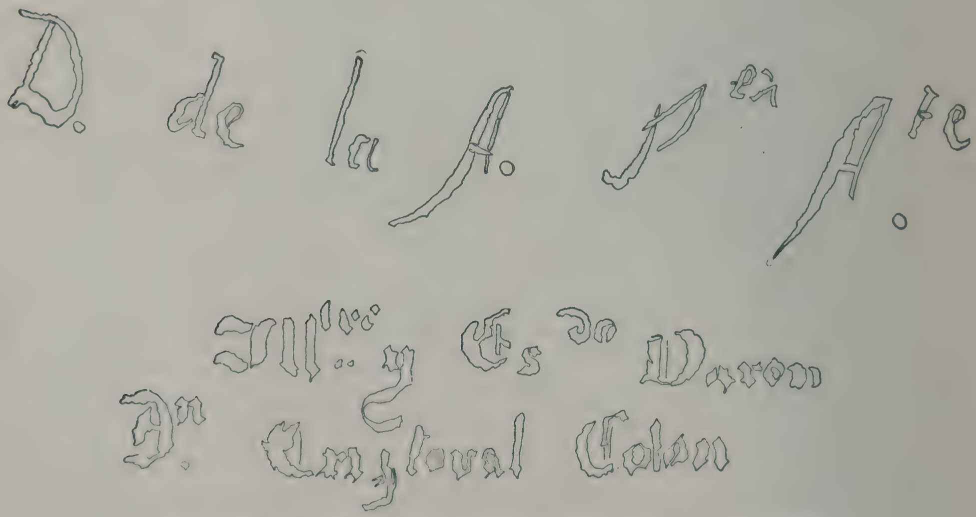

Inskriptioner på locket till den blykista som fanns i San Domingos katedral den 10:de Sept. 1877.

Frågan är således omtvistad ehuru den för San Domingo gynnsamma åsigten synbarligen har många svaga punkter, af hvilka motpartiets anhängare icke varit sena att slå mynt, måhända till stor belåtenhet för mera grundliga forskare. Den polemiska literaturen i hithörande ämne är ganska vidlyftig.

Under reparationen af San Domingos katedral år 1887 bragtes i dagen det tomma grafhvalf, hvarur den bortflyttade kistan blifvit hemtad, men samtidigt påträffades äfven det af sonsonen Loui's

qvarlefvor upptagna hvalfvet jemte ännu ett tredje som innehöll den blykista hvarpå den omtvistade inskriptionen finnes anbragt.

Historie*) uppgifver att Columbus förvarat de kedjor i hvilka han återvände hem efter sin tredje resa och att dessa blifvit begrafna med honom eller att detta åtminstone varit Columbi önskan.

För denna sägen, som ofta blifvit upprepad, kan emellertid ingen annan auktoritet uppgifvas än nämda arbete, hvars uppgifter

Minnestafla öfver Columbus i katedralen i Havanna.

dock torde tåla granskning. Sägnen har icke heller bekräftats af vare sig Las Casas, Peter Martyr, Bernaldes eller Oviedo.

Humboldt säger sig förgäfves hafva gjort förfrågningar hos dem, hvilka biträdde vid qvarlefvornas öfverflyttning till Havana såväl rörande dessa fjättrar som angående tillvaron af jernrost i likkistan.

I uppgifterna öfver de senaste upptäckterna i San Domingos katedral säges, att intet spår af några fjättrar kunnat upptäckas.

*) Titeln på den Italienska biografi som utgafs af Columbi son Fernando.

FYRATIOSJUNDE KAPITLET.

Anmärkningar om Columbi karakter.

COLUMBUS var en man af stort och uppfinningsrikt snille. Hans själs verksamhet var kraftig, men oregelbunden, och frambröt tidtals med den oemotståndliga styrka, som utmärker dylika snillen. Hans äregirighet var hög och ädel, samt ingaf honom höga tankar och ett begär att utmärka sig genom stora bedrifter. Han eftersträfvade värdighet och rikedom med samma upphöjda sinne, som ledde honom att söka ryktbarhet; de skulle härflyta från de länder, hvilka han ämnade upptäcka, och blifva af en deremot svarande betydenhet. Den stora vinst han förväntade af sina upptäckter, ämnade han anslå till furstliga ändamål; till inrättningar för sin födelsestads fattige, till kyrkors anläggning, framför allt till korståg för den heliga grafvens eröfring.

Han var mån om sin rang och sina previlegier, icke blott af lumpen titelsjuka, utan emedan han värderade dem såsom bevis på och troféer af hans lysande bedrifter. Hvarje fråga om deras utbytande förkastade han med förakt. "Dessa saker," sade han, "röra min heder." I sitt testamente ålade han sin son Diego och alla, som efter honom komme att ärfva hans förmögenhet, att hvilka andra titlar dem än kunde komma att tilldelas af konungen, skulle

de dock endast teckna sig "Amiralen," för att derigenom i sin familj föreviga ursprunget till dess verkliga storhet.

Hans uppförande utmärktes af hans åsigters storhet och af hans själs högsinthet. I stället för att ödelägga de nyligen upptäckta länderna, såsom många andra samtida upptäckare, hvilka endast gjorde afsigt på hastig vinst, betraktade han dem med en lagstiftares öga; han sökte bebygga och odla dem, civilisera infödingarne, underkasta allting lagens kontroll, ordning och gudsfruktan, samt sålunda grundlägga regelbundna och lyckliga välden. Att han misslyckades häruti, kan endast tillskrifvas det usla slödder han

Marmorstaty af Columbus i Madrid.

olyckligtvis hade under sitt befäl, för hvilket all lag var tyranni, all hejd förtryck.

Han var af naturen retlig, häftig och djupt känslig för oförrätt och orättvisa; dock motvägdes hans lynnes hetsighet af hans hjertas välvilja och ädelmod. Hans själsstorhet framlyste under alla vidrigheter på hans stormiga lefnadsbana. Ehuru han alltid fann sig kränkt i sina värdighet, trotsad i sin myndighet, motarbetad i sina planer och blottställd till sin person genom oroliga och ovärdiga personers uppror, och det till och med då han af kroppsplågor och bekymmer led tillräckligt att förbittra äfven den tåligaste, tyglade han dock sitt uppbrusande och harmsna sinne, samt tvang sig att öfverse, öfvertala, ja till och med att bönfalla. Icke

heller kunna vi lemna oanmärkt, huru fri han var ifrån all hämdkänsla, huru benägen att tillgifva och förlåta, vid minsta tecken till ånger ock försoning. Han har blifvit prisad för sin konst att beherska andra, men vida högre loford tillkommer honom för den fasthet han utvecklade vid att beherska sig sjelf.

Parmigiani porträtt af Columbus.

Hans fromhet var verklig och brinnande; gudsfruktan var bemängd med alla hans tankar och handlingar, och framlyste i hans enskildaste och mest okonstlade skrifvelser. Så snart han gjorde någon stor upptäckt, hembar han sin innerliga tacksägelse till Gud. Böner och lofsänger uppstego från hans fartyg, då den nya verlden upptäcktes, och hans första handling vid landstigandet var att nedfalla till marken och uppsända tacksägelser. Hvarje afton sjöngos

af hans folk *Salve Regina* eller andra aftonsånger; och messor förrättades i de sköna lunder, som bekransa detta hedniska lands romantiska kuster. Alla hans stora företag började i den heliga Treenighetens namn, och han åtnjöt det heliga sakramentet, innan han gick ombord. Han iakttog kyrkans högtider, äfven då han befann sig i de brydsammaste lägen. Sabbaten var honom en helig hvilodag, på hvilken han aldrig ville afsegla från en hamn, utom i yttersta nödfall. Den sålunda i hans själ djupt rotade religionen utbredde en sansad värdighet och ett välvilligt lugn öfver hela hans sätt att vara; sjelfva hans språk var rent och vårdadt, samt fritt ifrån alla grofva och vanvördiga uttryck.

Emellertid kan icke nekas, att hans fromhet var blandad med vidskepelse, och fördunklad af den tidens bigotteri. Han hyllade synbarligen den åsigten, att alla de nationer, som icke erkände kristna läran, voro beröfvade menniskans naturliga rättigheter, samt att de strängaste åtgärder borde vidtagas för deras omvändelse, samt de svåraste straff bestämmas emot dem, om de framhärdade i sin otro. Derför ansåg han sig berättigad att göra indianerna till fångar, och öfverföra dem till Spanien, för att undervisas i kristendomens läror, samt säljas till slafvar, om de framhärdade i sitt motstånd. Då han gjorde detta sistnämda, försyndade han sig emot sitt hjertas naturliga godhet samt emot de känslor han ursprungligen hyst och uttryckt för detta milda och gästfria folk; men han förleddes dertill af kronans otåliga vinningslystnad och sina ovänners spefulla anspelningar på ofruktbarheten af hans företag. Man bör göra honom den rättvisan att erkänna, det de sålunda i strid tagne indianernas träldom i början öppet gillades af kronan, samt att, då frågan om rättighet dertill på drottningens begäran upptogs till öfverläggning, flere af de utmärktaste jurister och teologer försvarade dess utöfning, så att saken slutligen endast genom Isabellas menskliget afgjordes till indianernas fördel. Som den vördnadsvärde biskopen Las Casas anmärker: att "der de lärdaste män varit tvehågse, är det icke underligt, om en olärd sjöman skulle fara vilse."

Billigheten kräfver dessa anmärkningar, till mildrande af omdömet om Columbi handlingssätt i detta fall. Man bör framställa honom i samband med den tidsålder hvaruti han lefde, på det icke dennas villfarelser måtte tillräknas honom såsom hans enskilda fel. Emellertid är meningen icke att rättfärdiga honom i en punkt, hvaruti det är oursäktligt att fela. Må det förblifva en fläck på hans lysande namn, och må andra låta varna sig af hans exempel.

Ett märkligt drag i hans rika, mångsidiga karaktär återstår att omtala; nämligen den lifliga och entusiastiska inbillningskraft, som utbreder en storhet öfver hela hans tankegång. Ett poetiskt sinne uppenbarar sig i alla hans skrifter, alla hans handlingar. Vi finna det i alla hans beskrifningar om de vilda länders skönhet, som han upptäckte; i den hänförelse, hvarmed han prisar skogarnes grönska, bergens höjd och strömmarnes kristalliska klarhet, temperaturens mildhet, atmosferens renhet och luftens vällukt, "full af dagg och ljuflighet." Det utbredde en gyllene och lysande verld omkring honom, och målade hvarje föremål med dess egna glänsande färger. Detta förledde honom till de inbillningsdrömmerier, som gjorde honom till föremål för kallare och stadigare men lågtänktare mäns åtlöje och speglosor. Sådana voro hans gissningar om Parias kust, angående jordens form och det jordiska paradisets läge; om Ophirs grufvor och de gamles *Aurea Chersonesus*; sådan var den djerfva planen för ett korståg till den heliga grafvens eröfring. Det fyllde hans själ med högtidliga, svärmiska föreställningar om mystiska ställen i Skriften, samt om profetiornas dunkla förutsägelser. Det upphöjde hans eget embete i hans ögon, och kom honom att anse sig såsom utsänd i en hög och helig förrättning, samt såsom föremål för hemlighetsfulla meddelanden från gudomen; såsom t. ex. den tröstande röst, hvilken han inbillade sig höra under oroligheterna på Hispaniola, samt under nattens tystnad vid Veraguas olycksfulla kust.

Han var onekligen en svärmare, men af ett ej vanligt slag och krönt med framgång i sina drömmar. Det sätt, hvarpå hans lågande inbillning och lifliga natur leddes af ett mäktigt omdöme, och styrdes af en skarpsinnig klokhet, utgör det utomordentligaste draget i hans karaktär. Sålunda styrd, understödde hans inbillning hans omdöme, i stället att utmatta sig sjelf i gagnlösa utflygter, samt satte honom i stånd att draga slutsatser, till hvilka vanliga själar aldrig skulle kommit, ja, — som de ej ens kunnat urskilja, när de utpekades för dem.

Hans af förnuftet tyglade inbillningskraft satte honom i stånd att tolka tidens tecken och att i fordna tiders gissningar och drömmerier spåra antydningarne af en okänd verld, liiksom spåmän sägas uti stjernorna läsa tillkommande öden och efter nattliga syner förutsäga stundande tilldragelser. "Hans själ," anmärker en spansk skrifställare, "var öfverlägsen den tid, hvari han lefde. Honom var

UNDER STATENS KONTROLL.

UNION BANK OF CHICAGO

"Skandinaviska Banken"

LA SALLE OCH RANDOLPH STS., CHICAGO, ILL.

Kapital och Reservfond - $225,000.00

"Ett nationelt företag, som hvarje svensk född man och kvinna bör gynna."

DEPOSITIONER PER POST.

Landsmän boende utom Chicago, hvilka föredraga att insätta sina penningar i en större, centralt belägen statebank, inbjudas att hos oss öppna räkning. Tillskrif Banken på svenska eller engelska. Vi betala

2%

ränta på upp- och afskrifningsräkningar (checking accounts) när de öfverstiga $1,000.00, och

3%

ränta på alla sparbanksmedel. Sparbanksräkning kan öppnas med en dollar och räntan tillägges kapitalet hvarje första Januari och första Juli, samt drager därefter ränta på ränta. Penningar kunna äfven uttagas per post.

Alla slags Bankaffärer uträttas. Vexlar och kreditiver, betalbara öfverallt, utfärdas. Till Sverige sändas penningar bäst och billigast genom oss. Banken garanterar alla penningeförsändelser och underrättar afsändaren när de utbetalts. Svenska penningar köpas och säljas efter gällande kurs.

STYRELSE:

N. ARNESON, President Central Mfg. Company.
JOHN M. ERICKSON, Merchant.
FRITZ FRANTZEN, Mortgage Banker.
C. W. JOHNSON, of G. A. Johnson & Son, General Contractors.
H. P. JOHNSON, President A. J. Johnson & Sons Furniture Co.
F. A. LINDSTRAND, President Swedish Am. Ptg. Co.
TOM OLSON, Contractor.
JOHN S. RYDELL, Merchant.
CHAS. E. SCHLYTERN, President.
E. HEGSTRÖM, V. President.
G. HALLBOM, Cashier.

det stora företaget beskärdt att öfverfara ett haf, som gifvit anledning till så många fabler, samt att afslöja sitt tidehvarfs gåta."

Oaktadt hans inbillnings hela svärmiska glöd, voro dock hans käraste drömmar vida underlägsna verkligheten. Han dog i okunnighet om den verkliga storheten af sin upptäckt! Till sitt sista andedrag närde han den tanken, att han endast öppnat en ny väg till de gamla stapelorterna för en indrägtig handel, och upptäckt några af österns vilda trakter. Han trodde Hispaniola vara de gamles Ophir, som besöktes af konung Salomos skepp, och att Cuba samt fasta landet endast voro aflägsna delar af Asien. Hvilka härliga föreställningar skulle ej uppstått i hans själ, om han vetat, att han verkligen upptäckt ett nytt fastland, lika vidsträckt som den gamla verlden, samt genom tvenne stora oceaner afskildt ifrån hela den jord, som hittills varit känd af hyfsade menniskor! Och huru skulle icke hans storsinnade själ blifvit hugsvalad, under ålderdomens plågor, aggande penningbehof, en ombytlig menighets försummelser, en otacksam konungs orättvisa, om han kunnat förutse de lysande välden, som en gång skulle uppstå i den sköna verld, som han upptäckt, och de nationer, tungomål och språk, som skulle uppfylla dessa länder med hans rykte, samt intill senaste efterverld vörda och välsigna hans namn!

INNEHÅLL.

Sid.

INLEDNING.

Columbi föregångare, Isländarne. — Vinland. - - - - 9

KAP. I.

COLUMBI FÖDELSE, HÄRKOMST, UPPFOSTRAN OCH TIDIGARE LEFNAD.

Kristofer Columbus föddes i staden Genua omkring år 1435—36. — Var son till en yllearbetare. — Många adliga familjer hafva gjort anspråk på att få räkna honom bland sina lysande stamträd. — Columbus den äldste af fyra syskon. — Röjer redan under sina tidigaste år stark håg för geografiska studier. — Dessa tidiga anlag tillskrifver han sjelf till stor del framgångarne i sitt senare lifsskede. — Han förmodas hafva blifvit sänd till universitetet i Pavia, hvarest han dock qvarstannade endast en kort tid. — Columbi karaktär. — Egnar sig åt sjömanslifvet redan vid fjorton års ålder. — Denna del af hans lefnad höljd i dunkel. — Antages hafva gjort sina första sjöresor under en käck kapten vid namn Colombo. — Den tidens sjömanslif särdeles rikt på faror och äfventyr. — Handelsexpeditionerna likna fullkomliga örlogståg. — Småfurstarne utrusta oupphörligen hela krigsflottor för att roffa åt sig hvarandras handel och egendom. — Mohamedanska sjöröfvare genomströfva de trängre farvattnen. — Columbus deltager vid 28 års ålder i en sjöexpedition, som gör ett anfall på Neapel. — Utmärker sig som enskild befälhafvare genom att borttaga en galér ur hamnen vid Tunis. — En mellantid af flere år följer, hvarunder man har endast otydliga spår af Columbus. — Seglar med Colombo den yngre, en ryktbar kapare, och förstör fyra Venetianska galérer. — Räddar sig med knapp nöd från drunkning. - - - - - - - - 27

KAP. II.

UPPTÄCKTER UNDER PRINS HENRIK AF PORTUGAL. — COLUMBI VISTANDE I LISSABON. — MENINGAR ANGÅENDE ÖAR I OCEANEN.

De stora upptäckternas era inledes af prins Henrik af Portugal, som sjelf är noga förtrogen med forntidens och de spanska Arabernas astronomiska vetenskaper. — Strid mot okunnighet och menskliga fördomar. — Upprättar en navigationsskola och ett observatorium. — Förskaffar sig en påflig bulla, som förlänar åt Portugal auktoritet öfver alla länder i Atlantiska

oceanen. — Columbi ankomst till Lissabon år 1470. — Teckning af hans karaktär och person. — Lär känna Donna Filipa, med hvilken han ingår äktenskap. — Flyttar till ön Porto Santo. — Åsigter rörande öar i oceanen. — Sägnen om St. Brandan, en irländsk prest, som påstås hafva varit den förste upptäckaren af Amerika, i det sjette århundradet. - - 38

KAP. III.

DE SKÄL HVARPÅ COLUMBUS GRUNDADE SIN FÖRMODAN OM TILLVARON AF ETT OUPPTÄCKT LAND I VESTER.

Columbi korrespondens med Paulo Toscanelli. — Uppmuntras af denne att söka Indien genom en vestlig kurs, för att sålunda uppnå Marco Polos Cathay, som sedermera befanns vara norra kusten af Kina. — Erhåller af Toscanelli en ny karta, upprättad dels efter Ptolemei, dels efter Marco Polos beskrifningar. — Columbus söker stöd för sin theori från gamla sjöfarande, deribland hans egen svåger. — Theorin blir hos honom en orubblig öfvertygelse. — Han tycker sig läsa förutsägelser om sin tillämnade upptäckt i den heliga skrift och ser den dunkelt framskymta i profetiorna. — Afunden ger upphof till en orimlig sägen, att han skulle på förhand erhållit kunskap om den vestra verldsdelen af en väderdrifven sjöman. - 46

KAP. IV.

TILLDRAGELSER I PORTUGAL MED AFSEENDE PÅ UPPTÄCKTERNA. — COLUMBI FÖRSLAG TILL PORTUGISISKA HOFVET.

Gör en resa till ön Thule (Island). — Johan II, som bestigit Portugals tron, uppdrager åt sina lärda män att framlägga förslag till sjöfartens mera säkra och planmessiga bedrifvande. — Hans två läkare, Roderigo och Joseph, den senare en jude, tillsammans med tysken Martin Behem införa användningen af "astrolaben" inom seglingskonsten. — Columbi förslager till Portugisiska hofvet. — Erhåller audiens hos konung Johan. — Saken hänskjutes till ett lärdt samfund, som betraktar densamma såsom orimlig och outförbar. — En ny rådpläguing, ledd af biskopen af Ceuta, visar ett lika ogynnsamt resultat. — Konung Johan missnöjd med deras beslut. — Den listige biskopen föreslår en plan, hvarigenom man skulle kunna tillförsäkra sig alla fördelarne af upptäckten, utan att behöfva blottställa kronans värdighet genom en formlig öfverenskommelse med Columbus. — Man afsänder i hemlighet en kravel för att följa den af Columbus betecknade vägen. — Sjömännen förlora modet, när de ansättas af stormigt väder, och återvända till Lissabon. — De förlöjliga Columbi förslag. — Columbi hustru aflider; han lemnar Portugal. — Hans öden under den närmast härpå följande tiden okända. — Antages hafva rest till Genua och derifrån till Venedig. — Anmodar sin broder Bartholomeus att framlägga hans förslag för Henrik VII af England. — Sjelf reser han till Spanien omkring år 1485. - - - 53

KAP. V

COLUMBI FÖRSTA ANKOMST TILL SPANIEN. — DE SPANSKA SUVERÄNERNAS KARAKTÄRER.

Priorn Juan Perez de Marchena i klostret La Rabida, nära Palos, förvånas en vacker dag öfver ankomsten af en främling (Columbus), åtföljd af en ung gosse, som af portvakten anhåller om litet bröd och vatten. — Inleder samtal med honom, blifver intresserad och behåller honom hos sig såsom gäst. — Sammankallar sina lärda vänner, bland dem Martin Alonzo Pinzon, som skänka Columbi förslag sitt fulla gillande. — Priorn råder Columbus att göra sin uppvaktning vid hofvet. — Gifver honom rekommendationsbref till F. de Talavera, drottningens biktfader, och åtager sig sjelf vården om den unge Diego. — Pinzon erbjuder sig att tillskjuta penningar för resan. — Columbus begifver sig på väg till Cordova år 1486. — De spanska suveränernas karaktärer. - - - - - - - 66

KAP. VI.

COLUMBI FÖRSLAG TILL KASTILIANSKA HOFVET.

Columbi ankomst till Cordova. — Finner allas tankar upptagna af krigsrustningarne mot Morerna. — Talavera afhör honom med köld och betraktar hans planer såsom svärmiska. — Det är ovisst om han ens tillät Columbi ansökan att nå suveränernas öron. — Columbus i behöfvande omständigheter. — Blifver hånad till och med af barnen, som utpeka honom såsom en drömmare.—Hans förbindelse med Donna Beatrix Enriques, moder till hans andra son Fernando. — Columbi teori börjar vinna anhängare. — Alonzo de Quintanilla, Geraldine och påfvens nuncio (ambassadör) Mendoza, erkebiskop af Toledo, uppskatta vigten af hans förslag och lyckas slutligen utverka audiens för honom hos regentparet. — Columbi förslag till kastilianska hofvet. — Ferdinand inser att planen hvilar på vetenskapliga och praktiska grunder. — Befaller sina lärdaste astronomer och kosmografer att hålla en konferens med Columbus. - - - - - . 74

KAP. VII.

COLUMBUS INFÖR RÅDET I SALAMANCA.

Sammankomsten i Salamanca. — Det lärda samfundet på förhand ogynsamt stämdt emot Columbus.— Han angripes med citat ur bibeln.— Dogmatiska satser sammanblandas med filosofiska undersökningar. — Tillvaron af antipoder bestrides med stöd af St. Augustinus och Lactantius. — Mot hans enkla framställning rörande jordens klotform anföras skriftens bildliga uttryck. — Många af dessa inkast, som i våra dagar synas så orimliga, äro endast karaktäristiska för vetenskapens låga ståndpunkt på den tiden. — Columbus bemöter djerft alla invändningar. — Citaten ur bibeln afskräcka honom icke, ty i denna är han synnerligen hemmastadd. — Han framdrager dessa skriftens härliga språk och dessa profetiornas hemlighetsfulla förutsägelser om den stora upptäckt han hade i sinnet. — Några

af hans åhörare känna sig öfvertygade. — Men den stora öfvervägande massan af trögt bigotteri och lärdt högmod vägrar att lyssna till hans argumenter. — Talavera lemnar, tillika med hofvet, Cordova, och gör derigenom slut på förhandlingarne. — Columbus atföljer hofvet. — Han är närvarande vid Malagas och Bazas belägring och kapitulation. — Storsultanens hotelser mot deras katolska Majestäter uppväcka hos Columbus en helig harm. — Han beslutar att använda de rikedomar, som han väntar från sina upptäckter, till ett korståg. — Affordrar Talavera ett afgörande svar, vintern 1491. — Talavera underrättar suveränerna, att samfundets majoritet förkastat planen. — Ferdinand önskar uppskjuta vidare underhandlingar tills efter krigets slut. — Columbus lemnar Sevilla med felslagna förhoppningar. - - - - - - . 83

KAP. VIII.

COLUMBUS SÖKER BISTÅND HOS SPANIENS GRANDER. — ÅTERVÄNDER TILL SLOTTET LA RABIDA. — BÖRJAR ÅNYO UNDERHANDLA MED REGENTPARET.

Columbus mottager uppmuntrande bref från konungarne i Frankrike, England och Portugal. — Söker beskydd hos de spanska granderna, men utan framgång. — Han beslutar att begifva sig till Paris, men gör först ett besök i La Rabida. — Fader Marchena förvånas öfver den ringa uppmuntran Columbus rönt, och hans patriotism upplågar. — Priorn skrifver ett bref till drottningen, besvärjande henne att icke förblifva likgiltig för ett företag af så omätlig betydelse. — Drottningen inbjuder munken till hofvet. — Columbus eftersändes. — Denne anländer i lagom tid för att få bevittna den siste konungens af Granada underkastelse. — Personer bland drottningens förtrogna tillsättas att underhandla med Columbus. — Hans vilkor förklaras oantagliga och i harmen häröfver beslutar han att lemna Spanien för alltid. — Återkallas genom bemedling af Louis de Angel. — Isabella erbjuder sina juveler för betäckande af utgifterna för företaget. - - 96

KAP. IX.

ÖFVERENSKOMMELSE MED DE SPANSKA SUVERÄNERNA. — TILLRUSTNINGAR FÖR EXPEDITIONEN I HAMNEN VID PALOS.

Öfverenskommelsepunkterna uppsättas af kungliga sekreteraren. — Hamnen vid Palos utsedd till plats för expeditionens utrustning. — En kunglig förordning utfärdas för detta ändamål. — Isabella utnämner Diego Columbus till page hos prins Juan. — Förnyade påbud utfärdas för att tvinga spanska fartyg och besättningar att ställa sig i Columbi tjenst. — Tumult och förvirring. — Martin Alonzo Pinzon inregistreras som frivillig i expeditionen. — Ytterligare svårigheter uppstå, men slutligen, i början af Augusti, äro alla hinder öfvervunna. — Beskrifning på fartygen. — Columbus, officerarne och besättningen bikta sig för munken Juan Perez och bega den heliga nattvarden. — Man tar afsked under tårar och olycksspadomar. - - - - - - - - - - 110

KAP. X.

FÖRSTA RESANS HÄNDELSER. — LAND UPPTÄCKES.

Columbi afsegling på sin första resa med den af Paulo Toscanelli erhållna kartan till ledning. — Trenne dagar efter afseglingen går Pintas roder sönder. — Söker upptäcka något annat fartyg bland Canarieöarne, för att dermed ersätta Pinta, men utan framgång. — Nödsakad att förse Pinta med nytt roder. — Columbus, fruktande fiendtliga afsigter från några Portugisiska fartyg, sätter ut till sjös. — Uppehållen i trenne dagar af vindstilla. — Sjömännen fälla tårar och utbrista i högljudd klagan när land försvinner ur sigte. — Nina och Pinta få order att hålla vest'g kurs. — Columbus för två olika beräkningar, en enskild och en offentlig för att hålla besättningen i okunnighet om den verkliga tillryggalagda väglängden. — Första iakttagelsen öfver magnetnålens afvikning. — I om passadvindarnes område. — Inkommer i Saragossasjön. — Tecken till land börja lifva besättningen, men endast för en kort tid. — Besättningen börja blifva orolig, och Columbus söker förgäfves att med sitt beundransvärda tålamod lugna dem. — Hans ställning blir för hvarje dag allt mera kritisk. — Myteri utbryter, och några föreslå att kasta honom i sjön. — Den tjugufemte September utbrister Pinzon, misstagande ett aftonmoln för det efterlängtade landet: "Senor, jag gör anspråk på belöningen." — Besättningen sjunger *Gloria in excelsis.* — Den tjugusjunde Oktober ger Columbus vika för Pinzons öfvertalningar och ändrar kurs. — Besättningen utbrister åter i höga klagomål och fordrar resans uppgifvande. — Han vägrar och befinner sig nu i öppen fejd med besättningen. — Vid tiotiden, den elfte Oktober, efter att hela dagen hafva hållit uppmärksam och oaflåtlig vakt, tycker Columbus sig se ett ljussken. — Han tillkallar Pedro Gutierrez, som bestyrker hans förmodan. — På morgonen klockan två ger ett kanonskott från Pinta den glädjande signalen att land är i sigte. - - 123

KAP. XI.

COLUMBI FÖRSTA LANDSTIGNING I NYA VERLDEN. — KRYSSNINGAR MELLAN BAHAMAÖARNE. — UPPTÄCKT AF CUBA OCH HISPANIOLA (1492).

Columbus landar vid Guanahani. — Osäkert hvilken af Lukayerna han benämde San Salvador. — Tager ön i besittning i de kastilianska suveränernas namn. — Besättningens uppförande. — Öns invånare betrakta spanjorerna med mycken nyfikenhet. — De äro fullkomligt nakna, med enkla och okonstlade vanor, saknande alla egodelar med undantag af bomull och papegojor. — Columbus tolkar deras ofullkomliga meddelanden, rörande förekomsten af guld, enligt sina egna förut fattade föreställningar och länge närda önskningar. — Det af infödingarna utpekade rika guldlandet antager han ligga i närheten of Cipango och afseglar för att uppsöka detsamma. — Seglar bland Lukayerna, hvars infödingar visa lika tydligt som de på San Salvador, att de äro alldeles ovana vid åsynen af civiliserade menniskor. — Columbus, besviken i sitt hopp om att finna guld, fortsätter i sydlig riktning emot Cuba, anseende denna ö för det efterlängtade Cipango. — Föl-

jer kusten af denna ö till den så kallade Palmudden. — Inbillande sig att infödingarnes Cubanacan vore Marco Polos Cublay Khan, beslutar han sig för att sända honom en present. — Sändebuden framtränga tolf mil in i det inre af landet och påträffa en by med omkring ett tusen invånare, men utan att finna något spår af den stad och det hof, som de söka. — Observerar infödingarne röka ett slags torkade örter, som de kalla tobak. — Columbus beslutar att icke framtränga längre norrut, utan att i stället segla mot öster, för att uppsöka Babeque, som han hoppades skulle befinnas vara en rik och civiliserad ö. — Pinta skiljer sig från honom och Columbus fruktar att Pinzon afvikit i afsigt att företaga en kryssning för egen räkning eller för att skynda tillbaka till Spanien och göra anspråk på förtjensten af upptäckten. — Beskrifver den magiska skönheten i Haytis natursceneri. - - - - - - - 143

KAP. XII.

KUSTSEGLING UTMED HISPANIOLA. — SKEPPSBROTT OCH ANDRA TILLDRAGELSER PÅ ÖN.

Inlöper i hamnen St. Nicolas. — Sjömännen lyckas fasttaga en ung och vacker qvinna, som söker undfly dem. — Hon lösgifves, öfverhopad med skänker. — Hon återvänder i sällskap med 200 infödingar. — Öboernas öppna gästfrihet. — Besök af en ung kacik (chef) som framhärdar i den öfvertygelsen att Spanjorerna äro öfvernaturliga varelser. — Columbus ankrar i hamnen St. Thomas, der han uppvaktas af budbärare från den mäktige kaciken Guacanagari, hvilka medföra skänker af guld. — Han beslutar att göra denne ett besök. — Santa Marias skeppsbrott. — Guacanagaris storartade gästfrihet. — Infödingarne underhålla den skeppsbrutna besättningen med sina danser och nationallekar. — Infödingarnes bestörtning vid affyrandet af en kanon. — Columbus hör berättas om Cibao och dess gyllene skatter och tror namnet vara en förvrängning af Cipango. — Indianernas seder och bruk. — Sjömännen begära tillåtelse att få qvarstanna på ön, hvilket bringar Columbus på den tanken att anlägga en koloni. — Han bygger en fästning utaf qvarlefvorna från skeppsvraket, dervid biträdd af kacikens undersåter. — Kallar fästet La Navidad och sätter Diego de Arana till befälhafvare öfver detsamma. — Smärtsamt afsked från Guacanagari och de qvarlemnade kamraterna. - - - - - - - - 162

KAP. XIII.

ÅTERRESA. — VÅLDSAMMA STORMAR. — ANKOMST TILL PORTUGAL.

Pinta signaleras, styrande kurs emot dem. — Pinzon försöker ursäkta sina handlingar. — Tvingas att frigifva sina tagna indianska fångar. — Columbus kryssar längs norra kusten af ön Hispaniola, och har en skärmytsling med de vilda infödingarne under kaciken Mayonabex. — Tager med sig fyra indianer för att visa vägen till de karaibiska öarne och Mantinino, som sades vara bebodd af amazoner. — En gynnsam vind börjar blåsa, Columbus ändrar afsigt och styr färden hem emot Spanien. — En fruktansvärd

storm uppstår, som hotar allt med undergång. — Pinta blifver under den rasande stormen skild från honom. — Columbus söker blidka himlen genom högtidliga löften. — Ängslig för att äran af hans företag skall begrafvas med honom, skrifver Columbus på pergament en kort berättelse om sina upptäckter, förseglar den i en vaxkaka, som inneslutes i en ask och kastas i hafvet. — Stormen lägger sig och den femtonde Februari upptäckes land. — Fartygen ankra vid ön St. Maria, en af Azorerna, der de röna ett ogästvänligt emottagande. — Efter några dagars uppehåll sätta de till segel igen, men utsättas ånyo för häftiga stormar. — Under den följande oroliga natten synes land, och Columbus, ehuru misstänkande Portugals redbara afsigter, har icke något annat val än att ankra vid mynningen af floden Tajo. - - - - - - - - - 178

KAP. XIV.

COLUMBI BESÖK VID PORTUGISISKA HOFVET. — ANKOMST TILL PALOS.

Columbus sänder underrättelser om sin upptäckt till de spanska suveränerna och begär tillåtelse af konungen af Portugal att få fortsätta med sina fartyg till Lissabon. — Hela Lissabon uppfylldt med förvåning; hvarje sak, som han medfört betraktas med största nyfikenhet. — Någras entusiasm, andras girighet uppväckes. — Mottager lyckönskningar från konung Johan, som inbjuder honom till hofvet. — Konungen grämer sig likväl i hemlighet öfver att han vägrade antaga det lysande anbud, som en gång erbjöds honom. — Hans rådgifvare föreslå att mörda Columbus, men konungen är allt för storsint för att ingå på ett sådant förslag. — Columbus beledsagas tillbaka till sina skepp, besöker drottningen under vägen, och afseglar till Palos. — Hans ankomst till denna hamn en utomordentlig tilldragelse. — Röner ett kungligt mottagande. — Svaret från deras katolska majestäter, som titulera honom "amiral" och "vice konung," innehåller en inbjudan att genast infinna sig vid hofvet. — Pintas och Martin Alonzo Pinzons öde. — Genom det stormiga vädret drifven till Biscajaviken, och betviflande att Columbus öfverlefvat stormen, sänder han en berättelse om resan till regentparet och afseglar derpå till Palos. — Vid ankomsten till Palos ser han Columbi skepp ligga för ankar i hamnen. — En order från hofvet förbjuder honom att visa sig der. — Dör af ett brustet hjerta. — Pinzons karaktär. - - - - - - - - - 186

KAP. XV.

COLUMBI MOTTAGANDE AF SPANSKA REGENTPARET I BARCELONA.

Columbi resa till Barcelona. — Gator, fönster och balkonger i de genomtågade städerna fyllda med åskådare. — Då han nalkas staden är en väldig folksamling honom till mötes. — Hans intåg kan endast förliknas vid en af de romerska konsulernas triumfer. — I spetsen för tåget gå de sex målade vildarne, prydda med sina guldklenoder. — Sist följer Columbus, omgifven af en lysande samling riddare, och ledes upp till tronen, som för detta tillfälle blifvit uppförd utanför katedralen. — Suveränerna resa sig vid hans

annalkande och han lemnar en kort berättelse öfver de mest utmärkande händelserna under resan. — När Columbus slutat, falla konungen och drottningen ned på sina knän, folkmassan följer deras exempel, och det kungliga kapellet sjunger hymnen *Te Deum laudamus*. — Columbus upprepar sitt löfte att försträcka medel till ett nytt korstag. — För att föreviga äran af hans bedrifter tilldelas honom adlig värdighet. — "Columbi ägg." — Missledd af Columbi egna åsigter antager hela den civiliserade verlden att Cuba är yttersta punkten af den asiatiska kontinenten och gifver åt de af honom besökta öarne benämningen "Westindien." - - - 199

KAP. XVI.

PÅFVENS DELNINGSBULLA. — TILLRUSTNINGAR FÖR EN NY UPPTÄCKTSRESA.

Påfven Alexander VI, såsom Kristi ståthållare på jorden och högsta auktoritet öfver verldsliga ting, utfärdar en bulla som tillerkänner Spanska kronan alla rättigheter, previlegier och förmåner med afseende på de nyligen upptäckta länderna. — Den ryktbara gränsskilnadslinien utstakas. — De största ansträngningar göras för utrustande af en andra expedition, under öfverinseende af biskopen af Burgos. — En kunglig förordning utfärdas, befullmäktigande Columbus och Fonseca att inköpa och befrakta fartyg. — Då hedningarnes omvändelse förklarades såsom det stora ändamålet med dessa upptäckter, utväljas tolf andliga män under ledning af fader Boyle, en ränklysten person, att åtfölja expeditionen. — De indianer, som af amiralen förts till Barcelona, döpas, hvarvid prins Juan uppträder som fadder. — Ett fint diplomatiskt spel börjar nu mellan Spaniens och Portugals regenter, hvari insatsen gäller en nyupptäckt verld. — En flotta af sjutton segelfartyg ligger snart färdig i Cadiz hamn. — Många adelsmän, officerare af kungliga huset och andalusiska riddare, äflas om platser i expeditionen, bland dem Don Alonzo de Ojeda. — Denne riddares karaktär. — En oförsonlig fiendskap uppstår mellan Columbus och Fonseca angående några af amiralen gjorda reqvisitioner, hvilka biskopen vägrat godkänna. - 210

KAP. XVII.

COLUMBI AFFÄRD PÅ SIN ANDRA UPPTÄCKTSRESA. — ANKOMST TILL HISPANIOLA.

Cadiz redd fylld med segel; expeditionen afseglar den tjugufemte September 1493. — Amiralen lägger till vid Canarieöarne, och kommer den andra November i sigte af en af Antillerna. — Alla fyllas med fasa vid åsynen af menniskokroppar, som finnas upphängda i husen liksom vore de ämnade till menniskoföda. — Ojeda med ett följe af fyratio män begifver sig inåt ön för att uppsöka ett sällskap kunskapare, som försvunnit. — Han beskrifver landskapet i de mest entusiastiska ordalag. — Sällskapet återkommer nästan uppgifvet af trötthet. — Vid ön Santa Cruz uppstår en allvarsam strid med infödingarne som med stor ursinnighet anfalla en af de spanska båtarne. — Fortsättning of resan. — Ankomsten till Hispaniola. — Amira-

len lössläpper fem indianer, som han tagit med sig till Spanien, men behåller den sjette, som han döpt till Diego Colon. — Under sitt kringströfvande på stränderna upptäcka sjömännen de döda kropparne af fyra européer. — Mörka aningar angående den första koloniens öde. - - - 219

KAP. XVIII.

SKANSEN LA NAVIDADS ÖDE. — UNDERHANDLINGAR I HAMNEN.

Columbus ankrar den tjugusjunde November utanför La Navidads hamn, men hans signalskott besvaras icke. — Vid midnatt besökas skeppen af infödingar, som medföra presenter. — Sorgliga nyheter. — Garnisonen skingrad. — En båtbesättning som går i land finner allting förstördt, inga indianer visa sig och ett utseende af förödelse hvilar öfver hela trakten. — Columbus går sjelf i land och låter anställa noggranna undersökningar efter gömda skatter och garnisonens döda kroppar. — Finner Guacanagaris by lagd i ruiner. — Söker komma i samtal med infödingarne. — Får veta om spanjorernas inbördes stridigheter angående deras orättfångna byten och indianqvinnornas ynnest. — Caonabo, kaciken i Cibao, afundsjuk öfver spanjorernas qvarstannande på ön, samlar sina undersåtar, begifver sig utan att blifva upptäckt till grannskapet af La Navidad, sätter under natten eld på fästningen och nedhugger hela besättningen. — Guacanagari såras och hans by nedbrännes, sedan han dock fäktat tappert till sina gästers försvar. — Indianerna visa stor förvåning vid åsynen af hästarne och de fångna karaiberna. — Guacanagari fattar tycke för en af fångarna. — Uppgör med tillhjelp af sin broder en plan att befria henne och hennes följeslagare, hvilket äfven lyckas. - - - - - - 226

KAP. XIX.

STADEN ISABELLAS ANLÄGGNING. — MISSNÖJE HOS FOLKET.

Sökandet efter en gynnsam plats för anläggande af en ny koloni.— Hamnen vid Monte Christo utses härtill. — Landsättning af trupper, proviant, vapen, ammunition, boskap och öfriga husdjur. — Alla deltaga ifrigt i utläggande af gator, uppförandet af hus, magasiner och kyrkor etc. — Staden erhåller till den spanska drottningens ära, namnet Isabella. — Det ovanliga arbetet i ett hett och fuktigt klimat inverkar på männens konstitution och många duka under för febrar. — Guld förekommer endast sparsamt. — Kropps- och själslidanden nedstämma modet hos mången, och en förtviflans dysterhet lägrar sig öfver dem alla. — Som Columbus icke önskar återvända till Spanien utan skatter, uppgör han planen för en expedition till Caonabos grufvor, och utser Ojeda till dess befälhafvare. — Efter att hafva öfvergått en bergsträcka nedkommer man på en stor slätt. — I flodbäddarne påträffas stora qvantiteter guld. — En expedition under befäl af Antonio de Torres återkommer med liknande rapporter. — Columbus behåller fem skepp och sänder de öfriga tillbaka till Spanien med lysande berättelser om de rikedomar, han tror sig kunna hemföra i en snar framtid. — Föreslår att sälja de karaibiska kannibalerna till slafvar. — Allmän entusiasm i

Europa, under det knot och uppror herska bland kolonisterna. — Bernal Diaz de Pisa sätter sig i spetsen för en sammansvärjning. — Columbus varnas i tid, arresterar ledarne och håller dem fångna på ett af sina skepp. 234

KAP. XX.

COLUMBI EXPEDITION TILL DET INRE AF HISPANIOLA.

För att tysta knotet och upplifva modet hos sitt folk företager Columbus en expedition till Cibaos berg. — Svåra bergöfvergångar. — Från toppen af bergen utbreder sig en härlig utsigt öfver "den kungliga slätten." — Indianerna slagna af häpnad vid åsynen af armén och särskildt kavalleriet. — De anse häst och ryttare för ett enda djur — Efter förloppet af två eller tre dagar uppnås foten af en bergssträckning, i hvars midt Cibaos guldtrakt är belägen. — Trakten är bergig och ofruktbar, glest beväxt med tallar. — Columbus utväljer ett passande läge för byggandet af en fästning, som han benämner St. Thomas. — Juan de Luxan utforskar provinsen och medför mycket gynnsamma underrättelser om densamma. — Byteshandel med infödingarne, som medföra gedigna guldstycken. - - - 243

KAP. XXI.

INFÖDINGARNES BRUK OCH SEDVANOR.

Columbus lemnar befälet öfver fästningen St. Thomas till Pedro Margarite. — Anlägger väg mellan St. Thomas och Isabella öfver Vegan. — Infödingarnes karaktär icke så fredlig som han inbillat sig — Bekanta med bruket af vapen. — Tro på ett högre odödligt, allsmäktigt och osynligt väsen, som dväljes i rymden och leder sitt ursprung från en moder, men som icke äger någon fader. — De uppsända sina böner till ett slags lägre gudomligheter kallade "zemer." — Egendomliga föreställningar angående dessa. — Indianerna noga bekanta med trädens och örternas medicinska egenskaper. — Deras prester tjenstgöra tillika som läkare. — En gång om året firas fester till Zemernas ära, då de unga männen dansa nakna efter takten af sina trummor. — Egendomliga sägner om skapelsen och syndafloden. — Deras begrafningsceremonier. — Förvirrade föreställningar angående själens odödlighet. — I hög grad hängifna åt dans och sjungande af ballader, kallad "areytos."—Spanjorerna komma till den åsigten att infödingarne äro ett lättjefullt och tanklöst slägte, ehuru å andra sidan mycket gästfria. - 248

KAP. XXII.

SJUKDOM OCH MISSNÖJE VID NYBYGGET ISABELLA. — COLUMBI TILLRUSTNINGAR FÖR EN RESA TILL CUBA.

Columbus erhåller vid sin återkomst till Isabella underrättelse om att Caonabo afbrutit all gemenskap med fästningen St. Thomas och att han gör förberedelser att anfalla densamma. — Sänder förstärkningar. — Smittosamma febrar och andra svåra sjukdomar härja i Isabella. — Det knappa förrådet af europeiska lifsmedel tvingar honom att förminska mat-rationerna,

hvilket uppväcker fader Boyle's harm. — Columbus använder våldsamma åtgärder, tillföljd hvaraf en djup och långvarig fienskap uppväxer emot honom. — Han beslutar att afsända och inqvartera bland indianerna på Vegan så många af sina män, som kunna undvaras, och bereder sig att före taga en upptäcktsresa till Cuba. — Ojeda öfvertager befälet på St. Thomas. — Margarite gör en militärisk rekognoseringstur öfver ön. — Ojeda bestraffar några indianer, som gjort sig skyldiga till att hafva röfvat tre spanjorer. - - - - - - - - - - 257

KAP. XXIII.

COLUMBI KRYSSNINGAR UTMED SÖDRA KUSTEN AF CUBA.

Columbus, som lefde i den föreställningen att Cuba var Asiens yttersta punkt, tror sig genom att följa dess kust kunna uppnå Mangi och Cathay. Gästfritt mottagande hos infödingarne, som utkomma i kanoter och erbjuda olika slags förfriskningar. — På tillfrågan om guld erhålles alltid samma svar: "längre söderut." — Han afviker slutligen från sin kosa, och styr kurs på Jamaica. — Infödingarne der mera skarpsinniga och krigiska än de på Cuba och Hayti. — Deras väldiga kanoter bildade af den urholkade stammen af mahognyträdet. — Besviken i sitt hopp om att finna guld återvänder han till Cuba. — Invecklad i en hel labyrint af små öar och skär, är han ofta nödsakad att varpa fartygen fram genom de trånga och grunda öppningarne. — Han erhåller underrättelser om en mäktig konung, hvars undersåter nyttja kläder, och som skulle lefva bland vestra bergen; Columbus antager att denne är herskaren i Mangi. — Denne förmente konung framkallades möjligen för hans tankar genom hvad han läst om Prester-John. — Folket delar hans villfarelse och tror sig redan hafva anländt inom dennes besittningar. — Expeditioner afsändas till det inre af landet, men återvända utan resultat. - - - - - - 261

KAP. XXIV.

ÅTERRESA.

Amiralen öfvertalas att afstå från vidare sökande efter Aurea Chersonesus, till följd af det dåliga skick, hvari fartygen befinna sig. — Innan han återvänder förmår han sina officerare och sin besättning att underteckna ett dokument, hvari Cuba förklaras vara den yttersta ändan af Indien. — Under firandet af messan vid mynningen af en vacker flod tilltalas Columbus af en gammal indiankacik, som förmanar honom att lefva ett rättskaffens lif och att aldrig skada sin fredliga nästa. — Då kaciken får höra om de spanska monarkernas storhet, fattas han af ett häftigt begär att medfölja till Spanien och kan endast med svårighet öfvertalas att afstå derifrån. — Amiralen fortsatter resan till Jamaica, för att kringsegla denna ö. — Han seglar till Hispaniola och skiljes från de öfriga fartygen genom en häftig storm; lider af öfveransträngning till både kropp och själ. — Utmattad af nästan öfvermenskliga ansträngningar faller han i en djup dvala. — Anländer till Isabella. - - - - - - - - - - 269

INNEHÅLL.

KAP. XXV.

TILLDRAGELSER PÅ ÖN HISPANIOLA. — OJEDAS EXPEDITION MOT CAONABO.

En glädjande öfverraskning väntar Columbus vid hans ankomst. — Hans broder Bartholomeus, åt hvilken han uppdragit att gå till England 1491, infinner sig vid hans sjuksäng. — Denne antages hafva åtföljt Diaz under hans ryktbara resa, hvarunder Goda Hoppsudden upptäcktes. — Tillfångatagen af korsarer. — Anländer slutligen till England och blir gynnsamt mottagen af Henrik VII. — Får i Paris höra om sin broders upptäckter. — Kommer till Spanien och erhåller befälet öfver tre skepp, lastade med förnödenheter för Columbus. — Don Bartholomeus karaktär. — Columbus utnämner honom till *Adelantado*. — Margarite begår oförrätter mot indianerna under Columbi frånvaro. — Tillrättavisas af Diego Columbus. — Margarite bestrider dennes auktoritet och finner en mäktig bundsförvandt i fader Boyle. — De bemäktiga sig några skepp och afsegla till Spanien. — Armén, som nu lemnats utan befälhafvare, begår alla slags skändligheter mot infödingarne och uppväcker derigenom deras hämdlystnad. — Spanjorerna mördas, hvarhelst de anträffas. — Caonabo den oförsonligaste fienden. — Egendomligt drag i Ojedas karaktär. — Han anser sig stå under den heliga jungfruns särskilda skydd och bär ständigt på sig en liten målning af henne. — Han svär vid den heliga jungfrun, åkallar henne i envig som i drabbning, och är under hennes beskydd redo till hvarje företag och äfventyr. — Caonabo belägrar fästningen St. Thomas, men uppgifver slutligen försöket att storma densamma. — Beskrifning af Haytis olika delar eller provinser. — Provinsernas kaciker, med undantag af Guacanagari, ingå förbund med Caonabo. — Guacanagari upptäcker indianernas planer för Columbus, som lyckas omintetgöra alla deras stämplingar. — Ojeda får i uppdrag att taga karaibernas chef tillfånga. — Han åkallar den heliga jungfruns beskydd och lyckas genom ett djerft schackdrag bringa honom till Isabella. — Caonabos beundran för Ojedas tapperhet. - - 276

KAP. XXVI.

STRID PÅ VEGAN. — SKATTE-PÅBUD.

Ankomsten af en läkare, apotekare, och förråd af lifsmedel framkallar stor glädje i kolonien. — Columbus erfar att alla tvistigheter med Portugal blifvit i godo bilagda. — Sänder Don Diego till Spanien för att vederlägga Margarites och Boyles vrängda framställningar. — Öfversänder en större qvantitet guld jemte indianer, bestämda för den spanska slafmarknaden. Underrättas om att de fiendtliga kacikerna samlat hela sin krigsstyrka på Vegan. — Han angriper dem med tvåhundra man infanteri, tjugu hästar samt tjugu blodhundar och tillfogar dem ett grundligt nederlag. — Columbus lägger skatt på de underkufvade provinserna. — Uppför befästningar på de vigtigaste punkterna. — Slut på infödingarnes idylliska lif. — Med de ständiga skattebördorna följa sorg och slafveri. — De taga sin tillflykt

till en förtviflad utväg genom att söka framkalla hungersnöd. — De jagas och förföljas af spanjorerna in uti deras tillflyktsorter bland bergen, tills tusentals af dem omkomma i hålor och bergskrefvor genom hunger och sjukdomar. — Guacanagari, som icke längre förmår uthärda sina landsmäns knot och de många olyckor, som han ådragit sin stam genom sin vänskap mot spanjorerna, drager sig tillbaka bland bergen, der han dör i elände och obemärkthet. - - - - - - - 289

KAP. XXVII.

KUNGLIGE FULLMÄKTIGEN AGUADOS ANKOMST. — UPPTÄCKT AF HAYNAS GULDGRUFVOR.

Boyles ränkfulla framställningar, understödda af många oroliga och missnöjda lättingar, som återvändt ifrån kolonien, nedsätta Columbi anseende hos allmänheten i Spanien. — Man beslutar afsända en fullmäktig för att verkställa en undersökning angående öns iråkade olyckor. — Juan Aguado utnämnes härtill. — Ett sällskap fromma teologer tillsättas att afgöra huruvida försäljning af indianer, som blifvit tagna som krigsfångar, kan rättfärdigas inför Gud. — Aguado och Diego Columbus anlända till Hispaniola. — Den förre låter genom trumpetstötar kungöra sin fullmakt, för att derigenom visa sin ringaktning för Don Bartholomeus, som för tillfället är befälhafvare på ön. — Columbus skyndar till Isabella och mottager Aguado med högtidlig och utsökt artighet. — Hans saktmod anses af alla såsom tecken till att han förlorat sitt moraliska mod. — Aguado gör sig redo att återvända till Spanien och Columbus beslutar att göra detsamma. — En orkan fördröjer de skingrade fartygens afsegling. — Miguel Diaz, som flytt från kolonien, irrar omkring på ön och anländer slutligen till en indiansk by vid floden Ozema. — Den qvinliga kaciken fattar en häftig böjelse för honom. — I afsigt att qvarhålla honom, berättar hon om tillvaron af rika grufvor i grannskapet. — Han skyndar till kolonien, och adelantadon ledsagas af Diaz till stränderna af floden Hayna. — Columbus inbillar sig hafva funnit de gamles Ophir, hvarifrån kung Salomo hemtat sina stora guldförråd. - - - - - - - - - 296

KAP. XXVIII.

COLUMBI ÅTERFÄRD TILL SPANIEN. — TILLRUSTNINGAR FÖR EN TREDJE RESA.

Columbus återvänder till Spanien tillsammans med Aguado och en hel hop af missnöjda. — Anlöper Guadaloupe och har en skärmytsling med de vilda infödda amazonerna. — Tillfångatager flera, bland dem kacikens hustru. — Lössläpper fångarne, men den qvinliga kaciken som fattat tycke för den nakne och olycklige Caonabo, vägrar att lemna denne. — Den senares högdragna natur dukar småningom under för det sjukliga svårmodet hos en nedtryckt men stolt ande. — Han dör under resan, begråten endast af en af sin egen vilda födelsebygds hjeltinnor. — Ogynnsamma vindar fördröja hemresan, provianten tager slut och hungersnöd uppstår. — Ett förslag

att döda och uppäta de indianska fångarne förekommes endast genom Columbi bestämda uppträdande. — Ankomst till Cadiz. — Klädd i en fransiskanermunks kåpa begifver Columbus sig på väg till Burgos. — Hans mottagande af suveränerna. — Han föreslår en tredje resa, som lätt vinner deras Majestäters bifall. — Missräkningar och uppskof med resan. — Columbus erhåller tillstånd att inrätta en "Mayor azgo" eller ett fideikommiss hvaraf han genast begagnar sig. — Bestämmelse för hans arftagare att endast använda titeln "Amiral".— Flere åtgärder vidtagas för koloniens bästa. — Columbi popularitet i Spanien börjar aftaga. — Brottslingar, dömda till galgen, tillåtas medfölja expeditionen, för att fylla bristen på frivilliga rekryter. — Fartygen icke färdiga till afsegling förrän våren 1498. — Columbus förolämpas ända in i afresans sista ögonblick af oförsynta personers oförskämdheter. — Glömmande sin vanliga sjelfbeherskning slår han, före ombordstigningen, en af Fonsecas oblyge skräflare till marken. - - - - - - - - - - 304

KAP. XXIX.

UPPTÄCKTEN AF TRINIDAD OCH KUSTEN AF PARIA. — ANKOMST TILL SAN DOMINGO.

Columbus är af flere anledningar nödsakad att följa en mera sydlig kurs. — Väntar sig skola påträffa svarta folkslag. — Angör Madeira och afsänder tre fartyg derifrån direkt till Hispaniola. — Med de återstående fortsätter han resan till Cap Verdes-öarne. — Inkommen inom tropikerna börjar luften blifva ugnshet, saltmaten skämmes, och sjömännen förlora både mod och styrka. — Han ändrar kursen till nord-vest. — Den tredje Juli, då icke mera än ett vattenfat återstår på hvarje fartyg, upptäckes ön Trinidad. — Han följer utmed dess södra strand och undersöker hafsviken Paria. — Nära att lida skeppsbrott tillföljd af en plötsligt uppkommen sjögång. — Han förvånas öfver den stora mängd sött vatten, som utgjuter sig i Parias hafsvik, öfver skilnaden i klimat, folk och växtverld. — Han drager härutaf den enkla men vigtiga slutledningen, att en så väldig ström af sött vatten endast kan utgjuta sig från ett fastland. — Härleder klimatets mildhet från en snillrik, ehuru falsk hypotes. — Tillföljd af den knappa tillgången på skeppsförnödenheter måste Columbus afstå från att fullfölja sin upptäckt. — Fortsätter till Hispaniola genom sundet La Boca del Drago (Drakmunnen). — Undersöker kusten ända till öarne Cubaga och Margarita och öfvertygas om att den hör till ett fastland. — Utsliten, utmärglad och nästan blind mottages han vid ankomsten till floden Ozema med öppna armar af adelantadon och anbefaller grundandet af en ny koloni. - - - 317

KAP. XXX.

ADELANTADONS FÖRVALTNING.

En ny skådeplats för oro och bekymmer. — Under Columbi frånvaro företager adelantadon en expedition till Behechios distrikt, för att bringa denne till lydnad. — Behechios syster, Anacaona, den kort förut fruktansvärde Caona-

bos hustru, är en af öns vackraste qvinnor, utrustad med mycken värdighet och många naturliga behag. — Hon kommer Don Bartholomeus till mötes i spetsen för trettio vackra qvinnor, viftande med palmqvistar och sjungande sina areytos (ballader). — Han förordnar om en på vissa tider utgående skatt af bomull, hampa och kassavabröd och begifver sig derpå till Isabella. — Finner kolonien i ett sjukligt tillstånd. — Uppror utbryter på Vegan. — En liga bildas i afsigt att mörda spanjorerna och förstöra fästet Conception. — Garnisonen sänder bud till San Domingo med begäran om hjelp. — Adelantadon vidtager skyndsamma åtgärder för lugnets bibehållande på Vegan. — Tågar till Xaragua för att upptaga skatt. — Då spanjorerna betrakta bördigheten af detta sköna land, invånarnes godhet och qvinnornas skönhet, förklara de det för ett fullkomligt paradis. — Den stora mängd af bomull, som hopsamlats, nödgar honom att sända efter en kravel för transporten deraf. — Anacaona intages af förvåning vid åsynen af densamma. — Roldans stämplingar. — För att afleda Roldan från hans planer afsänder Don Diego honom på en långväga beskickning. — Roldan samlar omkring sig sjuttio väl beväpnade och beslutsamma män och förskaffar sig vänner bland de missnöjda kacikerna. — Ställer en öppen utmaning till adelantadon och hans broder. — Försöker öfverrumpla befälhafvaren på fästet Conception. — Adelantadon kommer till dennes bistånd och söker underhandla med Roldan. — Indianerna upphöra att betala skatt. — Undsättning från Spanien anländer under befäl af Pedro Hernandez Coronal. — Denne sändes af adelantadon för att erbjuda Roldan och hans band benådning. — Hindras från att underhandla med rebellerna. — Roldan förklaras för förrädare. — Han begifver sig till Xaragua, — Nya uppror på Vegan under Guarionex. — Kaciken flyr till Ciguays berg. — Förföljes af adelantadon. — Mayonabex utmanar truppen. — Efter att en tid hafva hållit sig gömd bland bergen blifver Guarionex slutligen upptäckt och förd fången till Conception. — Don Bartholomei ädelmod. - 324

KAP. XXXI.

ROLDANS UPPROR.

Columbus utfärdar en proklamation, hvari han gillar adelantadons och fördömer Roldans handlingar. — De tre med lifsmedel lastade kravlarne, som Columbus afskickat från Canarie-öarne, drifvas långt vestligt ur sin kurs och anlända till Xaragua. — Roldan skaffar sig många anhängare bland flyktingarne från provianteringsfartygen. — Carvajal lemnar sitt fartyg i officerarnes vård samt landstiger och stannar hos rebellerna i hopp om att genom öfvertalningar kunna förmå dessa att återgå till sin pligt. — Roldan lofvar full underkastelse så snart Columbus anländt, gifver Carvajal ett bref till amiralen och eskorterar honom inom sex mil af San Domingo. — Columbus varnar Miguel Ballester, befälhafvaren på fästet Conception, att vara på sin vakt mot öfverrumpling af rebellerna. — Gifver honom fullmakt att underhandla med dem. — Erbjuder fri resa åt alla som önska återvända till Spanien. — Ballesters åt rebellerna erbjudna amnesti bemötes med förakt. — De vägra att underhandla med någon annan medlare än Carvajal. — Columbus, uppbragt öfver detta oförskämda svar, beväpnar en

liten, opålitlig armé, — Bref till suveränerna. — Underrättar dem om upptäckten af perlkusten och Roldans uppror. — Roldan och hans vänner sända likaledes bref till Spanien. — Underhandlingarne med Roldan åter upptagas. — Columbus har ett samtal med honom. — Nödgad såväl af omständigheterna som af Ballesters påtryckningar, vidtager Columbus slutligen en åtgärd, hvarigenom det beslutas, att Roldan och hans kamrater skola inskeppa sig till Spanien. — Oundvikliga uppskof med skeppens utrustning. — Då allting är färdigt för afresan vägrar Roldan att gå ombord. — Biskop Fonseca lägger hinder i vägen för den af Columbus begärda undersökningen. — Roldan uppför sig mera såsom en eröfrare, hvilken föreskrifver fredsvilkor, än som en brottsling. — Columbus undertecknar en förödmjukande kapitulation och återinsätter Roldan som fredsdomare. — Sänder en förnyad anhållan till Spanien om att erhålla en duglig domare till ön. - - - - - - - - 343

KAP. XXXII.

OJEDAS BESÖK PÅ ÖNS VESTRA ÄNDA. — MOXICAS SAMMANSVÄRJNING.

Columbus erhåller underrättelse om att Ojeda med en eskader, i hvilken äfven Amerigo Vespucci befann sig, verkställt en djerf landstigning på öns vestra sida, och sänder Roldan att hindra hans vidare framträngande. — Kort beskrifning öfver Ojedas upptäcktsresa. — Sammandrabbning mellan Ojeda och Roldan. — Flere, för detta upprorsmakare, anföra högljudda klagomål mot amiralen, och Ojeda föreslår genast att ställa sig sjelf i spetsen för dem, för att taga till San Domingo. — Meningsskiljaktigheter och strider uppstå, dervid många såras och dödas. — Roldan uppträder på scenen och Ojeda drager sig tillbaka med sina skepp. — Hernando de Guevara, som blifvit förvisad från San Domingo för uppstudsigt uppförande, finner ett gynnsamt mottagande i den qvinliga kaciken Anacaonas hus. — Hon uppmuntrar hans böjelse för hennes dotter Higuenamota. — Roldan upptändes af svartsjuka och söker skilja de älskande åt. — Förvisar Guevara till provinsen Cahay. — Denne är nog djerf att återvända och upptäckes af Roldan. — Beslutar att hämnas. — Försöker att mörda Roldan. — Sammansvärjningen upptäckes och såväl Guevara som hans medbrottslingar tillfångatagas och sändas i kedjor till San Domingo. — Moxica, Guevaras kusin, får höra om dennes låga behandling, och uppgör tillsammans med Pedro Reguelme en komplott att mörda alkalden och amiralen. — Columbus, som fått kännedom om sammansvärjningen öfverrumplar oförmodadt konspiratörerna, bemäktigar sig Moxica och befaller att hänga honom. — Moxicas afrättning. — Columbus motser nu med lugn fullföljandet af sitt stora företag: undersökningen af Parias kust och anläggandet af perlfiskerier i dess vatten. - - - 354

KAP. XXXIII.

STÄMPLINGAR MOT COLUMBUS VID SPANSKA HOFVET. — BOBADILLA UTNÄMNES TILL FULLMÄKTIG. — HANS ANKOMST TILL SAN DOMINGO.

Columbi ovänner undergräfva hans anseende vid hofvet. — En hop laglösa röfvare, som blifvit återskickade till Spanien, ställa till ett uppträde i Alham-

bra. — Isabella börjar hysa tvifvel med afseende på Columbi karaktär; den afundsjuke Ferdinand känner sig öfvertygad. — Beslutar sända någon person för att undersöka tillståndet på ön. — Ankomsten af Roldans kamrater framkallar en kris. — De medföra många slafvar, af hvilka flera voro döttrar till kaciker och som blifvit lockade från sina hemvist af dessa skändliga skurkar. — Några af dem medföra små dibarn. — Isabellas känslighet som qvinna och hennes värdighet som drottning bringas vid åsynen häraf i harnesk. — "Hvilken rätt äger amiralen att bortskänka mina vasaller?" — Hon befaller indianernas omedelbara återsändande. — Bobadillas karaktär. — Hans ankomst till San Domingo. — Många som söka vinna hans ynnest skynda ombord. — Låter kungöra sitt bref. — Amiralens brottslighet afgjord på förhand. — Don Diego vägrar att lyda Bobadillas befallningar. — Bobadilla låter uppläsa en proklamation som bekläder honom med guvernörsvärdigheten. — Då hans fordran om fångarne Guevaras och Reguelmes utlemnande mötes med vägran, sätter han sig i spetsen för en folkhop, uppbryter fängelsedörrarne och bortför fångarne. — Slår upp sitt residens i Columbi hus, samt bemäktigar sig dennes papper och enskilda tillhörigheter. - - - - - - - 366

KAP. XXXIV.

COLUMBUS ARRESTERAS OCH SÄNDES TILL SPANIEN.

Columbus erhåller underrättelse om Bobadillas egenmäktiga förfaranden. — Betraktar dem som obefogade handlingar af en djärf äfventyrare. — Tillskrifver honom ett bref om förlikning. — Blifver tagen ur sin villfarelse af det kungliga brefvet och efterkommer Bobadillas befallning att infinna sig hos honom. — Bobadilla fängslar och innesluter Don Diego ombord på en kravel, och när amiralen anländer befaller han att lägga denne i kedjor och innesluta honom i fästningen. — Denna skymf synes slå till och med Columbi ovänner med häpnad. — Hans egen otacksamme tjenare erbjuder sig att pålägga fjättrarne. — Columbi reflektioner. — Skrifver ett bref till adelantadon, tillrådande honom underkastelse. — Vid dennes ankomst blifver äfven han slagen i bojor, instängd och skild från sina bröder. — Alla tre hållas i fullkomlig okunnighet om de brott för hvilka de anklagats. — De forna rebellerna uppträda som anklagare mot Columbus. — Guevara och Reguelme frikännas och lösgifvas utan någon undersökning. — Bobadilla vidtager förberedelser att sända sina fångar till Spanien. — Alonzo de Villejo får i uppdrag att, vid ankomsten till Cadiz, utlemna dem till biskop Fonseca. — Rörande scen vid Columbi afförande från fängelset. — Under hopens hån och skrik föres han ombord, fjättrad likt ett vilddjur. — Den aktningsvärde Villejo, äfvensom Andreas Martin, som djupt gripas vid åsynen af amiralens belägenhet anhålla om tillåtelse att få aftaga hans fjättrar. — "Nej," svarar han stolt, "jag vill bära dem till dess deras Majestäter befalla att de aftagas; hela Spanien skall bevittna den skymf, som man dragit öfver mig." - - - - - - - 376

KAP. XXXV.

COLUMBI ANKOMST TILL SPANIEN. — HANS MÖTE MED HERSKARPARET. — OVANDAS UTNÄMNANDE TILL GUVERNÖR PÅ HISPANIOLA.

Ankomsten af Columbus till Cadiz, belagd med kedjor, väcker ett ofantligt uppseende. — Han sänder ett bref till prins Juans amma, innehållande ett värdigt försvar för sitt uppförande. — Den ädelsinnade Isabella inser huru djupt han har blifvit kränkt och, ehuru Ferdinand i hemlighet hyser afvoghet mot Columbus, tvingas han dock af den allmänna opinionen att låta försätta honom i frihet. — Columbus inbjudes att infinna sig vid hofvet. — När drottningen ser den vördnadsvärde mannen nalkas, röres hon till tårar. — Columbus kastar sig ned på knä inför deras Majestäter, som skynda att uppresa honom från golfvet. — De uttrycka sin förtrytelse öfver Bobadillas förfarande, och lofva att återinsätta Columbus i hans värdigheter. — Men härutinnan är han dömd att möta motgångar; ty då den sjelfviske Ferdinand numera icke längre är beroende af Columbi snille, beslutar han inom sig, att icke uppfylla sina löften. — Man anför skenfagra skäl för uppskof. — Don Nicholas de Ovando efterträder Bobadilla. — Dennes karaktär. — Hvarje ankommande fartyg medför underrättelser om öns förvirrade tillstånd under Bobadillas styrelse. — Sjelfsvåld och oordning herska öfverallt. — Grymheter och skändligheter mot infödingarne. — Instruktioner för Ovando. — Första spåret till negerslafveriet i nya verlden. — Flottans afsegling med tvåtusen femhundra kolonister ombord. 385

KAP. XXXVI.

COLUMBI FÖRSLAG TILL ETT KORSTÅG. — HANS TILLRUSTNINGAR FÖR EN FJERDE RESA.

Columbus förnyar sitt löfte att befria det heliga landet från Mohamedanernas ok. — Försöker intressera suveränerna för företaget. — Affattar, biträdd af en kartusianermunk, ett långt bref till regentparet. — Denna skrift visar på ett egendomligt sätt den svärmiska och mystiska sidan af Columbi karaktär. — Ovisst huruvida detta bref någonsin blef framlemnadt. — Vasco de Gamas upptäckt af Goda Hoppsudden och Pedro Alvarez Cabrals hemkomst medförande dyrbara handelsvaror från Östern, eggar Columbus till täflan. — Han utvecklar sin plan för suveränerna och befullmäktigas att utrusta en ny expedition. — Den illvillige biskopens ränker förorsakar många dröjsmål. — Före afseglingen vidtager Columbus försigtighetsmått genom att taga bevittnade afskrifter af alla kungliga bref på sina värdigheter. — Underrättar påfven Alexander VI om att han blifvit förhindrad att uppfylla sitt löfte men lofvar utföra planen vid sin återkomst. - - - - - - - - - - 395

KAP. XXXVII.

COLUMBUS AFSEGLAR PÅ SIN FJERDE RESA. — TILLDRAGELSER VID ÖN HISPANIOLA. — HANS SÖKANDE EFTER ETT FÖRMODADT SUND.

Columbus afseglar med fyra kravlar från Cadiz den nionde Maj 1502, åtföljd af sin broder Don Bartholomeus och sonen Diego. — Anländer den 15 Juni till

Mantinino, en af Antillerna. — Ehuru förbjuden att anlöpa Hispaniola, tvingas han af den dåliga beskaffenheten af en af kravlarne att begifva sig dit. — Han anländer i ett ogynnsamt ögonblick. — Bobadilla, Roldan, jemte många af dennes forna anhängare redo att afsegla med sitt orättfångna byte. — Columbus anhåller om tillstånd att få söka skydd i floden mot en annalkande storm. — Hans anhållan vägras. — Hans varning för att låta eskadern gå till sjös bemötes med åtlöje. — Sjelf söker han skydd i en ödslig vik. — Den andra flottan till större delen förstörd af den rasande orkanen. — Bobadilla och Roldan gå till botten. — Sjömännens vidskepelse. — Ehuru Columbus styr mot fasta landet drifves han af strömmarne till Cubas kust. — En mera gynnsam vind sätter honom i tillfälle att angöra ön Cuanaga, nära Honduras kust. — En större kanot anländer. — Columbus iakttager en högre grad af civilisation och förfining hos dessa infödingar än hos dem han hittills träffat. — Ehuru underrättad om ett rikt land i vester, är amiralens uppmärksamhet för närvarande riktad på upptäckandet af den förmodade väg, som skulle föra honom till indiska oceanen. — Kämpande med motvindar långs mosquitokusten. — Efter fyratio dagars hårdt arbete lyckas han kringsegla udden Gracias a Dios och får derefter gynnande vind. — Anländer till Costa Rica och Veragua, hvarest han blifvit försäkrad om att finna rika guldgrufvor. — Erhåller upprepade underrättelser om ett stort rike i vester, der infödingarne antagit en viss grad af civilisation. — Af andra beskrifningar drager han den slutsatsen att detta rike är kringflutet af hafvet och att floden Ganges flyter tio dagsresor bortom detsamma. — Ehuru dessa rykten otvetydigt syfta på Mexico, antager dock Columbus att det är någon provins tillhörande storkahnen. — Han skyndar framåt kämpande mot ogynsamma vindar och fiendtliga infödingar. — Han anländer slutligen till en liten och trång hamn, åt hvilken han gifver namnet El Retrete och der han af sjömännen, som tro sig underkastade en elak förtrollning, öfvertalas att återvända till Veragua. — Uppgifver sökandet efter sundet. 402

KAP. XXXVIII.

ÅTERRESA TILL VERAGUAS KUST. — STRIDER MED INFÖDINGARNE.

En rasande storm åtföljd af åska och blixt, gäckar hvarje sjömännens skicklighet. — Ett skydrag närmar sig fartygen och hotar allt med förstörelse och undergång. — Sedan Columbus i tre veckor drifvits fram och åter af ombytliga och våldsamma vindar, nöjd om han blott kunnat göra tolf mil om dagen, anländer han till sin stora glädje den sjette Januari till Veraguas kust. — Sedan han lyckats blidka de vilda och krigiska infödingarne, erhåller han af dem underrättelse om hvarest guldgrufvorna äro belägna. — Adelantadon framtränger under sina undersökningar af landet genom täta skogar af väldiga träd öfver en mark som synes uppfylld af guld. — En annan expedition under adelantadon visar lika tillfredsställande resultat och Columbus inbillar sig derför till sist hafva anländt till Aurea Chersonesus, derifrån guldet till Salomos tempel blifvit hemtadt. — Beslutar att grunda en koloni, under befäl af sin broder, medan han sjelf återvänder till Spanien efter förstärkningar och förnödenheter. — De uppföra hus

nära mynningen af floden Belen, för mottagandet af ammunition, artilleri, och förråder, och erhålla en kravel til sitt förfogande. — Amiralen gör sig redo att afsegla men finner det omöjligt att passera sandbankarne. — Kaciken Quibian, som med hemlig förtrytelse åsett främlingarnes intrång på hans område, hopsamlar alla sina krigare. — Diego Mendez åtager sig ett uppdrag som gäller lif eller död. — Han framtränger till kacikens boning, som omgifves af tre hundra pålar, prydda med lika många menniskoskallar. Vägras inträde och återvänder derför, sedan han öfvertygat sig om att ett anfall förberedes. — Adelantadon uppgör en motplan. — Häftig strid mellan Don Bartholomeus och Quibian. — Strid med indianerna. — Kaciken öfvermannas och föres till Juan Sanchez båt. — Den listige indianen lyckas rymma. - - - - - - - - - 413

KAP. XXXIX.

KOLONIENS MISSÖDEN.

Columbus lyckas slutligen passera bankarne, qvarlemnande sin broder på platsen. — Törstande efter hämd samlar Quibian ett stort antal krigare och angriper kolonien. — Anfallet tillbakaslås. — Diego Tristians död och nedgörandet af alla hans följeslagare. — Försöket att lemna platsen omöjliggöres genom det grunda vattnet på bankarne. — Man väljer en säkrare plats för försvaret och bålverk uppföras. — Ombord på amiralens kravel herskar stor ängslan öfver Diego Tristans långa uteblifvande. — De indianske fångarne uppbryta skeppsluckan under natten och störta sig i hafvet. — Columbus lyckas sätta sig i förbindelse med sin broder. — De af spanjorerna, som befinna sig i land, yrka på att få lemna kolonien och alla måste tagas med ombord. — Utmattad af en ständig oro, ängslan och sömnlöshet samt kroppsligt lidande, faller Columbus i en slags yrsel, hvarunder han har en märkvärdig dröm. — Hans fasta öfvertygelse att han är ett redskap i försynens hand. — Allting af värde tages ombord och Diego Mendez erhåller befälet öfver den kravel, som kort förut kommenderats af den olycklige Diego Tristan. - - - - - - - - 421

KAP. XL.

RESA TILL JAMAICA. — TILLDRAGELSER PÅ DENNA Ö.

Styr kurs på Hayti. — Nödgas lemna en af kravlarne i hamnen Puerto Bello. — Drifves af strömmarne in bland öarne på södra sidan af Cuba. — En våldsam storm åstadkommer stora skador bland fartygen, hvarför han uppsöker en säker hamn på Jamaica. — Han sätter fartygen på grund, fastgör dem vid hvarandra och uppför tillfälliga täckta hytter för manskapets skydd. — Vänliga underhandlingar med indianerna. — Diego Mendez anskaffar kanoter och träffar öfverenskommelse med kacikerna att tillföra proviant. — Amiralen gifver Mendez del af sina planer och farhågor. — "Senor, jag äger endast ett lif att förlora, dock är jag villig att våga det i Eder tjenst!" — Bref till guvernör Ovando med anhållan om hjelp. — Diego Mendez i sällskap med en spansk kamrat och sex indianer begifver sig af på sin farliga resa. — De tillfångatagas af indianerna, men

Mendez lyckas undkomma. — Återvänder ensam efter femton dygns frånvaro. — Ingalunda nedslagen af dessa motgångar, företager han en andra expedition, och eskorterad till öns ända af en väpnad trupp under adelantadon, utlöper han derefter med sina två kanoter i öppna sjön. 427

KAP. XLI.

PORRAS MYTERI. — MÅNFÖRMÖRKELSE. — COLUMBI LIST ATT FÖRSKAFFA SIG LIFSMEDEL AF INDIANERNA.

Månader förgå och man börjar frukta att expeditionen omkommit. — Tvenne inbilske och öfvermodige officerare, vid namn Porras, söka uppvigla den skeppsbrutna besättningen till uppror. — Adelantadon sätter sig till motvärn. — Porras afreser med större delen af besättningen i tio kanoter. — Deras försök att med kanoterna trotsa öppna hafvet misslyckas. — Rebellernas tygellösa uppförande på ön. — Indianerna börja försumma att anskaffa föda åt Columbi besättning. — Hungersnöd hotar. — Columbus begagnar sig af en inträffande månförmörkelse för att sätta skräck i indianerna, som derefter bringa honom lifsmedel i öfverflöd. - - 436

KAP. XLII.

DIEGO DE ESCOBARS ANKOMST TILL HAMNEN. — STRID MED REBELLERNA.

En ny sammansvärjning är färdig att utbryta, då en kravel kommer i sigte. — Dess befälhafvare Diego de Escobars egendomliga och hemlighetsfulla uppförande. — Han afreser med bref från amiralen till Ovando. — Amiralen underhandlar med rebellerna. — Oförskämda fordringar från Porras sida. — Denne tågar med sina anhängare ned till hamnen för att bemäktiga sig förråden och amiralens person. — Mötes af adelantadon och hans härdade sjömän, som öfvermanna och taga honom till fånga. — Hans anhängare anhålla följande dag om tillgift. - - - - 445

KAP. XLIII.

DIEGO MENDEZ RESA TILL HISPANIOLA. — COLUMBI BEFRIELSE FRÅN JAMAICA.

De indianska båtsmännen lida under första dagen utomordentligt af utsättandet för solens brännande strålar. — Vattenbrist ökar det olyckliga i deras belägenhet. — För att stilla sin törst erhålla de då och då en munfull vatten af spanjorernas knappa förråd. — Mörkret inbryter utan att man ännu kommit i sigte af land. — En af indianerna dör och andra ligga flämtande och darrande på kanotens botten. — När månen visar sig, märker Mendez att han uppstiger bakom ett mörkt moln, som befinnes vara ön Navassa, hvarvid hans döende följeslagare väckas till nytt lif. — Han qvarstannar hela dagen på en naken klippa och uppnår följande dag Kap Tiburon på Jamaica. — Mendez skiljer sig från sina följeslagare och sätter ut i en kanot för att uppnå San Domingo. — Då han får veta att guvernören är

frånvarande från staden fortsätter han ensam och till fots genom skogar och öfver berg till Xaragua. — Guvernören uttrycker stor ledsnad för Columbi öde men uppskjuter med undsättningen. — Mendez får tillåtelse att gå till San Domingo för att erhålla en kravel. — Efter ett långt år af olycklig fångenskap på skeppsvraket inskeppar sig Columbus med vänner och fiender till Hayti. — Afundsjuka och misstroende gör vistelsen der besvärlig och obehaglig för Columbus. - - - - - - 450

KAP. XLIV.

TILLDRAGELSER PÅ ÖN HISPANIOLA UNDER OVANDOS STYRELSE. — COLUMBI ÅTERRESA TILL SPANIEN.

En stor mängd af Ovandos äfventyrare skyndar till grufvorna. — Deras arbete gifver dem en stark matlust och god matsmältning men intet guld. — Somliga tyna bort, andra dö med brustna hjertan eller bortryckas af härjande febrar. — Ovando ändrar sin indianska politik. — Under masken af legoarbete aftvingar han infödingarne det mest odrägliga slafarbete. — Många taga sig i förtviflan sjelfva af daga; mödrarna öfvervinna naturens mäktiga instinkt och döda barnen vid sina egna bröst. — Somliga digna ned vid randen af en bäck eller i skuggan af ett träd, uppgifna af mödor och försakelser. — Ovandos trupper förhärja landet med eld och svärd, dödande många under den mest förfinade och gräsliga martyr. — Grymt mördande af åttio kaciker. — Anacaona föres till San Domingo och blifver skymfligt hängd. — "De fem folkrika stammar, som fordom befolkade denna ö, hafva gått under", skrifver Columbus till suveränerna. — Columbi egna affärer i dåligt skick. — Han afseglar till Spanien. - - - - 457

KAP. XLV.

FRUKTLÖS ANSTRÄNGNING AF COLUMBUS ATT ÅTER BLIFVA INSATT I SITT GUVERNÖRSEMBETE. — HANS SISTA SJUKDOM OCH DÖD.

Columbi vistelse i Sevilla. — Verlden tror honom vara rik under det han i sjelfva verket lider penningbrist. — Lefver på lån. — Är af sjuklighet förhindrad att infinna sig vid hofvet. — Hans bref lemnas utan afseende. — Han uppdrager åt Diego Mendez att vederlägga Porras vrängda framställningar inför hofvet. — Hans ovänner fortfara att intrigera. — Isabellas sjukdom. — Ett obotligt svårmod undergräfver hennes helsa. — Hennes död och sista vilja. — Columbi minnesgärd åt Isabella. — Hennes död ett olycksdigert slag för hans timliga välfärd. — Använder adelantadon och Amerigo Vespucci för sina uppdrag vid hofvet. — Columbus anländer till Segovia. Kallt emottagande af den beräknande Ferdinand. — Förödmjukande ansökan om att blifva återinsatt i sina embeten. — Han hänvisas till en domstol. — Columbi sjukdom. — Hans sista vädjan till konungen.— Skrifver till erkebiskopen af Sevilla. — Konung Philips och drottning Juanas ankomst från Flandern. — Columbi litliga och okufliga själ talar från dödsbädden

med ungdomens hela förtröstan. — Han ordnar sina timliga affärer, uppgör sitt testamente och med orden "I dina händer, o Herre, anbefaller jag min ande" utandas Columbus sin sista suck i staden Valladolid den tjugonde Maj 1506. - - - - - - - - - 464

KAP. XLVI.

COLUMBI LIKBEGÄNGELSE.

Columbi lik nedsättes uti St. Franciscos kloster i Valladolid. — Hans qvarlefvor öfverföras, år 1513, till Kartusianerklostret Las Guevas i Sevilla. — Flyttas, år 1536, till San Domingo och insättas vid katedralens högaltare derstädes. — Föras derifrån till Havanna, år 1795. — Förmodas ännu finnas qvar i San Domingo. - - - - - - 479

KAP. XLVII.

ANMÄRKNINGAR OM COLUMBI KARAKTÄR. 484

Den mest närande och helsosamma dryck som finnes är

CARNEGIES PORTER

TILLVERKAD OCH BUTELJERAD I GÖTEBORG, SVERIGE.

Ordineras af framstående läkare såväl i Amerika som i Europa för svaga och nervösa personer. Särdeles välgörande för dem som lida af sömnlöshet.

Uppbygg Ert System med en äkta och kraftig maltdryck!

TAG ER I AKT FÖR EFTERAPNINGAR!

INTYG:

Chicago, Ill., 366 E. Division st.
Herr Fridolf Lysell, Chicago.
Det är mig ett nöje att härmed underrätta eder om, att jag sedan längre ordinerar Carnegies Porter för mina patienter och att jag såsom ett stärkande medel föredrager densamma framför de olika "Malt-Tonics", som förekomma i marknaden. Högaktningsfullt,
ANDERS FRICK, M. D.

Chicago, Ill.
Herr Fridolf Lysell, Chicago.
Bland det stora antal olika maltdrycker, som finnas i marknaden, anser jag Carnegies importerade Porter intaga första rummet, och kan jag med nöje rekommendera den.
Dr. K. A. NORDERLING.

St. Paul, Minn., hörn. 4th & Pine sts.
Bland den mångfald af s. k. "Malt-Tonics", som finnas i detta land, intager, enligt min åsigt, Carnegies svenska Porter ett af de främsta rummen, och det är med nöje undertecknad rekommenderar densamma såsom ett stärkande medel.
OLOF SOHLBERG, M. D.

St. Paul, Minn., 436 Sibley st., hörn. E. 7th st.
Bland s. k. "Malt-Tonics" är Carnegies svenska Porter otvifvelaktigt en ibland de allra bästa och jag föreskrifver den ofta i min praktik.
E. M. LUNDHOLM, M. D.

The Minnesota State Board of Medical Examiners, C. J. Ringnell, M. D., Sec'y.
Minneapolis, Minn.
Mr. Fridolf Lysell.
Dear Sir:—It gives me great pleasure to report to you that I am prescribing D. Carnegie & Co's Porter in my practice and find it superior to other preparations of similar nature.
Hoping that you will have the success which your preparation deserves, I beg to remain,
Very truly yours,
C. J. RINGNELL, M. D.

Minneapolis, Minn., 512 Nicollet ave.
Herr Fridolf Lysell.
Till svar på eder förfrågan får jag säga att jag brukat Carnegies Porter i min praktik och anser den mycket välgörande i fall, der "Tonic" behöfves. Högaktningsfullt,
A. LIND, M. D.

Tillhandahålles i parti hos följande firmor:

STROHMEYER & ARPE CO., 64 Pearl st., New York.
B. LINDQUIST & CO., 280 E. Division St., Chicago.
GEO. BENZ & SONS, Minneapolis and St. Paul.
SANDELL BROS., 7th & Rosabel Sts., St. Paul, Minn.
JOHN T. JOHNSON, 1644 Larimer St., Denver, Colo.
MANHATTAN WINE HOUSE, Duluth, Minn.
STROMBERG—MULLINS CO., Butte, Mont.
J. W. PETERSON, 511 Washington St., San Francisco, Cal.
HANSON & CO. 53-54 Union Blk., Seattle, Wash.
D. HOLZMAN & Co. Spokane, Wash.
BAER BROS. MERC. CO. Salt Lake City, Utah.

Scandia Life Insurance Company

Hufvudkontor 159 La Salle St., Chicago.

Det enda Skandinaviska bolag i Amerika, som utfärdar **alla slags** lifförsäkringsbref.

"Endowment"-försäkringsbref, med hvilka äro förenade assurans och vinstsamling.

"Limited Payment"-försäkringsbref, hvilka berättiga den assurerade att upphöra med premiebetalningen efter en viss tidsperiod, men ändå betryggar hans anhöriga, då dödsfall inträffar, vare sig före eller efter den föreskrifna perioden.

"Ordinary Life"- och **"Term"**-försäkringsbref äro de mest eftersökta af sådana, som önska skydda de sina för den lägsta möjliga kostnad.

Alla försäkringsbref ega **kontant lån-** och **utsträckt försäkringsvärde.**

Scandia har inga aktieegare. All vinst tillfaller försäkringstagarne, hvilka sjelfva ega rättighet att välja styrelse hvarje år.

Hvarje försäkringsbref underskrifves af staten Illinois Insurance Superintendent, hvadan Scandias försäkringar äro de solidaste, som kunna erhållas.

Såsom **Skandinaviskt-Amerikanskt "Old Line" Company** är Scandia den största finansiella organisation i landet och gör anspråk på hvarje ädelmodig skandinavs benägna understöd.

På begäran meddelas detaljerad kännedom om olika försäkringar. Tillskrif **SCANDIA LIFE INSURANCE COMPANY, 159 La Salle St., Chicago,** eller något af dess ombud.

HERNÖSANDS ENSKILDA BANK

SOLIDARISK BANK GRUNDAD 1870

Antalet lottegare öfver tre tusen. Dessa äro solidariskt ansvariga för bankens samtliga förbindelser.

GRUNDFOND KRONOR 15,000,000 RESERVER KRONOR 12,500,000

Hufvudkontor: = Hernösand,

Afdelningskontor: = Stockholm,

Sundbyberg, Örnsköldsvik, Sollefteå, Nyland, Kramfors, Lugnvik, Bredbyn, Ullånger, Ramsele, Junsele, Skellefteå, Nordmaling, Robertsfors, Luleå, Piteå, Haparanda, Boden, Malmberget, Nederkalix, Örebro, Kristinehamn, Köping, Motala, Borensberg.

Löfånger Banken godtgör

5 PROCENT

för insättningar å Kapital-, Depositions- och Sparkasse-räkning.

Hernösands Enskilda Banks Notariatafdelning i Stockholm

upprättar legala handlingar samt mottager och förvaltar för uppdragsgifvarens räkning större eller mindre kapital. Inkasserar förfallna räntor och obligationer samt verkställer utbetalningar af arfsmedel, donationer eller dylikt.

Fondafdelningarna i Hernösand och Stockholm

inköpa eller försälja för uppdragsgifvarens räkning prima obligationer eller aktier i kända solida företag. Tillhandagå beredvilligt med råd och förslag angående placering af kapital i Sverige.

NEWMAN BROS. PIANO
DURABLE AS A DIAMOND
FACTORY & WAREROOMS CHICAGO AVE & DIX STS. CHICAGO.

PIANON

KAMMAR- OCH KYRK-

ORGLAR

Säljas direkt från fabriken, där inga handlande representera oss.

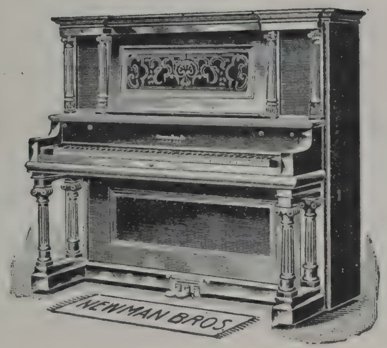

Skrif för att erhålla nyaste katalog eller priskurant, som sändes fritt

Tillfredsställer äfven den mest fordrande.

Våra pianon äro berömda för sin ypperliga ton, responsiva anslag, jämna tonskala och varaktighet.

Våra orglar med "the Pat. Reed Pipe set of reeds" frambringa de renaste toner, liknande dem i piporgel, som kunna framlockas ur hvilken orgel det vara må.

FABRIK OCH MAGASIN:

Hörnet af W. Chicago Av. och Dix St.

CHICAGO, ILL.

Borås Enskilda Bank

(Solidarisk Bank, grundad 1866)

HUFVUDKONTOR:

Borås.

AFDELNINGSKONTOR:

Skara, Lidköping, Gällstad.

Emottager och förräntar penningar å Depositions-, Kapital-, Sparkasse- och Upp- och Afskrifningsräkning på för insättaren fördelaktigaste och beqvämaste villkor.

Verkställer ränte- och andra utbetalningar porto- och kostnadsfritt.

Närmare upplysningar genom direkt korrespondens med Banken.

Assurera edra hem och lösören i

Phenix Brandstodsbolag

af Brooklyn, N. Y.

Organiseradt år 1853.

Öfver 72,500,000.00 dollars utbetalta i skadeersättningar.

Phenix af Brooklyn kan bevisa sig vara det första bolag att börja utbetalningar efter Chicagobranden samt ett af de få, som då uppfyllde sina förbindelser. Agenturer finnas på de flesta platser i Amerika. Efterfråga hos Eder närmaste agent.

Bland några af dess skandinaviska agenter i Chicago äro:

HAUGAN & LINDGREN,
S. Ö. hörnet af La Salle och Washington Str.

ANDERSON & HANSON,
(C. G. Bergstedt & Co.),
1836 North Clark Street.

C. G. SCHILLER,
1297 Wabansia Avenue.

O. MALM & CO.,
187 East Chicago Avenue.

Hufvudkontor i Chicago: 205 LA SALLE STREET

AKTIEBOLAGET GÖTEBORGS HANDELSBANK.

Eget Kapital ca. Tolf millioner kronor.

Hufvudkontor: Göteborg.

Afdelningskontor: Borås, Jönköping, Kungelf, Uddevalla, Ulricehamn, Fritsla, Huskvarna, Kinna, Mölndal, Svenljunga, Limmared, Gnosjö och Unnaryd.

Banken emottager och förräntar penningar å

DEPOSITIONS- KAPITAL- OCH SPARKASSE-RÄKNING

till högsta ränta och utför för sina klienter alla bankmässiga uppdrag i Sverige på billigaste villkor.

Närmare upplysningar genom korrespondens direkt med banken eller med Herrar Nielsen & Lundbeck. 24 State Street, New York.

SVEA

Byggnads- och Låneförening

KONTOR

Rum 748, 159 La Salle Street

$10.oo per månad per $1,000.oo.

Räntan minskas för hvarje $100.oo, som betalas å kapitalet.

Detta är hvad vi kunna erbjuda hvarje låntagande medlem. Å ett lån på $1,000 skrifves $5.00 på kapitalet och $5.00 på räntan, och då lånet reducerats till $900, skrifves $5.50 på kapitalet, $4.50 på räntan och så vidare. En låntagande medlem tillåtes äfven att betala mera på kapitalet, om så önskas.

Läsare, kan ni finna någonting bättre i Chicago, när ni önskar låna penningar?

En ytterligare förklaring: Vi taga af eder blott 6 procent å det nettobelopp, som ni är skyldig föreningen, och beräkna därvid reduktionen af hvarje $100.00, som betalats på kapitalet. Vid ett lån å $1,000 gifver ni oss en förbindelse å $1,000, och närhelst ni har betalt $100.00 på edert kapital, skrifves detta belopp på baksidan af förbindelsen. Sålunda är ni alltid ansvarig blott för det nettobelopp, som ni är skyldig föreningen.

Alla önskade upplysningar lemnas med nöje af sekreteraren.

Aktiebolaget Jemtlands Folkbank

ÖSTERSUND

Grundad år 1874

GRUNDFOND KR. 850,000 RESERVFONDER KR. 1,156,000
INSATTA MEDEL KR. 10,000,000

Rekommenderar sig och gör sig påmind hos Amerikaner från Jemtland och Herjedalen.

Emottager och förräntar penningar å Depositions-, Kapital- och Sparkasseräkning på för insättare fördelaktigaste villkor.

Inlåningsräntan för närvarande 5 procent.

Vänd Eder genom direkt korrespondens till banken.

FÖRGLÖM ICKE att tiden är nu inne att ingå som medlem af

Svenska Baptisternas i Amerika Ömsesidiga Hjälpförening.

Denna förening utöfvar en ömsesidig hjälp på ett verkligt praktiskt sätt, ity att den vid medlems död ofördröjligen utbetalar till rättsinnehafvaren af den aflidnes medlemsbref, vare sig det är en efterlämnad änka eller barn (äfven en efterlämnad änkling) den summa, som medlemsbrefvet utvisar.

För prisbillighet må nämnas, att ingen annan säker hjälpförening, ej heller något "old line company" kan jämföras med denna förening.

"The Insurance Department from Springfield, Ill.," afgifver följande sköna vitsord: "The Swedish Baptist Mutual Aid Association is **well** and **economically** managed."

För vidare upplysning tillskrif

N. P. SEVERIN, *Pres.* JOHN BERG, *Sekr.*

Room 101, 101 Washington Street, - Chicago, Ill.

ETABLERAD 1873.

Western Trust & Savings Bank

The Rookery, La Salle and Adams Sts.

KAPITAL - - - - $1,000,000

INTRESSE Å BANKRÄKNINGAR

3 % ränta betalas å sparbanksinsättningar
En dollar börjar sparbanksräkning

HÖGKLASSIGA OBLIGATIONER, LÅN Å FASTIGHETER
KREDITBREF, VEXLAR Å UTLANDET.

Money orders och försändelser per kabel till

SKANDINAVIEN

samt andra länder i världen.

ALLMÄNNA TRUST-AFFÄRER

ÄMBETSMÄN:

JOSEPH E. OTIS, President.
WALTER H. WILSON, Vice President.
LAWRENCE NELSON, Vice President.
H. WOLLENBERGER, Vice President
WILLIAM C. COOK, Cashier.
W. G. WALLING, Secretary.

Telef.: White 226

MELANDER

Fotograf,

Etablerad 1868.

208 Ohio Street,

Öster om N. Clark St.,

CHICAGO.

Modern porträttering; interiör af hem; landskap, kopiering och förstoringar egnas vår omsorgsfulla uppmärksamhet.

MELANDERS STUDIO är i hvarje detalj utrustad för producering af nyaste mönster och högsta gradens arbete i fotografier.

Vi hafva bevarat alla negativer, som tagits hos oss sedan Chicagobranden. Duplikatfotografier af dem kunna erhållas till lågt pris.

Dominion och White Star Linierna.

De dubbelpropellerångare, som egas af dessa Linier, äro försedda med alla moderna beqvämligheter och äro bland de STÖRSTA ångare i världen. De göra regelbundna turer mellan:

NEW YORK, BOSTON, PHILADELPHIA, MONTREAL, QUEBEC, PORTLAND

OCH

SOUTHAMPTON, LIVERPOOL, QUEENSTOWN.

Å tredje klass finnas ENSKILDA RUM med sofplatser för TVÅ, FYRA och SEX personer. Dessa rum äro särskildt afsedda för familjer. Särskilda afdelningar finnas äfven för ogifta män och qvinnor. Allt ombord hålles fullständigt rent. Kosten är ypperlig och serveras på dukade bord. Passagerarne uppassas vid måltiderna af höfliga Stewarter, som tillvaratage och rengöra matkärlen. Kompetent "Stewardess" är anställd å hvar och en af våra ångare. Sängkläder och matkärl tillhandahållas FRITT under resan. Alla afdelningar å tredje klass uppvärmas under vintern och upplysas med elektricitet. Vid sjukdomsfall finnes å hvarje ångare ett fullt modernt hospital.

Beqvämligheterna för tredje klass passagerare å alla våra ångare måste ses och pröfvas för att uppskattas. De äro icke öfverträffade.

Köpen edra biljetter eller eftersänden edra vänner med någon af de ångare, som tillhöra

AMERICAN, DOMINION ELLER WHITE STAR LINIERNA

och försäkren derigenom eder sjelfva och dem om en

Snabb, Säker och Behaglig Oceanresa.

Köpen edra **Money Orders**, **Drafts** och **Travelers Checks** af oss. Vi sälja dem till låga priser. För erhållande af närmare upplysningar tillskrifven eller besöken vår närmaste lokalagent eller

FRANCIS C. BROWN, Western Passenger Agent

90-96 Dearborn Street, Chicago, Ill.

FÖR SÄKERHET, SNABBHET OCH KOMFORT, RES MED DEN GAMLA PÅLITLIGA

CUNARD-LINIEN.

LIVERPOOL VIA QUEENSTOWN. ETABLERAD 1840.

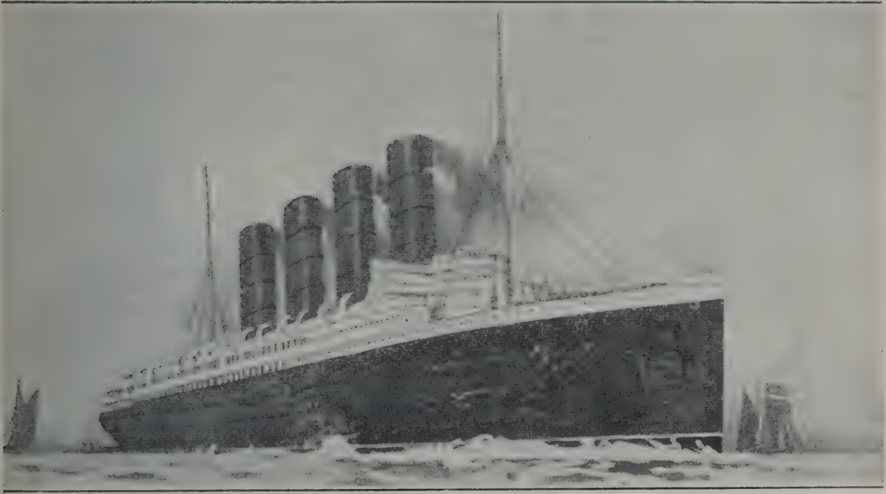

Oöfverträffade salongs-, andra klass- och tredje klass beqvämligheter.

Fria sängkläder för tredje klassens passagerare, samt mat- och dryckeskärl, hvilka rengöras af bolagets stewards.

REKORD ÖFVER ATLANTEN:

Fem Dagar, 7 Timmar och 23 Minuter

afgå från New York hvarje Lördag och hvarannan Tisdag

LUSITANIA och MAURETANIA - - 32,500 Tons

fyrdubbelpropeller- och turbinångare, de största ångare i världen.

CARMANIA, tredubbelpropeller turbinångare - 21,000 Tons

Dubbelpropellerångarne

CARONIA, - - - - - 21,000 Tons

LUCANIA och CAMPANIA - - . 12,950 Tons

De populära och snabba ångarne

UMBRIA och ETRURIA - - - 8,100 Tons

De magnifika NYA dubbelpropellerpassagerare-ångarne

IVERNIA och SAXONIA - - - - 14,000 Tons

600 Fot Långa.

Afgå från Boston, om sommaren på Tisdagar, om vintern på Lördagar.

THE CUNARD STEAMSHIP CO., LTD.

126 State St., Boston, 67 Dearborn St., Chicago, 21-24 State St., New York.

Metropolitan Bldg., Minneapolis.

SCANDINAVIAN-AMERICAN LINE

Förande de Skandinaviska rikenas och Förenta Staternas Post.

Enda Direkta Passagerarelinie
mellan
Amerika och Skandinavien

Denna linies nya, stora snabbgående Dubbelpropellerångare

OSCAR II, HELLIG OLAV, UNITED STATES, C. F. TIETGEN,

afgå från New York och Köpenhamn Torsdagar och göra resan mellan New York och Skandinavien på

9 A 10 DAGAR

Det bästa bevis på, huru populara Scandinavian-American Line's nya, stora ångare äro, får man, då man ser det stora antal passagerare, som befordras med dessa skepp. Som exempel kan anföras att "United States", som afgick från New York den 7de Juni med Midsommar-Exkursionen medförde **1,248** passagerare.

Bekvämligheterna på liniens nya fartyg omtalas med mycket beröm, och när dertill kommer den goda skandinaviska maten, som serveras ombord, och att resan mellan Christiansand och New York göres på 9½ dagar, är det icke underligt, att så många resa med denna linie; de få en snabb och behaglig resa i sällskap uteslutande med landsmän och utan ombyte och något som helst obehag under vägen.

AGENTURER I AMERIKA:

A. E. JOHNSON & CO.,
GENERAL PASSENGER AGENTS,
1 BROADWAY, NEW YORK

A. E. JOHNSON & CO.,
General Western Passenger Agents.
126 E. Kinzie St., Chicago, Ill.

A. E. JOHNSON CO.,
General Northwestern Passenger Agents,
100 Washington Ave., S., Minneapolis, Minn.
Scand.-American Bank Bldg., St. Paul, Minn.
612 First Ave., Seattle, Wash.

A. E. JOHNSON & CO.,
General New England Passenger Agents,
298 Washington St.,
Boston, Mass.

Svenska Böcker och Musikalier

UTI

C. G. ANDERSONS SVENSKA BOK- OCH MUSIKHANDEL

516 3RD AVENUE - NEW YORK, N. Y.

Största och mest Välsorterade Lager i Amerika.

För att blifva öfvertygad sänd 5 cents i frimärken till porto, och jag skall sända eder gratis min stora Katalog, som delgifver namnen och priserna på böckerna. Alla böcker sändas till eder bostad portofritt uti hela Förenta Staterna och Canada.

NYTT! NYTT! BIBELN.

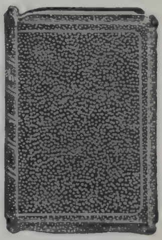

Den minsta bibel, som någonsin funnits på svenska språket. I fickformat, 3½x5. Fristående verser och textuppdelning. Mjukt läderband med öfvervikna kanter och guldsnitt $2.50. Dito dito, större format, 4x6½, $2.50.

Ur Svenska Sången

Ett urval dikter från tvänne sekler.

Med 88 porträtt af olika skalder. Inbunden i fint klothband $2.00.

PRAKTISK LÄROBOK I ENGELSKA SPRÅKET, $1.00.

Obs.! Angående andra böcker glöm ej att sända 5 cents till porto för att erhålla min stora Katalog. Högaktningsfullt,

C. G. ANDERSON,

516 3RD AVENUE - NEW YORK CITY

Nielsen & Lundbeck

24 State Street, New York

Svenska och Finska Passagerare-Agenter

Cunard-Linien,
American-Linien,
White Star-Linien,
Scandinavian-American-Linien,
Anchor-Linien,
Allan-State-Linien,
Dominion-Linien,
Hamburg-American-Linien.

ÅNGBÅTSBILJETTER

Säljas alltid till lägsta priser,
med alla linier till och från

Sverige, Norge, Danmark och Finland

Tillskrif oss för erhållande af prisuppgifter och seglingsturer.

Penningeförsändelser

(utbetalade i kontanter på närmaste postkontor), till

Sverige, Norge, Danmark och Finland

ombesörjas snabbt och säkrast genom oss.
Kurslista erhålles på begäran.

Korrespondenter för Bankir- och Vexelaffären i Skandinavien och Finland.

SVERIGE: AKTIEBOLAGET GÖTEBORGS HANDELSBANK, GÖTEBORG, Uddevalla, Borås, Kinna, Fritsla, Mölndal, Kongelf, Svenljunga, Jönköping, Ulricehamn, Huskvarna, Gnosjö, Unnaryd; SKÅNES ENSKILDA BANK, MALMÖ, Stockholm, Helsingborg, Halmstad, Christianstad, Lund, Engelholm, Ystad, Cimbrishamn, Landskrona, Trelleborg, Åby, Eslöf, Sölvesborg, Carlshamn, Växiö och Höganäs; AKTIEBOLAGET STOCKHOLMS HANDELSBANK, STOCKHOLM; BANKAKTIEBOLAGET SÖDRA SVERIGE, HELSINGBORG, Kalmar, Alsterbro, Borgholm, Carlshamn, Carlskrona, Christianstad, Elmhult, Emmaboda, Eslöf, Hessleholm, Hultsfred, Högsby, Jönköping, Limhamn, Lund, Malmö, Mönsterås, Mörbylånga, Nybro, Oskarshamn, Ousby, Ronneby, Stockholm, Säfsjö, Tingsryd, Torsås, Valdemarsvik, Vestervik, Vimmerby, Virserum, Vislanda, Vissefjerda, Ystad, Åhus och Åsheda.

FINLAND: WASA AKTIE BANK, WASA och afdelningskontor; KANSALLIS-OSAKE-PANKKI, HELSINGFORS och afdelningskontor; NORDISKA AKTIE BANKEN för handel och industri, HELSINGFORS och afdelningskontor.

NORGE: DEN NORSKE CREDIT BANK, CHRISTIANIA; BERGENS PRIVAT BANK, BERGEN; TRONDHJEMS HANDELSBANK, TRONDHJEM; HERR THOMAS S. FALK, BANKIR, STAVANGER; DEN NORSKE CREDIT BANKS FILIAL, ARENDAL; TRONDHJEMS PRIVAT BANK, FILIAL, CHRISTIANSUND; SÖNDENFJELDSKE PRIVAT BANK, CHRISTIANSAND; TROMSÖ SPARBANK, TROMSÖ.

DANMARK: PRIVATBANKEN I KJOBENHAVN, KÖPENHAMN, samt andra banker i alla Danmarks städer.

NEW HOMES

IN THE

NORTHWEST

To the man who is possessor of
a few hundred dollars the states of

**Oregon, Washington and
Idaho**

Present splendid opportunities for securing a
home and a competency

THROUGH TRAINS DAILY

Equipped with Pullman Palace Sleeping Cars, Pullman
Tourist Sleeping Cars, Free Reclining Chair Cars, etc., etc.

via the

UNION PACIFIC

THE SHORT LINE TO PORTLAND

Inquire of

E. L. LOMAX, G. P. A.

OMAHA, NEB.

Augustana Book Concern

Augustana Book Concerns 1898 fullbordade nya byggnad.

ROCK ISLAND = = ILL.

BOKHANDEL

Rikhaltigt urval af den förnämsta Svenska ∴ ∴ Skönliteraturen alltid i lager.

Boktryckeri

Bokbinderi

FILIALER:

213 East 7th Str., St. Paul, Minn.

377 Broadway, New York, N. Y., Room 1009

79 Dearborn Str., Chicago, Ill., Room 301

Augustana College

och

Teologiska Seminarium

inbjuder på det hjärtligaste vår kunskapssökande ungdom till dess salar

DET BEGYNNER SITT

48:de läsår den 4 september 1906

i följande afdelningar:

College=, Förberedande=, Normal=, Musik=, Konst=, Affärsafdelningarna.

Anmälning och examina ega rum den 3 september.

DEN TEOLOGISKA AFDELNINGEN påbörjar sitt arbete onsdagen den 25 sept.

Utmärkt tidsenlig och billig undervisning meddelas.

Omhulden och bevisten vårt eget gemensamma och kristliga läroverk! Därigenom befrämjen I dess segerrika utveckling och bringen heder åt det svensk-amerikanska namnet.

Anhållan om kataloger och andra förfrågningar besvaras med nöje.

GUSTAV ANDREEN, Läroverkets President

Rock Island, Ill.

FÖR DE SJUKA

LÅT HVARJE SJUKLING, SOM MISSLYCKATS UTI ATT FINNA HJÄLP GENOM VANLIGA BOTEMEDEL,

Lyssna till Följande:

NI ÖNSKAR BLIFVA FRISK, ELLER HUR? Och den, som visar, huru ni skall blifva det, bevisar sig sannerligen vara en vän. Ni har samvetsgrant pröfvat många botemedel utan varaktigt resultat, och det är icke underligt, om ni i förtviflan börjar undra, om det, när allt kommer omkring, finnes någon utväg att återställa eder till den dyrbaraste af alla egodelar, en god hälsa. Men stanna ett ögonblick! Betrakta edert fall från följande synpunkt, säg till eder själf:

"Sjukdom är icke ett naturligt tillstånd. Gud har aldrig ämnat, att jag skulle blifva en arm sjukdomsbehäftad varelse utan lindring eller hopp om lycka i lifvet. Det måste gifvas någon återväg till hälsan, ty säkerligen lämnar Naturen ett botemedel för hvarje ondt, om vi blott kunna finna det."

Det finnes en väg, som Naturen själf har utpekat! Det finnes ett botemedel, som måhända kan bota eder — ett mycket gammalt, länge bepröfvadt botemedel — bekant såsom D:r Peters Kuriko. Det är Naturens egen medicin, emedan det beredts af Naturens materialer: rötter, bark och löf, som af skickliga händer samlats i skog och mark. Medlet tillverkades först af D:r Peter Fahrney, "den gamle örtläkaren," år 1780, och detta märkliga preparat — just sådant han ursprungligen tillredde det för folket i Blue Ridge-bergsdistriktet i Pennsylvania — har gått från far till son i fyra generationer till de nuvarande ägarne.

Tusentals hafva botats med detta medel, och många af dem ledo af just samma onda, som ni finner vara en så tung börda. Nåväl, tror ni icke, att ett medel, som botat så många krämpor och uträttat så mycket godt i världen, är berättigadt till edert förtroende? Och tror ni icke, att det vore förståndigt — den enda säkra vägen — att gifva medlet ett prof? Läs de intyg, som regelbundet offentliggöras i tidningspressen.

D:R PETERS KURIKO är icke en färdiglagad apoteksmedicin. Det säljes blott genom agenter eller direkt från laboratoriet. Om ingen agent finnes i närheten, så skrif till

DR. PETER FAHRNEY & SONS CO.,

112-118 South Hoyne Ave., - Chicago, Ill.

HOTELL STOCKHOLM

52, 54 och 56 EAST CHICAGO AVE.

Största och bäst inredda
Svenska Hotell i Chicago.

300 Rum.

European Plan. Rum till olika priser.

O. H. AHLGREN, Egare.

AKTIEBOLAGET **TEGNÉR & WILCKEN** STOCKHOLM

CALORIC--original export--**PUNSCH**

Rekommenderas som den absolut bästa Export Punsch. Hedersdiplom och Guldmedaljer utom Sverige i: Portland 1905, St. Louis 1904, Liége 1905, Bordeaux 1895.

DISTRIBUTÖRER: A. J. ANDERSON & CO., 16 South Clark Street, Chicago

Ämnar Ni resa till Europa?

Ämnar Ni bringa hit vänner från det gamla landet?

i hvilket fall som helst ihågkom, att

Wabash-Järnvägen

(NIAGARA FALLS SHORT LINE)

erbjuder eder de bästa beqvämligheter till de lägsta priser mellan Chicago och New York, Boston och Montreal.

FRIA HVILSTOLSVAGNAR

Å ALLA TÅG MELLAN CHICAGO OCH NIAGARA FALLS SAMT BUFFALO

BILJETTKONTOR:

97 Adams St., Chicago, Ill.

F. H. TRISTRAM, Assistant General Passenger Agent,
CHICAGO, ILL.

C. S. CRANE, General Passenger and Ticket Agent,
ST. LOUIS, MO.

SVENSK-AMERIKANER,

som ämna besöka "det Gamla Landet", borde under inga förhållanden uraktlåta att aflägga besök vid de världsberömda

NIAGARA=FALLEN

men om deras tid är för knapp till ett sådant besök, borde de vid köp af sina järnvägsbiljetter från Chicago till New York se till, att dessa äro utställda via Niagara-fallen, och därifrån via Buffalo till New York via den pittoreska

West Shore-Järnvägen

en resa, som Ni aldrig skall förglömma. Då Ni reser till New York å West Shore-järnvägen, passerar Ni Palisades, Tappan, Rockland Lake, Stony Point, Cranston's, Cornwall, sjöarne Mohonk och Minnewaska, Catskills, Saratoga, Mount McGregor och Adirondacks (där den stora floden har sin källa).

Jämte det, att denna järnväg löper genom de mest pittoreska delarne af en stat, som är känd för sina vackra scenerier, är densamma fullständig i alla detaljer i fråga om konstruktion och utrustning. Den är en dubbelspårig stålrälslinie med mer än vanligt utrymme mellan spåren och löper norrut från New York längs Hudson-flodens vestra strand till Albany och därifrån genom den bördiga Mohawk-dalen och mellersta New York, via Utica, Syracuse och Rochester, till Buffalo och Niagara-Fallen.

Passageraretågens lokomotiv använda hårda kol och äro byggda så, att de kunna draga tunga tåg med stor hastighet. De hafva särskilda inrättningar i eld- och rökboxarne samt rökskorstenarne för gasernas förbränning och för att hindra rök och gnistor från att komma ut.

Hela utrustningen å denna banas passageraretåg har särskildt planlagts och utförts af Pullman Palace Car Company och den är i alla detaljer den fullkomligaste i världen i fråga om elegans, komfort och trygghet. Rökvagnarne, som målats i ekfärg och försetts med läderbeklädda vridbara stolar, äro utmärkta mönster i vagnsbyggerikonsten.

Alla Drawing-room-vagnar, passagerarevagnar, express- och postkupéer å West Shore-järnvägen äro försedda med Sewall Safety Car-Heating Co:s ångvärmeledningar. Ångan ledes direkt från lokomotivets ångpanna till vagnarne. Ingen eld för uppvärmning af vagnarne tillåtes.

Denna järnvägs ändpunkt i New York ligger vid Weehawken, gentemot denna stora stads center. Därifrån gå rymliga och eleganta ångfärjor till den vackra passagerarestationen vid ändan af West Forty-second Street uppe i staden samt till och från West Shore-Routens nere i staden belägna station vid ändan af Franklin Street, North River.

L. F. VOSBURGH,
GENERAL EASTERN PASSENGER AGENT
1216 BROADWAY, NEW YORK.

NEIL MOONEY,
GENERAL WESTERN PASSENGER AGENT
202 CLARK ST., CHICAGO.

C. F. DALY,
PASSENGER TRAFFIC MANAGER

F. FAIRLAMB,
GENERAL PASSENGER AGENT

GRAND CENTRAL STATION, NEW YORK.

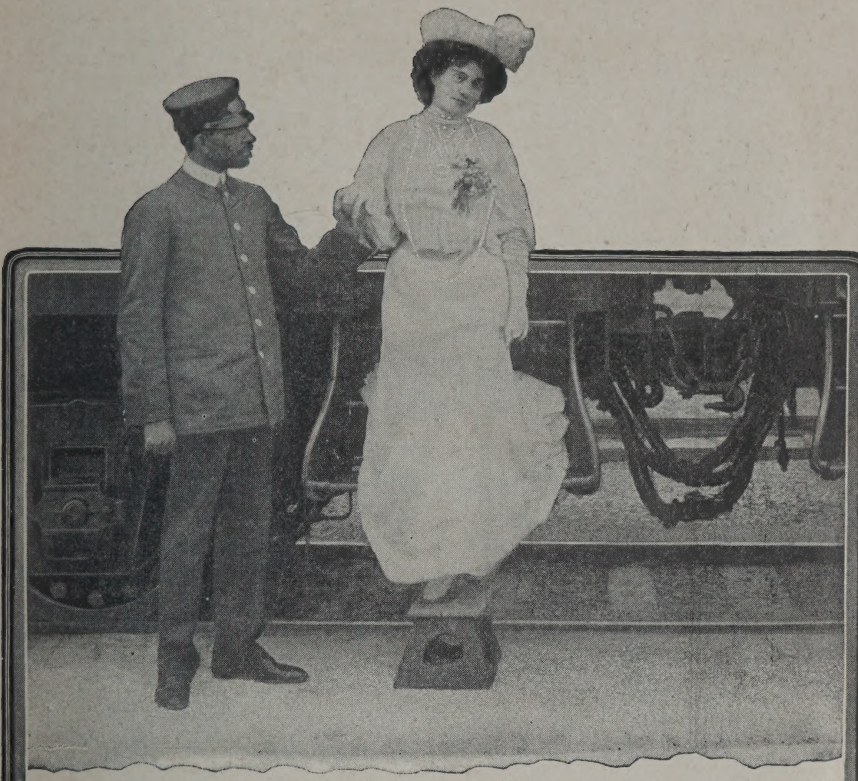

LACKAWANNA JÄRNVÄGEN

Tre Tåg Hvarje Dag

CHICAGO TILL NEW YORK

EUROPEISKA PASSAGERARE

Lackawanna-järnvägen landsätter sina passagerare vid sina ändstationer (en i Hoboken och tre i New York City) nära de främsta transatlantiska ångbåtsliniernas pirer och gör därigenom befordringen af bagage och passagerare billig mellan stationen och dockor.

GEO. A. CULLEN,
GENERAL PASSENGER AGENT,
90 WEST ST.,
NEW YORK CITY.

Lackawanna Railroad

C. P. BARRETT,
GENERAL WESTERN PASSENGER AGENT
101 ADAMS ST.,
CHICAGO, ILLINOIS.

Boston Public Library
Central Library, Copley Square

Division of
Reference and Research Services

The Date Due Card in the pocket indicates the date on or before which this book should be returned to the Library.

Please do not remove cards from this pocket.

BEFOGAD VARNING MOT
"MAIL ORDER"
Grädd-Separatorer

"Farm Implement News" i Chicago meddelar följande goda råd till mejerifarmare ur ett föredrag af professor C. E. Lee vid Illinois Statsuniversitets Experimentalstation:

"Jag känner mig icke fri att lämna mitt förord, ty jag säljer icke separatorer — om jag skulle nämna en separatorfabrikant, antingen här offentligen för eder eller mellan fyra ögon, skulle jag förlora min befattning — men det är en sak jag önskar varna eder farmare för, och det är att köpa handseparatorer från "mail-order"-hus. Gören det ej, I kommen att ångra det. De maskinerna lämna inga resultat, och de vara icke. Vårt departement mottager hundratals förfrågningar om "Hvad fattas min separator? Den gör icke det eller den gör icke så." Jag säger eder, mina herrar, att i hvarje fall, då vi bedja dem uppgifva namnet på sin separator, så är det en maskin från ett "mail-order"-hus och nästan värdelös, äfven när den var ny."

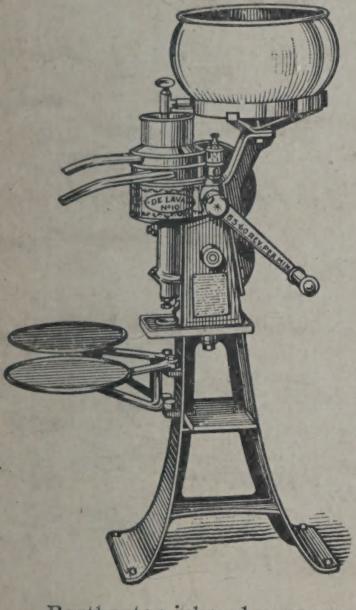

Bortkasten icke edra pengar på en skräpseparator, som gjorts "billigt" för att säljas billigt, som **förslösar** i stället för sparar åt eder **hvarje gång**, ni låter mjölk passera genom densamma, och som skulle vara **mycket dyr äfven såsom gåfva.**

DE LAVALS gräddseparatorer äro icke af DEN sorten. En DE LAVAL-katalog fås på blotta begäran.

THE DE LAVAL SEPARATOR CO.

RANDOLPH AND CANAL STS., CHICAGO

GENERAL OFFICES: 74 CORTLANDT ST., NEW YORK